

ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

SKŁADNIKI
PRZYCHODU PRACOWNIKÓW
PODLEGAJĄCE WLICZENIU
DO PODSTAWY WYMIARU ŚWIADCZEŃ
EMERYTALNO-RENTOWYCH
ORAZ KAPITAŁU POCZĄTKOWEGO

Według stanu prawnego
obowiązującego do dnia
31 grudnia 1998 r.

WARSZAWA 2003

Autorki

Barbara Józwiak

Danuta Kubiak

Recenzenci

Grażyna Janaszek

Elżbieta Kozłowska

Opracowanie redakcyjne

Łucja Kucharczyk-Rok (rozdziały I-V)

Bożena Niedziałek (rozdział VI)

Korekta

Anna Rola

Małgorzata Motyl

Skład: Biuro Poligrafii ZUS, Warszawa. Zam. nr 2267/03.

Druk: Wydział Poligrafii O/ZUS w Słupsku. Nakł. 4100 egz. Zam. nr 1452/03.

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
Rozdział I. Podstawa wymiaru kapitału początkowego oraz świadczeń emerytalno-rentowych – ogólne zasady ustalania przychodu	8
Rozdział II. Zasady ustalania podstawy wymiaru świadczeń w przypadku zatrudnienia obywateli polskich za granicą	19
1. Praca w organizacjach międzynarodowych, zagranicznych instytucjach i w zakładach, do których obywatele polscy zostali skierowani w ramach współpracy międzynarodowej, lub w których byli zatrudnieni za zgodą właściwych władz polskich	19
2. Praca w polskich przedstawicielstwach dyplomatycznych i urzędach konsularnych	20
Rozdział III. Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne pracowników uspołecznionych zakładów pracy	23
1. Okres od 1.01.1959 r. do 31.12.1960 r.	23
2. Okres od 1.01.1961 r. do 31.12.1961 r.	26
3. Okres od 1.01.1962 r. do 31.12.1964 r.	27
4. Okres od 1.01.1965 r. do 18.10.1968 r.	30
5. Okres od 19.10.1968 r. do 31.12.1970 r.	34
6. Okres od 1.01.1971 r. do 31.12.1976 r.	36
7. Okres od 1.01.1977 r. do 31.12.1983 r.	41
8. Okres od 1.01.1984 r. do 31.12.1989 r.	60
9. Okres od 1.01.1990 r. do 30.06.1997 r.	70
10. Okres od 1.07.1997 r. do 31.12.1998 r.	79
Rozdział IV. Roczne kwoty przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce uspołecznionej w latach 1948-1998	88
Rozdział V. Kwoty najniższego wynagrodzenia pracowników uspołecznionych zakładów pracy do 31 grudnia 1998 r.	89
Rozdział VI. Zbiór przepisów	90
A. Zbiór przepisów regulujących podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne w latach 1959-1998	90
— Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 stycznia 1959 r. w sprawie opłacania składek na ubezpieczenia społeczne oraz rozliczania zasiłków wypłacanych przez zakłady pracy	90

— Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 15 maja 1959 r. w sprawie określenia składników funduszu płac stanowiących podstawę do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne w uspołecznionych zakładach pracy	93
— Zarządzenie Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 8 lutego 1961 r. w sprawie określenia składników funduszu płac stanowiących podstawę do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne w uspołecznionych zakładach pracy	95
— Zarządzenie Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 19 kwietnia 1966 r. zmieniające zarządzenie w sprawie określenia składników funduszu płac stanowiących podstawę do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne w uspołecznionych zakładach pracy	97
— Rozporządzenie Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 19 sierpnia 1968 r. w sprawie obliczania podstawy wymiaru emerytury lub renty, zasiłków z ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa oraz składek na ubezpieczenia społeczne (wyciąg)	98
— Rozporządzenie Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 13 grudnia 1976 r. w sprawie dostosowania niektórych przepisów o ubezpieczeniu społecznym i o ubezpieczeniu rodzinnym do zasad określających składniki funduszu płac	100
— Rozporządzenie Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 27 grudnia 1983 r. w sprawie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne za pracowników uspołecznionych zakładów pracy	102
— Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 1987 r. w sprawie zgłaszania pracowników do ubezpieczenia społecznego oraz składek na to ubezpieczenie	103
— Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 października 1988 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zgłaszania pracowników do ubezpieczenia społecznego oraz składek na to ubezpieczenie	110
— Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 listopada 1989 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zgłaszania pracowników do ubezpieczenia społecznego oraz składek na to ubezpieczenie	111
— Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego	112
B. Zbiór przepisów regulujących zasady klasyfikacji wynagrodzeń w sektorze uspołecznionym w latach 1959-1990	136
— Załącznik do uchwały nr 197 Rady Ministrów z dnia 13 czerwca 1958 r. w sprawie zasad i trybu wydawania przez banki pań-	

stwowym przedsiębiorstwom środków pieniężnych na fundusz płac	136
— Uchwała nr 107 Rady Ministrów z dnia 27 marca 1962 r. w sprawie składników funduszu płac, wynagrodzeń z funduszu zakładowego i z czystej nadwyżki spółdzielni oraz składników wynagrodzeń nie objętych funduszem płac w jednostkach na rozrachunku gospodarczym	139
— Uchwała nr 8 Rady Ministrów z dnia 12 stycznia 1965 r. w sprawie składników funduszu płac i pozostałych wynagrodzeń z tytułu pracy w jednostkach gospodarki społecznej	143
— Uchwała nr 103 Rady Ministrów z dnia 25 maja 1971 r. w sprawie składników funduszu płac i pozostałych wynagrodzeń z tytułu pracy w jednostkach gospodarki społecznej	152
— Uchwała nr 157 Rady Ministrów w dnia 7 grudnia 1976 r. w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac	161
— Uchwała nr 158 Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1976 r. w sprawie składników funduszu płac	171
— Uchwała nr 48 Rady Ministrów z dnia 14 kwietnia 1978 r. zmieniająca uchwałę w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac	187
— Uchwała nr 87 Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 1978 r. zmieniająca uchwałę w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac	187
— Uchwała nr 87 Rady Ministrów z dnia 16 czerwca 1979 r. zmieniająca niektóre przepisy w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac	188
— Uchwała nr 107 Rady Ministrów z dnia 18 lipca 1979 r. zmieniająca uchwałę w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac	189
— Uchwała nr 144 Rady Ministrów z dnia 16 grudnia 1980 r. zmieniająca uchwałę w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac oraz uchwałę w sprawie składników funduszu płac	190
— Uchwała nr 94 Rady Ministrów z dnia 12 maja 1981 r. zmieniająca uchwałę w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac	192
— Uchwała nr 33 Rady Ministrów z dnia 25 marca 1983 r. w sprawie klasyfikacji wynagrodzeń w jednostkach gospodarki społecznej	192
— Uchwała nr 97 Rady Ministrów z dnia 18 czerwca 1985 r. zmieniająca uchwałę w sprawie klasyfikacji wynagrodzeń w jednostkach gospodarki społecznej	198
— Uchwała nr 128 Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1986 r. zmieniająca uchwałę w sprawie klasyfikacji wynagrodzeń w jednostkach gospodarki społecznej	199

- Uchwała nr 29 Rady Ministrów z dnia 13 marca 1987 r. zmieniająca uchwałę w sprawie klasyfikacji wynagrodzeń w jednostkach gospodarki uspołecznionej 199
- Uchwała nr 187 Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1990 r. zmieniająca uchwałę w sprawie klasyfikacji wynagrodzeń w jednostkach gospodarki uspołecznionej 200
- Zarządzenie nr 21 Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 18 maja 1984 r. w sprawie Klasyfikacji Składników Wynagrodzeń 200

WSTĘP

Obowiązkiem organu rentowego jest ustalenie prawa do świadczeń emerytalno-rentowych oraz ich wysokości zgodnie z obowiązującymi uregulowaniami prawnymi. O wysokości świadczeń decyduje m.in. długość okresów składkowych i nieskładkowych, ale zasadniczą rolę pełni podstawa ich wymiaru. Prawidłowe ustalenie podstawy wymiaru świadczeń – zwłaszcza dla ubezpieczonych będących pracownikami – to jedno z trudniejszych zadań, rodzące w praktyce najwięcej problemów.

Wspomniane trudności wynikają m.in. z takich okoliczności, jak:

— wprowadzenie zasady przyjmowania do podstawy wymiaru świadczeń emerytalno-rentowych oraz kapitału początkowego tych składników wynagrodzenia, które w okresie zatrudnienia były objęte składką na ubezpieczenie społeczne; przy czym przepisy regulujące podstawę wymiaru składek w ciągu minionego 40-lecia były wielokrotnie nowelizowane lub zmieniane,

— masowa likwidacja po 1989 r. podmiotów gospodarczych i konieczność ustalania przez organ rentowy wypłaconych pracownikom wynagrodzeń na podstawie źródłowej dokumentacji płacowej, tj. list płac, list zasiłkowych i zbiorczych kart wynagrodzeń, a więc potrzeba wykonywania obowiązków, które ustawodawca nałożył na zakłady pracy.

Z myślą o ułatwieniu pracownikom ZUS: • dokonywania prawidłowej oceny, które ze składników wykazanych w dokumentacji płacowej podlegały oskładkowaniu • ustalania prawidłowej podstawy wymiaru świadczeń emerytalno-rentowych oraz kapitału początkowego • powoływania właściwego przepisu przy odmowie uwzględnienia części wynagrodzenia ubezpieczonego – opracowano niniejszy informator, który zawiera kompleks materiałów dotyczących podstawy wymiaru składek w latach 1959-1998.

PODSTAWA WYMIARU KAPITAŁU POCZĄTKOWEGO ORAZ ŚWIADCZEŃ EMERYTALNO-RENTOWYCH – OGÓLNE ZASADY USTALANIA PRZYCHODU

■ Akty prawne

- ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. nr 162, poz. 1118 z późn. zm.) – art. 15-23, 110, 111 i 174,
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (Dz.U. z 1989 r. nr 11, poz. 63 i z 1990 r. nr 71, poz. 418).

■ W myśl generalnej zasady do ustalenia podstawy wymiaru kapitału początkowego lub świadczeń emerytalno-rentowych przyjmuje się składniki **wynagrodzenia** w gotówce i w naturze z tytułu wykonywania pracy w ramach stosunku pracy, od których istniał obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie społeczne.

Wartość świadczeń w naturze uwzględnia się łącznie z tą częścią, do której pracownik zachował prawo po przejściu na emeryturę lub rentę.

Przy ustalaniu łącznej kwoty rocznego przychodu składniki wynagrodzenia dolicza się:

- do roku, za który je wypłacono, albo
- do roku, w którym nastąpiła wypłata, jeżeli nie można ustalić okresu, za jaki one przysługują.

Uwzględniając w podstawie wymiaru świadczeń np. nagrodę z zysku lub tzw. trzynastkę dolicza się ją do roku, za który została wypłacona, natomiast premię bilansową czy nagrodę za szczególne osiągnięcia zawodowe nauczyciela – do roku, w którym nastąpiła wypłata.

Przy ustalaniu obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne stosuje się przepisy obowiązujące w okresie, z którego wynagrodzenie jest uwzględniane w podstawie wymiaru. (W dalszej części opracowania jest przedstawiona historia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne w latach 1959-1998 r., z tego bowiem okresu najczęściej zachowały się źródłowe dokumenty płacowe, przedkładane do wniosków o emerytury i renty oraz o ustalenie kapitału początkowego jako środki dowodowe dokumentujące wynagrodzenia).

■ W podstawie wymiaru kapitału początkowego lub świadczeń emerytalno-rentowych uwzględnia się również **inne przychody**, wymienione niżej w punktach 1-10.

1. Kwoty przysługujących ubezpieczonemu w ramach stosunku pracy w danym roku kalendarzowym wynagrodzeń za czas niezdolności do pracy, wypłaconych na podstawie przepisów Kodeksu pracy, układów zbiorowych pracy lub regulaminów wynagradzania, jeżeli wysokość tego wynagrodzenia jest wyższa niż określona w Kodeksie pracy, a także kwoty zasiłków: chorobowego, macierzyńskiego, opiekuńczego, wyrównawczego, świadczenia rehabilitacyjnego, świadczenia wyrównawczego oraz dodatku wyrównawczego.

Nie podlegają więc wliczeniu do podstawy wymiaru kwoty zasiłków chorobowych, świadczeń rehabilitacyjnych i zasiłków macierzyńskich wypłaconych za okres po ustaniu ubezpieczenia.

Jeżeli na mocy przepisów szczególnych, w okresie niezdolności do pracy, pracownikowi przysługuje dany składnik wynagrodzenia (m.in. dodatek stażowy) – nie uwzględniony w podstawie wymiaru wypłaconego za ten okres wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy lub zasiłku chorobowego, lecz stanowiący podstawę wymiaru składek w okresie świadczenia pracy – składnik ten należy uwzględnić w podstawie wymiaru świadczeń emerytalno-rentowych i kapitału początkowego.

2. Kwoty zasiłków dla bezrobotnych, szkoleniowych i stypendiów objętych składką na ubezpieczenie społeczne, jak również kwoty zasiłków dla bezrobotnych, zasiłków szkoleniowych i stypendiów wypłacanych z Funduszu Pracy za czas udokumentowanej niezdolności do pracy.

Wyjątek: Na mocy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 19 grudnia 1994 r. w sprawie wysokości i sposobu opłacania składki na ubezpieczenie społeczne za okresy niepobierania za-

siłku przez bezrobotnych z powodu osiągnięcia przez małżonka dochodu przekraczającego dwukrotne przeciętne wynagrodzenie (Dz.U. nr 138, poz. 737), osoby bezrobotne, nie pobierające zasiłku z powodu osiągnięcia przez małżonka dochodu przekraczającego dwukrotne przeciętne wynagrodzenie, były objęte ubezpieczeniem społecznym w okresie od 1.11.1994 r. do 31.12.1994 r.

Podstawę wymiaru składek stanowiła kwota zasiłku, jaką otrzymałby bezrobotny, gdyby nie okoliczność podana wyżej, pozbawiająca go prawa do wypłaty zasiłku.

Powyższy przepis stracił swoją moc od 1.01.1995 r., tj. po wejściu w życie ustawy z dnia 1 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (Dz.U. z 1995 r. nr 1, poz. 1).

3. Wartość rekompensaty pieniężnej, ustalona zgodnie z art. 5 i z pkt. 3 załącznika do ustawy z dnia 6 marca 1997 r. o zrekompensowaniu okresowego niepodwyższania płac w sferze budżetowej oraz utraty niektórych wzrostów lub dodatków do emerytur i rent (Dz.U. nr 30, poz. 164 z późn. zm.), tj. za każdy przepracowany w pełnym wymiarze czasu pracy miesiąc

- w okresie od 1.07.1991 r. do 31.12.1991 r. – 46,00 zł,
- w okresie od 1.01.1992 r. do 28.06.1992 r. – 58,00 zł.

W przypadku zatrudnienia w niepełnym wymiarze czasu pracy, wymieniona należność ulega proporcjonalnemu zmniejszeniu. Wysokość należności podlega zaokrągleniu w górę do pełnego złotego i pomnożeniu przez 10 000 (oddenominowanie).

Zwiększenie podstawy wymiaru o wartość rekompensat pieniężnych dotyczy zatrudnionych lub pełniących służbę w okresie od 1.07.1991 r. do 31.12.1991 r. i w okresie od 1.01.1992 r. do 28.06.1992 r.:

- pracowników państwowych jednostek sfery budżetowej,
- żołnierzy, funkcjonariuszy Policji, Służby Więziennej, Urzędu Ochrony Państwa, Straży Granicznej i Państwowej Straży Pożarnej,
- osób zajmujących stanowiska sędziów, prokuratorów oraz kierownicze stanowiska państwowe,
- pracowników oświaty, upowszechniania kultury oraz ochrony zdrowia – zatrudnionych w samorządowych jednostkach sfery budżetowej, przejętych przez gminy przed 28 czerwca 1992 r. jako zadanie własne lub zlecone, zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 1996 r. nr 13, poz. 74 z późn. zm.).

4. Honoraria do wysokości objętej obowiązkiem opłacania składek na ubezpieczenie społeczne, z tym że honoraria wypłacone w okresie, kiedy obowiązek taki nie istniał, przyjmuje się do wysokości, w jakiej wówczas byłyby one przyjęte do obliczenia podstawy wymiaru.

Powyższe oznacza, że:

a) honoraria wypłacone dziennikarzom za pracę dziennikarską przez macierzystą redakcję, honoraria wypłacone pracownikom własnym za prace związane z przygotowaniem, realizacją i organizacją programu radiowego i telewizyjnego w Komitecie do Spraw Radia i Telewizji „Polskie Radio i Telewizja”, w ośrodku telewizyjnym albo rozgłośni regionalnej oraz za pracę dla terytorialnie właściwego ośrodka telewizyjnego i programu ogólnopolskiego – przyjmuje się do obliczenia podstawy wymiaru:

— w pełnej wysokości, jeżeli wypłacone zostały w okresie przypadającym przed dniem 1.01.1985 r.,

— w wysokości nie przekraczającej kwoty uzyskanej po pomnożeniu przez dwanaście trzykrotnej średniej płacy w gospodarce uspołecznionej, bez uwzględnienia przemysłu wydobywczego, ustalonej na podstawie danych statystycznych za rok ubiegły w stosunku do roku, za który honoraria przysługiwały, jeżeli zostały wypłacone w okresie od 1.01.1985 r. do 31.12.1989 r., przez macierzysty zakład pracy, a także uzyskane poza jednostką macierzystą, tj.:

1985 r. – 577 188 zł

1986 r. – 683 856 zł

1987 r. – 821 988 zł

1988 r. – 997 272 zł

1989 r. – 1 819 728 zł

— w wysokości objętej obowiązkiem opłacania składek na ubezpieczenie społeczne, jeśli zostały wypłacone w okresie po dniu 31.12.1989 r.,

b) honoraria przysługujące pracownikom kinematografii za realizację i opracowanie filmów wypłacone przez macierzysty zakład pracy, a także uzyskane poza jednostką macierzystą:

— w okresie przypadającym między 1.01.1972 r. a 31.12.1984 r. przyjmuje się wówczas, gdy kwota rocznego wynagrodzenia ze stosunku pracy jest niższa niż 180 000 zł (15 000 zł × 12 miesięcy). W takim przypadku do wynagrodzenia za dany rok kalendarzowy należy doliczyć honoraria wypłacone w tym roku, z tym że łączna kwota nie może przekroczyć 180 000 zł. Honoraria nie podlegają uwzględnieniu, jeżeli wynagrodzenie ze stosunku pracy za dany rok kalendarzowy jest wyższe niż 180 000 zł;

— w okresie od 1.01.1985 r. do 31.12.1989 r. w wysokości nie przekraczającej kwoty uzyskanej po pomnożeniu przez dwanaście trzykrotnej średniej płacy w gospodarce społecznej, bez uwzględnienia przemysłu wydobywczego, ustalonej na podstawie danych statystycznych za rok ubiegły w stosunku do roku, za który honoraria przysługiwały, tj.:

1985 r. – 577 188 zł

1986 r. – 683 856 zł

1987 r. – 821 988 zł

1988 r. – 997 272 zł

1989 r. – 1 819 728 zł

— w wysokości objętej obowiązkiem opłacania składek na ubezpieczenie społeczne, jeśli wypłacone zostały w okresie przypadającym po dniu 31.12.1989 r.

5. Rekompensaty wypłacone pracownikowi obok wynagrodzenia lub obok zasiłków z ubezpieczenia społecznego, bez względu na objęcie ich lub nie składką na ubezpieczenie społeczne.

W okresie od 1.09.1981 r. do 30.06.1987 r. zakłady pracy, na mocy stosownych przepisów, wypłacały zatrudnionym pracownikom rekompensaty z tytułu podwyżki cen m.in. artykułów żywnościowych, opału, energii. Do 30.04.1984 r. rekompensaty nie stanowiły podstawy wymiaru składek. Od 1.05.1984 r. podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne stanowiła połowa sumy wypłacanych pracownikom rekompensat włączonych do wynagrodzenia zasadniczego. Od 1.07.1987 r. całość rekompensat włączono do wynagrodzenia zasadniczego i w całości więc, od tego momentu, zostały objęte składką. Zakłady pracy w różnym czasie przechodziły na nowy system płac.

A. Rekompensata wzrostu kosztów utrzymania z tytułu podwyżek cen artykułów żywnościowych

Na mocy uchwały nr 187 Rady Ministrów z dnia 26 sierpnia 1981 r. w sprawie podwyższenia cen detalicznych niektórych artykułów żywnościowych (M.P. nr 22, poz. 200) i wydanego na jej podstawie Zarządzenia Ministrów Pracy, Płac i Spraw Socjalnych oraz Finansów z dnia 28 sierpnia 1981 r. w sprawie szczegółowych zasad wypłacania rekompensaty z tytułu podwyżek cen detalicznych chleba i przetworów zbożowo-mącznych oraz zasad odpłatności z tytułu korekty stawek żywnościowych (M.P. nr 22, poz. 201) – została wprowadzona

od 1.09.1981 r. rekompensata wzrostu kosztów utrzymania z tytułu podwyżek cen artykułów żywnościowych.

Wymieniona rekompensata przysługiwała między innymi:

a) pracownikom zatrudnionym w jednostkach gospodarki uspołecznionej,

b) pracownikom zatrudnionym na podstawie stosunku pracy w partiach politycznych, społecznych i w związkach zawodowych,

c) twórcom – zgodnie z zasadami ustalonymi przez Ministra Kultury i Sztuki w porozumieniu z Ministrami Pracy, Płac i Spraw Socjalnych oraz Finansów,

d) studentom i doktorantom pobierającym stypendia,

e) uczniom otrzymującym wynagrodzenie (zatrudnionym na podstawie umowy o naukę zawodu),

f) osobom korzystającym z zasiłków wypłacanych z funduszy pomocy społecznej,

g) osobom wykonującym pracę nakładczą na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej,

h) osobom zatrudnionym w systemie agencyjno-prowizyjnym i objętym z tego tytułu ubezpieczeniem społecznym,

i) osobom wykonującym prace o charakterze trwałym na podstawie umowy zlecenia i objętym z tego tytułu ubezpieczeniem społecznym,

j) osobom pobierającym zasiłek wychowawczy z uspołecznionych zakładów pracy,

k) osobom pozostającym czasowo bez pracy, korzystającym z zasiłków z funduszu aktywizacji zawodowej,

l) osobom utrzymującym się ze świadczeń wypłacanych z funduszu alimentacyjnego,

m) osobom zatrudnionym w uspołecznionych zakładach pracy i pobierającym zasiłek chorobowy ze środków ZUS,

n) osobom pobierającym emerytury i renty.

Rekompensatę wypłacano w wysokości 160 zł miesięcznie na osobę (jedynie osoby pobierające emeryturę lub rentę do 3500 zł oraz osoby korzystające z zasiłków wypłacanych z funduszy pomocy społecznej otrzymywały rekompensatę w kwocie 200 zł miesięcznie).

Rekompensata przysługiwała za każdy miesiąc kalendarzowy i była wypłacana z góry, w terminach przewidzianych dla wypłaty wynagrodzeń lub świadczeń.

W razie zbiegu uprawnień do rekompensaty z różnych tytułów przysługiwała tylko jedna rekompensata.

B. Rekompensata z tytułu wprowadzenia od 1.02.1982 r. nowych cen detalicznych podstawowych artykułów żywnościowych, opału i energii

Została wprowadzona na mocy uchwały nr 24 Rady Ministrów z dnia 27 stycznia 1982 r. w sprawie rekompensat pieniężnych z tytułu wprowadzenia z dniem 1 lutego 1982 r. nowych cen detalicznych podstawowych artykułów żywnościowych, opału i energii (M.P. nr 4, poz. 18).

Wymieniona rekompensata przysługiwała między innymi:

a) pracownikom zatrudnionym w uspołecznionych zakładach pracy, z wyłączeniem pracowników zatrudnionych za granicą,

b) osobom objętym ubezpieczeniem społecznym, wykonującym pracę nakładczą na rzecz gospodarki uspołecznionej,

c) osobom wykonującym pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, objętym ubezpieczeniem społecznym – z wyjątkiem osób prowadzących placówki agencyjne na warunkach zlecenia oraz zakłady na zryczałtowanym rozrachunku, a także pracowników w nich zatrudnionych,

d) osobom pobierającym po ustaniu stosunku pracy w uspołecznionych zakładach pracy, zasiłek macierzyński lub chorobowy,

e) osobom korzystającym z zasiłków wypłacanych z funduszu aktywizacji zawodowej,

f) osobom korzystającym z urlopu wychowawczego, na które nie był pobierany zasiłek (dodatek) rodzinny,

g) osobom pobierającym emerytury i renty (w tym renty chorobowe), a także osobom pobierającym świadczenie pieniężne przewidziane w art. 23 ustawy z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin (Dz.U. nr 32, poz. 140),

h) studentom pobierającym stypendia, na których nie był pobierany zasiłek (dodatek) rodzinny,

i) osobom pobierającym stypendia doktoranckie,

j) osobom pobierającym stypendia sportowe,

k) osobom zatrudnionym w uspołecznionych zakładach pracy na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego,

l) osobom, które nie ukończyły 24 roku życia, zatrudnionym w rzemieślniczych zakładach pracy w celu nauki zawodu lub przyuczenia do wykonywania określonej pracy,

m) osobom otrzymującym stałe zasiłki z funduszu pomocy społecznej,

n) osobom pobierającym świadczenia wypłacane z funduszu alimentacyjnego,

o) osobom oczekującym na przyznanie emerytury lub renty, pobierającym w uspołecznionym zakładzie pracy zaliczkę na poczet tych świadczeń.

C. Wysokość rekompensat

Rekompensata dla pracownika z tytułu nowych cen detalicznych podstawowych artykułów żywnościowych objętych przydziałem kartkowym wynosiła miesięcznie:

- 1400 zł – dla górników zatrudnionych w kopalniach głębinowych, pracujących pod ziemią, którzy otrzymywali z tego tytułu zwiększone przydziały kartkowe typu „G”,

- 900 zł – dla pracowników, którym przysługiwały zwiększone przydziały kartkowe na mięso z tytułu charakteru wykonywanej pracy lub stanu zdrowia; rekompensata w tej wysokości przysługiwała również pracownikom, którzy nie otrzymywali zwiększonych przydziałów kartkowych na mięso ze względu na posiadanie gospodarstwa rolnego o powierzchni przekraczającej 0,5 ha,

- 750 zł – dla pracowników nie wymienionych wyżej.

Miesięczna wysokość rekompensaty dla pracowników z tytułu nowych cen energii, opału oraz artykułów żywnościowych nie objętych przydziałem kartkowym zależała od podstawy wymiaru rekompensaty (tj. wynagrodzenia obliczonego jak za urlop wypoczynkowy, gdyby był wykorzystany w styczniu 1982 r., z pewnymi modyfikacjami wynikającymi z § 7 wymienionej wyżej uchwały).

Podstawa wymiaru rekompensaty (miesięcznie)	Wysokość rekompensaty (miesięcznie)
do 4 500 zł	700 zł
4 501 – 6 000 zł	600 zł
6 001 – 9 000 zł	500 zł
9 001 – 13 000 zł	300 zł
powyżej 13 000 zł	rekompensata nie przysługiwała

Osoby wymienione na s. 14-15 w punktach e, h, i, k, l, n otrzymywały rekompensatę w kwocie 1000 zł miesięcznie, a także dodatkowe rekompensaty w kwocie 150 zł miesięcznie, jeśli przysługiwały im zwiększone przydziały kartkowe na mięso z tytułu stanu zdrowia.

Emeryci i renciści oraz osoby uzyskujące zasiłki z funduszu pomocy społecznej otrzymywali rekompensatę według innych stawek, określonych w odrębnym przepisie.

Rekompensata przysługiwała za każdy miesiąc kalendarzowy w stałej wysokości.

Wysokość rekompensaty była ustalana ponownie dla:

- pracowników – w razie indywidualnej zmiany wymiaru czasu pracy lub zmiany zakładu pracy,
- osób wykonujących pracę nakładczą oraz osób zatrudnionych w systemie agencyjno-prowizyjnym – w razie zmiany zakładu pracy,
- emerytów i rencistów – w razie nabycia prawa do drugiego lub dalszego świadczenia emerytalno-rentowego (również z instytucji zagranicznej), wypłacanego łącznie z już pobieranym świadczeniem.

W przypadku zmiany zakładu pracy pracownik miał wypłaconą rekompensatę zaliczkowo przez trzy miesiące, w wysokości 1000 zł miesięcznie; po tym okresie wysokość rekompensaty ustalana była na podstawie średniego wynagrodzenia z tych trzech miesięcy i odpowiednio wyrównywana.

Rekompensata była wypłacana z góry, w terminach przewidzianych dla wypłaty wynagrodzeń lub świadczeń.

W razie zbiegu prawa do rekompensaty z różnych tytułów przysługiwała tylko jedna rekompensata.

6. Równowartość dodatku dewizowego wypłaconego do dnia 31.12.1990 r. obok wynagrodzenia – na podstawie uchwały nr 60 Rady Ministrów z dnia 25 lutego 1972 r. w sprawie ujednoczenia wysokości i zasad stosowania dodatku dewizowego dla członków załóg polskich morskich statków handlowych w żegludze międzynarodowej i statków rybołówstwa morskiego, zmienionej uchwałą nr 107 Rady Ministrów z dnia 28 maja 1976 r. – w wysokości określonej w tej uchwale, przeliczonej według kursu walut obowiązującego w dniu wypłaty tego dodatku. Ustalenie równowartości dodatku dewizowego w złotych polskich należy do obowiązku zakładu pracy (armatora) i następuje według kursu specjalnego dolara USA („kupno”).

Wartość otrzymywanego dodatku dewizowego wlicza się do podstawy wymiaru świadczeń członkom załóg zatrudnionym na stanowiskach oficerskich i nieoficerskich na polskich morskich statkach handlowych, eksploatowanych przez przedsiębiorstwa żeglugi międzynarodowej (PLO, PŻM, PRO, PŻB) i na statkach rybołówstwa morskiego, eksploatowanych przez przedsiębiorstwa połowów dalekomorskich i usług rybackich („Odra”, „Gryf”, „Dalmor”, „Transocean”).

Minister Handlu Zagranicznego i Gospodarki Morskiej został upoważniony do odpowiedniego dostosowania postanowień ww. uchwał Rady Ministrów do członków załóg innych niż wyżej wymienione.

Dzienny dodatek dewizowy ustalany jest w dolarach USA, a jego wysokość uzależniona jest od zajmowanego stanowiska (pięć grup) oraz strefy pływania (cztery strefy) i wynosi od 0,85 do 3,25 dolara USA.

Równowartość dodatku dewizowego wypłaconego po dniu **31.12.1990 r.** uwzględnia się w podstawie wymiaru świadczeń w wysokości przyjętej do obliczenia podstawy wymiaru składek.

7. Dodatek czarterowy.

W piśmie z dnia 17.02.1989 r., znak: U.513-77/88, zostało zawarte stanowisko Ministerstwa Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie uwzględnienia w podstawie wymiaru świadczeń dodatku czarterowego. Na podstawie decyzji Urzędu Gospodarki Morskiej z dnia 30.07.1982 r., nr SP-VI/2-1031/8/82, członkom załóg zatrudnionym na statkach marynarki handlowej, wydzierżawionych obcemu armatorowi, wypłacany jest dodatek czarterowy o ile przebywają na takim statku co najmniej przez okres 6 miesięcy i statek nie zawija co najmniej 6 miesięcy do portów krajowych.

Wymieniony dodatek jest płacony w dewizach i stanowi uzupełnienie dodatku dewizowego, wypłacanego na podstawie przepisów uchwały nr 60 Rady Ministrów z dnia 25 lutego 1972 r. w sprawie ujednoczenia wysokości i zasad stosowania dodatku dewizowego dla członków załóg polskich morskich statków handlowych w żegludze międzynarodowej i statków rybołówstwa morskiego (ze zmianami wprowadzonymi uchwałą nr 107 Rady Ministrów z dnia 28 maja 1976 r.).

Dodatek czarterowy podlega wliczeniu do podstawy wymiaru świadczeń według zasad stosowanych w przypadku dodatku dewizowego.

8. Uposażenia z tytułu służby.

Uposażenia z tytułu służby:

- w Wojsku Polskim (służba zawodowa),
- w Policji (Milicji Obywatelskiej),
- w Urzędzie Ochrony Państwa (w organach bezpieczeństwa publicznego),
- w Straży Granicznej,
- w Służbie Więziennej,
- w Państwowej Straży Pożarnej.

9. Przychód stanowiący podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne w Polsce z innych tytułów obowiązkowych bądź dobrowolnych ubezpieczeń.

10. Wynagrodzenia wypłacane pracownikom Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu pracy wykonywanej na podstawie umowy zlecenia za czynności związane z akcjami zarządzanymi przez Zakład – również należne z tytułu umów zawartych przed 22.02.1995 r.

ZASADY USTALANIA PODSTAWY WYMIARU ŚWIADCZEŃ W PRZYPADKU ZATRUDNIENIA OBYWATELI POLSKICH ZA GRANICĄ

1. Praca w organizacjach międzynarodowych, zagranicznych instytucjach i w zakładach, do których obywatele polscy zostali skierowani w ramach współpracy międzynarodowej, lub w których byli zatrudnieni za zgodą właściwych władz polskich

■ Za okresy zatrudnienia za granicą przypadające **do 31.12.1990 r.** do ustalenia podstawy wymiaru przyjmuje się tzw. wynagrodzenie zastępcze, tj. wynagrodzenie przysługujące pracownikowi zatrudnionemu w kraju w takim samym lub podobnym charakterze, w jakim pracownik był zatrudniony przed wyjazdem za granicę.

Wysokość wynagrodzenia potwierdza zakład pracy, który zatrudniał pracownika w kraju, przed jego wyjazdem do pracy za granicę.

Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej podjęło decyzję, iż na wniosek osoby zainteresowanej, do ustalenia podstawy wymiaru świadczeń można przyjąć wynagrodzenie zastępcze, ustalone w oparciu o zarobki pracownika o analogicznych kwalifikacjach i zatrudnionego w tym samym lub podobnym charakterze, w jakim ostatnio była zatrudniona za granicą osoba zainteresowana (o rozstrzygnięciu tym oddziały ZUS zostały poinformowane przez Departament Emerytur i Rent Centrali ZUS pismem z dnia 8.02.1995 r., znak: SE 11-7207-38/94).

Wynagrodzenie zastępcze ustala się według wymiaru czasu pracy, w jakim pracownik wykonywał pracę za granicą. Zasada ta znalazła potwierdzenie w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 1992 r., sygn. akt II

UZP 8/92, w myśl której: „Wynagrodzenie przyjęte za podstawę wymiaru emerytury zgodnie z § 10 pkt. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (tekst jedn.: Dz.U. z 1989 r. nr 11, poz. 63 ze zm.) w brzmieniu nadanym rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 5 października 1990 r. zmieniającym niektóre przepisy w sprawie ustalenia podstawy wymiaru emerytur i rent (Dz.U. nr 71, poz. 418), ustala się według wymiaru czasu pracy, w jakim pracownik był zatrudniony za granicą”.

■ Za okresy zatrudnienia za granicą przypadające **od 1.01.1991 r.** do ustalenia podstawy wymiaru przyjmuje się kwoty, od których za te okresy opłacono składkę na ubezpieczenie społeczne w Polsce.

Wysokość wynagrodzenia stanowiącego podstawę wymiaru składek potwierdza zakład pracy kierujący pracownika do pracy za granicą, który uiszczał składkę na ubezpieczenie społeczne w kraju.

2. Praca w polskich przedstawicielstwach dyplomatycznych i urzędach konsularnych

■ Za każdy miesiąc wymienionego zatrudnienia przypadający **do 31.12.1990 r.** do ustalenia podstawy wymiaru przyjmuje się kwoty ryczałtowe.

Kwoty ryczałtowe ustala się w zależności od grupy zaszeregowania pracownika ze względu na zajmowane stanowisko w polskich przedstawicielstwach dyplomatycznych i urzędach konsularnych, w stosunku do przysługującego w tym czasie wynagrodzenia na stanowisku dyrektora generalnego w ministerstwach i urzędach centralnych, obejmującego wynagrodzenie zasadnicze, dodatek funkcyjny oraz dodatek za wieloletnią pracę w urzędach państwowych w wymiarze przysługującym po 20 latach pracy, przy zastosowaniu następującej skali procentowej:

Grupa zaszeregowania	Procent wynagrodzenia dyrektora generalnego	Grupa zaszeregowania	Procent wynagrodzenia dyrektora generalnego
I	100	VI	55
II	85	VII	50
III	75	VIII	45
IV	70	IX	40
V	60		

Wykaz kwot wynagrodzenia przysługującego na stanowisku dyrektora generalnego w ministerstwach i urzędach centralnych został opublikowany w 1991 r. w Dzienniku Urzędowym ZUS, w formie komunikatu Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Treść tego komunikatu przytaczamy niżej.

*

KOMUNIKAT **Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych**

z dnia 15 lutego 1991 r.

w sprawie wykazu kwot wynagrodzenia dyrektora generalnego w ministerstwach i urzędach centralnych w latach 1978-1990

(Dz. Urz. ZUS z 1991 r. nr 1, poz. 3)

Podaje się do wykorzystania, przy ustalaniu kwot ryczałtowych przyjmowanych do obliczania podstawy wymiaru emerytur i rent dla pracowników skierowanych do pracy za granicę w polskich przedstawicielstwach dyplomatycznych i urzędach konsularnych, wykaz kwot wynagrodzenia dyrektora generalnego w ministerstwach i urzędach centralnych w latach 1978-1990.

Rok	Wynagrodzenie zasadnicze	Dodatek funkcyjny	Dodatek stażowy	Ogółem
1978	8 000	9 600	–	17 600
1979	8 000	9 600	–	17 600
1980	8 000	9 600	–	17 600
Od 1.01.1981 do 31.08.1981	8 000	9 600	–	17 600
Od 1.09.1981 do 31.12.1981	12 500	4 000	2 500	19 000
1982	12 500	4 000	2 500	19 000
1983	16 500	7 000	3 300	26 800
Od 1.01.1984 do 30.06.1984	16 500	7 000	3 300	26 800
Od 1.07.1984 do 31.12.1984	27 000	8 888	5 400	40 400
1985	31 000	10 000	6 200	47 200
Od 1.01.1986 do 30.09.1986	31 000	10 000	6 200	47 200
Od 1.10.1986 do 31.12.1986	42 000	13 000	8 400	63 400
1987	42 000	13 000	8 400	63 400
Od 1.01.1988 do 30.06.1988	42 000	13 000	8 400	63 400
Od 1.07.1988 do 31.12.1988	80 000	33 000	16 000	129 000

Rok	Wynagrodzenie zasadnicze	Dodatek funkcyjny	Dodatek stażowy	Ogółem
Od 1.01.1989 do 30.06.1989	182 000	74 000	36 400	292 400
Od 1.07.1989 do 30.09.1989	396 000	162 000	79 200	637 200
Od 1.10.1989 do 31.12.1989	667 000	273 000	133 400	1 073 400
Od 1.01.1990 do 31.03.1990	1 454 000	595 000	290 800	2 339 800
Od 1.04.1990 do 30.06.1990	1 716 000	702 000	343 200	2 761 200
Od 1.07.1990	2 244 000	918 000	448 800	3 610 800

■ Za okresy pracy za granicą przypadające **od 1.01.1991 r.** do ustalenia podstawy wymiaru przyjmuje się kwoty, od których opłacono składkę na ubezpieczenie społeczne w Polsce.

PODSTAWA WYMIARU SKŁADEK NA UBEZPIECZENIE SPOŁECZNE PRACOWNIKÓW USPOŁECZNIONYCH ZAKŁADÓW PRACY

1. Okres od 1.01.1959 r. do 31.12.1960 r.

■ Akty prawne

- rozporządzenie Rady Ministrów z 23 stycznia 1959 r. w sprawie opłacania składek na ubezpieczenia społeczne oraz rozliczania zasiłków wypłaconych przez zakłady pracy (Dz.U. nr 9, poz. 46),
- zarządzenie Ministra Finansów z 15 maja 1959 r. w sprawie określenia składników funduszu płac stanowiących podstawę do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne w uspołecznionych zakładach pracy (M.P. nr 50, poz. 221),
- załącznik do uchwały nr 197 Rady Ministrów z 13 czerwca 1958 r. w sprawie zasad i trybu wydawania przez banki państwowym przedsiębiorstwom środków pieniężnych na fundusz płac (M.P. nr 48, poz. 278).

■ Podstawę wymiaru składek stanowiły:

1. w państwowych i spółdzielczych przedsiębiorstwach działających według zasad rozrachunku gospodarczego – wszelkie wypłaty brutto z osobowego funduszu płac wraz z wypłatami wynagrodzeń związanych z działalnością pomocniczą i uboczną, w tym również kwoty wypłacone tytułem:

- wynagrodzeń z Kart: Górnika, Hutnika, Stoczniewca, Energetyka, Skalnika, Gazownika i Kolejarza,
- premii eksportowej,

— premii za ponadplanowe oszczędności w zużyciu surowców, materiałów, paliwa i energii,

— wynagrodzenia chałupników podlegających ubezpieczeniu społecznemu,

2. w organizacjach spółdzielczych działających według zasad rachunku gospodarczego – także kwoty wynagrodzeń brutto wypłacane z funduszy celowych,

3. równowartość wynagrodzeń w naturze należnych pracownikom podlegającym obowiązkowi ubezpieczenia społecznego,

4. w jednostkach budżetowych oraz zakładach budżetowych – wszelkie wypłaty brutto z tytułu umowy o pracę oraz kwoty stypendiów brutto wypłacanych stypendystom podlegającym obowiązkowi ubezpieczenia społecznego,

5. płace akordowe – stawka akordowa, zachęta akordowa, nadwyżka akordowa,

6. płace czasowo-godzinowe, dniówkowe, miesięczne,

7. płace w systemie prowizyjnym,

8. płace ryczałtowe, dodatki funkcyjne, lokalne, specjalne,

9. dopłaty z tytułu progresji akordowej,

10. premie z obowiązujących regulaminów,

11. dopłaty z tytułu pracy w godzinach nadliczbowych i świątecznych,

12. dopłaty za pracę nocną,

13. dopłaty za szkodliwe i uciążliwe warunki pracy,

14. dopłaty dla brygadzystów za kierownictwo,

15. dopłaty za szkolenie wewnątrzzakładowe, kierownictwo pracą praktykantów,

16. dopłaty za wysługę lat,

17. płace za przestój i braki powstałe nie z winy pracownika,

18. wynagrodzenie za urlop wypoczynkowy,

19. wynagrodzenie za urlop okolicznościowy,

20. ryczałt za opiekę nad klubami racjonalizatorskimi,

21. ryczałt dla społecznych inspektorów pracy,

22. ryczałt za prowadzenie kasy zapomogowo-pożyczkowej,

23. płace za czas nieobecności związanej z wykonywaniem obowiązków społecznych i państwowych,

24. płace za czas choroby pracowników publicznoprawnych,

25. płace za czas przerwy dla matek karmiących,

26. wynagrodzenie pracowników delegowanych na kursy szkoleniowe i doszkalające, jeśli pozostają na etacie przedsiębiorstwa,

27. ustawowe odprawy przy zwolnieniu z pracy i przenoszeniu,

28. deputaty,
29. wartość bezpłatnych usług komunalnych,
30. wartość bezpłatnego umundurowania,
31. wynagrodzenie za prace twórcze i autorskie,
32. wynagrodzenie za prace załadunkowe i wyładunkowe oraz przewozowe,
33. wynagrodzenie za udział w posiedzeniach komisji,
34. wynagrodzenie za prace zleczone,
35. wynagrodzenie za ekspertyzy, porady i konsultacje,
36. wynagrodzenie za prace związane z opracowaniem, oceną lub realizacją projektów racjonalizatorskich oraz popularyzację wynalazczości i postępu technicznego,
37. wynagrodzenie za udział w orkiestrze zakładowej,
38. należności za usługi wykonywane przez chałupników, jeśli w myśl przepisów szczególnych należności te były objęte funduszem płac.

■ **Podstawy wymiaru składek nie stanowiły:**

1. w przedsiębiorstwach budowlano-montażowych – dodatki za rozłąkę pracowników czasowo przeniesionych, ryczałty przysługujące pracownikom przeniesionym, codziennie dojeżdżającym do miejsca stałego zamieszkania,
2. w przedsiębiorstwach PKP – dodatki godzinowo-kilometrowe pracowników drużyn lokomotywowych i konduktorskich,
3. w państwowych i spółdzielczych przedsiębiorstwach działających według zasad rozrachunku gospodarczego – wynagrodzenia chałupników, którzy nie podlegali obowiązkowi ubezpieczenia,
4. nagrody oraz wynagrodzenia za pracę pokrywane z funduszu zakładowego (np. tak zwane trzynastki wypłacane na podstawie ustawy z 28 marca 1958 r. o funduszu zakładowym w przedsiębiorstwach państwowych – Dz.U. z 1960 r. nr 13, poz. 78) oraz z tej części czystej nadwyżki w spółdzielniach, która pozostawała do dyspozycji walnego zgromadzenia członków spółdzielni,
5. premie za współudział w realizacji projektów racjonalizatorskich, za pomoc techniczną przy ich teoretycznym opracowaniu,
6. nagrody dla jubilatów,
7. nagrody konkursowe,
8. jednorazowe premie wypłacane na podstawie doraźnych uchwał rządu,
9. wynagrodzenia za wynalazki pracownicze, udoskonalenia techniczne i usprawnienia,

10. wynagrodzenia za praktyki wakacyjne,
11. zwrot kosztów za pomoce szkolne,
12. diety dla delegowanych, koszty przejazdów oraz koszy przeniesienia służbowego,
13. wyposażenie w odzież absolwentów szkół przysposobienia zawodowego,
14. wartość odzieży roboczej i ochronnej oraz wartość środków odżywczych, wydawanych pracownikom zgodnie z obowiązującymi przepisami,
15. wartość wyżywienia wydawanego w pełni lub częściowo bezpłatnie,
16. odprawy pośmiertne i zwrot kosztów pogrzebu,
17. inne pieniężne i niepieniężne świadczenia na rzecz pracowników wynikające ze zbiorowych układów pracy oraz obowiązujących przepisów,
18. wynagrodzenia za wykonane prace i usługi, od których był pobierany podatek dochodowy, obrotowy lub gruntowy.

2. Okres od 1.01.1961 r. do 31.12.1961 r.

■ Akt prawny

- zarządzenie Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 8 lutego 1961 r. w sprawie określenia składników funduszu płac stanowiących podstawę do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne w spółdzielniach zakładach pracy (M.P. nr 12, poz. 67).

■ Podstawę wymiaru składek stanowiły:

1. w jednostkach budżetowych – wynagrodzenia brutto wypłacane z tytułu stosunku pracy oraz kwoty stypendiów brutto wypłacanych stypendystom podlegającym obowiązkowi ubezpieczenia społecznego,
2. w przedsiębiorstwach państwowych i organizacjach spółdzielczych działających według zasad rozrachunku gospodarczego – wypłaty wynagrodzenia brutto zaliczane bez względu na źródło finansowania do osobowego funduszu płac, w tym wynagrodzenia chałupników uznanych za pracowników w rozumieniu dekretu o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin,
3. w spółdzielniach produkcyjnych, w stowarzyszeniach i innych organizacjach społecznych – wypłaty wynagrodzeń brutto w gotówce oraz równowartość wynagrodzeń w naturze należnych pracownikom z tytułu stosunku pracy,

4. w państwowych i spółdzielczych jednostkach organizacyjnych, utrzymywanych z wpłat przedsiębiorstw lub jednostek nadzorowanych – wypłaty brutto z pozycji planu finansowego tych jednostek „Płace pracowników”.

■ **Postawy wymiaru składek nie stanowiły:**

1. w jednostkach budżetowych – wypłacany nauczycielom ekwiwalent za rentę zawieszoną z powodu pozostawania w pracy,

2. w państwowych przedsiębiorstwach budowlano-montażowych – dodatki za rozłąkę,

3. w przedsiębiorstwie PKP – dodatek godzinowo-kilometryowy przysługujący drużynom lokomotywowym i konduktorskim,

4. w państwowych i spółdzielczych przedsiębiorstwach działających według zasad rozrachunku gospodarczego – wynagrodzenia chałupników, którzy nie byli pracownikami w myśl przepisów rozporządzenia Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z 8 lipca 1960 r. w sprawie określenia, którzy chałupnicy są pracownikami w rozumieniu dekretu o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. z 1960 r. nr 37, poz. 220 i z 1961 r. nr 1, poz. 4),

5. wynagrodzenia wypłacane żołnierzom z funduszu płac.

3. Okres od 1.01.1962 r. do 31.12.1964 r.

■ **Akty prawne**

• zarządzenie Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z 8 lutego 1961 r. w sprawie określenia składników funduszu płac stanowiących podstawę do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne w uspołecznionych zakładach pracy (M.P. nr 12, poz. 67),

• uchwała nr 107 Rady Ministrów z 27 marca 1962 r. w sprawie składników funduszu płac i wynagrodzeń z funduszu zakładowego i czystej nadwyżki spółdzielni oraz składników wynagrodzeń nie objętych funduszem płac w jednostkach na rozrachunku gospodarczym (M.P. nr 29, poz. 124).

■ **Podstawę wymiaru składek stanowiły:**

1. w jednostkach budżetowych – wypłaty wynagrodzeń brutto z tytułu stosunku pracy oraz kwoty stypendiów wypłacane stypendystom podlegającym obowiązkowi ubezpieczenia społecznego,

2. w spółdzielniach produkcyjnych, w stowarzyszeniach i innych organizacjach społecznych – wypłaty wynagrodzeń brutto w gotówce oraz równowartość wynagrodzeń w naturze należnych pracownikom z tytułu stosunku pracy,

3. w przedsiębiorstwach państwowych i organizacjach spółdzielczych działających według zasad rozrachunku gospodarczego – wypłaty brutto z funduszu osobowego płac za pracę stałą lub sezonową należne osobom fizycznym znajdującym się w ewidencji personalnej zakładu pracy, wypłacone lub należne z tytułu wykonywanej pracy i wynikające ze stosunku pracy, a w szczególności:

- a) płace akordowe (stawka akordowa, zachęta akordowa, nadwyżka akordowa, dopłaty z tytułu progresji akordowej),
- b) płace czasowo-godzinowe, dniówkowe i miesięczne,
- c) płace w systemie prowizyjnym i płace ryczałtowe,
- d) dodatki funkcyjne, lokalne, specjalne i za języki obce,
- e) premie,
- f) dopłaty z tytułu pracy w godzinach nadliczbowych i świątecznych,
- g) dopłaty za pracę nocną,
- h) dopłaty za szkodliwe i uciążliwe warunki pracy,
- i) dopłaty dla brygadzystów i za kierownictwo,
- j) dopłaty za instruktaż i szkolenie wewnątrzzakładowe, za kierownictwo pracą praktykantów itp.,
- k) dopłaty za wysługę lat, wynagrodzenia z tytułu Kart: Górnika, Hutnika itp.,
- l) płace za przestoje i braki powstałe nie z winy pracownika,
- ł) wynagrodzenie za urlop wypoczynkowy lub okolicznościowy,
- m) ryczałty za opiekę nad klubami racjonalizatorskimi za prowadzenie kasy zapomogowo-pożyczkowej,
- n) ryczałt dla społecznych inspektorów pracy,
- o) płace za czas nieobecności związanej z wykonywaniem obowiązków społecznych i państwowych,
- p) wynagrodzenia za czas choroby pracowników, płatne przez zakład pracy zgodnie z obowiązującymi przepisami,
- q) płace za przerwy w pracy matek karmiących,
- r) wynagrodzenia pracowników delegowanych na kursy szkoleniowe i doszkalające, jeśli pozostają na etacie przedsiębiorstwa,
- s) odprawy przy zwolnieniu z pracy i przenoszeniu pracowników przewidziane w obowiązujących przepisach,
- t) wartość deputatów,
- u) wartość bezpłatnego umundurowania,

w) wynagrodzenia chałupników w przemyśle uznanych za pracowników w rozumieniu dekretu o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

■ **Podstawy wymiaru składek nie stanowiły:**

1. w jednostkach budżetowych – kwoty wypłacane nauczycielom z tytułu ekwiwalentu za rentę zawieszoną z powodu pozostawania w pracy,

2. w przedsiębiorstwach budowlano-montażowych – dodatki za rozłękę,

3. w przedsiębiorstwie PKP – dodatek godzinowo-kilometrowy wypłacany pracownikom drużyn lokomotywowych i konduktorskich,

4. w państwowych i spółdzielczych przedsiębiorstwach na rozrachunku gospodarczym:

a) wynagrodzenia chałupników nie będących pracownikami w rozumieniu dekretu o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin,

b) wynagrodzenia wypłacane żołnierzom,

c) kwoty należne za zużycie własnego sprzętu, narzędzi i materiału będącego własnością zatrudnionego,

d) wypłaty z bezosobowego funduszu płac, a w szczególności:

— wynagrodzenia za usługi załadunkowe i wyładunkowe,

— wynagrodzenia za pranie i naprawę odzieży roboczej, jak również ekwiwalent za te prace,

— wynagrodzenia za drobne remonty i usługi,

— wynagrodzenia za prace związane z opracowaniem, oceną lub realizacją projektów racjonalizatorskich oraz popularyzacją wynalazczości i postępu technicznego,

— wynagrodzenia osób wykonujących pracę chałupniczą na zlecenie przedsiębiorstw handlu uspołecznionego,

— wynagrodzenia za udział w posiedzeniach komisji,

— wynagrodzenia za ekspertyzy, konsultacje i porady,

— wynagrodzenia za wykłady prowadzone przez wykładowców nie będących pracownikami przedsiębiorstwa w zakresie szkolenia wewnątrzzakładowego,

— honoraria za prace twórcze i autorskie,

— wynagrodzenia za udział w orkiestrze zakładowej,

e) nagrody z zakładowego funduszu przedsiębiorstw (np. roczna nagroda indywidualna, tzw. trzynastka) i z czystej nadwyżki spółdzielni,

f) nagrody za postęp techniczny, za produkcję eksportową, z tytułu współzawodnictwa międzyzakładowego, za wynalazki, racjona-

lizację, z funduszu nagród w przedsiębiorstwach nie tworzących funduszu zakładowego,

g) nagrody dla jubilatów,

h) nagrody konkursowe,

i) jednorazowe nagrody wypłacane na podstawie doraźnych uchwał rządu,

j) wynagrodzenia za wynalazki pracownicze, udoskonalenia techniczne i usprawnienia,

k) stypendia pracownicze,

l) wynagrodzenia za praktyki płatne przez zakład pracy i wynagrodzenia za prace, wypłacane bezpośrednio do rąk uczniów nie będących pracownikami przedsiębiorstwa,

ł) zwrot kosztów za pomoce szkolne,

m) koszty związane z urządzeniem uroczystości Dnia Górnika, Dnia Hutnika itp.,

n) wartość wyposażenia w odzież absolwentów szkół przysposobienia zawodowego,

o) wartość odzieży roboczej, wydawanej w pełni lub częściowo bezpłatnie, oraz wartość środków odżywczych i piorących wydawanych pracownikom,

p) wartość żywienia wydawanego w pełni lub częściowo bezpłatnie, jeśli nie stanowi ona deputatu (świadczenia) zaliczanego do osobowego funduszu płac.

4. Okres od 1.01.1965 r. do 18.10.1968 r.

■ Akty prawne

- zarządzenie Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 8 lutego 1961 r. w sprawie określenia składników funduszu płac stanowiących podstawę do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne w uspołecznionych zakładach pracy (M.P. nr 12, poz. 67),

- uchwała nr 8 Rady Ministrów z dnia 12 stycznia 1965 r. w sprawie składników funduszu płac i pozostałych wynagrodzeń z tytułu pracy w jednostkach gospodarki uspołecznionej (M.P. nr 2, poz. 5).

■ Podstawę wymiaru składek stanowiły:

Wszelkie wypłaty pieniężne brutto z funduszu osobowego i świadczenia w naturze za pracę stałą lub sezonową pracowników znajdujących się w ewidencji personalnej zakładu pracy dokonywane lub na-

leżne z tytułu wykonywanej przez nich pracy i wynikające z umowy o pracę bądź z umowy chałupniczej oraz z umowy o naukę zawodu lub przyuczenia do określonej pracy, a w szczególności:

1. wynagrodzenia wynikające z obowiązujących systemów płac, jak:

a) płace akordowe, w tym nadwyżki akordowe, dopłaty z tytułu progresji akordowej,

b) płace czasowe – godzinowe, dniówkowe, miesięczne,

c) płace w systemie prowizyjnym (z wyjątkiem płac zaliczonych do funduszu prowizji określonych w § 9 uchwały nr 8 Rady Ministrów) oraz płace ryczałtowe i specjalne,

d) premie,

2. dodatki funkcyjne, służbowe, lokalne, specjalne, za znajomość języków obcych, za posiadanie szczególnych kwalifikacji itp.,

3. dopłaty z tytułu pracy w godzinach nadliczbowych i świątecznych oraz za pracę na drugiej i trzeciej zmianie,

4. dopłaty za dyżury domowe,

5. dopłaty z tytułu pracy w godzinach nocnych,

6. dopłaty za pracę w warunkach szkodliwych, uciążliwych i niebezpiecznych,

7. dopłaty za instruktaż i szkolenie wewnątrzzakładowe, za kierowanie pracą praktykantów itp.,

8. dopłaty dla brygadzystów za kierowanie brygadą,

9. dopłaty za wysługę lat i wynagrodzenie wynikające z Kart: Górnik, Hutnika itp.,

10. dopłaty do wynagrodzeń pracowników najniżej zarabiających,

11. płace za czas przestojów i braki produkcyjne powstałe nie z winy pracownika,

12. dopłaty za rozłąkę (z wyjątkiem dodatków za rozłąkę w przedsiębiorstwach budowlano-montażowych),

13. wynagrodzenia za czynności dodatkowe wykonywane przez nauczycieli w szkole zgodnie z obowiązującymi przepisami,

14. wynagrodzenia za czas urlopów wypoczynkowych lub okolicznościowych,

15. wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy pracownika, obciążające zakład pracy zgodnie z obowiązującymi przepisami,

16. wynagrodzenia za czas nieobecności pracowników, związanej z wykonywaniem obowiązków społecznych i państwowych,

17. dodatkowe wynagrodzenie radców prawnych określone w § 6 uchwały nr 400 Rady Ministrów (M.P. z 1963 r. nr 94, poz. 438),

18. dodatki terenowe,
19. wynagrodzenia za przerwy w pracy matek karmiących,
20. wynagrodzenia pracowników delegowanych na kursy szkoleniowe i doształcające,
21. wynagrodzenia za przeprowadzanie egzaminów oraz wynagrodzenia za recenzowanie prac kontrolnych na studiach zaocznych,
22. wynagrodzenia chałupników uznanych za pracowników,
23. ryczałty za opiekę nad klubami racjonalizatorskimi i za prowadzenie księgowości kas zapomogowo-pożyczkowych,
24. ryczałty dla społecznych inspektorów pracy,
25. odprawy przy zwolnieniu z pracy, przenoszeniu pracowników, przewidziane w obowiązujących przepisach,
26. wartość deputatów lub innych świadczeń wydawanych bezpłatnie lub częściowo odpłatnie pracownikom, zgodnie z obowiązującymi przepisami,
27. wartość umundurowania wydawanego bezpłatnie lub częściowo odpłatnie pracownikom, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

■ **Podstawy wymiaru składek nie stanowiły:**

1. kwoty wypłacane nauczycielom z tytułu ekwiwalentu za rentę zawieszoną z powodu pozostawania w pracy,
2. dodatki za rozłąkę wypłacane w przedsiębiorstwach budowlano-montażowych,
3. dodatek godzinowy wypłacany pracownikom drużyn lokomotywowych i konduktorskich w przedsiębiorstwie PKP,
4. wynagrodzenia chałupników nie będących pracownikami,
5. kwoty stanowiące ekwiwalent zużycia własnego sprzętu, narzędzi i materiału,
6. wartość świadczeń rzeczowych, wynikających z przepisów o bezpieczeństwie i higienie pracy, jak: odzież robocza, środki piorące i odżywcze, bilety do łaźni itp., a także świadczeń w postaci biletów pracowniczych lub dopłat do nich (bilety z tytułu Karty Górnika, dojazdu do rodzin dla pracowników zwerbowanych, dopłaty do biletów miesięcznych),
7. wypłaty dokonywane ze środków Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Państwowego Zakładu Ubezpieczeń,
8. wynagrodzenia prowizyjne z § 9 uchwały nr 8 Rady Ministrów takie, jak:
  - a) za sprzedaż prowadzoną na zasadach umowy agencyjnej oraz za sprzedaż akwizycyjną,

- b) za skup, składowanie, transport, kopcowanie ziemioplodów,
  - c) za skup i odsprzedaż opakowań,
  - d) za skup runa leśnego i drewna,
  - e) za skup zdecentralizowany nadwyżek rolnych oraz innych od ludności (np. za skup mleka, jaj itp.),
  - f) za kolportaż książek,
  - g) za wykonywanie czynności agentów ubezpieczeniowych,
  - h) za prowadzenie punktów totalizatora sportowego oraz innych gier liczbowych,
  - i) za usługi inseminacyjne,
  - j) za roznoszenie mleka i innych towarów,
9. wynagrodzenia z bezosobowego funduszu płac, a w szczególności:

- a) wynagrodzenia za usługi załadunkowe i wyładunkowe,
- b) wynagrodzenia za pranie i naprawę odzieży ochronnej i roboczej, jak również ekwiwalent za te prace,
- c) wynagrodzenia za drobne usługi i roboty,
- d) wynagrodzenia za prace związane opracowaniem, oceną lub realizacją projektów racjonalizatorskich oraz popularyzacją wynalazczości i postępu technicznego,
- e) wynagrodzenia osób wykonujących pracę chałupniczą na zlecenie przedsiębiorstw handlu uspołecznionego,
- f) wynagrodzenia za udział w posiedzeniach komisji,
- g) wynagrodzenia za ekspertyzy, konsultacje, porady i tłumaczenia,
- h) wynagrodzenia za wykłady w zakresie szkolenia wewnątrzzakładowego, prowadzone przez wykładowców nie będących pracownikami przedsiębiorstwa, na kursach zawodowych organizowanych przez jednostki budżetowe oraz wykładowców nie będących stałymi pracownikami w ośrodkach kursowych,
- i) honoraria za prace twórcze i autorskie,
- j) wynagrodzenia za udział w orkiestrze zakładowej,
- k) wynagrodzenia za nadzór inwestycyjny i prace projektowe,
- l) wynagrodzenia osób zatrudnionych przy czynnościach obsługowych prezydium gromadzkiej rady narodowej,

10. nagrody z funduszu zakładowego (np. roczna nagroda indywidualna, tzw. trzynastka) lub funduszy o podobnym charakterze za szczególne osiągnięcia ekonomiczne załóg, z funduszu zakładowego lub premiowego państwowych gospodarstw rolnych, z czystej nadwyżki spółdzielni,

11. nagrody pieniężne i rzeczowe dla jubilatów, konkursowe i inne,
12. premie wypłacane osobom fizycznym nie będącym pracownikami,
13. jednorazowe nagrody wypłacane na podstawie doraźnych uchwał rządu,
14. wynagrodzenia twórców za wynalazki pracownicze, udoskonalenia techniczne i usprawnienia,
15. nagrody za racjonalizację i współzawodnictwo pracy,
16. wypłaty z funduszu autorskiego,
17. stypendia pracownicze i fundowane,
18. zwrot kosztów za pomoce szkolne,
19. wynagrodzenia za praktyki płatne przez zakład pracy i wynagrodzenia za pracę wypłacane bezpośrednio do rąk uczniów nie będących pracownikami zakładu,
20. renty, odszkodowania i odprawy pośmiertne,
21. wartość wyżywienia wydawanego w pełni lub częściowo bezpłatnie, jeśli nie stanowi ono deputatu, w części nie opłacanej,
22. zapomogi,
23. pozostałe nagrody i wynagrodzenia nie zaliczone do funduszu płac.

5. Okres od 19.10.1968 r. do 31.12.1970 r.

■ Akty prawne

- rozporządzenie Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 19 sierpnia 1968 r. w sprawie obliczania podstawy wymiaru emerytury i renty, zasiłków z ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa oraz składek na ubezpieczenia społeczne (Dz.U. nr 35, poz. 246 z późn. zm.),
- uchwała nr 8 Rady Ministrów z 12 stycznia 1965 r. w sprawie składników funduszu płac i pozostałych wynagrodzeń z tytułu pracy w jednostkach gospodarki uspołecznionej (M.P. nr 2, poz. 5).

■ Podstawę wymiaru składek stanowiły:

Zarobki w gotówce i naturze zaliczone do osobowego funduszu płac, zgodnie z § 6 uchwały nr 8 Rady Ministrów z 12 stycznia 1965 r.

I. Wszelkie wypłaty pieniężne brutto z funduszu osobowego za pracę stałą lub sezonową pracowników znajdujących się w ewidencji personalnej zakładu pracy, dokonywane lub należne z tytułu wykonywa-

nej przez nich pracy i wynikające z umowy o pracę bądź z umowy chałupniczej oraz z umowy o naukę zawodu lub przyuczenia do określonej pracy, a w szczególności:

1. wynagrodzenia wynikające z obowiązujących systemów płac takich, jak:

a) płace akordowe, w tym nadwyżki akordowe, dopłaty z tytułu progresji akordowej,

b) płace czasowe – godzinowe, dniówkowe, miesięczne,

c) płace w systemie prowizyjnym (z wyjątkiem płac zaliczonych do funduszu prowizji określonych w § 9 uchwały nr 8 Rady Ministrów) oraz płace ryczałtowe i specjalne,

d) premie,

2. dodatki funkcyjne, służbowe, lokalne, specjalne, za znajomość języków obcych, za posiadanie szczególnych kwalifikacji itp.,

3. dopłaty z tytułu pracy w godzinach nadliczbowych i świątecznych oraz za pracę na drugiej i trzeciej zmianie,

4. dopłaty za dyżury domowe,

5. dopłaty z tytułu pracy w godzinach nocnych,

6. dopłaty za pracę w warunkach szkodliwych, uciążliwych i niebezpiecznych,

7. dopłaty za instruktaż i szkolenie wewnątrzzakładowe, za kierowanie pracą praktykantów itp.,

8. dopłaty dla brygadzystów za kierowanie brygadą,

9. dopłaty za wysługę lat i wynagrodzenie wynikające z Kart: Górnik, Hutnika itp.,

10. dopłaty do wynagrodzeń pracowników najniżej zarabiających,

11. płace za czas przestojów i braki produkcyjne powstałe nie z winy pracownika,

12. wynagrodzenia za czynności dodatkowe wykonywane przez nauczycieli w szkole, zgodnie z obowiązującymi przepisami,

13. wynagrodzenia za czas urlopów wypoczynkowych lub okolicznościowych,

14. wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy pracownika, obciążające zakład pracy, zgodnie z obowiązującymi przepisami,

15. wynagrodzenia za czas nieobecności pracowników, związanej z wykonywaniem obowiązków społecznych i państwowych,

16. dodatkowe wynagrodzenie radców prawnych określone w uchwale nr 400 Rady Ministrów,

17. dodatki terenowe,

18. wynagrodzenia za przerwy w pracy matek karmiących,

19. wynagrodzenia pracowników delegowanych na kursy szkoleniowe i doształcające,

20. wynagrodzenia za przeprowadzanie egzaminów oraz wynagrodzenia za recenzowanie prac kontrolnych na studiach zaocznych,

21. wynagrodzenia chałupników uznanych za pracowników,

22. ryczałty za opiekę nad klubami racjonalizatorskimi i za prowadzenie księgowości kas zapomogowo-pożyczkowych,

23. ryczałty dla społecznych inspektorów pracy,

24. wartość deputatów lub innych świadczeń wydawanych bezpłatnie lub częściowo odpłatnie pracownikom, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

25. wartość umundurowania wydawanego bezpłatnie lub częściowo odpłatnie pracownikom zgodnie z obowiązującymi przepisami.

II. Zarobki w naturze zaliczone do osobowego funduszu płac zgodnie z § 6 uchwały nr 8 Rady Ministrów z dnia 12 stycznia 1965 r. Za zarobek w naturze w uspołecznionych zakładach pracy uważało się deputaty, umundurowanie lub inne świadczenia w naturze wydane pracownikowi, zgodnie z obowiązującymi przepisami, całkowicie lub częściowo nieodpłatnie, albo ich ekwiwalent pieniężny; zaliczane – w myśl uchwały nr 8 Rady Ministrów – do osobowego funduszu płac.

III. Dodatkowe zarobki wypłacane z funduszu prowizji własnym pracownikom.

■ **Podstawy wymiaru składek nie stanowiły:**

wpłaty wymienione w okresie poprzednim, tj. od 1.01.1965 r. do 18.10.1968 r., a ponadto:

1. odprawy z tytułu zwolnienia z pracy lub przeniesienia do innej pracy, przewidziane w obowiązujących przepisach,

2. dopłaty za rozłąkę wypłacane we wszystkich jednostkach gospodarki uspołecznionej,

3. wynagrodzenia wypłacane żołnierzom.

6. Okres od 1.01.1971 r. do 31.12.1976 r.

■ **Akty prawne**

• rozporządzenie Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 19 sierpnia 1968 r. w sprawie obliczania podstawy wymiaru emerytury lub renty, zasiłków z ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa oraz składek na ubezpieczenia społeczne (Dz.U. nr 35, poz. 246),

• uchwała nr 103 Rady Ministrów z dnia 25 maja 1971 r. w sprawie składników funduszu płac i pozostałych wynagrodzeń z tytułu pracy w jednostkach gospodarki uspołecznionej (M.P. nr 31, poz. 196).

■ **Podstawę wymiaru składek stanowiły:**

wszelkie wypłaty pieniężne brutto i wartość świadczeń w naturze z osobowego funduszu płac, a w szczególności:

1. wynagrodzenia należne z tytułu stosunku pracy (umowy o pracę, mianowania, powołania, wyboru, umowy o naukę zawodu, o przyuczenie do określonej pracy lub o odbycie wstępnego stażu pracy),
2. wynagrodzenia chałupników uznanych za pracowników, a od 1.01.1976 r. bez względu na wysokość osiąganych wynagrodzeń,
3. wynagrodzenia członków zorganizowanych grup roboczych, np. członków hufców pracy, skazanych itp. – za wyjątkiem żołnierzy.

Na przykład

zakład pracy, który korzystał z pracy więźniów na podstawie umowy zawartej z zakładem karnym, miał obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie społeczne od zarobków więźniów. W myśl bowiem § 7 pkt 16 wyżej powołanej uchwały nr 103 Rady Ministrów zarobki więźniów zaliczane były do osobowego funduszu płac.

4. płace akordowe, w tym nadwyżki akordowe, dopłaty z tytułu progresji akordowej i zachęta akordowa,
5. płace czasowe – godzinowe, dniówkowe, miesięczne,
6. płace w systemie prowizyjnym i czasowo-prowizyjnym,
7. premie,

Na przykład

— premie wypłacane pracownikom państwowych przedsiębiorstw handlowych z tytułu ujawnienia niewłaściwej jakości towarów. W piśmie z dnia 11.12.1972 r., znak Fs 400-70/72, Zakład Ubezpieczeń Społecznych poinformował oddziały, że na podstawie zarządzenia nr 5 Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 9 stycznia 1962 r. w sprawie premii z tytułu ujawnienia niewłaściwej jakości towarów (Dz. Urz. MHW z 1962 r. nr 3) pracownikom państwowych przedsiębiorstw handlowych, dokonującym bezpośredniego odbioru jakościowego towarów, wypłacana jest z osobowego funduszu płac premia za ujawnienie niewłaściwej jakości towarów.

— Premia za oszczędność papieru, wypłacona pracownikowi graficznemu na podstawie nie ogłoszonej uchwały nr 218 Rady Ministrów z 11 lipca 1968 r. – Trybunał Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 31 sierpnia 1972 r., znak II TR 590/72, potwierdził, że premie za oszczędność papieru wypłacano z osobowego funduszu płac.

8. dodatki funkcyjne, służbowe, lokalne, terenowe, specjalne, za znajomość języków obcych, za posiadanie szczególnych kwalifikacji,

9. dodatki za pracę w warunkach szkodliwych, uciążliwych i niebezpiecznych,

10. dodatki dla brygadzystów za kierowanie brygadą,

11. dodatki za wysługę lat i wynagrodzenie wynikające z Kart: Górnik, Hutnika itp.,

12. dodatki za dyżury domowe,

13. dodatki za prowadzenie służbowych samochodów osobowych przez pracowników nie zatrudnionych na stanowisku kierowcy,

14. dopłaty za pracę w godzinach nadliczbowych i świątecznych, na drugiej i trzeciej zmianie oraz w godzinach nocnych,

15. dopłaty do wynagrodzeń pracowników najniżej zarabiających,

16. dodatki do wynagrodzeń pracowników zarabiających w poprzednim roku kalendarzowym brutto od 1000 do 2000 zł miesięcznie,

17. przejściowy dodatek kwartalny z tytułu rekompensaty wzrostu cen mleka,

18. wynagrodzenie dodatkowe wypłacane z czystej nadwyżki spółdzielni za pełnienie funkcji członka zarządu spółdzielni,

19. wynagrodzenia za pracę nakładczą,

20. wynagrodzenie za prace wykonywane przez skazanych,

21. wynagrodzenie za instruktaż i szkolenie wewnątrzzakładowe, za kierowanie pracą praktykantów itp.,

22. wynagrodzenie za przeprowadzanie egzaminów, recenzowanie prac kontrolnych w szkoleniu zaocznym (korespondencyjnym), kierowanie i ocenę prac dyplomowych,

23. wynagrodzenie za czynności dodatkowe wykonywane przez nauczycieli w szkołach podstawowych, zasadniczych zawodowych i średnich oraz przez pracowników naukowo-dydaktycznych w szkołach wyższych,

24. wynagrodzenie za przeprowadzanie rozruchu zakładów lub przeprowadzanie próbnej produkcji oraz za prace związane z przygotowaniem i uruchomieniem produkcji nowych maszyn i urządzeń,

25. wynagrodzenia za dodatkowe czynności wykonywane w ramach stosunku pracy, a nie objęte podstawowymi zasadami wynagradzania, z wyjątkiem dodatkowych czynności z zakresu skupu, zbiórki i odsprzedaży opakowań i surowców wtórnych (np. dla sprzedawców sklepowych za dodatkowe czynności poza prowadzeniem sprzedaży uważało się wykonywanie skupu, wynagrodzenie za te czynności zaliczane było do osobowego funduszu płac),

26. wynagrodzenia dodatkowe radców prawnych z tytułu zastępstwa w postępowaniu sądowym, w procesach dotyczących zakładów pracy, z którymi radca prawny pozostaje w stosunku pracy,

27. ryczałty za opiekę nad klubami racjonalizatorskimi i za prowadzenie księgowości kas zapomogowo-pożyczkowych,

28. ryczałty dla społecznych inspektorów pracy,

29. wynagrodzenia za czas urlopów wypoczynkowych i okolicznościowych,

30. wynagrodzenia pracowników delegowanych na kursy szkoleniowe i dokształcające,

31. wynagrodzenia pracowników za czas nieobecności związanej z wykonywaniem obowiązków społecznych i państwowych,

32. wynagrodzenia za czas przestojów i braki produkcyjne powstałe nie z winy pracownika,

33. wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy obciążające zakład pracy,

34. wynagrodzenia za przerwy w pracy dla matek karmiących oraz za dni wolne od pracy z tytułu wychowywania dzieci do lat 14,

35. wartość deputatów i innych świadczeń wydawanych pracownikom bezpłatnie lub częściowo odpłatnie (w części nie opłaconej) oraz ekwiwalenty deputatów i innych świadczeń,

36. wartość umundurowania wydawanego pracownikom bezpłatnie lub częściowo odpłatnie (w części nie opłaconej) oraz ekwiwalenty wypłacone za umundurowanie,

37. wynagrodzenie z funduszu zachęty materialnej wypłacane robotnikom i pracownikom umysłowym,

38. nagrody z funduszu nagród w wysokości 0,5% osobowego funduszu płac, w tym nagrody z funduszu dyrektora bądź z funduszu mistrza.

Na podstawie uchwały nr 222 Rady Ministrów z 11 sierpnia 1972 r. w sprawie zmian w zasadach wynagradzania pracowników zatrudnionych w niektórych przedsiębiorstwach przemysłu maszynowego, ciężkiego oraz górnictwa i energetyki dotychczasowy fundusz premiiowy, w wysokości 0,2% osobowego funduszu płac, ustanowiony uchwałą nr 218 Rady Ministrów z 11 lipca 1968 r., został zamieniony na fundusz nagród w wysokości 0,5% osobowego funduszu płac.

Ponadto fundusz nagród w wysokości 0,5% osobowego funduszu płac został wprowadzony również w innych przedsiębiorstwach, w których w 1972 r. dokonana została reforma płac.

■ **Podstawy wymiaru składek nie stanowiły:**

1. ekwiwalenty wypłacane nauczycielom za rentę zawieszoną z powodu pozostawania w pracy,
2. dopłaty za rozłąkę,
3. dodatek godzinowy wypłacany na kolei pracownikom drużyn lokomotywowych i konduktorskich,
4. odprawy przewidziane w obowiązujących przepisach z tytułu zwolnienia z pracy lub przeniesienia do innej pracy,
5. zarobki wypłacane chałupnikom nie będącym pracownikami,
6. wynagrodzenia wypłacane żołnierzom,
7. wypłaty z bezosobowego funduszu płac, a w szczególności wynagrodzenia:
  - a) za usługi załadunkowe i wyładunkowe oraz za transport, składowanie i kopcowanie ziemiopłodów,
  - b) za pranie i naprawę odzieży ochronnej i roboczej, jak również ekwiwalent za te prace, wypłacone w gotówce lub w naturze,
  - c) za drobne roboty i usługi oraz drobne remonty pomieszczeń i naprawy sprzętu,
  - d) za prace związane z opracowaniem, oceną lub realizacją projektów racjonalizatorskich oraz za popularyzację wynalazczości i postępu technicznego,
  - e) za udział w posiedzeniach komisji oraz dla członków jury w konkursach,
  - f) za ekspertyzy, konsultacje, porady i tłumaczenia,
  - g) za wykłady w zakresie szkolenia wewnątrzzakładowego prowadzone przez wykładowców nie będących pracownikami przedsiębiorstwa, za wykłady na kursach zawodowych organizowanych przez jednostki budżetowe oraz wynagrodzenia wykładowców nie będących stałymi pracownikami w ośrodkach kursowych,
  - h) za prace twórcze i autorskie, za prelekcje, odczyty itp.,
  - i) za nadzór inwestycyjny i prace projektowe,
  - j) za skup, zbiórkę i odsprzedaż opakowań i surowców wtórnych,
  - k) za likwidację dołów urobkowych przy pracach geologiczno-poszukiwawczych,
  - l) za udział w orkiestrze zakładowej,
  - m) dla osób zatrudnionych przy czynnościach obsługowych w prezydiach gromadzkich rad narodowych, z wyjątkiem zatrudnionych w oparciu o umowę o pracę,
  - n) dla członków komitetów członkowskich spółdzielni za udział w kontrolach, lustracjach, posiedzeniach komisji oraz za pełnienie dyżurów,

8. wypłaty z funduszu prowizji na rzecz osób nie będących pracownikami,

9. wypłaty z funduszu zakładowego (indywidualna nagroda roczna, tzw. trzynastka) i funduszy o podobnym charakterze (fundusz za szczególne osiągnięcia ekonomiczne załóg, fundusz zakładowy lub premii w państwowych gospodarstwach rolnych, czysta nadwyżka spółdzielni itp.),

10. wynagrodzenia twórców za wynalazki pracownicze, udoskonalenia techniczne i usprawnienia,

11. nagrody za racjonalizację i współzawodnictwo pracy, wypłaty z funduszu autorskiego,

12. stypendia pracownicze i fundowane,

13. wynagrodzenia za praktyki płatne przez zakład pracy i za pracę, wypłacane bezpośrednio do rąk uczniów nie będących pracownikami zakładu pracy,

14. świadczenia z ubezpieczenia społecznego podlegające zwrotowi,

15. odszkodowania, renty oraz świadczenia wyrównawcze z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych należne od zakładu pracy,

16. wartość posiłków wydawanych w zakładzie pracy całkowicie lub częściowo bezpłatnie (w części nie opłaconej) nie obciążających osobowego funduszu płac,

17. zapomogi dla pracowników,

18. dodatkowe wynagrodzenia związane ze zwolnieniem, przeniesieniem służbowym i przywróceniem do pracy,

19. nagrody pieniężne i wartość nagród rzeczowych,

20. nagrody za działalność podstawową wynikające ze stosowanych zasad wynagradzania,

21. nagrody za efektywność eksportu,

22. nagrody za aktywizację eksportu,

23. nagrody dla pracowników w przedsiębiorstwach specjalizujących się w eksporcie.

7. Okres od 1.01.1977 r. do 31.12.1983 r.

■ Akty prawne

• rozporządzenie Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 13 grudnia 1976 r. w sprawie dostosowania niektórych przepisów o ubezpieczeniu społecznym i o ubezpieczeniu rodzinnym do zasad określających składniki funduszu płac (Dz.U. nr 40, poz. 239 z późn. zm.),

- uchwała nr 157 Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1976 r. w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac (M.P. nr 43, poz. 211),
- uchwała nr 158 Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1976 r. w sprawie składników funduszu płac (M.P. nr 43, poz. 212),
- uchwała nr 48 Rady Ministrów z dnia 14 kwietnia 1978 r. zmieniająca uchwałę w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac (M.P. nr 15, poz. 50) – obowiązująca od 26 kwietnia 1978 r.,
- uchwała nr 87 Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 1978 r. zmieniająca uchwałę w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac (M.P. nr 24, poz. 81) – obowiązująca od 14 lipca 1978 r.,
- uchwała nr 87 Rady Ministrów z dnia 16 czerwca 1979 r. zmieniająca niektóre przepisy w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac (M.P. nr 15, poz. 86) – obowiązująca od 22 czerwca 1979 r.,
- uchwała nr 107 Rady Ministrów z dnia 18 lipca 1979 r. zmieniająca uchwałę w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac (M.P. nr 17, poz. 104) – obowiązująca od 1 stycznia 1980 r.,
- uchwała nr 144 Rady Ministrów z dnia 16 grudnia 1980 r. zmieniająca uchwałę w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac oraz uchwałę w sprawie składników funduszu płac (M.P. nr 31, poz. 173) – obowiązująca od 1 stycznia 1981 r.,
- uchwała nr 94 Rady Ministrów z dnia 12 maja 1981 r. zmieniająca uchwałę w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac (M.P. nr 13, poz. 99) – obowiązująca od 29 maja 1981 r.

■ **Podstawę wymiaru składek stanowiły:**

I. Wypłaty pieniężne oraz wartość świadczeń w naturze zaliczone do osobowego funduszu płac bez żadnych wyłączeń, a w szczególności:

1. wynagrodzenia w akordowej formie płac (w tym akord zryczałtowany, nadwyżki akordowe, dopłaty z tytułu progresji akordowej i premie wypłacane, oprócz nadwyżki akordowej),
2. wynagrodzenia w czasowej i czasowo-premiewej formie płac (godzinowe, dniówkowe, miesięczne) łącznie z premiami przewidzianymi w tej formie płac, w tym premie i nagrody wypłacone z zysku, a w instytucjach artystycznych – premie za poprawę wyniku finansowego,
3. wynagrodzenia według prowizyjnej formy płac,
4. wynagrodzenia zryczałtowane i specjalne,
5. wynagrodzenia w formie partu w rybołówstwie,

6. wypłaty z funduszu mistrza (majstra, kierownika budowy),
7. premie i nagrody za działalność podstawową, wynikające ze stosowanych zasad wynagradzania,

Na przykład

— nagrody dla pracowników ZUS z funduszu nagród w wysokości 1% planowanego osobowego funduszu płac,

— nagrody za efektywność eksportu i importu wypłacane m.in. pracownikom przedsiębiorstw zajmujących się handlem zagranicznym,

— premie za zadania podstawowe dla pracowników na kierowniczych i samodzielnych stanowiskach wypłacane w spółdzielniach pracy,

— nagrody wypłacane z funduszu nagród tworzonego na podstawie § 10 uchwały nr 28 Zarządu Centralnego Związku Spółdzielczości Pracy z dnia 10 marca 1976 r. w sprawie zasad wynagradzania pracowników CZSP oraz Związku Spółdzielni Inwalidów – w wysokości 1% planowanego osobowego funduszu płac pracowników CZSP (ZSI).

8. nagrody i premie wypłacane z funduszu w wysokości do 0,5% funduszu płac, tworzonego w ramach planowanego osobowego funduszu płac, lub w ramach dyspozycyjnego funduszu płac,

9. wypłaty z zakładowego funduszu nagród w 1983 r.,

Od 1 stycznia 1983 r. zakładowego funduszu nagród nie tworzyły i w związku z tym nie mogły dokonywać wypłaty indywidualnych nagród z tego funduszu:

— przedsiębiorstwa państwowe objęte działaniem ustawy z dnia 26 lutego 1982 r. o gospodarce finansowej przedsiębiorstw państwowych (Dz.U. nr 7, poz. 54),

— spółdzielnie objęte działaniem ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (Dz.U. nr 30, poz. 210),

— spółki prawa handlowego.

Zakłady te zostały bowiem objęte reformą gospodarczą i wobec nich utraciła moc ustawa z dnia 23 czerwca 1973 r. o zasadach tworzenia i podziału zakładowego funduszu nagród.

Wymienione przedsiębiorstwa mogły natomiast samodzielnie, w zależności od swoich potrzeb i przyjętych koncepcji wewnętrznych systemów motywacyjnych, rozdysponować bieżąco w 1983 r., na wzrost płac zasadniczych, premii i nagród środki odpowiadające nagrodom zakładowego funduszu nagród wypłaconego za 1982 r.

Środki byłego zakładowego funduszu nagród zostały więc włączone do środków na wynagrodzenia zaliczanych w ciężar kosztów. W związku z tym w 1983 r. od wynagrodzeń tych naliczana była składka na ubezpieczenie społeczne.

10. dodatki funkcyjne, służbowe, specjalne dla mistrzów mających tytuł mistrza dyplomowanego, za kierowanie brygadą, wynagrodzenia funkcyjne rewidentów, dodatki operacyjne dla funkcjonariuszy pożarnictwa, dodatki gospodarcze dla kierowników statków i kierowników maszyn na statkach żeglugi portowej, przybrzeżnej i na wodach osłoniętych, dodatki za posiadanie szczególnych kwalifikacji, za posiadanie stopni naukowych, dodatki planistyczne i kontrolerskie,

11. dodatki lokalne, terenowe i sezonowe,

12. dodatki za znajomość języków obcych, za znajomość kuchni narodowej i innych krajów (gastronomia),

13. dodatki za pracę w warunkach szkodliwych, uciążliwych i niebezpiecznych lub wykonywaną w trudnych warunkach,

14. dodatki specjalne dla pracowników zatrudnionych przy produkcji „S” w zakładach przemysłu odzieżowego, podległych Ministerstwu Przemysłu Lekkiego, wypłacane od 1.04.1978 r. na podstawie uchwały nr 10 Rady Ministrów z dnia 25 stycznia 1978 r. i ustalonych dla jej realizacji wewnątrzzakładowych regulaminów przyznawania tych dodatków – wypłaty te zaliczane były bowiem do osobowego funduszu płac,

15. dodatki (dopłaty) z tytułu szczególnych preferencji, np. na budowach szczególnie ważnych dla gospodarki,

16. dodatki za wieloletnią nieprzerwaną pracę w jednym przedsiębiorstwie,

17. wynagrodzenie i świadczenia dodatkowe (dodatki) oraz wartość nagród rzeczowych z tytułu Kart: Górnika, Hutnika itp.,

18. nagrody jubileuszowe,

19. gratyfikacje dla członków personelu latającego i pokładowego,

20. dodatki wyrównawcze dla kobiet w okresie ciąży, przeniesionych do innej pracy, a także dla przeniesionych do innej pracy pracowników w związku z zagrożeniem chorobą zawodową bądź z innego tytułu, np. w związku ze zniesieniem niektórych jednostek organizacyjnych,

21. dodatki kompensacyjne,

22. dodatki za pracę w godzinach nadliczbowych i świątecznych, w godzinach nocnych oraz za pracę na drugiej zmianie, za pracę rozdzieloną przerwami,

23. dodatki za nadzorowanie pracy na drugiej lub trzeciej zmianie oraz za pracę na półtorej zmiany,

24. wynagrodzenia za dni wolne, udzielone z tytułu pracy na morzu w niedziele i święta w żegludze międzynarodowej i rybołówstwie

morskim, w żegludze śródlądowej w systemie pracy jednozmianowej oraz za dni wolne od pracy dla pracowników zatrudnionych bezpośrednio przy produkcji w kopalniach węgla kamiennego,

25. wynagrodzenia za pracę w dni ustawowo wolne od pracy, wypłacane pracownikom inspekcyjno-technicznym Urzędu Górniczego; dodatek morski i dodatek miesięczny dla pracowników urzędów morskich; wynagrodzenia za pracę poza normalnymi godzinami pracy dla pracowników urzędów morskich zatrudnionych w systemie zmianowym; wynagrodzenia dla inspektorów nadzoru nad żeglugą oraz dodatek dobowy dla stermotorzystów zatrudnionych w inspektoratach żeglugi śródlądowej,

26. dodatki związane z charakterem pracy, jak:

— w przemyśle poligraficznym – za druk prasy, za wykonywanie druków specjalnych, za obsługę dodatkowych maszyn,

— w transporcie samochodowym – za rodzaj prowadzonego pojazdu oraz za dodatkowe czynności kierowców, za prowadzenie przyczep pojazdów samochodowych, za prowadzenie pojazdów samochodowych napędzanych gazem, ryczałtowe dodatki za obsługę codzienną pojazdów samochodowych i przyczep (transport zorganizowany),

— w żegludze i gospodarce morskiej – pilotowy, okrętowy i dobowy za pracę na morzu oraz za pracę nurków pod wodą i za konserwację sprzętu nurkowego,

— w żegludze międzynarodowej – za pracę na statkach specjalistycznych, np. zbiornikowcach, promach, za przewóz materiałów niebezpiecznych i za prace niebezpieczne, za przebywanie w strefie działań wojennych,

— dla specjalistów gospodarki rybnej i Morskiego Instytutu Rybackiego kierowanych na czas określony do pracy na morskich statkach rybackich,

— godzinowy za obsługę portowych bocznic kolejowych,

— za pracę przy przeładunkach towarów za falochronem w portach morskich,

— za pełnienie funkcji brakującego członka załogi w żegludze,

— za obsługę wind okrętowych lub pełnienie czynności lukowego w portach morskich i rybackich,

— kilometrowy dla pracowników drużyn pociągowych oraz dodatki uzasadnione szczególnymi warunkami pracy na określonym posterunku lub węźle kolejowym w przedsiębiorstwie PKP,

— godzinowy (premia złotówkowa) – w lotnictwie cywilnym,

— dla pracowników mających uprawnienia mechanika lotniczego, zatrudnionych na stanowiskach związanych z remontami i obsługą techniczną sprzętu lotniczego,

— za pracę w ambulansach i przy konwojowaniu poczty, za wymianę poczty i transport ładunku pocztowego,

— za stałe wykonywanie konwoju wartości pieniężnych z banku do banku (kas zbiorczych),

— za pełnienie służby ochronnej z bronią, za ochronę czynną mienia bankowego,

— za pracę w przedłużonym czasie pracy, która nie stanowi pracy w godzinach nadliczbowych – dla pracowników zatrudnionych przy pilnowaniu,

— w służbie zdrowia – za pracę w systemie zmianowym pracowników działalności podstawowej, za pracę w izbie porodowej dla położnych oraz dodatkowe wynagrodzenie dla członków zespołów fumigacyjnych,

— za szczególne właściwości pracy – dla niektórych pracowników jednostek resortów obrony narodowej i spraw wewnętrznych,

— agencyjny – dla fotoreporterów,

— objazdowy – w przedsiębiorstwach widowiskowych,

— w administracji państwowej – za nadzór podatkowy,

— w instytucjach finansowych – za czynności kasjerskie,

— za czynności wykonywane przez pracowników urzędów stanu cywilnego w dni wolne od pracy oraz poprzedzające te dni – poza godzinami urzędowania,

— dla służby ratownictwa chemicznego – w chemii oraz dla ratownictwa gazowego – w hutnictwie,

27. dodatkowe wynagrodzenia nauczycieli i nauczycieli akademickich za zajęcia dydaktyczne i wychowawcze nie podlegające zaliczeniu do norm obowiązującego wymiaru godzin nauczania,

28. dodatkowe wynagrodzenia za występ artystów ponad normę, za ponadplanowe seanse w kinach, za wykonywane ponad normę zdjęcia rentgenowskie małoobrazkowe, za wykonywanie ponad normę protez dentystycznych obliczeniowych,

29. wynagrodzenia uzupełniające, przysługujące pracownikom powołanym do pracy przy zwalczaniu epidemii, w tym wynagrodzenia pracowników medycznych za wykonywanie dodatkowo poza godzinami pracy wizyt domowych,

30. wynagrodzenia za pracę w przedłużonym czasie pracy i dyżury niezbędne ze względu na ciągłość procesu badawczego w instytutach,

31. dodatki za czas pełnionego pogotowia technicznego (domowego), za dyżury domowe, wynagrodzenia za dyżury zakładowe oraz za gotowość do pracy, wynagrodzenia za czas pełnienia dyżuru przy przedłużonym czasie pracy w okresie eksploatacyjnym na statkach w żegludze śródlądowej przy systemie pracy jednozmianowej, dodatek za zgłoszenie się na wezwanie w łączności, dodatek za dyżury nocne dla cenzorów Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk,

32. jednorazowe wynagrodzenia (wyrównania) wypłacane w związku ze zgłoszeniem i przyjęciem projektu wynalazczego,

33. dodatkowe wynagrodzenie dla oblatywaczy samolotów i sprawdzanie spadochronów,

34. wynagrodzenia wypłacane w złotych pracownikom zatrudnionym za granicą.

II. Wynagrodzenia za dodatkowe czynności wykonywane w ramach stosunku pracy, a nie wynikające z podstawowych zasad wynagradzania, jak:

1. wynagrodzenia za dodatkowe prace nie wchodzące w zakres obowiązków marynarzy oraz rybaków morskich w żegludze międzynarodowej,

2. wynagrodzenia za dozór (strzeżenie) statku i ładunku w żegludze śródlądowej,

3. wynagrodzenia za próby statków na morzu,

4. zryczałtowane wynagrodzenie za czas zużyty na załatwienie formalności paszportowych, dewizowych i różnych rozliczeń związanych z podróżą, wypłacane kierowcom w przedsiębiorstwach Międzynarodowych Przewozów Samochodowych oraz w przedsiębiorstwach żeglugi morskiej,

5. zryczałtowane dodatki pieniężne w przemyśle drzewnym za dodatkowe czynności wykonywane poza normalnymi godzinami pracy, ryczałt dzienny dla robotników w Lasach Państwowych za używanie własnego środka lokomocji przy dostarczaniu sprzętu mechanicznego na zrąb,

6. dodatek dla dróżników leśnych za konserwację i przechowywanie narzędzi oraz za używanie własnych rowerów do objazdu służbowego powierzonego odcinka robót; ryczałt miesięczny dla nadleśniczych, adiunktów, leśniczych i gajowych za utrzymanie własnych środków lokomocji,

7. ryczałt miesięczny dla wozaków za obrządzanie i pielęgnację koni w dni robocze i świąteczne oraz za konserwację sprzętu i uprzęży; dodatek za obsługę koni i opiekę nad inwentarzem żywym w nocy,

8. dodatek za usługi hotelarskie świadczone na rzecz gości zagranicznych,

9. wynagrodzenia za dodatkowe czynności pracowników szkół nie będących nauczycielami, nauczycielami akademickimi i wychowawcami – nie wchodzące w zakres ich zwykłych obowiązków,

10. wynagrodzenia dla promotorów prac doktorskich,

11. dodatek dla lekarzy za pracę dodatkową w stacjach pogotowia ratunkowego i oddziałach pomocy doraźnej oraz dla pracowników medycznych zatrudnionych w lotnictwie sanitarnym i sprawujących opiekę nad chorymi w samolotach sanitarnych,

12. wynagrodzenia ryczałtowe za wykonywanie dodatkowych zadań nie wchodzących do zakresu obowiązków wynikających z umowy o pracę, wypłacane pracownikom medycznym przez macierzysty zakład pracy, w tym za pełnienie dyżurów na wezwanie – przy telefonie,

13. dodatkowe wynagrodzenie lekarzy-rzeczoznawców za konsultacje w zakresie orzecznictwa,

14. dodatek dla przewodniczących komisji lekarskich do spraw inwalidztwa i zatrudnienia; wynagrodzenia lekarzy za przeprowadzanie badań w domu chorego na potrzeby komisji lekarskich; wynagrodzenia lekarzy-inspektorów orzecznictwa lekarskiego za wydawanie opinii w sprawach toczących się przed organami odwoławczymi,

15. dodatek dla pracowników PZU za likwidację szkód masowych w terenie,

16. dodatek dla personelu latającego za obloty samolotów po remontach lub przeglądach i naprawach awaryjnych,

17. dodatek dla inspektorów żeglugi śródlądowej za prowadzenie, konserwację i dozorowanie statków,

18. dodatek za protokołowanie na posiedzeniach sądowych,

19. dodatek za obsługę radiowęzła lub radiotelefonu,

20. wynagrodzenie za sprawowanie nadzoru specjalistycznego w służbie zdrowia wypłacane z osobowego funduszu płac.

Zgodnie ze stanowiskiem Ministerstwa Pracy, Płac i Spraw Socjalnych zawartym w piśmie z dnia 20 stycznia 1983 r., znak: U. 529-199/82, wynagrodzenie za sprawowanie nadzoru specjalistycznego nie wynikało z przepisów czysto płacowych, lecz z instrukcji nr 7 Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 1 sierpnia 1974 r. Akt ten nie precyzował, na podstawie jakiej umowy sprawowany mógł być nadzór.

Podobnie uregulowany został problem wynagrodzenia za nadzór specjalistyczny w zarządzeniu Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 16 listopada 1982 r. w sprawie wynagrodzeń ryczałtowych za

pełnienie nadzoru specjalistycznego. Zgodnie z tym zarządzeniem wynagrodzenie za nadzór specjalistyczny winno być wypłacane z osobowego funduszu płac. Z lekarzami zawierane były więc najczęściej umowy o pracę.

21. wynagrodzenie pracowników służby doradztwa specjalistycznego wojewódzkich ośrodków postępu rolniczego,

22. wynagrodzenia za czynności przy skupie jaj oraz skupie i kontraktacji innych artykułów wykonywane przez pracowników sklepowych,

23. zryczałtowane wynagrodzenie za palenie w piecach zwykłych, kotłowniach szklarni itp.,

24. dodatki za prowadzenie służbowych samochodów osobowych przez pracowników nie zatrudnionych na stanowisku kierowcy,

25. wynagrodzenia za instruktaż i szkolenie wewnątrzzakładowe, za kierowanie pracą praktykantów itp.,

26. ryczałty za opiekę nad klubami racjonalizatorskimi i za prowadzenie księgowości kas zapomogowo-pożyczkowych,

27. ryczałty dla społecznych inspektorów pracy,

28. wynagrodzenia kierowców autobusów używanych do przewozu wycieczek,

29. wynagrodzenia za czas ćwiczeń (prób) i występów orkiestr zakładowych,

30. dodatek za dyżur i za udział w wyprawach ratunkowych GOPR.

III. Wynagrodzenia za czas niewykonywania pracy, jak:

1. za czas urlopu wypoczynkowego, restytucyjnego, dodatkowego lub okolicznościowego,

2. ekwiwalent za niewykorzystany urlop – został objęty składką na ubezpieczenie społeczne po raz pierwszy od 1.01.1977 r.,

3. za czas oddelegowania pracowników na kursy szkoleniowe i doszkalające,

4. za czas nieobecności w pracy związanej z wykonywaniem obowiązków społecznych i państwowych,

5. za przerwy w pracy matek karmiących oraz pracownic korzystających z dwóch dni zwolnienia od pracy w ciągu roku w związku z wychowywaniem dzieci do lat 14,

6. za czas przestojów i braki produkcyjne powstałe bez winy pracownika,

7. za ustawowe dni świąteczne nie będące niedzielami mimo nieświadczenia pracy – w przemyśle poligraficznym,

8. wynagrodzenia za tzw. przerwany czas pracy w transporcie,

9. wynagrodzenie płacone pracownikom państwowych przedsiębiorstw rolnych za czas urlopu zdrowotnego – wynagrodzenie to wynikało bowiem ze stosunku pracy i wypłacane było z osobowego funduszu płac, podlegało więc składce na ubezpieczenie społeczne.

IV. Dodatkowe świadczenia pieniężne bądź wartość świadczeń w naturze przyznawane na podstawie przepisów szczególnych, jak:

1. dodatki (ryczałty) za rozłąkę, strawne oraz dewizowe wypłacane w żegludze i rybołówstwie morskim, odpowiednio przeliczone – objęte składką na ubezpieczenie społeczne do 31.12.1980 r.; wyłączone z podstawy wymiaru składki od 1.01.1981 r. na mocy uchwały nr 144 Rady Ministrów,

2. dodatki godzinowe wypłacane na kolei pracownikom drużyn lokomotywowych i konduktorskich,

3. zwrot kosztów przejazdów do miejsca zamieszkania w celu odwiedzenia rodzin, wypłacany pracownikom czasowo przeniesionym oraz zwerbowanym do pracy – objęte składką na ubezpieczenie społeczne do 31.12.1980 r. na mocy uchwały nr 144 Rady Ministrów,

4. ekwiwalent za przejazdy koleją wypłacany na podstawie Karty Górnika,

5. ryczałty za noclegi i za koszt wynajęcia kwater prywatnych (opłacane przez zakład pracy) dla pracowników czasowo przeniesionych – objęte składką na ubezpieczenie społeczne do 31.12.1980 r. na mocy uchwały nr 144 Rady Ministrów,

6. dodatki mieszkaniowe dla nauczycieli oraz dla pracowników urzędów gmin, urzędów miast (miast i gmin); zryczałtowany ekwiwalent z tytułu najmu mieszkania u osoby prywatnej przysługujący pracownikom medycznym, ekwiwalent pieniężny dla nauczycieli z tytułu zrzeczenia się prawa do bezpłatnego mieszkania,

7. zasiłek na zagospodarowanie dla nauczycieli; jednorazowy zasiłek na zagospodarowanie przysługujący niektórym pracownikom służby zdrowia po raz pierwszy przystępującym do pracy,

8. ryczałt przesiedleniowy przy przeniesieniach służbowych – objęty składką na ubezpieczenie społeczne do 31.12.1980 r. na mocy uchwały nr 144 Rady Ministrów; zasiłek osiedleniowy dla nauczycieli,

9. wartość deputatów lub innych świadczeń wydawanych pracownikom bezpłatnie lub częściowo odpłatnie (w części nie opłaconej) oraz ekwiwalenty za te deputaty bądź inne świadczenia, w tym ekwiwalenty za mieszkania służbowe,

Na przykład

Tak zwana śniadaniówka przysługująca pracownikom spółdzielczości mleczarskiej. Zgodnie z wyjaśnieniami Działu Emerytur i Rent, zawartymi w piśmie z dnia 29.03.1983 r., znak Rp 050-101/82, świadczenie to było formą deputatu branżowego przysługującego pracownikom czynnym zawodowo i wypłacanym z osobowego funduszu płac.

10. wartość posiłków profilaktycznych i regeneracyjno-wzmacniających, a także innych środków wydawanych do spożycia pracownikom bezpłatnie lub częściowo odpłatnie (w części nie opłaconej); dodatek kaloryczny dla personelu latającego i pokładowego w lotnictwie cywilnym,

11. wartość umundurowania wydawanego pracownikom bezpłatnie lub częściowo odpłatnie (w części nie opłaconej) oraz ekwiwalenty za umundurowanie i przedłużenie używalności umundurowania,

12. ekwiwalenty za przedłużenie używalności odzieży roboczej lub obuwia ochronnego oraz za używanie odzieży własnej, zamiast roboczej, przez pracowników, uczniów i studentów,

13. ekwiwalenty za pranie i reperację odzieży roboczej, wykonywane we własnym zakresie przez pracowników – objęte składką na ubezpieczenie społeczne od 1.01.1981 r. na mocy uchwały nr 144 Rady Ministrów,

14. zapomogi wypłacane pracownikom własnym z funduszu pozostającego w dyspozycji ministrów (kierowników urzędów centralnych) oraz wojewodów (prezydentów miast stopnia wojewódzkiego),

15. wynagrodzenia z tytułu sprawowania nadzoru specjalistycznego w służbie zdrowia.

V. Wynagrodzenia i odszkodowania przysługujące pracownikom w razie rozwiązania umowy o pracę.

VI. Odprawy przy przejściu na emeryturę przyznawane na podstawie przepisów szczególnych, odprawa (wynagrodzenie) za 10-letni staż pracy w żegludze międzynarodowej w razie utraty zdrowia.

VII. Inne świadczenia pieniężne wypłacane przez zakłady pracy na podstawie Kodeksu pracy lub układów zbiorowych pracy.

VIII. Wynagrodzenia pieniężne z funduszu premiewego w państwowych przedsiębiorstwach gospodarki rolnej.

IX. Wynagrodzenia wypłacane z funduszu płac uczniów oraz stypendia pracownicze i fundowane.

X. Wynagrodzenia studentów szkół wyższych z tytułu odbywania praktyk robotniczych.

XI. Wynagrodzenia za pracę nakładczą, bez względu na wysokość osiągniętych wynagrodzeń.

XII. Wynagrodzenia zorganizowanych grup roboczych, tj. członków ochotniczych hufców pracy i wynagrodzenia skazanych.

XIII. Wartość robocizny z tytułu zadań szkoleniowo-produkcyjnych wykonywanych przez jednostki wojskowe.

XIV. Świadczenia pieniężne wypłacane chorym za czynności wykonywane w ramach terapii zajęciowej dla nerwowo i psychicznie chorych.

XV. Wynagrodzenia wypłacane pracownikom własnym na podstawie uchwały nr 157 Rady Ministrów, a w szczególności:

1. nagrody za wyniki w handlu zagranicznym,
2. nagrody za kooperację przemysłową z krajami drugiego obszaru płatniczego,
3. nagrody za eksport budownictwa, w tym eksport wewnętrzny budownictwa – od 22.06.1979 r. składką na ubezpieczenie społeczne objęte zostały jedynie nagrody za eksport budownictwa, natomiast nagrody za eksport wewnętrzny budownictwa wyłączone zostały z podstawy wymiaru składki na mocy uchwały nr 87 Rady Ministrów,
4. nagrody za terminową i przedterminową realizację budowy gazociągu orenburskiego i ropociągu połockiego,
5. nagrody za osiągnięcia projektowanej zdolności produkcyjnej – wyłączone z podstawy wymiaru składki od 22.06.1979 r. na mocy uchwały nr 87 Rady Ministrów,
6. nagrody za prawidłową, terminową i przedterminową realizację inwestycji,
7. dyrektorski fundusz nagród w górnictwie węgla kamiennego i brunatnego,
8. nagrody za zwalczanie pryszczycy,
9. nagrody za udział w organizowaniu polowań dewizowych,
10. premie dla dzierżawców ogierów państwowych,
11. nagrody za schwytywanie kłusowników i wykrycie kradzieży ryb,
12. nagrody za pozyskiwanie zwierząt łownych,
13. premie za wyselekcjonowanie ze skupu cieląt rzeźnych do dalszego chowu,
14. nagrody za usprawnienie skupu i zagospodarowanie zwierząt rzeźnych,
15. premie dla autorów i hodowców odmian roślin,
16. nagrody dla korespondentów rolnych, meteorologicznych i statystycznych, dla osób przeprowadzających spis rolny, uczestniczących

w badaniu budżetów rodzinnych oraz dla rzeczoznawców Państwowej Inspekcji Plonów,

17. nagrody za znalezienie materiałów wybuchowych w węglu i złomie,

18. nagrody za wykrycie przestępstw gospodarczych, występów skarbowych i zwalczanie przestępczości finansowej,

19. nagrody dla osób szczególnie wyróżniających się w działalności przeciwpożarowej,

20. nagrody z funduszu prewencyjnego za osiągnięcia w zakresie zapobiegania i zwalczania klęsk i wypadków losowych,

21. nagrody za udział w akcjach przeciwsztormowych i przeciwlodowych,

22. nagrody za udział w akcji rozwoju krwiodawstwa,

23. nagrody dla osób przyczyniających się do ujawniania przestępstw lub ujęcia ich sprawców,

24. premie z tytułu ujawnienia niewłaściwej jakości towarów,

25. nagrody za przyczynianie się do pozyskania gestii ubezpieczeniowej w eksporcie, imporcie i transporcie,

26. nagrody za przeprowadzanie przewozów jesiennych,

27. nagrody za wykrycie pękniętych szyn na torach PKP,

28. nagrody konkursowe,

29. wynagrodzenia dla radców prawnych z tytułu zastępstwa w postępowaniu sądowym,

30. nagrody dla członków komitetów branżowych do spraw Międzynarodowych Targów Poznańskich – wyłączone z podstawy wymiaru składki od 22.06.1979 r. na mocy uchwały nr 87 Rady Ministrów,

31. nagrody dla pracowników Zrzeszenia Międzynarodowych Przewoźników Drogowych w Polsce,

32. nagrody dla szczególnie wyróżniających się pracowników zakładów pomocy społecznej, terenowych opiekunów społecznych oraz pracowników zakładów i ośrodków szkolenia zawodowego inwalidów,

33. nagrody dla wyróżniających się w pracy aktywistów społecznych,

34. nagrody za wybitne osiągnięcia w zakresie twórczości artystycznej oraz w dziedzinie bibliotekarstwa i bibliotekoznawstwa, przyznawane przez Ministra Kultury i Sztuki,

35. nagrody za osiągnięcia w rozwoju kultury fizycznej i turystyki,

36. nagrody za przyczynianie się do realizacji zadań finansowych w zakresie zobowiązań pieniężnych wsi,

37. nagrody ze specjalnego funduszu nagród, tworzonego na podstawie uchwał Rady Ministrów o narodowym planie społeczno-gospodarczym,

38. nagrody za zbiórkę i dostawy złomu metali,

39. nagrody dla pracowników przedsiębiorstw mechanizacji rolnictwa zatrudnionych przy zbiórce, sortowaniu, wysyłce i regeneracji części zamiennych,

40. nagrody za zbieranie, sortowanie, przechowywanie i przekazywanie odpadów złomu szkła organicznego,

41. premie za pozyskanie drewna rezonansowego – od 14.07.1978 r., na mocy uchwały nr 87 Rady Ministrów, składką na ubezpieczenie społeczne zostały objęte również premie za pozyskanie fryzów bukowych na potrzeby przemysłu muzycznego,

42. premie za wysortowanie złomu metali nieżelaznych ze złomu stalowego i żeliwnego w przedsiębiorstwach Zjednoczenia Hutnictwa i Stali,

43. premie za zbieranie odpadków pokonsumpcyjnych,

44. nagrody dla pracowników muzeów państwowych za zwiększenie dochodów muzeów państwowych działających w formie zakładów budżetowych, – objęte składką na ubezpieczenie społeczne od 1.01.1980 r. na mocy uchwały nr 107 Rady Ministrów,

45. premie za szczególną dbałość o towary, a także wynagrodzenia za metkowanie – objęte składką na ubezpieczenie społeczne od 1.01.1981 r. na mocy uchwały nr 144 Rady Ministrów,

46. premie za oszczędne zużywanie i gospodarcze wykorzystanie paliw i energii,

47. premie dla pracowników energetyki zawodowej za oszczędne zużywanie paliw stałych, ciekłych i gazowych,

48. premie za oszczędność paliw płynnych do silników spalinyowych, smarów i olejów mineralnych,

49. premie za oszczędne zużycie paliw płynnych dla kierowców pojazdów samochodowych i ich pomocników,

50. premie za oszczędną eksploatację i gospodarkę ogumieniem dla kierowców pojazdów samochodowych i innych pracowników,

51. premie za wykorzystanie próżnych przebiegów samochodów ciężarowych dla kierowców samochodów ciężarowych i ich dyspozytorów,

52. premie za marszrutyzację przewozów ładunków kolejami normalnotorowymi dla pracowników formujących zestawy wagonów kolejowych na terenie przedsiębiorstw produkcyjnych i PKP,

53. premie za wykorzystanie odpadów przemysłowych z elektrowni, elektrociepłowni i ciepłowni, wypłacane pracownikom zatrudnionym przy nadzorowaniu i wykonywaniu prac związanych z wykorzystaniem tych odpadów,

54. wynagrodzenia i nagrody za racjonalizację i wynalazczość,

55. nagrody za prace badawcze i rozwojowe,

56. nagrody specjalne i nagrody za szczególne osiągnięcia wypłacane w biurach projektowych,

57. nagrody państwowe,

58. premie w przedsiębiorstwach kooperujących z przemysłem okrętowym – wyłączone z podstawy wymiaru składki od 22.06.1979 r. na mocy uchwały nr 87 Rady Ministrów,

59. ponadplanowe wypłaty z osobowego funduszu płac realizowane w przedsiębiorstwach gospodarki komunalnej i mieszkaniowej z tytułu wcześniejszego rozpoczęcia i przedłużenia okresu grzewczego, jak również z tytułu przedłużenia czasu pracy własnych pracowników zatrudnionych przy odśnieżaniu,

60. wynagrodzenia pracowników oddelegowanych okresowo z innych jednostek nadzorowanych przez Ministerstwo Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska do przedsiębiorstw (zakładów) oczyszczania miasta do prac związanych z akcją zimową,

61. wynagrodzenia za roboty interwencyjne wykonane przez przedsiębiorstwa gospodarki społecznej ze środków aktywizacji zawodowej,

62. dodatkowe wynagrodzenie dla niektórych pracowników domów wczasowych świadczących usługi dla konsumentów nie będących mieszkańcami domów wczasowych,

63. wynagrodzenia pracowników zakładów hotelarskich oraz obozowisk turystycznych prowadzonych przez jednostki gospodarki społecznej, wypłacane w wysokości 3% od zainkasowanych kwot opłaty skarbowej za zameldowanie,

64. premie dla niektórych pracowników domów wypoczynkowych i zarządów okręgów za czynności i prace związane z organizacją kwater i ośrodków w kwaterach obcych oraz sprzedażą skieroowań na miejsce nie objęte planem eksploatacyjnym domów wczasowych,

65. przejściowe dodatki i przejściowe premie wypłacane z funduszu dyspozycyjnego w jednostkach inicjujących,

66. nagrody, premie i przejściowe dodatki wypłacane z oszczędności funduszu płac pozostających w dyspozycji zakładu pracy,

67. nagrody za współzawodnictwo pracy wypłacane ze środków budżetu państwa,

68. wartość nagród rzeczowych za współzawodnictwo pracy – wyłączone z podstawy wymiaru składki od 22.06.1979 r. na mocy uchwały nr 87 Rady Ministrów,

69. nagrody z tytułu przyrostu wpływów dewizowych w Zjednoczeniu Przedsiębiorstw Turystycznych „Orbis”,

70. premie specjalne za ekonomiczną eksploatację taksówek,

71. nagrody NOT za wybitne osiągnięcia w dziedzinie techniki,

72. premie za dowiercenie złoża ropy lub gazu o wartości przemysłowej,

73. wynagrodzenia za odsprzedanie, odkupywanie i wykorzystanie opakowań używanych, w kalkulowanych w cenę towaru,

74. wynagrodzenia za zbieranie, sortowanie, pakowanie i przekazywanie odpadów użytkowych z termoplastycznych tworzyw sztucznych,

75. wynagrodzenie za zbieranie czerstwego pieczywa w budynkach mieszkalnych,

76. wynagrodzenia prowizyjne inkasentów w przedsiębiorstwach energetyki zawodowej – wyłączone z podstawy wymiaru składki od 22.06.1979 r. na mocy uchwały nr 87 Rady Ministrów,

77. wynagrodzenia za ratownictwo morskie,

78. nagrody na konkursach urbanistycznych, architektonicznych i budowlanych – objęte składką na ubezpieczenie społeczne od 26.04.1978 r. na mocy uchwały nr 48 Rady Ministrów,

79. nagrody dla przedsiębiorstw specjalizujących się w eksporcie,

80. nagrody dla dostawców krajowych towarów nieeksportowych, przeznaczonych do sprzedaży w ramach eksportu wewnętrznego oraz usług świadczonych na rzecz eksportu,

81. nagrody za osiągnięcia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy w górnictwie,

82. premie za eksploatację i przewóz piasku w okresie zimy,

83. premie dla strzałowców w kopalniach węgla kamiennego za zwiększenie grubych sortymentów węgla,

84. nagrody za przepracowane niedziele wydobywcze i z tytułu wprowadzenia dni roboczych wolnych od pracy,

85. nagrody dla inkasentów gospodarki samochodowej za wydajne wyniki pracy,

86. nagrody specjalne za osiągnięcia w działalności kontrolnej, szczególnie ważne dla gospodarki narodowej,

87. nagrody specjalne dla pracowników Totalizatora Sportowego,

88. premie za zmniejszenie ubytków wagowych żywca,
89. nagrody za osiągnięcia w organizacji Targów Krajowych,
90. nagrody dla pracowników terenowych komisji planowania gospodarczego,
91. nagrody za najpilniejsze publikacje statystyczne,
92. nagrody za aktywizację skupu mleka,
93. nagrody za odprawy celne zaległych przesyłek pocztowych,
94. nagrody z zysku osiągniętego za świadczenie usług dla ludności – w państwowych przedsiębiorstwach przemysłowych objętych planem terenowym,
95. nagrody za prace w dziedzinie planowania perspektywicznego,
96. nagrody za produkcję wyrobów oznaczonych znakiem jakości,
97. wynagrodzenia wykładowców na kursach organizowanych dla szkolenia cudzoziemców,
98. wynagrodzenia za pełnienie funkcji członka zarządu spółdzielni wypłacane z czystej nadwyżki,
99. dopłaty za godziny nadliczbowe przepracowane w ramach zobowiązań w czasie wolnym od pracy zarobkowej, jeżeli wynagrodzenia za ten czas przekazywane były przez pracowników na określony cel społeczny,
100. nagrody lub premie za działalność podstawową wypłacane poza planowanym funduszem płac,
101. nagrody dla personelu kierowniczego NOT i jej agend oraz stowarzyszeń,
102. nagrody specjalne za zwalczanie przestępczości celnej i dewizowej,
103. premie dla pracowników zajmujących kierownicze i inne samodzielne stanowiska pracy, wypłacane z zysku,
104. nagrody wypłacane z zysku w gospodarstwach pomocniczych jednostek budżetowych,
105. nagrody wypłacane z zysku w jednostkach badawczych,
106. wynagrodzenia specjalne wypłacane z funduszu zachęty materialnej w przedsiębiorstwach Polskie Linie Oceaniczne i Polska Żegluga Morska,
107. wynagrodzenia i świadczenia dodatkowe (dodatki) oraz wartość nagród rzeczowych z tytułu Kart: Górnik, Hutnika itp.,
108. nagrody jubileuszowe,
109. gratyfikacje członków personelu latającego i pokładowego,
110. dodatkowe wynagrodzenia dla oblatywaczy samolotów i sprawdzanie spadochronów,

111. wynagrodzenie wypłacane w złotych pracownikom zatrudnionym za granicą,

112. wartość posiłków wydawanych w zakładzie pracy całkowicie lub częściowo bezpłatnie,

113. świadczenia wyrównawcze przysługujące od zakładów pracy pracownikom, którzy wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej doznali stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu,

114. świadczenia pieniężne wynikające z układów zbiorowych pracy lub innych przepisów szczególnych,

115. ekwiwalenty za przedłużanie używalności odzieży roboczej,

116. wynagrodzenia kierowców autobusów używanych do przewozu wycieczek,

117. dodatkowe wynagrodzenie związane ze zwolnieniem, przeniesieniem służbowym i przywróceniem do pracy,

118. stypendia pracownicze i fundowane,

119. nagrody kwartalne dla lekarzy – inspektorów ZUS do spraw orzecznictwa o czasowej niezdolności do pracy,

120. nagrody konkursowe,

121. nagrody okolicznościowe,

122. nagrody za wyniki w procesie inwestycyjnym,

123. nagrody rzeczowe,

124. nagrody z funduszy tworzonych na z góry określony czas i przeznaczonych do wypłaty za wykonanie konkretnych zadań.

XVI. Świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego oraz z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych pokrywane przez zakład pracy, jak:

1. zasiłki chorobowe wypłacane w okresie trwania stosunku pracy,

2. świadczenia wyrównawcze przysługujące od zakładów pracy pracownikom, którzy wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej doznali stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu,

3. jednorazowe odszkodowania z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu albo śmierci oraz odszkodowania za przedmioty utracone lub uszkodzone wskutek wypadku przy pracy.

■ **Podstawy wymiaru składek nie stanowiły:**

1. wypłaty z bezosobowego funduszu płac, a w szczególności:

a) wynagrodzenia za usługi załadunkowe i wyładunkowe oraz za transport, składowanie i kopcowanie ziemiopłodów,

b) wynagrodzenia za drobne roboty i usługi oraz za drobne remonty pomieszczeń i naprawę sprzętu,

c) wynagrodzenia za prace związane z opracowaniem, oceną lub realizacją projektów racjonalizatorskich oraz popularyzacją wynalazczości i postępu technicznego,

d) wynagrodzenia za udział w posiedzeniach komisji oraz dla członków jury w konkursach,

e) wynagrodzenia za ekspertyzy, konsultacje, porady, tłumaczenia, nie przeznaczone do publikacji w formie wydawnictwa,

f) wynagrodzenia za wykłady w zakresie szkolenia wewnątrzzakładowego, prowadzone przez wykładowców nie będących pracownikami przedsiębiorstwa, za wykłady na kursach zawodowych organizowanych przez jednostki budżetowe oraz wynagrodzenia wykładowców nie będących stałymi pracownikami w ośrodkach kursowych,

g) wynagrodzenia za prace twórcze i autorskie, za prelekcje, odczyty itp.,

h) wynagrodzenia za prace projektowe,

i) wynagrodzenia za skup, zbiórkę i odsprzedaż opakowań i surowców wtórnych,

j) wynagrodzenia za likwidację dołów urobkowych przy pracach geologiczno-poszukiwawczych,

k) wynagrodzenia za udział w orkiestrze zakładowej,

l) wynagrodzenia dla członków komitetów członkowskich spółdzielni za udział w kontrolach, lustracjach, posiedzeniach komisji oraz za pełnienie dyżurów,

m) wynagrodzenia wypłacane pracownikom obcym na podstawie uchwały nr 157 Rady Ministrów,

n) wypłaty z funduszu autorskiego,

o) zapomogi wypłacane pracownikom obcym,

2. wynagrodzenia wypłacane z zakładowego funduszu nagród, w tym m.in. tak zwane trzynastki, tj. roczne nagrody indywidualne na podstawie ustawy z dnia 23 czerwca 1973 r. o zasadach tworzenia i podziału zakładowego funduszu nagród oraz zakładowych funduszy socjalnego i mieszkaniowego (Dz.U. nr 27, poz. 150 z późn. zm.),

Do 1 lipca 1982 r., tj. do chwili wejścia w życie ustawy z 26 lutego 1982 r. o gospodarce finansowej przedsiębiorstw państwowych (Dz.U. nr 7, poz. 54), trzynaste pensje były wypłacane ze środków spoza osobowego funduszu płac, w ramach zakładowego funduszu nagród.

Powołana wyżej ustawa wprowadziła w przedsiębiorstwach państwowych (z wyjątkiem banków i PZU) istotne zmiany w zasadach finansowania wynagrodzeń, m.in. zniósła wobec tych przedsiębiorstw zakładowy fundusz nagród, tworzony i wypłacany na zasadach przewi-

dzianych ustawą z dnia 23 czerwca 1973 r. (Dz.U. nr 27, poz. 150), a w jego miejsce wprowadziła fundusz załogi, tworzony z zysku przedsiębiorstwa. W rezultacie wymienione wyżej wynagrodzenia wypłacane były z osobowego funduszu płac – zgodnie jednak z art. 10 ust. 4 ustawy z 26 lutego 1982 r. nie były odprowadzane od nich składki na ubezpieczenie emerytalne.

3. premie i nagrody z zysku do podziału,

Na podstawie art. 10 ustawy z 26 lutego 1982 r. o gospodarce finansowej przedsiębiorstw państwowych (Dz.U. nr 7, poz. 54) od 1 lipca 1982 r. przedsiębiorstwa państwowe mogły tworzyć z zysku, do podziału, fundusz załogi z przeznaczeniem m.in. na wypłatę nagród i premii dla pracowników. Zgodnie z art. 10 ust. 4 wymienionej ustawy od wypłaconych z funduszu załogi nagród i premii nie była naliczana składka na ubezpieczenie społeczne.

4. wypłaty z nadwyżki bilansowej na premie i nagrody dla pracowników, a w spółdzielniach pracy – także dla członków z tytułu wkładu pracy.

8. Okres od 1.01.1984 r. do 31.12.1989 r.

■ Akty prawne

- rozporządzenie Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 27 grudnia 1983 r. w sprawie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne za pracowników uspołecznionych zakładów pracy (Dz.U. nr 73, poz. 332) – obowiązujące do 31 grudnia 1986 r.,

- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 1987 r. w sprawie zgłaszania pracowników do ubezpieczenia społecznego oraz składek na to ubezpieczenie (Dz.U. nr 37, poz. 211; z 1988 r. nr 36, poz. 284) – obowiązujące od 1 stycznia 1987 r. do 31 grudnia 1989 r.,

- uchwała nr 33 Rady Ministrów z dnia 25 marca 1983 r. w sprawie klasyfikacji wynagrodzeń w jednostkach gospodarki uspołecznionej (M.P. nr 15, poz. 85),

- zarządzenie nr 21 Prezesa GUS z dnia 18 maja 1984 r. w sprawie klasyfikacji składników wynagrodzeń (Dz. Urz. GUS nr 3, poz. 6).

■ Podstawę wymiaru składek stanowiły:

wypłaty pieniężne w złotych oraz wartość świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, zaliczone – w myśl przepisów o klasyfikacji wynagrodzeń – do wynagrodzeń osobowych, a w szczególności:

1. wynagrodzenie pracowników należne z tytułu istniejącego stosunku pracy,
2. wynagrodzenie podstawowe za pracę wykonywaną w normalnym, obowiązującym pracownika czasie pracy,
3. wynagrodzenia zasadnicze,
4. zryczałtowane wynagrodzenie kierowców samochodów osobowych,
5. dodatki stałe i przejściowe za szczególne właściwości pracy, szczególne kwalifikacje lub warunki pracy:
  - a) dodatki przyznawane ze względu na szkodliwe dla zdrowia, uciążliwe i niebezpieczne warunki pracy, ponoszenie szczególnej odpowiedzialności z uwagi na rodzaj pracy,
  - b) dodatki za pełnienie funkcji kierowniczych,
  - c) dodatki za długoletni staż pracy,
  - d) dodatki za posiadanie stopni naukowych,
  - e) dodatki za posiadanie specjalnych kwalifikacji,
  - f) dodatki za usytuowanie zakładu pracy,
  - g) dodatki za porę pracy i system organizacyjny pracy (przy pilnowaniu),
  - h) dodatki za pracę w przedłużonym czasie pracy,
  - i) pozostałe dodatki stałe i przejściowe,
6. premie wypłacane periodycznie za osiągnięcia w wykonywaniu podstawowych zadań pracownika lub zespołu oraz prowizje niesamodzielne,
7. wynagrodzenia za pracę nadliczbową:
  - a) wynagrodzenia za pracę przekraczającą dobową i tygodniową normę czasu pracy oraz za nadliczbową pracę w niedziele i ustawowe dni świąteczne wolne od pracy – wynikające z podstawowych zasad wynagradzania wraz z dodatkami za pracę w godzinach nadliczbowych i innymi dodatkami z tytułu pracy, przewidzianymi w układach zbiorowych pracy lub innych przepisach o wynagrodzeniu,
  - b) wynagrodzenia za pracę w dodatkowych dniach wolnych od pracy (wolne soboty) – wynikające z podstawowych zasad wynagradzania,
  - c) wynagrodzenia za występy artystów ponad normę, a także wynagrodzenia reżyserów, scenarzystów itp.,
  - d) wynagrodzenia ponadwymiarowe nauczycieli,
  - e) zryczałtowane wynagrodzenia za wykonywanie czynności wchodzących w zakres obowiązków objętych umową o pracę w czasie przekraczającym obowiązującą normę czasu pracy,

f) wynagrodzenia za zajęcia dydaktyczne i wychowawcze nauczycieli dodatkowo płatne (nie zaliczone do obowiązującego wymiaru godzin),

8. dopłaty za pracę wykonywaną w ramach obowiązującego pracownika wymiaru czasu pracy, ale nie należącą do zakresu jego normalnych obowiązków:

a) dodatkowe wynagrodzenia za wykonywanie obowiązków zakładowego społecznego inspektora pracy,

b) dodatkowe wynagrodzenia za szkolenie wewnątrzzakładowe oraz za prowadzenie nauki zawodu,

c) dodatkowe wynagrodzenie dla zakładowego kierownika praktyk studentów i uczniów średnich szkół zawodowych,

d) dodatkowe wynagrodzenie za prowadzenie i obsługę pojazdu samochodowego przez pracownika nie zatrudnionego na stanowisku kierowcy,

e) pozostałe dopłaty za pracę wykonywaną w ramach obowiązującego pracownika czasu pracy, ale nie należącą do zakresu jego normalnych obowiązków,

9. wynagrodzenia za czynności przewidziane do wykonania poza obowiązującym pracownika wymiarem czasu pracy:

a) wynagrodzenia za dyżury zakładowe pełnione przez pracowników służb medycznych i weterynaryjnych,

b) wynagrodzenia (dodatki) za pełnienie pogotowia technicznego (domowego),

c) wynagrodzenia uzupełniające wypłacane pracownikom powołanym do zwalczania epidemii,

d) wynagrodzenia za wykonywanie czynności doradców technicznych w klubach techniki i racjonalizacji,

e) pozostałe wynagrodzenia za czynności przewidziane do wykonania poza obowiązującym pracownika wymiarem czasu pracy,

10. dodatki wyrównawcze:

a) wyrównanie zarobku do poziomu najniższego wynagrodzenia,

b) dodatki wyrównawcze przy wykonywaniu przejściowo innej pracy zastępczej,

c) dodatki wyrównawcze wypłacane pracownikom podejmującym pracę w nowym zakładzie wskutek likwidacji dotychczasowego stanowiska pracy albo w związku z okresowym zatrzymaniem lub ograniczeniem produkcji w macierzystym zakładzie pracy,

11. wynagrodzenia gwarantowane za czas niewykonywania pracy:

a) zasiłki chorobowe wypłacane ze środków zakładu pracy oraz wynagrodzenia za czas choroby nauczyciela,

- b) wynagrodzenia za czas przestoju,
- c) wynagrodzenia za czas bezskutecznego wypowiedzenia umowy o pracę,
- d) wynagrodzenia za czas urlopu wypoczynkowego, restytucyjnego, dodatkowego, okolicznościowego, za dni wolne dla matek opiekujących się dziećmi do lat 14,

- e) wynagrodzenia za czas urlopu szkoleniowego i zwolnień z pracy związanych z podnoszeniem kwalifikacji,

- f) wynagrodzenia za czas pełnienia niektórych funkcji społecznych, okolicznościowych zwolnień z pracy w związku z załatwianiem spraw osobistych, za czas przerw w pracy matek karmiących niemowlęta,

- g) wynagrodzenie wypłacane pracownikom zatrudnionym przy melioracji w okresie tzw. przerwy zimowej,

Pracownicy zatrudnieni przy melioracji w okresie tzw. przerwy zimowej nie wykonywali pracy i otrzymywali częściowe wynagrodzenie (w wysokości 50% średniego wynagrodzenia) zagwarantowane im układem zbiorowym pracy.

12. wynagrodzenia pracowników tymczasowo aresztowanych,

13. wynagrodzenia za płatną część czasu nieprzepracowanego w związku z powołaniem pracownika do odbywania czynnej służby wojskowej lub ćwiczeń wojskowych,

14. wynagrodzenia za tzw. przerywany czas pracy w transporcie samochodowym,

15. wynagrodzenia za dni wolne od pracy udzielone z tytułu pracy na morzu w niedziele i święta w żegludze międzynarodowej i rybołówstwie morskim,

16. wynagrodzenia za ustawowe dni świąteczne nie będące niedzielami, wypłacane mimo nieświadczenia pracy,

17. wynagrodzenie z tytułu płatnego urlopu zdrowotnego udzielonego w granicach do 12 miesięcy pracownikom państwowych przedsiębiorstw rolnych, objętych układem zbiorowym pracy dla państwowych przedsiębiorstw rolnych,

18. świadczenia deputatowe, tj. wartość wydawanych świadczeń (w przypadku, gdy są wydawane częściowo odpłatnie – w części nie opłaconej przez pracownika) lub ekwiwalenty pieniężne wypłacone w zamian za takie świadczenia, jak:

- a) deputaty węglowe lub innych środków opałowyczych i deputaty energetyczne,

- b) deputaty środków spożywczych,

c) świadczenia z tytułu należnego umundurowania,
d) świadczenia z tytułu należnego mieszkania służbowego oraz zryczałtowane ekwiwalenty z tytułu zrzeczenia się prawa do bezpłatnego mieszkania, dodatki mieszkaniowe, zryczałtowane ekwiwalenty z tytułu najmu mieszkania u osoby prywatnej, świadczenia z tytułu remontu mieszkania,

e) wartość talonów pralniczych otrzymywanych przez pracowników spółdzielczych pralni i farbiarni jako równowartość usługi prania bielizny i garderoby lub farbowania,

f) tzw. śniadaniówki w zakładach mleczarskich,

g) pozostałe świadczenia deputatowe,

19. dodatkowe wynagrodzenia i świadczenia wynikające ze szczególnych przywilejów kart pracowniczych:

a) dodatkowe wypłaty za staż pracy,

b) ekwiwalenty pieniężne z tytułu zwrotu kosztów przejazdów urlopowych,

c) świadczenia za pomoce naukowe dla dzieci pracowników,

d) pozostałe dodatkowe wynagrodzenia i świadczenia,

20. składniki wynagrodzenia o charakterze nieperiodycznym:

a) nagrody jubileuszowe, gratyfikacje,

b) odprawy wypłacane przy przejściu na emeryturę,

c) wypłaty z funduszu mistrza (kierownika oddziału itp.),

d) jednorazowe wynagrodzenia (wyrównania) wypłacane w związku ze zgłoszeniem i przyjęciem projektu wynalazczego powodującego zmianę norm pracy,

e) jednorazowe premie i nagrody za spełnienie określonego zadania bądź za określone osiągnięcia, wypłacane niezależnie od premii periodycznych za podstawowe zadania, które zostały przewidziane w przepisach o wynagrodzeniu (np. jednorazowe premie, przysługujące pracownikom szkolącym, z tytułu pomyślnie zdanego egzaminu przez szkolonego), albo za całokształt pracy,

21. premie stanowiące udział ściśle określonych grup pracowników w korzyściach zakładu pracy w postaci uzyskanych w procesie pracy oszczędności lub w postaci dodatkowych wpływów, wypłacone w ciężar kosztów, tj. środków na wynagrodzenia (a nie z zysku) i nagrody za oszczędność materiałów, paliw, energii itp.,

22. premie i nagrody za określone osiągnięcia odcinkowe, wypłacone ze środków specjalnie w tym celu tworzonych w budżecie państwa, ministerstw i innych jednostek,

23. ekwiwalent za niewykorzystany urlop,
24. dodatkowe wynagrodzenie radcy prawnego z tytułu zastępstwa sądowego i arbitrażowego,
25. dodatek objazdowy przysługujący pracownikom instytucji artystycznych,
26. dodatek dla pracowników Komitetu ds. Radia i Telewizji zatrudnionych przy transmisjach i reportażach,
27. pozostałe składniki wynagrodzenia o charakterze nieperiodycznym,
28. odszkodowania przysługujące w razie rozwiązania umowy o pracę,
29. świadczenia wyrównawcze wypłacane ze środków zakładów pracy pracownikom, którzy wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej doznali stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu,
30. wynagrodzenia (ryczałty) i świadczenia wypłacane w złotych pracownikom polskim zatrudnionym za granicą w polskich misjach dyplomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach, w organach Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej, organizacjach powołanych z inicjatywy RWPG i innych organizacji międzynarodowych, przy realizacji budów (usług) eksportowych oraz skierowanym za granicę w celach szkoleniowych i naukowo-badawczych,
31. wynagrodzenia uczniów należne z tytułu umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego,
32. ekwiwalenty pieniężne za praktyki zawodowe, za zajęcia praktyczne i specjalizujące uczniów,
33. wynagrodzenia osób wykonujących pracę nakładczą, należne z tytułu umowy o pracę nakładczą, bez względu na wysokość osiągniętych wynagrodzeń,
34. wartość robocizny wykonywanej przez jednostki wojskowe i zorganizowane grupy robocze, przekazywana właściwym jednostkom organizacyjnym – **wyłączona z podstawy wymiaru składek od 1.01.1987 r.**,
35. wypłaty za czynności wykonywane w ramach terapii zajęciowej przez chorych oraz przez pensjonariuszy domów pomocy społecznej – **wyłączone z podstawy wymiaru składek od 1.01.1987 r.**,
36. wynagrodzenia za dyżury zakładowe i za gotowość do pracy pracowników medycznych oraz wynagrodzenia ryczałtowe za wykonywanie dodatkowych zadań nie wchodzących w zakres obowiązków wynikających z umowy o pracę, wypłacane pracownikom medycznym przez macierzyste zakłady pracy,

37. nagrody służb finansowych.

Z pisma Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 5 marca 1986 r., znak Dn 0711-30/86, wynika, że nagrody te mają charakter nagród za działalność podstawową. Jednak z uwagi na brak zabezpieczenia w budżecie w 1985 r. odpowiednich środków, nie wszystkie terenowe organy administracji państwowej przekazały składki. Od wymienionych nagród, wypłaconych w 1985 r., nie należało żądać odprowadzenia składki na ubezpieczenie społeczne.

38. nagrody i premie z funduszu załogi tworzono z zysku dla pracowników przedsiębiorstw gospodarki rolnej oraz państwowych gospodarstw rolnych, wypłacane począwszy od 30.12.1986 r.

Z dniem 30 grudnia 1986 r., na mocy § 1 pkt 5 rozporządzenia Rady Ministrów z 15 grudnia 1986 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej przedsiębiorstw państwowych oraz dostosowania przepisów ustawy o gospodarce finansowej przedsiębiorstw państwowych do specyfiki niektórych przedsiębiorstw (Dz.U. nr 47, poz. 229) wymienione przedsiębiorstwa zostały zobowiązane do uiszczania składki na ubezpieczenie społeczne za pracowników m.in. od premii i nagród wypłacanych z funduszu załogi do wysokości 50% wypłat indywidualnych, nie wyższej jednak niż kwota stanowiąca 12-krotność najniższego miesięcznego wynagrodzenia pracowników uspołecznionych zakładów pracy w dniu wypłaty.

39. dodatki cenowe z tytułu wzrostu cen podstawowych artykułów żywnościowych wypłacane do wynagrodzeń – **począwszy od 1.08.1989 r.,**

40. nagrody z tytułu wyrównania wynagrodzeń za I półrocze 1989 r. oraz dodatkowe wynagrodzenie wypłacone jako wyrównanie z tytułu indeksacji wynagrodzeń.

■ **Podstawy wymiaru składek nie stanowiły:**

1. świadczenia finansowane przez ZUS,
2. wypłaty należności za pracę, od których pobierany jest podatek dochodowy, obrotowy lub gruntowy,
3. świadczenia za pracę członków spółdzielni produkcyjnych zrzeszonych w Centralnym Związku Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych oraz ich domowników, stanowiące element dochodu podzielonego spółdzielni,
4. wypłaty z nadwyżki bilansowej, stanowiące oprocentowanie udziałów członkowskich w spółdzielniach oraz wypłaty dokonywane członkom spółdzielni nie będącym pracownikami,

5. wartość świadczeń rzeczowych wynikających z przepisów dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy (w tym posiłków profilaktycznych) oraz ekwiwalentów za te świadczenia, a także ekwiwalentów za pranie i reperację odzieży roboczej wykonywane we własnym zakresie przez pracowników, ekwiwalentów za przedłużenie używalności odzieży roboczej, za używanie odzieży własnej zamiast odzieży roboczej, za nie wydane pracownikom przysługujące im środki higieny osobistej,

6. ekwiwalent pieniężny za użyte przy wykonywaniu pracy narzędzia, materiał lub sprzęt, stanowiące własność wykonawcy,

7. wypłaty należności z tytułu podróży służbowych na obszarze kraju oraz z tytułu wyrównania wydatków ponoszonych przez pracownika w związku z wykonaniem pracy poza stałym miejscem pracy lub poza stałym miejscem zamieszkania, m.in. dodatki i ryczałty za rozłąkę, strawne, dodatki dewizowe wypłacane w rybołówstwie morskim oraz marynarzom, dodatki godzinowe wypłacane pracownikom drżyn lokomotywowych i konduktorskich, diety godzinowe pracowników poczt ruchomych,

8. ryczałty i ekwiwalenty za używanie do celów służbowych prywatnych samochodów lub innych środków lokomocji,

9. wartość wyżywienia wydawanego bezpłatnie lub częściowo odpłatnie na kursach i szkoleniach,

10. wartość posiłków regeneracyjno-wzmacniających oraz innych środków wydawanych niektórym grupom pracowników do spożycia wyłącznie w czasie wykonywania pracy, bez prawa do ekwiwalentu z tego tytułu, m.in. w zakładach gastronomicznych, placówkach żywienia przyzakładowego, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, zakładach dla nieletnich, służbie zdrowia, domach wczasowych, marynarzom i rybakom oraz dodatków kalorycznych wypłacanych na podstawie odrębnych przepisów,

11. wypłaty należności za przeniesienie na podstawie umowy sprzedaży majątkowego prawa autorskiego,

12. opłaty licencyjne lub inne należności za przeniesienie prawa lub ustanowienie prawa korzystania z niepracowniczego wynalazku lub wzoru użytkowego na rzecz jednostki gospodarki społecznej,

13. wypłaty należności obliczonych od wielkości efektów uzyskanych przez zastosowanie pracowniczego projektu wynalazczego i za dokumentację, dostarczoną bezumownie przez twórcę projektu, przydatną do stosowania projektu oraz nagród za wynalazczość, a także nagród za prace badawcze i wdrożeniowe wypłacanych z funduszu efektów wdrożeniowych,

14. nagrody o charakterze szczególnym, a zwłaszcza nagrody państwowe, resortowe o charakterze nagród państwowych, nagrody konkursowe, nagrody za szczególne osiągnięcia w zakresie prac badawczych oraz zastosowania ich wyników w praktyce, nagrody dla wyróżniających się w pracy aktywistów społecznych, nagrody za ratownictwo morskie, nagrody dla krwiodawców, nagrody za upowszechnianie kultury, a od 29.06.1985 r. także nagrody za osiągnięcia w eksporcie przyznawane z funduszu nagród Ministra Handlu Zagranicznego,

15. ryczałty wypłacane kuratorom społecznym,

16. odszkodowania dla ławników ludowych w sądach powszechnych, nie będących pracownikami,

17. wszelkiego rodzaju stypendia, w tym stypendia fundowane, pracownicze oraz stypendia dla sportowców,

18. odprawy sześciomiesięczne, wypłacane na podstawie przepisów w sprawie dodatkowych świadczeń, dla pracowników uspołecznionych zakładów pracy zmieniających pracę,

19. zasiłki na zagospodarowanie oraz zasiłki osiedleniowe,

20. jednorazowe pożyczki na zagospodarowanie (np. dla młodych małżeństw),

21. zapomogi wypłacane pracownikom,

22. wypłaty przeznaczone na pomoc zdrowotną dla nauczycieli korzystających z opieki zdrowotnej,

23. ryczałty oraz dodatki wypłacone w złotych obywatelom polskim zatrudnionym za granicą, przez pracodawcę zagranicznego, w ramach współpracy gospodarczej i naukowo-technicznej,

24. jednorazowe odszkodowania z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu albo śmierci oraz odszkodowania za przedmioty utracone lub uszkodzone wskutek wypadku przy pracy, przysługujące od zakładu pracy,

25. odprawy pośmiertne po zmarłym pracowniku, wypłacane na podstawie Kodeksu pracy lub przepisów układów zbiorowych pracy,

26. świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne (z funduszu socjalnego, funduszu mieszkaniowego i z przewidzianej na ten cel części czystej nadwyżki w spółdzielczości),

27. rekompensaty pieniężne z tytułu wzrostu cen detalicznych wypłacane osobom na urloпах wypoczynkowych,

28. wynagrodzenia bezosobowe,

29. honoraria,

30. nagrody z zakładowego funduszu nagród, m.in. tak zwane trzynaste pensje, wypłacane na podstawie ustawy z dnia 23 czerw-

ca 1973 r. (Dz.U. nr 27, poz. 150 z późn. zm.), a począwszy od nagród wypłacanych za 1985 r. – na podstawie ustawy z dnia 10 lipca 1985 r. o rocznych nagrodach z zakładowego funduszu nagród w państwowych jednostkach organizacyjnych nie będących przedsiębiorstwami państwowymi (Dz.U. nr 32, poz. 141 z późn. zm.),

31. wypłaty z zysku do podziału w przedsiębiorstwach państwowych i innych jednostkach gospodarki uspołecznionej oraz z nadwyżki bilansowej w spółdzielniach,

32. **od 1.09.1986 r.** – nagrody z funduszu nagród tworzonego na podstawie art. 208 § 6 ustawy z 16 września 1982 r. Prawo Spółdzielcze; nagrody te zostały wyłączone z podstawy wymiaru składek na mocy postanowień uchwały nr 128 Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1986 r., zmieniającej uchwałę nr 33 Rady Ministrów z dnia 25 marca 1983 r. w sprawie klasyfikacji wynagrodzeń w jednostkach gospodarki uspołecznionej (M.P. nr 27, poz. 184); zostały one zrównane z wypłatami z zysku do podziału i z nadwyżki bilansowej w spółdzielniach,

33. **od 1.01.1987 r.** – wypłaty na rzecz jednostek wojskowych i właściwych jednostek organizacyjnych stanowiące wartość robocizny wykonanej przez żołnierzy lub zorganizowane grupy robocze,

34. **od 1.01.1987 r.** – wypłaty na rzecz chorych oraz pensjonariuszy domów pomocy społecznej za czynności wykonywane w ramach terapii zajęciowej,

35. **od 1.11.1988 r.** – nagrody okolicznościowe wypłacane w związku z uroczystym dniem lub też należące do sfery praw honorowych,

36. **od 1.11.1988 r.** – dodatkowe świadczenia pieniężne, bądź wartość świadczeń w naturze nie mających charakteru deputatów, przyznawane na podstawie przepisów szczególnych (kart branżowych), np. ekwiwalent pieniężny z tytułu zwrotu kosztów przejazdów urlopowych, świadczenia na pomoce naukowe dla dzieci, świadczenia przyznawane z okazji uroczystych dni jak tradycyjne „barbórkowe”, korzyści materialne zapewnione pracownikom w układach zbiorowych pracy lub umowach indywidualnych, a polegające na uprawnieniu do zakupu po cenach niższych niż detaliczne niektórych artykułów lub przedmiotów, korzystania z bezpłatnych lub częściowo odpłatnych przejazdów środkami lokomocji, z biletów teatralnych, kinowych itp.,

37. uposażenia miesięczne krajowych członków Polskiej Akademii Nauk.

Zgodnie ze stanowiskiem Ministerstwa Pracy, Płac i Spraw Socjalnych, zajęтым w porozumieniu z Ministerstwem Finansów, wymienione

uposażenia od 1.01.1984 r. nie podlegały zaliczeniu do wynagrodzeń osobowych, a zatem nie mogły być objęte składką na ubezpieczenie społeczne, o czym oddziały ZUS zostały poinformowane pismem z dnia 4.10.1984 r., znak: Du 4400 – 61/84.

9. Okres od 1.01.1990 r. do 30.06.1997 r.

■ Akt prawny

• rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (tekst jednolity: Dz.U. z 1993 r. nr 68, poz. 769 z późn. zm. – Dz.U. z 1994 r. nr 25, poz. 86 i nr 140, poz. 769; z 1996 r. nr 111, poz. 532; z 1997 r. nr 20, poz. 107; z 1998 r. nr 76, poz. 493).

Pierwotna wersja rozporządzenia – wraz ze zmianami wprowadzonymi przed ogłoszeniem tekstu jednolitego – była publikowana w Dziennikach Ustaw:

z 1990 r. – nr 7, poz. 41 i nr 71, poz. 418

z 1991 r. – nr 12, poz. 49, nr 28, poz. 120 i nr 69, poz. 295

z 1992 r. – nr 18, poz. 76

z 1993 r. – nr 33, poz. 146.

Zmiany mające wpływ na podstawę wymiaru składek po 1 stycznia 1990 r. zostały opisane niżej przy odpowiednim składniku wynagrodzenia, (tj. składniku, który został włączony bądź wyłączony z podstawy wymiaru składek) wraz z podaniem daty wprowadzenia zmiany oraz miejsca jej publikacji.

Należy zaznaczyć, że od 1 stycznia 1990 r. nastąpiło ujednoczenie przepisów regulujących podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne pracowników z przepisami normującymi podstawę wymiaru świadczeń emerytalno-rentowych.

■ Podstawę wymiaru składek stanowiły:

1. dochód w gotówce i naturze osiągnięty z tytułu wykonywania pracy w ramach stosunku pracy, a od 1 stycznia 1992 r. – dochód łącznie z podatkiem dochodowym (dochód brutto),

2. wypłacone **po 1.01.1991 r.**, w tym również za rok 1990 r.:

a) nagrody i premie z zysku (m.in. tak zwane trzynaste i czternaste pensje), w tym dokonane w formie akcji i obligacji,

b) nagrody z zakładowego funduszu nagród wypłacone w państwowych jednostkach organizacyjnych nie będących przedsiębiorstwami państwowymi,

c) wypłaty z części nadwyżki bilansowej na premie i nagrody dla pracowników w spółdzielniach, a w spółdzielniach pracy – także dla członków z tytułu wkładu pracy.

Art. 36 ustawy budżetowej na rok 1991 (Dz.U. nr 21, poz. 89) został zaskarżony do Trybunału Konstytucyjnego przez Naczelną Radę Spółdzielczą. Orzeczeniem z dnia 22 czerwca 1993 r. Trybunał stwierdził niezgodność tego przepisu z Konstytucją. Sejm w uchwale z dnia 21 stycznia 1994 r. uznał to orzeczenie za zasadne.

Opłacone przez spółdzielnie w 1991 r. składki od premii i nagród z nadwyżki bilansowej podlegały zwrotowi. Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej uznało, że jeżeli spółdzielnia, dla dobra ubezpieczonych, zrezygnuje z prawa odzyskania składek, to wymienione premie i nagrody mogą stanowić podstawę wymiaru świadczeń.

W przypadku wykazania w zaświadczeniu o zatrudnieniu i wynagrodzeniu (druk ZUS Rp-7) tego typu nagrody lub premii za rok 1990 należy ustalić z Wydziałem Ubezpieczeń i Składek oddziału ZUS, czy spółdzielnia zażądała zwrotu składki.

*Obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie społeczne z części nadwyżki bilansowej na premie i nagrody dla pracowników, a w spółdzielniach pracy z tytułu wkładu pracy – istnieje **od 1992 r.** Wynika to ze zmiany art. 77 § 1 Prawa spółdzielczego, wprowadzonej ustawą z dnia 15 lutego 1992 r. o zmianie ustawy – Prawo budżetowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 21, poz. 85).*

3. nagrody z zysku za rok 1989 r., wypłacone w 1990 r.

Zgodnie z pismem Zakładu z dnia 14.05.1994 r., znak: Dn 077-30/94, jeżeli zakład pracy opłacił składkę od nagród z zysku za rok 1989, wypłaconych w 1990 r., podstawy wymiaru składki nie należało korygować.

W przypadku gdy w zaświadczeniu Rp-7 pracodawca wykaże nagrodę z zysku za rok 1989, należy kontaktować się z Wydziałem Ubezpieczeń i Składek oddziału ZUS w celu ustalenia, czy pracodawca faktycznie zapłacił składkę od nagród z zysku za rok 1989 (wypłaconych w 1990 r.), a następnie nie wystąpił z żądaniem jej zwrotu.

4. premie i nagrody za oszczędne zużycie paliwa płynnego i za oszczędne wykorzystanie ogumienia – **z podstawy wymiaru zostały wyłączone od 1.01.1991 r.,**

5. wynagrodzenia pobierane przez osoby odwołane z kierowniczych stanowisk państwowych,

Biuro Prawne Urzędu Rady Ministrów w piśmie z dnia 31 marca 1994 r., znak: Pr 168/48/94, zajęło stanowisko, że okres pobierania przez osoby odwołane z kierowniczych stanowisk państwowych wynagrodzenia, na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 31 lipca 1981 r. o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe (Dz.U. nr 20, poz. 101 z późn. zm.), należało traktować analogicznie jak okres wypowiedzenia. W konsekwencji wynagrodzenie to należało traktować jak dochód z tytułu wykonywania pracy w ramach stosunku pracy i naliczać od niego składki na ubezpieczenie społeczne.

6. honoraria wypłacone:

a) dziennikarzom za pracę dziennikarską przez macierzystą redakcję,

b) pracownikom własnym za prace związane z przygotowaniem, realizacją i organizacją programu radiowego i telewizyjnego – w ośrodku telewizyjnym bądź ośrodku radiowo-telewizyjnym albo rozgłośni radiowej – oraz wynagrodzenia za pracę dla terytorialnie właściwego ośrodka telewizyjnego (ośrodka radiowo-telewizyjnego) i programu ogólnopolskiego,

c) pracownikom własnym i obcym za realizację i opracowanie filmów w jednostkach do tego uprawnionych,

do wysokości nie przekraczającej miesięcznie w każdym zakładzie pracy (jednostce) trzykrotnego przeciętnego wynagrodzenia z poprzedniego kwartału.

Honoraria wypłacone pracownikom obcym **zostały wyłączone z podstawy wymiaru składek od 1.07.1997 r.**

7. dochód z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia zawartej po 22.02.1995 r., jeżeli osoba wykonująca tę umowę była równocześnie pracownikiem zakładu, na rzecz którego wykonywana jest praca na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia,

8. **od 1.01.1991 r.** – równowartość dodatków dewizowych wypłaconych pracownikom zatrudnionym na morskich statkach handlowych i rybackich, obliczona według kursu walut obowiązującego w dniu wypłaty dodatku, w wysokości ustalonej dla celów emerytalno-rentowych w układzie zbiorowym,

Przepis ten został dodany przez § 1 pkt 2b rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 marca 1991 r. zmieniającego powołane na wstępie tego rozdziału rozporządzenie. Wszedł w życie z mocą od 1.01.1991 r.

9. **świadczenia w naturze** – są dochodem pracownika ze stosunku pracy i zgodnie z § 7 ust. 1 wymienionego na wstępie rozdziału rozporządzenia stanowią podstawę wymiaru składek,

Przy ustalaniu podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne jako ich wartość przyjmuje się:

a) ekwiwalent pieniężny świadczenia, ustalony w przepisach branżowych lub w normach budżetowych dotyczących uspołecznionych zakładów pracy,

b) ceny detaliczne artykułów stanowiących świadczenia w naturze, jeżeli wartość świadczenia nie została określona w przepisach branżowych lub budżetowych,

c) ceny skupu produktów rolnych, stosowane w danym rejonie przez uspołecznioną jednostkę skupu, w okresach, z których dochód przyjmuje się do podstawy wymiaru składek.

Wymienione na wstępie rozporządzenie, po zmianie od 1.03.1992 r. (Dz.U. nr 18, poz. 76), określiło w § 7 ust. 3 ostatecznie sposób ustalania wartości świadczeń w naturze w wysokości ekwiwalentu pieniężnego określonego we właściwych przepisach branżowych lub normach budżetowych, a w razie ich braku:

— jeżeli przedmiotem świadczeń są rzeczy lub usługi wchodzące w zakres działalności gospodarczej pracodawcy – według cen stosowanych wobec innych odbiorców niż pracownicy,

— jeżeli przedmiotem świadczeń są usługi zakupione przez pracodawcę – według cen ich zakupu,

— jeżeli przedmiotem świadczenia jest udostępnienie lokalu mieszkalnego – w wysokości równowartości czynszu, jaki przysługiwałby w razie zawarcia umowy najmu tego lokalu,

— jeżeli przedmiotem świadczeń jest umundurowanie – wartość umundurowania, którego używanie nie należy do obowiązków służbowych pracownika.

W okresie od 1.01.1990 r. do 31.12.1993 r. niektóre zakłady pracy nieprawidłowo odprowadzały składki od wartości umundurowania służbowego, którego używanie należy do obowiązków służbowych pracowników i które nie stanowi dochodu pracownika z tytułu wykonywania pracy.

Wobec niejednolitej praktyki pracodawców i powstałych zaszłości Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej uznało, że bezwzględny wymóg wyłączenia z podstawy wymiaru składek wartości umundurowania służbowego obowiązywał od 1.01.1994 r.

W odniesieniu do okresu od 1.01.1990 r. do 31.12.1993 r. przyjęto zasadę zwrotu składek, a jeżeli zakład pracy w interesie ubezpieczonych – zrezygnował z prawa odzyskania składek, przyjmować je do podstawy wymiaru świadczeń. Stanowisko to zostało zawarte w piśmie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6.11.1993 r., znak: Dn 022-30/93.

Roczną wartość użytkowania działki przez nauczycieli – w myśl wymienionego na wstępie rozporządzenia – określa się jako wartość 2q żyta według obliczonej dla celów podatku rolnego średniej ceny skupu żyta za okres, z którego dochód przyjmuje się do podstawy wymiaru składek.

10. Zryczałtowane wynagrodzenie społecznego inspektora pracy wypłacane na podstawie art. 15 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 24 czerwca 1983 r. o społecznej inspekcji pracy (Dz.U. nr 35, poz. 163 z późn. zm.)

■ **Podstawy wymiaru składek nie stanowiły:**

1. gratyfikacje – nagrody jubileuszowe,
2. odprawy przysługujące w związku z przejściem na emeryturę lub rentę inwalidzką (rentę z tytułu niezdolności do pracy),
3. ekwiwalenty za niewykorzystany urlop wypoczynkowy i niewykorzystane dni wolne od pracy,

Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej w piśmie z dnia 28.07.1992 r., znak: PP 024 – 642/92, zajęło stanowisko, że za ekwiwalent za niewykorzystane dni wolne od pracy zostały uznane dodatki w wysokości 100% wynagrodzenia przysługującego za pracę w godzinach nadliczbowych w niedziele, święta i wolne soboty, jeżeli pracownikowi nie udzielono w zamian innego dnia wolnego w tygodniu.

Wobec wątpliwości interpretacyjnych, w latach 1990-1997 wielu pracodawców opłacało składki na ubezpieczenie społeczne od ekwiwalentów za niewykorzystane dni wolne od pracy.

W trosce o dobro ubezpieczonych Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wyraził zgodę na uwzględnianie w podstawie wymiaru świadczeń z ubezpieczenia społecznego ekwiwalentów za niewykorzystane dni wolne od pracy – pod warunkiem, że pracodawca składki opłacił i zrezygnował z dochodzenia zwrotu tych składek jako nienależnie pobranych. Stanowisko to zostało zawarte w pismach Zakładu z dnia: 19.05.1997 r., znak: EDu 4000 – 83/97 i z 29.05.2001 r., znak: Sen 7207 – 9/01.

4. odszkodowania przysługujące pracownikowi w razie niezgodnego z prawem rozwiązania stosunku pracy,

5. odprawy pośmiertne po zmarłych pracownikach, wypłacane na podstawie Kodeksu pracy lub układów zbiorowych,

6. dodatkowe świadczenia pieniężne bądź wartość świadczeń w naturze nie mające charakteru deputatu, przyznawane na podstawie przepisów szczególnych (kart branżowych), np. ekwiwalent pieniężny z tytułu zwrotu kosztów przejazdów urlopowych, świadczenia na pomoce naukowe dla dzieci, świadczenia przyznawane z okazji uroczystych dni, jak tradycyjne „barbórkowe”, korzyści materialne zapewnione pracownikom w układach zbiorowych pracy lub w umowach indywidualnych, a polegające na uprawnieniu do zakupu po cenach niższych niż detaliczne niektórych artykułów lub przedmiotów, korzystaniu z bezpłatnych lub częściowo odpłatnych przejazdów środkami lokomocji, z biletów teatralnych, kinowych itp.,

7. nagrody okolicznościowe wypłacane w związku z uroczystym dniem lub też należące do sfery praw honorowych, których przyznanie nie wiązało się bezpośrednio z wynikami wykonywanej przez pracownika pracy, ustalane i wypłacane jednorazowo w związku ze szczególnymi okolicznościami, np. obchody jubileuszu zakładu pracy, bądź z tytułu uprawnień pracownika w zakresie praw honorowych (mające charakter okolicznościowy), np. nagrody z okazji Dnia Górnika.

Za nagrody okolicznościowe można było uznać tylko te nagrody, których przyznanie nie wiąże się bezpośrednio z wynikami wykonywanej przez pracownika pracy i które są ustalane i wypłacane jednorazowo w związku z uroczystym dniem, albo są uprawnieniami pracownika w sferze praw honorowych. Za taką należało uznać nagrodę wypłaconą w związku z uroczystym dniem, jakim jest jubileusz zakładu pracy, albo w związku z zawodem, np. Dzień Górnika, Dzień Hutnika, Dzień Transportowca i Drogowca (tzw. nagrody branżowe), pod warunkiem, że nie była ona związana bezpośrednio z wynikami wykonywanej przez pracownika pracy, (wyjaśnienie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 11.07.1995 r., znak: Dn 4000-131/91).

Nagrody okolicznościowe zostały włączone do podstawy wymiaru składki od 1.07.1997 r.

8. nagrody rzeczowe,

Nie może być uznana za nagrodę rzeczową nagroda przyznana w formie bonu towarowego. Bon towarowy nie jest rzeczą, tylko zamienną formą pieniężną.

9. wartość świadczeń rzeczowych wynikających z przepisów dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy (w tym posiłków profilaktycznych) oraz ekwiwalenty za te świadczenia, a także ekwiwalenty za pranie i reperację odzieży roboczej wykonywane przez pracowników we własnym zakresie, ekwiwalenty za przedłużanie używalności odzieży

roboczej, za używanie odzieży własnej zamiast odzieży roboczej, za nie wydane pracownikom przysługujące im środki higieny osobistej,

10. ekwiwalent pieniężny za użyte przy wykonywaniu pracy narzędzia, materiały lub sprzęt, stanowiące własność wykonawcy,

11. wypłaty należności z tytułu podróży służbowych, w tym dodatki dewizowe, czarterowe i inne wypłaty w walucie obcej, związane z podróżą służbową za granicę (z wyjątkiem dodatków dewizowych wypłacanych pracownikom zatrudnionym na morskich statkach handlowych i rybackich, objętych z dniem 1.01.1991 r. składką na ubezpieczenie społeczne), a także z tytułu wyrównania wydatków ponoszonych przez pracownika w związku z wykonywaniem pracy poza stałym miejscem pracy lub poza stałym miejscem zamieszkania, m.in. dodatków i ryczałtów za rozłąkę, strawnego i dodatków godzinowych wypłacanych w przedsiębiorstwie państwowym „Polskie Koleje Państwowe”.

Zapis został znowelizowany ustawą budżetową na rok 1991 (Dz.U. z 1990 r. nr 71, poz. 418) i wszedł w życie z mocą od 1.01.1990 r. W pierwotnym brzmieniu wyłączeniu podlegały wszystkie wypłaty związane z podróżami służbowymi na obszarze kraju, nowela wyłączyła również służbowe podróże zagraniczne.

Składki opłacone za rok 1990 od dodatków dewizowych, czarterowych i innych wypłacanych w walucie obcej z tytułu zagranicznych podróży służbowych podlegały zwrotowi, tym samym wszystkie wydatki związane z podróżami służbowymi zostały wyłączone z podstawy wymiaru składek.

12. ryczałty i ekwiwalenty za używanie do celów służbowych prywatnych samochodów lub innych środków lokomocji,

13. wartość wyżywienia wydawanego bezpłatnie lub częściowo odpłatnie na kursach i szkoleniach,

14. wartość posiłków regeneracyjno-wzmacniających oraz innych środków wydawanych niektórym grupom pracowników do spożycia wyłącznie w czasie wykonywania pracy, bez prawa do ekwiwalentu z tego tytułu, m.in. w zakładach gastronomicznych, placówkach żywienia przyzakładowego, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, zakładach dla nieletnich, służbie zdrowia, domach wczasowych, a także marynarzom i rybakom oraz dodatków kalorycznych wypłacanych na podstawie odrębnych przepisów,

15. wypłaty należności obliczanych od wielkości efektów uzyskanych przez zastosowanie pracowniczego projektu wynalazczego i za dokumentację, dostarczoną bezumownie przez twórcę projektu, przydatną do stosowania projektu oraz nagrody za wynalazczość, a także nagrody za prace badawcze i wdrożeniowe,

16. nagrody o charakterze szczególnym, a zwłaszcza nagrody państwowe, resortowe o charakterze państwowych, nagrody konkursowe, nagrody za szczególne osiągnięcia w zakresie prac badawczych oraz zastosowanie ich wyników w praktyce, nagrody za ratownictwo morskie, nagrody dla krwiodawców, nagrody za upowszechnianie kultury, nagrody za osiągnięcia w eksporcie przyznawane z funduszu nagród Ministra Współpracy Gospodarczej z Zagranicą,

17. zasiłki na zagospodarowanie oraz zasiłki osiedleniowe,

18. jednorazowe pożyczki na zagospodarowanie (np. dla młodych małżeństw),

19. zapomogi wypłacane pracownikom z funduszu zapomóg pozostającego w dyspozycji ministrów, kierowników urzędów centralnych i wojewodów oraz w dyspozycji Służby Więziennej,

20. wypłaty przeznaczone na pomoc zdrowotną dla nauczycieli korzystających z opieki zdrowotnej,

21. ryczałty oraz dodatki wypłacane obywatelom polskim zatrudnionym za granicą przez pracodawcę zagranicznego w ramach współpracy gospodarczej i naukowo-technicznej,

22. jednorazowe odszkodowania z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu albo śmierci oraz odszkodowanie za przedmioty utracone lub uszkodzone wskutek wypadku przy pracy, przysługujące od zakładu pracy,

23. świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne: z funduszu socjalnego, funduszu mieszkaniowego i przewidzianej na te cele części nadwyżki bilansowej w spółdzielczości, **jeżeli odpisy na te fundusze są dokonywane na zasadach i do wysokości określonej w odrębnych przepisach o zakładowych funduszach socjalnym i mieszkaniowym,**

Uściślenie przepisu, poprzez dodanie wytnuszczonej części zdania, weszło w życie z dniem 1.03.1992 r. (Dz.U. nr 18, poz. 76).

24. prowizja od zysku przedsiębiorstwa państwowego,

Prowizja ta została wyłączona z podstawy wymiaru składek od 1.04.1990 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 12, poz. 49), a uściślenie rodzaju przedsiębiorstwa poprzez dodanie „państwowego”, nastąpiło od 1.03.1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76).

25. premie i nagrody za oszczędne zużycie paliwa płynnego i za oszczędne wykorzystanie ogumienia,

Wymienione wypłaty zostały wyłączone z podstawy wymiaru składek od 1.01.1991 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 28, poz. 120). W 1990 roku stanowiły podstawę wymiaru składek.

26. wypłaty z tytułu 20% dodatków za dyżury pełnione przez lekarzy nocą, w okresie od 1.06.1992 r. do 31.08.1995 r., wymienionych w uchwale nr 106 Rady Ministrów z dnia 10 września 1996 r.

Dodatki te, wypłacane na podstawie § 6 rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 2 lipca 1992 r. w sprawie zasad wynagradzania pracowników publicznych zakładów opieki zdrowotnej (Dz.U. nr 55, poz. 273), stanowiły dochód pracownika z tytułu wykonywania pracy i jako taki powinny stanowić podstawę wymiaru składek. Dokonanie wypłat za czas miniony w formie odszkodowania, a także brak zabezpieczenia w budżecie państwa środków na pokrycie składek na ubezpieczenie społeczne, stały się powodem odstąpienia od poboru składek od wyżej wymienionych wypłat.

27. korzyści materialne (zysk), jakie osiągnął pracownik zbywając po cenach nominalnych akcje, które uprzednio zakupił od zakładu pracy po cenach preferencyjnych,

28. dywidendy z udziału w zysku w spółce,

29. wypłaty nie stanowiące dochodu osiągniętego z tytułu wykonywania pracy w ramach stosunku pracy, takie jak:

a) zasiłki chorobowe, a także zasiłki chorobowe, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. (Dz.U. nr 16, poz. 77), wypłacane pracownikom państwowych zakładów pracy, zakładów podległych samorządowi terytorialnemu oraz pracownikom spółek z przewagą kapitału państwowego lub kapitału będącego własnością samorządu terytorialnego (z wyłączeniem spółek kapitału zagranicznego) – do których prawo powstało przed 1.03.1995 r. i trwa nieprzerwanie po tej dacie,

b) wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy spowodowanej chorobą lub odosobnieniem w związku z chorobą zakaźną, wypłacane pracownikom po 1.03.1995 r. przez okres do 35 dni w roku kalendarzowym na podstawie art. 92 Kodeksu pracy,

c) dodatki uzupełniające 80% zasiłek chorobowy, wypłacane przez zakład pracy, do kwoty nie przekraczającej łącznie z zasiłkiem chorobowym 100% wynagrodzenia pracownika, stanowiącego podstawę wymiaru zasiłku,

d) wypłaty na rzecz jednostek wojskowych jako kwoty stanowiące wartość robocizny z tytułu zadań szkoleniowo-produkcyjnych wykonywanych przez te jednostki,

e) uposażenia zasadnicze wraz z dodatkami, premie i inne należności pieniężne wypłacone żołnierzom zawodowym pełniącym służbę w przedsiębiorstwach państwowych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub wykonujących zadania poza wojskiem,

f) wypłaty na rzecz właściwych jednostek organizacyjnych kwot stanowiących wartość robocizny zorganizowanych grup roboczych, z wyjątkiem wypłat za pracę wykonywaną przez skazanych oraz wypłat za pracę wykonywaną przez uczestników Ochotniczych Hufców Pracy,

g) wypłaty na rzecz chorych lub pensjonariuszy domów pomocy społecznej za czynności wykonywane w ramach terapii zajęciowej,

h) odprawy pieniężne wypłacane pracownikom, z którymi został rozwiązany stosunek pracy, przysługujące na podstawie ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunku pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 1990 r. nr 4, poz. 19 i nr 10, poz. 59),

i) odszkodowania wypłacone pracownikom na podstawie art. 36 Kodeksu pracy za skrócenie okresu wypowiedzenia stosunku pracy najwyżej do 1 miesiąca,

j) odprawy przysługujące w przypadku odwołania dyrektorów przedsiębiorstw państwowych,

k) dywidendy z udziału w zysku w spółce,

l) wypłaty części nadwyżki bilansowej członkom spółdzielni w formie oprocentowania udziałów członkowskich,

m) ekwiwalent pieniężny wypłacany uczniom szkół zawodowych dla niepracujących w okresie praktycznej nauki zawodu, w warsztatach szkolnych lub zakładach pracy, odbywanej na podstawie umowy zawartej między szkołą a zakładem pracy,

n) wypłaty za udział w radach nadzorczych i zarządach spółek, jeżeli udział ten nie wynikał z zawartej umowy o pracę,

o) wykupione przez zakład pracy polisy na życie pracowników, finansowane ze środków zakładu pracy.

10. Okres od 1.07.1997 r. do 31.12.1998 r.

■ Akt prawny

• rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 lutego 1997 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (Dz.U. nr 20, poz. 107).

Od 1 lipca 1997 r., mocą wymienionego wyżej aktu prawnego, zmieniony został § 7 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycz-

nia 1990 r., regulujący podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. Zmiany polegały na:

- rozszerzeniu definicji *dochodu* pracownika, stanowiącego podstawę wymiaru składek,
- modyfikacji i zmianie katalogu należności wyłączonych z podstawy wymiaru składek,
- włączeniu do podstawy wymiaru składek nagród okolicznościowych przyznawanych w formie pieniężnej z okazji uroczystych dni (np. Dnia Górnika), które do 30.06.1997 r. były wyłączone z tej podstawy,
- ograniczeniu zakresu przyjmowania honorariów i objęcie składką na ubezpieczenie społeczne wyłącznie honorariów wypłacanych pracownikom własnym – bez względu na rodzaj zawartej umowy.

■ Podstawę wymiaru składek stanowiły:

1. dochód pracownika w gotówce i w naturze – łącznie z kosztami uzyskania i podatkiem dochodowym od osób fizycznych – z tytułu pracy w ramach stosunku pracy, obejmujący wszelkiego rodzaju należności pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródło finansowania tych należności i świadczeń, a w szczególności:

a) nagrody i premie z zysku oraz zaliczki na ich poczet, dokonane również w formie akcji i obligacji,

b) nagrody z zakładowego funduszu nagród wypłacone w państwowych jednostkach organizacyjnych nie będących przedsiębiorstwami państwowymi,

c) wypłaty z części nadwyżki bilansowej na premie i nagrody dla pracowników w spółdzielniach, a w spółdzielniach pracy także dla członków z tytułu pracy,

2. honoraria wypłacane:

a) dziennikarzom za pracę dziennikarską przez macierzystą redakcję,

b) pracownikom własnym za prace związane z przygotowaniem, realizacją i organizacją programu radiowego i telewizyjnego w ośrodku telewizyjnym bądź w ośrodku radiowo-telewizyjnym, albo w rozgłośni radiowej,

c) pracownikom własnym za realizację i opracowanie filmów w jednostkach do tego uprawnionych lub upoważnionych – do wysokości nie przekraczającej miesięcznie trzykrotnego przeciętnego wynagrodzenia, bez względu na rodzaj umowy, na podstawie której przysługuje honorarium,

3. równowartość dodatków dewizowych wypłacanych pracownikom zatrudnionym na morskich statkach handlowych i rybackich, obliczoną według kursu walut obowiązującego w dniu wypłaty dodatku (w wysokości ustalonej dla celów emerytalno-rentowych w układzie zbiorowym),

4. wynagrodzenia przysługujące za czas usprawiedliwionej nieobecności w pracy (w szczególności za czas choroby):

a) nauczycielom akademickim – na podstawie ustawy z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (Dz.U. nr 65, poz. 385 z późn. zm.),

b) pracownikom naukowym jednostek badawczo-rozwojowych – na podstawie ustawy z dnia 25 lipca 1985 r. o jednostkach badawczo-rozwojowych (Dz.U. z 1991 r. nr 44, poz. 194 z późn. zm.),

c) sędziom sądów powszechnych i sędziom Sądu Najwyższego – na podstawie ustawy z dnia 10 czerwca 1985 r. prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 1994 r. nr 7, poz. 25 z późn. zm.),

d) prokuratorom – na podstawie ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (Dz.U. z 1994 r. nr 19, poz. 70 z późn. zm.),

5. wartość świadczeń w naturze, stanowiąca dochód pracownika ze stosunku pracy.

■ **Podstawy wymiaru składek nie stanowiły:**

1. nagrody jubileuszowe (gratyfikacje), które, według zasad określających warunki ich przyznawania, przysługują pracownikowi nie częściej niż co 5 lat,

Składce nie podlegały także nagrody jubileuszowe wypłacane częściej niż co 5 lat:

— jeżeli pracownik, zgodnie z przepisami płacowymi, nabywał prawo do nagrody jubileuszowej po okresie krótszym niż 5 lat od nabycia prawa do poprzedniej nagrody, z uwagi na fakt, że w czasie pięcioletniego okresu oczekiwania na następną nagrodę przedstawił dokumenty potwierdzające zatrudnienie, które wcześniej nie było uwzględniane przy ustalaniu prawa do nagrody,

— wypłacone w dniu rozwiązania stosunku pracy pracownikowi, któremu do nabycia prawa do nagrody z tytułu upływu kolejnych 5 lat brakowało mniej niż 12 miesięcy, licząc od dnia rozwiązania stosunku pracy, a rozwiązanie to następowało z powodu przejścia na emeryturę lub rentę inwalidzką w związku z wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową, albo na rentę inwalidzką I lub II grupy z innych przyczyn niż wypadek przy pracy lub choroba zawodowa,

— przysługujące w przemyśle wydobywczym członkom drużyn ratowniczych (z wyjątkiem specjalistów), na zasadach określonych w układach zbiorowych pracy, bez względu na częstotliwość faktycznej ich wypłaty; w odniesieniu do członków drużyn ratowniczych układy zbiorowe pracy ustalają bowiem szczególne zasady stosowane przy obliczaniu okresów pracy wymaganych do uzyskania nagrody jubileuszowej; w odniesieniu do nagród jubileuszowych przysługujących członkom drużyn ratowniczych będących specjalistami ma zastosowanie zasada ogólna.

2. odprawy pieniężne przysługujące w związku z przejściem na emeryturę lub rentę inwalidzką,

3. ekwiwalenty za niewykorzystany urlop wypoczynkowy przysługujące na podstawie art. 171 Kodeksu pracy lub innych przepisów,

4. odprawy, odszkodowania i rekompensaty wypłacane pracownikom z tytułu wygaśnięcia lub rozwiązania stosunku pracy, w tym z tytułu rozwiązania stosunku pracy z przyczyn leżących po stronie zakładu pracy, niezasadzonego lub niezgodnego z prawem wypowiedzenia umowy o pracę, skrócenia okresu jej wypowiedzenia, niewydania w terminie lub wydania niewłaściwego świadectwa pracy; w szczególności nie stanowią podstawy wymiaru:

a) odprawy pieniężne wypłacone pracownikom, z którymi został rozwiązany stosunek pracy z przyczyn leżących po stronie zakładu pracy; wyłączenie obejmuje zarówno odprawy przysługujące na podstawie ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunku pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 1990 r. nr 4, poz. 19 z późn. zm.), jak i inne odprawy wypłacone pracownikowi jednorazowo z tego tytułu,

b) odszkodowania wypłacane pracownikom na podstawie art. 36 Kodeksu pracy za skrócenie okresu wypowiedzenia, najwyżej jednak do 1 miesiąca; odszkodowanie przysługuje w wysokości wynagrodzenia za pozostałą część okresu wypowiedzenia,

c) odszkodowania wypłacane pracownikom w razie niezgodnego z prawem rozwiązania stosunku pracy bez wypowiedzenia, na podstawie art. 56 § 1 Kodeksu pracy,

d) odszkodowanie przysługujące pracownikowi w razie rozwiązania przez pracownika umowy bez wypowiedzenia, gdy pracodawca dopuścił się ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków wobec pracownika (art. 55 § 1 Kodeksu pracy),

e) odszkodowanie wypłacone pracownikom z tytułu nieuzasadnionego lub niezgodnego z prawem wypowiedzenia umowy o pracę na podstawie art. 45 Kodeksu pracy,

f) odszkodowanie wypłacone pracownikowi z tytułu niewydania w terminie lub wydania niewłaściwego świadectwa pracy, o których mowa w art. 99 § 2 Kodeksu pracy,

g) odprawy wypłacone pracownikom, których umowa o pracę wygasła z powodu śmierci pracodawcy (art. 63 Kodeksu pracy),

5. świadczenia okolicznościowe przyznawane w formie rzeczowej – do wysokości nie przekraczającej rocznie kwoty, która z tego tytułu została zwolniona od podatku dochodowego od osób fizycznych,

Do okolicznościowych świadczeń przyznawanych w formie rzeczowej zaliczało się też bony towarowe uprawniające do zakupu w sklepach artykułów spożywczych i przemysłowych, pod warunkiem, że nie podlegały wymianie na pieniądze.

Kwota graniczna zwolnienia wynika z przepisu § 9 ust. 1 pkt 8 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 24 marca 1995 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. nr 35, poz. 173 z późn. zm.). Zgodnie z tym przepisem, wartość rzeczowych świadczeń okolicznościowych zwolniona została od podatku dochodowego od osób fizycznych do wysokości nie przekraczającej w ciągu roku kwoty najniższego wynagrodzenia pracowników, obowiązującego w grudniu roku poprzedzającego rok podatkowy, określonego odrębnymi przepisami (tj. wynagrodzenia, o którym mowa w § 2 pkt 10) – w 1997 r. była to kwota 370 zł. Przy ustalaniu, czy w 1997 r. nie nastąpiło przekroczenie kwoty granicznej, uwzględnia się wszystkie świadczenia okolicznościowe, które pracownik otrzymał po 1.07.1997 r.

6. wartość świadczeń rzeczowych oraz ekwiwalentów za te świadczenia – wynikających z przepisów dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy,

7. ekwiwalent pieniężny za użyte przy wykonywaniu pracy narzędzia, materiały lub sprzęt, stanowiące własność wykonawcy,

8. należności przysługujące z tytułu podróży służbowych, w tym dodatki dewizowe, czarterowe i inne wypłaty w walucie obcej związane z podróżą służbową za granicę – do wysokości określonej w odrębnych przepisach (przepis nie dotyczy równowartości dodatków dewizowych wypłaconych pracownikom zatrudnionym na morskich statkach handlowych i rybackich, obliczonej według kursu walut obowiązującego w dniu wypłaty dodatku, który stanowi podstawę wymiaru składki, w wysokości ustalonej dla celów emerytalno-rentowych w układzie zbiorowym),

Nie stanowiły podstawy wymiaru składek w szczególności:

a) koszty noclegów udokumentowane rachunkami w podróży służbowych na obszarze kraju,

b) koszty przejazdu wynikające z cen biletów,

c) inne należności z tytułu podróży służbowych, w tym diety i ryczałty, jednakże do wysokości określonej w:

— zarządzeniu Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 maja 1996 r. w sprawie ustalania oraz wysokości należności przysługujących pracownikom z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (M.P. nr 34, poz. 346 z późn. zm.).

— zarządzeniu Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 25 czerwca 1996 r. w sprawie zasad ustalania oraz wysokości należności przysługujących pracownikom z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju (M.P. nr 39, poz. 387 z późn. zm.),

9. należności przysługujące pracownikom z tytułu przeniesienia do pracy w innej miejscowości, wykonywania pracy poza stałym miejscem zamieszkania lub poza stałym miejscem pracy, w tym dodatki i ryczałty za rozłąkę, strawne, dodatki godzinowe wypłacane w przedsiębiorstwie państwowym „Polskie Koleje Państwowe”,

10. ryczałty i ekwiwalenty za używanie do celów służbowych prywatnych samochodów lub innych środków lokomocji – do wysokości nie przekraczającej kwot, które z tego tytułu zostały zwolnione od podatku dochodowego od osób fizycznych,

11. wartość wyżywienia wydawanego bezpłatnie lub częściowo odpłatnie na kursach i szkoleniach,

12. wartość posiłków regeneracyjno-wzmacniających wydawanych na podstawie układów zbiorowych pracy oraz wartość innych posiłków wydawanych niektórym grupom pracowników do spożycia wyłącznie w czasie pracy, bez prawa do ekwiwalentu z tego tytułu, w zakładach gastronomicznych, placówkach żywienia przyzakładowego, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, zakładach dla nieletnich, zakładach opieki zdrowotnej, domach pomocy społecznej, domach czasowych, marynarzom i rybakom oraz dodatki kaloryczne wypłacane na podstawie odrębnych przepisów,

13. wypłaty należności obliczone od wielkości efektów uzyskanych przez zastosowanie pracowniczego projektu wynalazczego i za dokumentację, dostarczoną bezumownie przez twórcę projektu, przydatną do stosowania projektu oraz nagrody za wynalazczość, a także nagrody za prace badawcze i wdrożeniowe,

14. nagrody o charakterze szczególnym: za działalność naukową, za osiągnięcia naukowo-techniczne, za wyróżnione rozprawy doktorskie i habilitacyjne, nagrody konkursowe, za ratownictwo morskie, za upowszechnianie kultury oraz nagrody za osiągnięcia w eksporcie,

15. zasiłki na zagospodarowanie oraz zasiłki osiedleniowe,

16. wypłaty przeznaczone na pomoc zdrowotną dla nauczycieli korzystających z opieki zdrowotnej,

17. jednorazowe odszkodowania z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu albo śmierci oraz odszkodowania za przedmioty utracone lub uszkodzone wskutek wypadku przy pracy, przysługujące od zakładu pracy,

18. świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych,

19. świadczenia wypłacone z funduszu utworzonego na cele socjalno-bytowe na podstawie układu zbiorowego pracy w zakładach pracy, które nie tworzą zakładowego funduszu świadczeń socjalnych – do wysokości nie przekraczającej rocznie kwoty odpisu podstawowego na jednego zatrudnionego, określonej w art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz.U. z 1996 r. nr 70, poz. 335, nr 118, poz. 561, nr 139, poz. 647 i nr 147, poz. 686),

20. prowizje od zysku przedsiębiorstwa państwowego,

21. wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy wskutek choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną, wypłacane na podstawie art. 92 § 1 Kodeksu pracy oraz składniki wynagrodzeń, do których pracownik ma prawo w okresie pobierania zasiłku chorobowego, macierzyńskiego, opiekuńczego lub wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy w myśl postanowień układów zbiorowych pracy lub przepisów o wynagrodzeniu,

22. uposażenia zasadnicze wraz z dodatkami oraz premie i inne należności pieniężne wypłacane żołnierzom zawodowym pełniącym służbę w przedsiębiorstwach państwowych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub wykonującym zadania poza wojskiem,

23. odprawy przysługujące w wypadku odwołania dyrektorów przedsiębiorstw państwowych,

24. wypłaty części nadwyżki bilansowej członkom spółdzielni w formie oprocentowania udziałów członkowskich,

25. koszty opłacenia przez zakład pracy składek z tytułu zawartych lub odnowionych umów ubezpieczenia na życie na rzecz pracowników, dotyczących ryzyk grup 1 oraz 3-5 działu I wymienionego w załączniku do ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz.U.

z 1996 r. nr 11, poz. 62), o ile uprawnionym do otrzymania świadczenia nie jest zakład pracy i umowa ubezpieczenia w okresie pięciu lat licząc od końca roku kalendarzowego, w którym ją zawarto, wyklucza:

- a) wypłatę kwoty stanowiącej wartość odstąpienia od umowy,
- b) możliwość zaciągania zobowiązań pod zastaw praw wynikających z umowy,
- c) wypłatę z tytułu dożycia wieku oznaczonego w umowie, jeżeli ubezpieczenie to objęło co najmniej połowę pracowników zakładu pracy w dniu zawarcia umowy ubezpieczenia, jednak do wysokości nie przekraczającej miesięcznie na osobę 7% bieżącej, przeciętnej miesięcznej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, przypadającej na pracownika w danym zakładzie,

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 czerwca 1998 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (Dz.U. nr 76, poz. 493), obowiązujące od 9 lipca 1998 r., wprowadziło nowe brzmienie wymienionego przepisu – bliższą wykładnię wprowadzonych zmian zawiera pismo Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23.07.1998 r., znak: Edn 077-61/98.

26. nagrody za wyniki sportowe, wypłacane przez kluby sportowe i polskie związki sportowe oraz nagrody za wybitne osiągnięcia sportowe, wypłacane zawodnikom ze środków budżetowych,

27. świadczenia urlopowe wypłacane przez pracodawcę w wysokości odpisu podstawowego w zakładach pracy zatrudniających do 20 osób w przeliczeniu na pełne etaty, które nie tworzą zakładowego funduszu świadczeń socjalnych na podstawie art. 3 ust 4 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych,

28. wypłaty nie będące dochodem z tytułu wykonywania pracy w ramach stosunku pracy, a w szczególności:

a) odszkodowanie wypłacane byłemu pracownikowi, a więc po rozwiązaniu stosunku pracy, na podstawie umowy o zakazie konkurencji, o której mowa w art. 101 Kodeksu pracy,

b) odprawy pośmiertne po zmarłych pracownikach, wypłacane na podstawie Kodeksu pracy,

c) zasiłki z ubezpieczenia społecznego,

d) dodatki uzupełniające 80% zasiłek chorobowy, wypłacane przez zakłady pracy, do kwoty nie przekraczającej łącznie z zasiłkiem chorobowym 100% wynagrodzenia pracownika, stanowiącego podstawę wymiaru składek,

- e) dywidendy z udziału w spółce,
- f) wypłaty za udział w radach nadzorczych i zarządach spółek, jeśli udział ten nie wynika z zawartej umowy o pracę,
- g) jednorazowe pożyczki na zagospodarowanie, np. dla młodych małżeństw,
- h) wypłaty na rzecz chorych oraz pensjonariuszy domów pomocy społecznej za czynności wykonywane w ramach terapii zajęciowej,
- i) wypłaty na rzecz jednostek wojskowych, jako kwoty stanowiące wartość robocizny z tytułu zadań szkoleniowo-produkcyjnych wykonywanych przez te jednostki,
- j) wypłaty na rzecz właściwych jednostek organizacyjnych kwot stanowiących wartość robocizny zorganizowanych grup roboczych, z wyjątkiem wypłat za prace wykonywaną przez skazanych oraz wypłat za pracę wykonywaną przez uczestników Ochotniczych Hufców Pracy,
- k) wypłaty na rzecz uczniów szkół zawodowych dla niepracujących w okresie praktycznej nauki zawodu, w warsztatach szkolnych lub zakładach pracy, odbywanej na podstawie umowy zawartej między szkołą a zakładem pracy,
- l) odprawy wypłacone pracownikom powołanym do zasadniczej służby wojskowej,
- m) wartość umundurowania, którego noszenie należy do obowiązków pracownika,
- n) dodatkowe świadczenia, nie mające charakteru deputatu, przyznawane na podstawie przepisów szczególnych (kart branżowych), np. ekwiwalent pieniężny z tytułu zwrotów kosztów przejazdów urlopowych, świadczenia na pomoce naukowe dla dzieci, świadczenia przyznawane z okazji uroczystych dni jak tradycyjne „barbórkowe” (z wyjątkiem nagród pieniężnych z okazji uroczystych dni), korzyści materialne zapewnione pracownikom w układach zbiorowych pracy lub umowach indywidualnych, a polegające na uprawnieniu do zakupu po cenach niższych niż detaliczne niektórych artykułów lub przedmiotów, korzystaniu z bezpłatnych lub częściowo odpłatnych przejazdów środkami lokomocji, z biletów teatralnych, kinowych itp.,
- o) kwoty przeznaczone przez pracodawcę na finansowanie nauki pracownika, np. na opłacenie czesnego, nagrody za ukończenie studiów, czesne dla dzieci,
- p) świadczenia wypłacane przez zakład pracy chronionej osobom niepełnosprawnym, z zakładowego funduszu rehabilitacji osób niepełnosprawnych.

Rozdział IV

**ROCZNE KWOTY
PRZECIĘTNEGO WYNAGRODZENIA
W GOSPODARCE USPOŁECZNIONEJ
W LATACH 1948-1998**

Lata	Przeciętne wynagrodzenie w zł	Lata	Przeciętne wynagrodzenie w zł
poprzedzające rok 1948	3 792	1973	33 576
1948	3 792	1974	38 220
1949	5 592	1975	46 956
1950	6 612	1976	51 372
1951	7 188	1977	55 152
1952	7 824	1978	58 644
1953	11 040	1979	63 924
1954	11 700	1980	72 480
1955	12 096	1981	92 268
1956	13 416	1982	139 572
1957	15 348	1983	173 700
1958	16 176	1984	202 056
1959	17 436	1985	240 060
1960	18 720	1986	289 140
1961	19 500	1987	350 208
1962	20 160	1988	637 080
1963	21 156	1989	2 481 096
1964	21 792	1990	12 355 644
1965	22 404	1991	21 240 000
1966	23 208	1992	35 220 000
1967	24 192	1993	47 940 000
1968	25 272	1994	63 936 000
1969	26 088	1995	8 431,44
1970	26 820	1996	10 476,00
1971	28 296	1997	12 743,16
1972	30 108	1998	14 873,88

Rozdział V

KWOTY NAJNIŻSZEGO WYNAGRODZENIA PRACOWNIKÓW USPOŁECZNIONYCH ZAKŁADÓW PRACY DO 31 GRUDNIA 1998 R.

Okres	Najniższe wynagrodzenie w zł	Okres	Najniższe wynagrodzenie w zł
Do 31.03.1956 r.	364	Od 1.07.1991 r.	632 000
Od 1.04.1956 r.	500	Od 1.10.1991 r.	652 000
Od 1.07.1959 r.	600	Od 1.12.1991 r.	700 000
Od 1.08.1961 r.	700	Od 1.01.1992 r.	875 000
Od 1.04.1963 r.	750	Od 1.05.1992 r.	1 000 000
Od 1.08.1966 r.	850	Od 1.08.1992 r.	1 200 000
Od 1.12.1970 r.	1 000	Od 1.09.1992 r.	1 300 000
Od 1.08.1974 r.	1 200	Od 1.10.1992 r.	1 350 000
Od 1.05.1977 r.	1 400	Od 1.01.1993 r.	1 500 000
Od 1.05.1978 r.	1 600	Od 1.07.1993 r.	1 650 000
Od 1.05.1979 r.	1 800	Od 1.10.1993 r.	1 750 000
Od 1.01.1980 r.	2 000	Od 1.01.1994 r.	1 950 000
Od 1.01.1981 r.	2 400	Od 1.04.1994 r.	2 050 000
Od 1.01.1982 r.	3 300	Od 1.07.1994 r.	2 200 000
Od 1.09.1982 r. (łącznie z rekompensatami)	5 400	Od 1.10.1994 r.	2 400 000
Od 1.01.1987 r.	7 000	Od 1.01.1995 r.	260,00
Od 1.01.1988 r.	9 000	Od 1.04.1995 r.	280,00
Od 1.01.1989 r.	17 800	Od 1.07.1995 r.	295,00
Od 1.07.1989 r.	22 100	Od 1.10.1995 r.	305,00
Od 1.10.1989 r.	38 000	Od 1.01.1996 r.	325,00
Od 1.01.1990 r.	120 000	Od 1.04.1996 r.	350,00
Od 1.09.1990 r.	368 000	Od 1.07.1996 r.	370,00
Od 1.10.1990 r.	440 000	Od 1.01.1997 r.	391,00
Od 1.01.1991 r.	550 000	Od 1.02.1997 r.	406,00
Od 1.04.1991 r.	605 000	Od 1.07.1997 r.	450,00
		Od 1.02.1998 r.	500,00

A. Zbiór przepisów regulujących podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne w latach 1959-1998

Rozporządzenie Rady Ministrów

z dnia 23 stycznia 1959 r.

w sprawie opłacania składek na ubezpieczenia społeczne oraz rozliczania zasiłków wypłacanych przez zakłady pracy

(Dz.U. z 1959 r. nr 9, poz. 46)

Na podstawie art. 21 ust. 4 i art. 218 ust. 1 ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o ubezpieczeniu społecznym (Dz.U. nr 51, poz. 396 z późniejszymi zmianami) w związku z art. 2 ust. 1 pkt. 1 dekretu z dnia 2 lutego 1955 r. o przekazaniu wykonywania ubezpieczeń społecznych związkom zawodowym (Dz.U. nr 6, poz. 31) zarządza się, co następuje:

§ 1. Przepisy rozporządzenia stosuje się do wszystkich zakładów pracy zatrudniających osoby, które podlegają obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, z wyjątkiem zakładów pracy opłacających składki na ubezpieczenie społeczne w formie ryczałtów.

§ 2. Każdy zakład pracy jest obowiązany w ciągu 10 dni od daty przyjęcia do pracy pierwszego pracownika zarejestrować się we właściwym zarządzie ubezpieczeń społecznych.

§ 3. 1. Podstawę do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne stanowi suma należnych wynagrodzeń pracowniczych z uwzględnieniem przepisów w sprawie najniższej podstawy wymiaru składek.

2. W uspołecznionych zakładach pracy podstawę do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne stanowią te składniki funduszu płac, które określa w drodze zarządzenia Minister Finansów w porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych.

§ 4. 1. Zakłady pracy wypłacające pracownikom zasiłki z ubezpieczeń społecznych, zwane dalej „zasiłkami”, zaliczają wypłacone kwoty na poczet składek na ubezpieczenia społeczne.

2. Nieprawnie wypłacone zasiłki obciążają zakład pracy i nie mogą być potrącane ze składek na ubezpieczenia społeczne.

§ 5. 1. Zakłady pracy obowiązane są przysyłać co miesiąc do właściwego zarządu ubezpieczeń społecznych deklarację rozliczeniową według wzoru ustalonego przez Centralny Zarząd Ubezpieczeń Społecznych.

2. Deklaracja rozliczeniowa powinna zawierać:

- 1) obliczenie składek na ubezpieczenia społeczne,
- 2) liczbę pracowników,
- 3) zestawienie wypłaconych przez zakład pracy zasiłków z ubezpieczeń społecznych,
- 4) liczbę pracowników uprawnionych do pobierania wynagrodzenia w czasie niezdolności do pracy,
- 5) liczbę dni niezdolności do pracy pracowników wymienionych w pkt. 4 oraz kwotę wynagrodzeń wypłaconych im za te dni.

3. Nie uspołecznione zakłady pracy dołączają do deklaracji rozliczeniowej imienną listę wypłaconych zasiłków.

§ 6. 1. Państwowe i spółdzielcze zakłady pracy przysyłają – za pośrednictwem banków finansujących – deklarację rozliczeniową do właściwych zarządów ubezpieczeń społecznych w dniu, w którym pobierają środki pieniężne na wypłatę ostatecznie rozliczonych za dany miesiąc wynagrodzeń.

2. Zakłady pracy wypłacające zasiłki obowiązane są dołączyć do deklaracji polecenie przelewu na rachunek właściwego zarządu ubezpieczeń społecznych kwoty, stanowiącej różnicę między należnymi składkami na ubezpieczenia społeczne a wypłaconymi zasiłkami.

§ 7. 1. Zakłady pracy, z wyjątkiem państwowych i spółdzielczych, przysyłają deklaracje rozliczeniowe do właściwego zarządu ubezpieczeń społecznych w terminie do 10 dnia miesiąca kalendarzowego za miesiąc ubiegły.

2. Zakłady pracy, o których mowa w ust. 1, nie wypłacające zasiłków, są zwolnione od comiesięcznego przysyłania deklaracji rozliczeniowych, jeżeli skład osobowy pracowników oraz wysokość ich zarobków nie uległy w danym miesiącu żadnym zmianom w porównaniu ze

stanem wykazanym w deklaracji przesłanej zarządowi ubezpieczeń społecznych poprzednio, a należne za ten miesiąc składki na ubezpieczenia społeczne zostaną wpłacone w terminie obowiązującym. W każdym jednak przypadku obowiązuje nadesłanie deklaracji rozliczeniowej za miesiąc grudzień każdego roku.

§ 8. 1. Terminem płatności składek na ubezpieczenia społeczne za dany miesiąc jest dla państwowych i spółdzielczych zakładów pracy termin, w którym zakład pracy jest obowiązany do złożenia deklaracji rozliczeniowej za ten miesiąc (§ 6 ust. 1), a dla pozostałych zakładów pracy 10 dzień miesiąca kalendarzowego za miesiąc ubiegły.

2. Wniesienie odwołania nie zwalnia zakładu pracy od opłacania składek na ubezpieczenia społeczne w obowiązującym terminie.

§ 9. Jeżeli kwota zasiłków wypłaconych przez zakład pracy jest wyższa od kwoty należnych składek na ubezpieczenia społeczne, właściwy zarząd ubezpieczeń społecznych obowiązany jest zwrócić zakładowi pracy przypadającą na jego dobro kwotę w ciągu 2 tygodni od daty otrzymania deklaracji rozliczeniowej.

§ 10. Od kwot składek na ubezpieczenia społeczne nie uregulowanych w obowiązującym terminie zakłady pracy, z wyjątkiem jednostek budżetu Państwa, opłacają odsetki lub dodatki za zwłokę na podstawie obowiązujących przepisów.

§ 11. 1. Jeżeli zakład pracy nie nadesłał w obowiązującym terminie deklaracji rozliczeniowej lub obliczył błędnie kwotę składek na ubezpieczenia społeczne albo gdy wyniki kontroli zarządu ubezpieczeń społecznych dają podstawę do zmiany obliczenia dokonanego przez zakład pracy, składki na ubezpieczenia społeczne wymierza zarząd ubezpieczeń społecznych.

2. W ciągu miesiąca od otrzymania zawiadomienia o wymiarze składek na ubezpieczenia społeczne zakład pracy może żądać sprostowania tego wymiaru, podając uzasadnienie tego żądania.

§ 12. Jeżeli zarząd ubezpieczeń społecznych odmawia sprostowania wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne (§ 11 ust. 2), obowiązany jest wydać orzeczenie z pouczeniem o przysługujących środkach odwoławczych.

§ 13. 1. Kontrolę nad prawidłowością wykonywania przez zakłady wszelkich czynności w zakresie ich obowiązków ustalonych rozporządzeniem przeprowadza właściwy zarząd ubezpieczeń społecznych.

2. Zakład pracy obowiązany jest okazywać osobom przeprowadzającym kontrolę wszelkie dokumenty i materiały potrzebne do przeprowadzenia kontroli.

3. Jeżeli zarząd ubezpieczeń społecznych nie ustali innego terminu zapłaty należności wymierzonych w wyniku kontroli, zakład pracy obowiązany jest uregulować je w terminie płatności składek na ubezpieczenia społeczne za ten miesiąc, w którym dokonano wymiaru.

§ 14. Za prawidłowość i terminowość opłacania składek na ubezpieczenia społeczne, wypłacania zasiłków z ubezpieczeń społecznych oraz dokonywania rozliczeń z właściwym zarządem ubezpieczeń społecznych odpowiedzialny jest kierownik oraz główny (starszy) księgowy zakładu pracy.

§ 15. W uzasadnionych przypadkach Centralny Zarząd Ubezpieczeń Społecznych może ustalać dla poszczególnych zakładów pracy, na ich wniosek, inne terminy i tryb wykonywania czynności przewidzianych w rozporządzeniu.

§ 16. Traci moc rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 19 stycznia 1951 r. w sprawie sposobu dokonywania zgłoszeń w zakresie ubezpieczeń społecznych, uiszczania składek i kontroli czynności zakładów pracy (Dz.U. nr 7, poz. 60).

§ 17. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 stycznia 1959 r.

Zarządzenie Ministra Finansów

z dnia 15 maja 1959 r.

w sprawie określenia składników funduszu płac stanowiących podstawę do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne w uspołecznionych zakładach pracy

(M.P. z 1959 r. nr 50, poz. 221)

Na podstawie § 3 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 stycznia 1959 r. w sprawie opłacania składek na ubezpieczenia społeczne oraz rozliczania zasiłków wypłacanych przez zakłady pracy (Dz.U. nr 9, poz. 46) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. W jednostkach budżetowych w zakresie ich działalności podstawowej i działalności ubocznej prowadzonej w formie środków specjalnych oraz w zakładach budżetowych, podstawę do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne z zastrzeżeniem ust. 2 stanowią:

- 1) wszystkie wypłaty brutto z § 1 „Płace” klasyfikacji budżetowej,
- 2) kwoty wynagrodzeń brutto wypłacane z tytułu umowy o pracę z innych paragrafów klasyfikacji budżetowej,

3) kwoty stypendiów brutto wypłacanych stypendystom podlegającym obowiązkowi ubezpieczenia społecznego.

2. W jednostkach budżetowych Ministerstwa Obrony Narodowej i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych podstawę obliczania składek na ubezpieczenia społeczne stanowią kwoty wynagrodzeń brutto wypłacanych pracownikom podlegającym obowiązkowi ubezpieczenia społecznego.

§ 2. W przedsiębiorstwach państwowych, działających według zasad rozrachunku gospodarczego, podstawę do obliczenia składek na ubezpieczenia społeczne stanowią wszystkie wypłaty brutto z osobowego funduszu płac wraz z wypłatami wynagrodzeń związanych z działalnością pomocniczą i uboczną.

§ 3. W organizacjach spółdzielczych, działających według zasad rozrachunku gospodarczego, podstawę do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne stanowią wszystkie wypłaty określone w § 2 oraz kwoty wynagrodzeń brutto, wypłacane z funduszy celowych.

§ 4. W państwowych i spółdzielczych jednostkach organizacyjnych utrzymywanych z wypłat przedsiębiorstw podstawę do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne stanowią wszystkie wypłaty brutto z poz. „Płace pracowników” planu finansowego tych jednostek.

§ 5. W spółdzielniach produkcyjnych podstawę do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne stanowią wszystkie wypłaty wynagrodzeń brutto w gotówce oraz równowartość wynagrodzeń w naturze należnych pracownikom podlegającym obowiązkowi ubezpieczenia społecznego.

§ 6. W stowarzyszeniach i innych organizacjach społecznych podstawę do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne stanowią kwoty wynagrodzeń brutto w gotówce oraz równowartość wynagrodzeń w naturze, należnych pracownikom podlegającym obowiązkowi ubezpieczenia społecznego.

§ 7. W zakładach pracy objętych niniejszym zarządzeniem podstawę do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne stanowią również kwoty wypłacane: tytułem wynagrodzeń z Kart Górnik, Hutnika, Stoczniowca, Energetyka, Skalnika, Gazownika i Kolarza oraz tytułem premii eksportowej, premii za ponadplanowe oszczędności w zużyciu surowców, materiałów, paliwa i energii, które dla potrzeb kontroli bankowej wyłączone zostały w myśl § 6 ust. 1 uchwały nr 19 Rady Ministrów z dnia 13 czerwca 1958 r. w sprawie zasad i trybu wydawania przez banki państwowym przedsiębiorstwom środków pieniężnych na fundusz płac (M.P. nr 48, poz. 278) z wykonanego funduszu płac.

§ 8. Nie stanowią podstawy do wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne:

1) w państwowych przedsiębiorstwach budowlano-montażowych zaliczone do osobowego funduszu płac, wymienione w § 7 uchwały nr 69 Rady Ministrów z dnia 22 marca 1958 r. w sprawie zasad planowania i kontroli funduszu płac w państwowych przedsiębiorstwach budowlano-montażowych (M.P. nr 19, poz. 122) dodatki za rozłękę przysługujące pracownikom czasowo przeniesionym oraz ryczałty przysługujące pracownikom przeniesionym, codziennie powracającym do miejsca stałego zamieszkania;

2) w przedsiębiorstwie „Polskie Koleje Państwowe” kwoty dodatku godzinowo-kilometrowego przysługujące pracownikom drużyn lokomotywowych i konduktorskich na podstawie § 9 ust. 1 pkt. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 kwietnia 1957 r. w sprawie niektórych zmian w zakresie wynagradzania pracowników przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe” (Dz.U. nr 23, poz. 110);

3) w państwowych i spółdzielczych przedsiębiorstwach, działających według zasad rozrachunku gospodarczego, kwoty wynagrodzeń wypłacane z osobowego funduszu płac chałupnikom, którzy nie podlegają obowiązkowi ubezpieczenia.

§ 9. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 stycznia 1959 r.

Zarządzenie Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac

z dnia 8 lutego 1961 r.

w sprawie określenia składników funduszu płac stanowiących podstawę do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne w uspołecznionych zakładach pracy

(M.P. z 1961 r. nr 12, poz. 67)

Na podstawie § 3 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 stycznia 1959 r. w sprawie opłacania składek na ubezpieczenia społeczne oraz rozliczania zasiłków wypłacanych przez zakłady pracy (Dz.U. nr 9, poz. 46) zarządza się, co następuje:

§ 1. W przedsiębiorstwach państwowych i organizacjach spółdzielczych działających według rozrachunku gospodarczego podstawę do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne stanowią wypłaty wynagrodzenia brutto,

zaliczane bez względu na źródło finansowania do osobowego funduszu płac w myśl przepisów o zasadach i trybie bankowej kontroli funduszu płac przedsiębiorstw działających według zasad rozrachunku gospodarczego.

§ 2. 1. W jednostkach budżetowych w zakresie działalności podstawowej i działalności ubocznej prowadzonej w formie środków specjalnych oraz w zakładach budżetowych podstawę do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne stanowią:

1) wypłaty wynagrodzeń brutto z § 1 klasyfikacji budżetowej – „Osobowy fundusz płac”;

2) wynagrodzenia brutto wypłacane z tytułu stosunku pracy z innych paragrafów klasyfikacji budżetowej,

3) kwoty stypendiów brutto wypłacanych stypendystom podlegającym obowiązkowi ubezpieczenia społecznego.

2. W jednostkach budżetowych Ministerstwa Obrony Narodowej i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych podstawę do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne stanowią wynagrodzenia brutto wypłacane pracownikom z tytułu stosunku pracy.

§ 3. W państwowych i spółdzielczych jednostkach organizacyjnych utrzymywanych z wypłat przedsiębiorstw lub jednostek nadzorowanych podstawę do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne stanowią wszelkie wypłaty brutto z pozycji planu finansowego tych jednostek „ Płace pracowników”.

§ 4. W spółdzielniach produkcyjnych podstawę do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne stanowią wypłaty wynagrodzeń brutto w gotówce oraz równowartość wynagrodzeń w naturze należnych pracownikom z tytułu stosunku pracy.

§ 5. W stowarzyszeniach i innych organizacjach podstawę do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne stanowią wypłaty wynagrodzeń brutto w gotówce oraz równowartość wynagrodzeń w naturze, należnych pracownikom z tytułu stosunku pracy.

§ 6. Nie stanowią podstawy do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne:

1) w jednostkach budżetowych – kwoty wypłacane z § 1 klasyfikacji budżetowej „ Osobowy fundusz płac” nauczycielom tytułem ekwiwalentu za rentę zawieszoną z powodu pozostawania w pracy;

2) w państwowych przedsiębiorstwach budowlano-montażowych – dodatki za rozłąkę zaliczane do osobowego funduszu płac;

3) w przedsiębiorstwie „Polskie Koleje Państwowe” – dodatek godzinowo-kilometry przyśługujący pracownikom drużyn lokomotywowym i konduktorskich na podstawie § 9 ust. 1 pkt. 1 rozporządze-

nia Rady Ministrów z dnia 16 kwietnia 1957 r. w sprawie niektórych zmian w zakresie wynagradzania pracowników przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe” (Dz.U. nr 23, poz. 110);

4) w państwowych i spółdzielczych przedsiębiorstwach działających według zasad rozrachunku gospodarczego, wynagrodzenia wypłacane z osobowego funduszu płac chałupnikom, którzy z tytułu wykonywania tych prac nie są pracownikami w myśl przepisów rozporządzenia Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 8 lipca 1960 r. w sprawie określania, którzy chałupnicy są pracownikami w rozumieniu dekretu o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. z 1960 r. nr 37, poz. 220 i z 1961 r. nr 1, poz. 4);

5) wynagrodzenia wypłacane żołnierzom z funduszu płac zakładów pracy objętych § 1, § 2 ust. 1 oraz §§ 3-5.

§ 7. Traci moc zarządzenie Ministra Finansów z dnia 15 maja 1959 r. w sprawie określenia składników funduszu płac stanowiących podstawę do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne w uspołecznionych zakładach pracy (M.P. nr 50, poz. 221).

§ 8. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 stycznia 1961 r.

Zarządzenie Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac

z dnia 19 kwietnia 1966 r.

zmieniające zarządzenie w sprawie określenia składników funduszu płac stanowiących podstawę do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne w uspołecznionych zakładach pracy

(M.P. z 1966 r. nr 18, poz. 103)

Na podstawie § 3 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 stycznia 1959 r. w sprawie opłacania składek na ubezpieczenia społeczne oraz rozliczania zasiłków wypłacanych przez zakłady pracy (Dz.U. nr 9, poz. 46) zarządza się, co następuje:

§ 1. W § 6 zarządzenia Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 8 lutego 1961 r. w sprawie określenia składników funduszu płac stanowiących podstawę do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne w uspołecznionych zakładach pracy (M.P. nr 12, poz. 67) wprowadza się następujące zmiany:

1) pkt. 2 otrzymuje brzmienie:

„2) w jednostkach gospodarki uspołecznionej – dopłaty za rozłękę zaliczane do osobowego funduszu płac”;

2) w pkt. 3 wyrazy „dodatek godzinowo-kilometrowy” zastępuje się wyrazami „dodatek godzinowy”.

§ 2. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Rozporządzenie Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac

z dnia 19 sierpnia 1968 r.

**w sprawie obliczania podstawy wymiaru emerytury lub renty,
zasiłków z ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa
oraz składek na ubezpieczenia społeczne**

(Dz.U. z 1968 r. nr 35, poz. 246)

Wyciąg

Rozdział 1

Podstawa wymiaru emerytury lub renty

§ 3. Za zarobek w gotówce w uspołecznionym zakładzie pracy uważa się:

1) wypłaty zaliczone, w myśl uchwały do osobowego funduszu płac, z wyjątkiem:

a) dopłat za rozłękę,

b) ekwiwalentów wypłacanych rencistom nauczycielom z powodu zawieszenia prawa do renty w czasie zatrudnienia,

c) odpraw przewidzianych w obowiązujących przepisach z tytułu zwolnienia z pracy lub przeniesienia do innej pracy,

d) dodatku godzinowego wypłacanego na kolei pracownikom drużyn lokomotywowych i konduktorskich,

e) zarobków z tytułu pracy nakładczej osób nie będących pracownikami w rozumieniu przepisów wydanych na podstawie art. 5 ust. 2 pkt. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. nr 3, poz. 6) oraz

2) wypłaty spoza osobowego funduszu płac określone w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia, dokonywane na rzecz własnych pracowników.

§ 4. 1. Za zarobek w naturze w uspołecznionych zakładach pracy uważa się deputat, umundurowanie lub inne świadczenia w naturze, wydane pracownikowi zgodnie z obowiązującymi przepisami całkowicie lub częściowo nieodpłatnie, albo ich ekwiwalent pieniężny i zaliczane w myśl uchwały do osobowego funduszu płac.

Rozdział 3

Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne

§ 18. Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowią w uspołecznionych zakładach pracy:

- 1) zarobki w gotówce określone w § 3 pkt. 1, z wyłączeniem ponadto wynagrodzeń wypłacanych żołnierzom;
- 2) zarobki w naturze zaliczane w myśl uchwały do osobowego funduszu płac;
- 3) dodatkowe zarobki wypłacane z funduszu prowizji własnym pracownikom.

§ 19. 1. Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w nie uspołecznionych zakładach pracy stanowią przysługujące pracownikom z tytułu zatrudnienia całkowite bez potrąceń zarobki w gotówce i w naturze.

2. Za zarobek w gotówce (ust. 1) uważa się również wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych, dodatki i dopłaty do wynagrodzenia oraz premie.

6. Wartość zarobku w naturze (ust. 1) ustala się według zasad określonych w § 8.

7. Do określenia najniższej podstawy wymiaru składek za pracowników nie uspołecznionych zakładów pracy stosuje się przepisy § 11 z uwzględnieniem przepisów § 17 pkt. 2 i 3.

Rozdział 4

Przepisy końcowe

§ 20. Podstawę wymiaru emerytury lub renty z tytułu zatrudnienia za granicą regulują odrębne przepisy.

§ 21. Tracą moc:

1) rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 lutego 1959 r. w sprawie wysokości zarobku stanowiącego najniższą podstawę wymiaru

składek na ubezpieczenia społeczne oraz świadczeń z ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa (Dz.U nr 17, poz. 96),

2) rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 22 listopada 1956 r. w sprawie obliczania podstawy wymiaru renty (Dz.U. z 1956 r. nr 59, poz. 280 i z 1958 r. nr 26, poz. 113),

3) zarządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 15 czerwca 1954 r. w sprawie ustalania podstawy wymiaru składek i świadczeń przy ubezpieczeniu pracowników rolnych (M.P. nr A-64, poz. 834),

4) zarządzenie Przewodniczącego Pracy i Płac z dnia 8 lutego 1961 r. w sprawie określenia składników funduszu płac stanowiących podstawę do obliczania składek na ubezpieczenia społeczne w uspołecznionych zakładach pracy (M.P. z 1961 r. nr 12, poz. 67 i z 1966 r. nr 18, poz. 103).

§ 22. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie miesiąca od dnia ogłoszenia.

Rozporządzenie Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych

z dnia 13 grudnia 1976 r.

w sprawie dostosowania niektórych przepisów o ubezpieczeniu społecznym i o ubezpieczeniu rodzinnym do zasad określających składniki funduszu płac

(Dz.U. z 1976 r. nr 40, poz. 239)

Wyciąg

Na podstawie art. 4 ust. 1 dekretu z dnia 28 października 1947 r. o ubezpieczeniu rodzinnym (Dz.U. nr 66, poz. 414 z późn. zm.), art. 12 ust. 3 ustawy z dnia 13 kwietnia 1960 r. o zmianach właściwości w dziedzinie ubezpieczeń społecznych, rent, zaopatrzeń i opieki społecznej (Dz.U. nr 20, poz. 119 z późn. zm.) oraz art. 17 ust. 5 ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. nr 3, poz. 6 z późn. zm.) po porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne stanowią w uspołecznionych zakładach pracy wypłaty pieniężne oraz wartość świadczeń w naturze zaliczone do osobowego funduszu płac.

2. Odrębne przepisy normują podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne:

- 1) z tytułu zatrudnienia w spółdzielczych zakładach usługowych,
- 2) z tytułu zatrudnienia w uspołecznionych zakładach prowadzonych na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia,
- 3) adwokatów – członków zespołów adwokackich z tytułu pracy w tych zespołach.

§ 2. 1.¹⁾ Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne stanowią w nie uspołecznionych zakładach pracy przysługujące pracownikom z tytułu zatrudnienia całkowite bez potrąceń zarobki w gotówce i w naturze podlegające przepisom o podatku od wynagrodzeń i składce na cele emerytalne.

2. Za zarobek w gotówce uważa się również wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych, dodatki i dopłaty do wynagrodzenia oraz premie.

2. Wartość zarobków w naturze ustala się według zasad przewidzianych w przepisach o obliczaniu podstawy wymiaru emerytur i rent.

3. Najniższą podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne pracowników nie uspołecznionych zakładów pracy stanowi:

1) wynagrodzenie ustalone w gospodarce uspołecznionej dla najniższej zarabiających w okresie, z którego zarobki przyjmuje się do obliczenia tej podstawy,

2) odpowiednia część wynagrodzenia wymienionego w pkt. 1, jeżeli zatrudnienie wykonywane było w niepełnym wymiarze czasu pracy.

4. Przepisów ust. 4 nie stosuje się do osób zatrudnionych w nie uspołecznionych zakładach pracy w celu przygotowania zawodowego albo pobierających emerytury lub renty; podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu zatrudnienia tych osób stanowią rzeczywiste zarobki.

§ 4. W rozporządzeniu Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 19 sierpnia 1968 r. w sprawie obliczania podstawy wymiaru emerytury lub renty, zasiłków z ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa oraz składek na ubezpieczenie społeczne (Dz.U. z 1968 r. nr 35, poz. 246 i z 1972 r. nr 27, poz. 196) wprowadza się następujące zmiany:

7) skreśla się rozdział 2 i 3, a rozdziałowi 4 nadaje się kolejną numerację 2,

§ 6. Traci moc rozporządzenie Przewodniczącego Komitetu Pracy, Płac z dnia 5 kwietnia 1965 r. w sprawie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, świadczeń z ubezpieczeń społecznych

i rent dla pracowników zatrudnionych na łodziach indywidualnego rybołówstwa morskiego (Dz.U. nr 15, poz. 105).

§ 7. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1977 r.

1. § 2 utracił moc od 1 stycznia 1983 r. na mocy rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 22 grudnia 1982 r. w sprawie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne za pracowników zatrudnionych w nie uspołecznionych zakładach pracy oraz przez osoby fizyczne (Dz.U. nr 43, poz. 285).

Rozporządzenie Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych

z dnia 27 grudnia 1983 r.

w sprawie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne za pracowników uspołecznionych zakładów pracy

(Dz.U. z 1983 r. nr 73, poz. 332)

Na podstawie art. 12 ust. 3 ustawy z dnia 13 kwietnia 1960 r. o zmianach właściwości w dziedzinie ubezpieczeń społecznych, rent, zaopatrzeń i opieki społecznej (Dz.U. z 1960 r. nr 20, poz. 119; z 1972 r. nr 11, poz. 81 oraz z 1974 r. nr 39, poz. 231 i nr 47, poz. 280) zarządza się, co następuje:

§ 1. Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne za pracowników uspołecznionych zakładów pracy stanowią wypłaty pieniężne oraz wartość świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, zaliczone – w myśl przepisów o klasyfikacji wynagrodzeń w jednostkach gospodarki uspołecznionej – do wynagrodzeń osobowych.

§ 2. Odrębne przepisy normują podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne:

1) za pracowników zatrudnionych w spółdzielczych zakładach usługowych,

2) za pracowników zatrudnionych w zakładach prowadzonych na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia.

§ 3. W rozporządzeniu Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 13 grudnia 1976 r. w sprawie dostosowania niektórych przepisów o ubezpieczeniu społecznym i o ubezpieczeniu rodzinnym do zasad określających składniki funduszu płac (Dz.U. z 1976 r. nr 40, poz. 239 i z 1982 r. nr 43, poz. 285) skreśla się § 1.

§ 4. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1984 r.

Rozporządzenie Rady Ministrów

z dnia 9 listopada 1987 r.

w sprawie zgłaszania pracowników do ubezpieczenia społecznego oraz składek na to ubezpieczenie

(Dz.U. z 1987 r. nr 37, poz. 211)

Na podstawie art. 4 ust. 4 i art. 31 ust. 2 ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych (Dz.U. nr 42, poz. 202) zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa:

- 1) zasady, terminy i tryb zgłaszania pracowników do ubezpieczenia społecznego,
- 2) wysokość i podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne pracowników,
- 3) terminy i tryb opłacania składek na ubezpieczenie społeczne pracowników oraz zasady rozliczania przez zakłady pracy składek i świadczeń,
- 4) szczególne formy decyzji w sprawach ustalania i stwierdzania obowiązku ubezpieczenia społecznego pracowników oraz w sprawach wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne pracowników.

§ 2. Użyte w rozporządzeniu określenia oznaczają:

- 1) „uspołecznione zakłady pracy” – uspołecznione zakłady pracy oraz zakłady pracy jednostek organizacyjnych, w których udział jednostek gospodarki uspołecznionej w kapitale zakładowym przekracza 50%,
- 2) „nie uspołecznione zakłady pracy” – nie uspołecznione zakłady pracy, instytucje kościelne i zakonne zatrudniające pracowników, a także przedstawicielstwa dyplomatyczne, urzędy konsularne oraz inne misje i przedstawicielstwa zagraniczne zatrudniające obywateli polskich,
- 3) „oddział ZUS” – oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych właściwy ze względu na siedzibę zakładu pracy lub miejsce zamieszkania osoby fizycznej zatrudniającej pracowników.

§ 3. 1. Zakłady pracy i zatrudniające pracowników osoby fizyczne są obowiązane zgłaszać w oddziale ZUS wszystkich zatrudnionych pracowników.

2. Nowo utworzony zakład pracy zgłasza oddziałowi ZUS w ciągu 10 dni od zatrudnienia pierwszego pracownika pełną nazwę zakładu pracy i jego adres, numer rachunku bankowego i numer statystyczny.

3. Uspołeczniony zakład pracy zgłasza pracowników do ubezpieczenia społecznego każdego miesiąca, informując oddział ZUS o łącznej liczbie zatrudnionych pracowników, w terminach i w trybie, przewidzianych do opłacania składek.

4. Nie uspołeczniony zakład pracy oraz osoba fizyczna zgłaszają imiennie pracowników do ubezpieczenia społecznego w ciągu 10 dni od zatrudnienia każdego pracownika.

5. Zakład pracy i osoba fizyczna zgłaszają imiennie pracowników do ubezpieczenia społecznego na odpowiednim formularzu.

§ 4. 1. Na podstawie zgłoszenia, o którym mowa w § 3 ust. 4, oddział ZUS, w ciągu 14 dni od dokonania tego zgłoszenia, potwierdza – w formie decyzji – obowiązek ubezpieczenia społecznego zgłoszonych pracowników bądź stwierdza, że zgłoszone osoby nie podlegają ubezpieczeniu społecznemu pracowników. Uzasadnienie decyzji potwierdzającej obowiązek ubezpieczenia społecznego sporządza się na wniosek zainteresowanego.

2. Jeżeli zakład pracy lub osoba fizyczna nie zgłosiły zatrudnionych pracowników do ubezpieczenia społecznego, oddział ZUS z urzędu ustala i stwierdza w formie decyzji obowiązek ubezpieczenia społecznych pracowników.

3. Od decyzji, o której mowa w ust. 1 i 2, przysługuje odwołanie na zasadach i w trybie, określonych w ustawie o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych.

§ 5. 1. Składka na ubezpieczenie społeczne pracowników wynosi – z uwzględnieniem ust. 2 i 3 – 38% podstawy wymiaru składki.

2. Składka na ubezpieczenie społeczne pracowników zatrudnionych w celu nauki zawodu lub przyuczenia do wykonywania określonej pracy w nie uspołecznionych zakładach pracy wynosi 20% podstawy wymiaru składki.

3. Składka na ubezpieczenie społeczne pracowników, którzy pobierają emeryturę lub rentę albo są zaliczeni do jednej z grup inwalidów, wynosi 5% podstawy wymiaru składki.

4. Oddział ZUS może wyrazić zgodę na obniżenie wysokości składki na ubezpieczenie społeczne, o której mowa w ust. 1, za pracownika zatrudnionego przez osobę fizyczną w jej gospodarstwie domowym – nie więcej jednak niż do 20% podstawy wymiaru składki – jeżeli zatrudnienie to jest niezbędne do zapewnienia opieki osobom wymagającym opieki ze względu na stan zdrowia oraz dzieciom do lat 8.

§ 6. Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne pracowników zatrudnionych w uspołecznionych zakładach pracy stano-

wią, z uwzględnieniem § 7 i 8, wypłaty pieniężne oraz wartość świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, zaliczone w myśl przepisów o klasyfikacji wynagrodzeń w jednostkach gospodarki społecznej do wynagrodzeń osobowych, z wyłączeniem wypłat:

- 1) zasiłków chorobowych
- 2) na rzecz jednostek wojskowych jako kwot stanowiących wartość robocizny z tytułu zadań szkoleniowo-produkcyjnych wykonywanych przez te jednostki,
- 3) uposażeń zasadniczych wraz z dodatkami, premii i innych należności pieniężnych, wypłaconych żołnierzom zawodowym pełniącym służbę w przedsiębiorstwach państwowych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub wykonującym zadania poza wojskiem,
- 4) na rzecz właściwych jednostek organizacyjnych kwot stanowiących wartość robocizny zorganizowanych grup roboczych,
- 5) na rzecz chorych oraz pensjonariuszy domów pomocy społecznej za czynności wykonywane w ramach terapii zajęciowej.

§ 7. 1. Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne pracowników zatrudnionych w spółdzielczych zakładach usługowych prowadzonych na zasadach zryczałtowanego rozrachunku stanowi miesięczne wynagrodzenie tych pracowników, ustalone w formie ryczałtów uzależnionych od kategorii osobistego zaszeregowania przez spółdzielnię, w następującej wysokości:

Lp.	Kategoria osobistego zaszeregowania pracownika	Wysokość zryczałtowanego wynagrodzenia miesięcznego
1	I-IV	Kwota odpowiadająca półtorakrotnej wysokości najniższego miesięcznego wynagrodzenia pracowników społecznych zakładów pracy
2	V-VII	Kwota odpowiadająca dwukrotnej wysokości najniższego miesięcznego wynagrodzenia pracowników społecznych zakładów pracy
3	VIII i wyższa	Kwota odpowiadająca dwu- i półkrotnej wysokości najniższego miesięcznego wynagrodzenia pracowników społecznych zakładów pracy

2. W razie zatrudnienia w niepełnym wymiarze czasu pracy, kwotę ryczałtu ustaloną stosownie do ust. 1 zmniejsza się proporcjonalnie do wymiaru czasu pracy ustalonego w umowie.

3. Na wniosek pracownika, o którym mowa w ust. 1, zarząd spółdzielni może podwyższać kwotę ryczałtu ustalonego stosownie do ust. 1.

4. Jeżeli zatrudnienie było wykonywane przez część miesiąca z powodu podjęcia pracy lub jej zaprzestania w ciągu miesiąca albo z powodu pobierania zasiłku chorobowego, macierzyńskiego lub opiekuńczego, kwotę miesięcznej podstawy wymiaru składek, ustaloną w myśl ust.1 i 2, zmniejsza się odpowiednio, przyjmując, że miesiąc liczy 30 dni.

§ 8. Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne pracowników zatrudnionych w zakładach prowadzonych na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia w imieniu jednostki gospodarki uspołecznionej stanowi wynagrodzenie tych pracowników wynikające ze stosunku pracy, pomniejszone o kwotę opłaconego podatku od wynagrodzeń.

§ 9. 1. Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne pracowników zatrudnionych w nie uspołecznionych zakładach pracy i przez osoby fizyczne stanowi całkowite wynagrodzenie wynikające ze stosunku pracy, pomniejszone o kwotę opłaconego podatku od wynagrodzeń, z zastrzeżeniem ust. 3.

2. Wynagrodzenie wynikające ze stosunku pracy powinno być na cele ubezpieczenia społecznego wyrażone wyłącznie w gotówce.

3. Jeżeli podatek od wynagrodzeń opłacił pracodawca z własnych funduszy, w podstawie wymiaru składek uwzględnia się całkowite wynagrodzenie wynikające ze stosunku pracy bez pomniejszania go o kwotę tego podatku.

4. W podstawie wymiaru składki, o której mowa w ust. 1-3, nie uwzględnia się:

- 1) nagród jubileuszowych,
- 2) nagród rocznych wypłacanych jednorazowo za przepracowany rok w wysokości nie przekraczającej przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia pracownika z tego roku,
- 3) odpraw wypłacanych w związku z przejściem na emeryturę lub rentę,
- 4) diet i dodatków za rozłąkę, wypłacanych w związku z wykonywaniem pracy poza stałym miejscem pracy lub poza stałym miejscem zamieszkania,
- 5) wypłat będących zwrotem kosztów i wydatków poniesionych przez pracownika w związku z wykonywaniem pracy, w szczególności ekwiwalentu za użyte przy wykonywaniu pracy narzędzia, materiały lub sprzęt, stanowiące własność pracownika, w tym za używanie prywatnych samochodów lub innych środków lokomocji,
- 6) ekwiwalentów za niewykorzystany urlop wypoczynkowy,

7) wartości świadczeń wynikających z przepisów dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy.

§ 10. 1. Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne pracowników, o których mowa w § 8 i § 9 ust. 1, zatrudnionych w pełnym wymiarze czasu pracy nie może być w stosunku miesięcznym niższa od kwoty odpowiadającej wysokości najniższego miesięcznego wynagrodzenia pracowników uspołecznionych zakładów pracy.

2. W razie zatrudnienia w niepełnym wymiarze czasu pracy, kwotę najniższej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, wynikającą z ust. 1, zmniejsza się proporcjonalnie do ustalonego wymiaru czasu pracy.

3. W razie wypłaty wynagrodzenia za niepełny miesiąc pracy, kwotę najniższej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, wynikającą z ust. 1, zmniejsza się odpowiednio, przyjmując, że miesiąc liczy 30 dni.

§ 11. Przepisów § 9 i 10 nie stosuje się do składki na ubezpieczenie społeczne pracowników zatrudnionych w nie uspołecznionych zakładach pracy w celu nauki zawodu lub przyuczenia do wykonywania określonej pracy; podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne tych pracowników stanowi ich wynagrodzenie ustalone na podstawie odrębnych przepisów.

§ 12. 1. Zakłady pracy oraz osoby fizyczne są obowiązane bez uprzedniego wezwania opłacać składkę na ubezpieczenie społeczne pracowników za każdy miesiąc kalendarzowy, w którym zatrudniają pracowników.

2. Zakłady pracy zaliczają na poczet składek na ubezpieczenie społeczne pracowników kwoty wypłaconych pracownikom należnych świadczeń z ubezpieczenia społecznego, podlegających finansowaniu ze środków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, rozliczając co miesiąc składki i wypłacone świadczenia.

3. Kwoty nieprawnie wypłaconych świadczeń obciążają zakład pracy i nie podlegają zaliczeniu na poczet składek.

4. Obliczenie kwoty składek oraz rozliczenie składek i wypłaconych świadczeń zakłady pracy wykazują w deklaracji rozliczeniowej przesyłanej bez uprzedniego wezwania co miesiąc do oddziału ZUS.

5. Deklaracja rozliczeniowa, przesyłana do oddziału ZUS przez uspołeczniony zakład pracy, powinna określać w szczególności liczbę pracowników, obliczoną kwotę składek na ubezpieczenie społeczne pracowników, zestawienie wypłaconych pracownikom przez zakład pracy świadczeń z ubezpieczenia społecznego, podlegających zalicze-

niu na poczet składek, oraz zestawienie zasiłków chorobowych wypłaconych ze środków własnych zakładów pracy.

6. Deklaracja rozliczeniowa przesyłana przez nie uspołeczniony zakład pracy powinna określać w szczególności:

- 1) imienny wykaz pracowników, charakter ich pracy, wymiar czasu i wysokość wynagrodzenia, datę rozpoczęcia i zaprzestania pracy,
- 2) obliczoną kwotę składek na ubezpieczenie społeczne pracowników,
- 3) zestawienie wypłaconych pracownikom przez zakład pracy świadczeń, podlegających zaliczeniu na poczet składek.

7. Nie uspołecznione zakłady pracy, które nie wypłacają pracownikom świadczeń z ubezpieczenia społecznego, są zwolnione od obowiązku składania deklaracji rozliczeniowej za miesiąc kalendarzowy, w którym skład osobowy pracowników i ich wynagrodzenie oraz kwota składek na ubezpieczenie społeczne pracowników nie uległy zmianie w stosunku do miesiąca poprzedniego, a należne składki zostały opłacone. Jednakże zakład pracy jest obowiązany złożyć deklarację rozliczeniową za grudzień każdego roku.

8. Oddział ZUS może zwolnić zakład pracy, o którym mowa w ust. 6, od wykazywania w deklaracji rozliczeniowej imiennego wykazu pracowników.

§ 13. 1. Uspołecznione zakłady pracy, które wypłacają pracownikom wynagrodzenie ze środków pobieranych z banku, opłacają składkę na ubezpieczenie społeczne pracowników i przesyłają deklarację rozliczeniową do oddziału ZUS za pośrednictwem banków finansujących w dniu, w którym pobierają w banku środki na wypłatę wynagrodzeń ostatecznie rozliczonych za dany miesiąc.

2. Uspołecznione zakłady pracy, które wypłacają pracownikom wynagrodzenia ze środków własnych nie pobieranych z banku, opłacają składkę na ubezpieczenie społeczne pracowników i przesyłają deklarację rozliczeniową bezpośrednio do oddziału ZUS w dniu wypłaty pracownikom wynagrodzeń ostatecznie rozliczonych za dany miesiąc.

§ 14. 1. Nie uspołecznione zakłady pracy opłacają składkę na ubezpieczenie społeczne pracowników i przesyłają deklarację rozliczeniową bezpośrednio do oddziału ZUS, w terminie do dnia 10 każdego miesiąca za miesiąc ubiegły.

2. Osoby fizyczne opłacają składkę na ubezpieczenie społeczne pracowników bezpośrednio do oddziału ZUS, w terminie do dnia 10 każdego miesiąca za miesiąc ubiegły w wysokości ustalonej przez oddział ZUS.

3. Oddział ZUS może ustalić dla zakładu pracy późniejszy niż określony w ust. 1 oraz w § 13 termin opłacenia składek i przesłania deklaracji rozliczeniowej.

§ 15. Jeżeli kwota wypłaconych przez zakład pracy świadczeń z ubezpieczenia społecznego, podlegających zaliczeniu na poczet składek, przewyższyła kwotę należnych składek, oddział ZUS zwraca zakładowi pracy kwotę nadwyżki w terminie 30 dni.

§ 16. 1. Jeżeli zakład pracy nie nadesłał w obowiązującym terminie deklaracji rozliczeniowej i nie opłacił składek lub nieprawidłowo obliczył kwotę należnych składek, oddział ZUS z urzędu oblicza i wymierza składkę, wydając decyzję w sprawie wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne pracowników.

2. Od decyzji, o której mowa w ust. 1, przysługuje odwołanie na zasadach i w trybie, określonych ustawą o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych.

3. Jeżeli należne składki wymierzone przez oddział ZUS z urzędu są wyższe od obliczonych i opłaconych przez zakład pracy, zakład pracy jest obowiązany dopłacić różnicę w najbliższym terminie płatności składek, przypadającym po uprawomocnieniu się decyzji o wymiarze składki, chyba że w decyzji tej został ustalony inny, późniejszy termin płatności.

4. Jeżeli należne składki wymierzone przez oddział ZUS są niższe od obliczonych i opłaconych przez zakład pracy, oddział ZUS zwraca zakładowi pracy nadpłaconą kwotę lub za zgodą zakładu pracy zalicza ją na poczet składek należnych za następnym miesiącem.

§ 17. Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne pracowników zaokrągla się do pełnych 100 zł przez podwyższenie w górę, jeżeli końcówka jest wyższa od 50 zł, lub w dół, jeżeli jest równa bądź niższa od 50 zł.

§ 18. Z dniem wejścia w życie rozporządzenia tracą moc:

1) rozporządzenie Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 14 grudnia 1970 r. w sprawie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, świadczeń z ubezpieczeń społecznych oraz emerytur i rent dla pracowników zatrudnionych w niektórych uspołecznionych zakładach prowadzonych na podstawie umowy zlecenia lub umowy agencyjnej (Dz.U. nr 31, poz. 268)

2) rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 grudnia 1975 r. w sprawie opłacania składek na ubezpieczenie społeczne pracowników i na cele emerytalne oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego wypłaconych przez zakłady pracy (Dz.U. nr 45, poz. 239)

3) rozporządzenie Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 24 czerwca 1982 r. w sprawie obliczania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu zatrudnienia w spółdzielczych zakładach usługowych (Dz.U. nr 18, poz. 144 i z 1985 r. nr 11, poz. 46)

4) rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 1982 r. w sprawie wysokości składki na ubezpieczenie społeczne pracowników zatrudnionych w nie uspołecznionych zakładach pracy oraz przez osoby fizyczne (Dz.U. nr 43, poz. 280)

5) rozporządzenie Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 22 grudnia 1982 r. w sprawie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne za pracowników zatrudnionych w nie uspołecznionych zakładach pracy oraz przez osoby fizyczne (Dz.U. nr 43, poz. 285 i z 1983 r. nr 48, poz. 218)

6) rozporządzenie Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 27 grudnia 1983 r. w sprawie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne za pracowników uspołecznionych zakładów pracy (Dz.U. nr 73, poz. 332; z 1984 r. nr 48, poz. 252 i z 1986 r. nr 33, poz. 165)

7) rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 1985 r. w sprawie wysokości składki na ubezpieczenie społeczne za pracowników uspołecznionych zakładów pracy (Dz.U. nr 59, poz. 298 i z 1986 r. nr 47, poz. 230).

§ 19. 1. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1988 r., z tym że przepis § 5 ust. 1 stosuje się do uspołecznionych zakładów pracy poczynając od dnia 1 stycznia 1987 r.

2. Kwota nienależnie wpłaconych składek na ubezpieczenie społeczne za okres od dnia 1 stycznia do dnia 30 listopada 1987 r. zostanie rozliczona z budżetem centralnym i zakładami pracy w terminie i na zasadach określonych przez Ministra Finansów w porozumieniu z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych.

Rozporządzenie Rady Ministrów

z dnia 20 października 1988 r.

zmieniające rozporządzenie w sprawie zgłaszania pracowników do ubezpieczenia społecznego oraz składek na to ubezpieczenie

(Dz.U. z 1988 r. nr 36, poz. 284)

Na podstawie art. 31 ust. 2 ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych (Dz.U. nr 42, poz. 202) zarządza się, co następuje:

§ 1. W rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9 listopada 1987 r. w sprawie zgłaszania pracowników do ubezpieczenia społecznego

oraz składek na to ubezpieczenie (Dz.U. nr 37, poz. 211) w § 6 po pkt. 5 dodaje się pkt. 6 i 7 w brzmieniu:

„6) nagród okolicznościowych wypłacanych w związku z uroczystym dniem lub też należących do sfery praw honorowych,

7) dodatkowych świadczeń pieniężnych bądź wartości świadczeń w naturze nie mających charakteru deputatu, przyznawanych na podstawie przepisów szczególnych (kart branżowych), np. ekwiwalentu pieniężnego z tytułu zwrotu kosztów przejazdów urlopowych, świadczeń na pomoce naukowe dla dzieci, świadczeń przyznanych z okazji uroczystych dni, jak tradycyjne „barbórkowe”, korzyści materialnych zapewnionych pracownikom w układach zbiorowych pracy lub w umowach indywidualnych, a polegających na uprawnieniu do zakupu po cenach niższych niż detaliczne niektórych artykułów lub przedmiotów, korzystania z bezpłatnych lub częściowo odpłatnych przejazdów środkami lokomocji, z biletów teatralnych, kinowych itp.”

§ 2. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 listopada 1988 r.

Rozporządzenie Rady Ministrów

z dnia 10 listopada 1989 r.

zmieniające rozporządzenie w sprawie zgłaszania pracowników do ubezpieczenia społecznego oraz składek na to ubezpieczenie

(Dz.U. z 1989 r. nr 61, poz. 365)

Na podstawie art. 4 ust. 6 i art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 1989 r. nr 25, poz. 137) zarządza się, co następuje:

§ 1. W rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9 listopada 1987 r. w sprawie zgłaszania pracowników do ubezpieczenia społecznego oraz składek na to ubezpieczenie (Dz.U. nr 37, poz. 211 i z 1988 r. nr 36, poz. 284) po § 5 dodaje się § 5a w brzmieniu:

„§ 5a. 1. Okręgowy inspektor pracy Państwowej Inspekcji Pracy oraz państwowy wojewódzki inspektor sanitarny mogą wystąpić do oddziału ZUS o wymierzenie podwyższonej o 5% podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne pracowników, o której mowa w § 5 ust. 1, tym zakładom pracy opłacającym podatek dochodowy, w których stwierdzono pogorszenie warunków pracy określone w ust. 2.

2. Pogorszenie warunków pracy wyraża się wzrostem co najmniej jednego z wymienionych czynników:

1) udziału liczby pracowników zatrudnionych w warunkach przekroczenia najwyższych dopuszczalnych stężeń (NDS) i natężeń (NDN) czynników szkodliwych dla zdrowia oraz przy pracach szczególnie uciążliwych w liczbie zatrudnionych bezpośrednio w produkcji, jeżeli wzrost udziału pracowników zatrudnionych w tych warunkach nie wynika wyłącznie ze zmniejszenia zatrudnienia na stanowiskach bezpośrednio produkcyjnych,

2) liczby zachorowań na choroby zawodowe, które zostały spowodowane zagrożeniami powstałymi lub nasilonymi w okresie ostatnich 2 lat,

3) liczby wypadków przy pracy, w tym w szczególności wypadków o powtarzających się przyczynach,

4) liczby rent przyznanych z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, o których mowa w pkt. 2.

3. Inspektorzy, o których mowa w ust. 1, mogą wystąpić do oddziału ZUS o zaprzestanie wymierzania podwyższonej składki na ubezpieczenie społeczne pracowników, jeżeli nastąpi poprawa warunków pracy, wyrażająca się zmniejszeniem czynników wymienionych w ust. 2.

4. Podwyższenie składki oraz zaprzestanie jej wymierzania następują od daty wskazanej w wystąpieniu inspektorów określonym w ust. 1."

§ 2. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Rozporządzenie Rady Ministrów

z dnia 29 stycznia 1990 r.

w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego

(Dz.U. z 1990 r. nr 7, poz. 41 z późn. zm.)

Na podstawie art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 27 września 1973 r. o zapatrzeniu emerytalnym twórców i ich rodzin (Dz.U. z 1983 r. nr 31, poz. 145; z 1986 r. nr 42, poz. 202 i z 1989 r. nr 35, poz. 190), art. 7 i 28 ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (Dz.U. z 1983 r.

nr 31, poz. 146 oraz z 1989 r. nr 32, poz. 169 i nr 35, poz. 190), art. 26 ust. 1 pkt. 4 dekretu z dnia 4 marca 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz ich rodzin (Dz.U. z 1983 r. nr 27, poz. 135 i z 1989 r. nr 35, poz. 190), art. 23 ust. 2 i art. 24 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (Dz.U. z 1989 r. nr 46, poz. 250), art. 24 ust. 4 oraz w związku z art. 37 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz.U. nr 16, poz. 124 i nr 25, poz. 187; z 1983 r. nr 5, poz. 33 i z 1986 r. nr 42, poz. 202), art. 4 ust. 6 i art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 1989 r. nr 25, poz. 137) zarządza się, co następuje:

Rozdział 1 **Przepisy ogólne**

§ 1. 1. Rozporządzenie określa wysokość i podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zasady, terminy i tryb zgłaszania do ubezpieczenia społecznego, rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz opłacania składek na ubezpieczenie społeczne następujących osób:

1) pracowników,

1a)¹⁾ osób pobierających stypendia sportowe, jeżeli nie podlegają ubezpieczeniu społecznemu z innego tytułu oraz nie uczą się i nie studiują w systemie studiów dziennych,

2)²⁾ osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia oraz osób z nimi współpracujących,

3) członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych,

4) osób prowadzących działalność gospodarczą oraz osób z nimi współpracujących,

5) adwokatów,

6)³⁾ małżonków pracowników skierowanych do pracy w przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych, w stałych przedstawicielstwach przy Organizacji Narodów Zjednoczonych i w innych misjach specjalnych za granicą, w instytutach, ośrodkach informacji i kultury za granicą,

7)⁴⁾ osób, które z powodu stanu zdrowia swojego dziecka, wymagającego – bez względu na wiek – stałej opieki oraz pielęgnacji lub po-

mocy w czynnościach samoobsługowych, nie mogą podjąć albo kontynuować zatrudnienia.

2. Rozporządzenie określa również wysokość i podstawę wymiaru składek na zaopatrzenie emerytalne twórców i artystów oraz zasady, terminy i tryb zgłaszania ich do zaopatrzenia emerytalnego oraz opłacania składek, a także wysokość i podstawę wymiaru składek za osoby wykonujące pracę w czasie odbywania kary pozbawienia wolności.

§ 2. Użyte w rozporządzeniu określenia oznaczają:

1) oddział ZUS – oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych właściwy ze względu na siedzibę zakładu pracy lub siedzibę (miejsce zamieszkania) osoby prowadzącej działalność gospodarczą oraz twórców,

2) zakłady pracy – uspołecznione i nie uspołecznione zakłady pracy oraz osoby fizyczne, a także instytucje kościelne i zakonne – zatrudniające pracowników,

3) ubezpieczenie – ubezpieczenie społeczne,

4) zaopatrzenie emerytalne – zaopatrzenie emerytalne twórców lub zaopatrzenie emerytalne osób wykonujących pracę w czasie odbywania kary pozbawienia wolności,

5) świadczenia – świadczenia z ubezpieczenia społecznego,

6) umowa – umowę agencyjną lub umowę zlecenia,

7) działalność – działalność gospodarczą prowadzoną na własny rachunek,

8)⁵⁾ najniższe wynagrodzenie – najniższe wynagrodzenie pracowników, określone przez Ministra Pracy i Polityki Socjalnej na podstawie Kodeksu pracy.

§ 3. Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne lub zaopatrzenie emerytalne, której wysokość, w myśl rozporządzenia, jest uzależniona od przeciętnego wynagrodzenia, ustala się miesięcznie poczynając od trzeciego miesiąca kalendarzowego każdego kwartału na okres trzech miesięcy na podstawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia z poprzedniego kwartału, ogłaszanego dla celów emerytalnych.

Rozdział 2

Składki na ubezpieczenie społeczne pracowników

§ 4.⁶⁾ Składka na ubezpieczenie społeczne pracowników wynosi, z uwzględnieniem § 5 i § 52, 45% podstawy wymiaru składki.

§ 5. 1.⁷⁾ Okręgowy inspektor pracy Państwowej Inspekcji Pracy oraz państwowy wojewódzki inspektor sanitarny mogą wystąpić do

oddziału ZUS o wymierzenie dodatkowej składki w wysokości 7% podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne pracowników zakładów pracy, w których stwierdzono pogorszenie warunków pracy wyrażające się wzrostem co najmniej jednego z następujących czynników:

1) udziału liczby zatrudnionych w warunkach przekroczenia najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia oraz przy pracach szczególnie uciążliwych – w liczbie zatrudnionych bezpośrednio w produkcji, jeżeli wzrost tego udziału nie wynika wyłącznie ze zmniejszenia zatrudnienia na stanowiskach bezpośrednio produkcyjnych,

2) liczby zachorowań na choroby zawodowe, które zostały spowodowane występującymi zagrożeniami,

3) liczby wypadków przy pracy, w tym w szczególności wypadków o powtarzających się przyczynach,

4) liczby rent przyznanych z tytułu wypadków przy pracy lub chorób zawodowych, o których mowa w pkt. 2.

2.⁸⁾ Dodatkowa składka, o której mowa w ust. 1, może być wymierzana zakładom pracy określonym w art. 3 Kodeksu pracy, z wyłączeniem jednostek organizacyjnych prowadzących gospodarkę finansową na zasadach określonych w prawie budżetowym.

3. Inspektorzy, o których mowa w ust. 1, mogą wystąpić do oddziału ZUS o zaprzestanie wymierzania dodatkowej składki na ubezpieczenie społeczne pracowników, jeżeli nastąpi poprawa warunków pracy wyrażająca się zmniejszeniem czynników wymienionych w ust. 2.

4. Wymierzenie dodatkowej składki oraz zaprzestanie jej wymierzania następuje od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego po miesiącu, w którym wpłynęło wystąpienie inspektorów określone w ust. 1.

§ 6.⁹⁾ Wysokość składki na ubezpieczenie społeczne pracowników uznanych za osoby niepełnosprawne regulują przepisy o zatrudnieniu i rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

§ 7. 1. Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne pracowników stanowi dochód w gotówce i w naturze z tytułu wykonywania pracy w ramach stosunku pracy, z wyjątkiem:

1) gratyfikacji (nagród jubileuszowych),

2) odpraw przysługujących w związku z przejściem na emeryturę lub rentę inwalidzką,

3) ekwiwalentów za nie wykorzystany urlop wypoczynkowy, ekwiwalentów za nie wykorzystane dni wolne od pracy,

4) odszkodowań przysługujących pracownikowi w razie niezgodnego z prawem rozwiązania stosunku pracy przez zakład pracy,

5) odpraw pośmiertnych po zmarłych pracownikach, wypłacanych na podstawie Kodeksu pracy lub przepisów układów zbiorowych pracy,

6) dodatkowych świadczeń pieniężnych bądź wartości świadczeń w naturze nie mających charakteru deputatu, przyznawanych na podstawie przepisów szczególnych (kart branżowych), np. ekwiwalentu pieniężnego z tytułu zwrotu kosztów przejazdów urlopowych, świadczeń na pomoce naukowe dla dzieci, świadczeń przyznawanych z okazji uroczystych dni, jak tradycyjne „barbórkowe”, korzyści materialnych zapewnionych pracownikom w układach zbiorowych pracy lub w umowach indywidualnych, a polegających na uprawnieniu do zakupu po cenach niższych niż detaliczne niektórych artykułów lub przedmiotów, korzystania z bezpłatnych lub częściowo odpłatnych przejazdów środkami lokomocji, z biletów teatralnych, kinowych itp.,

7) nagród okolicznościowych, wypłacanych w związku z uroczystym dniem lub też należących do sfery praw honorowych,

8) nagród rzeczowych,

9) wartości świadczeń rzeczowych wynikających z przepisów dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy (w tym posiłków profilaktycznych) oraz ekwiwalentów za te świadczenia, a także ekwiwalentów za pranie i reperację odzieży roboczej wykonywane we własnym zakresie przez pracowników, ekwiwalentów za przedłużenie używalności odzieży roboczej, za używanie odzieży własnej zamiast odzieży roboczej, za nie wydane pracownikom przysługujące im środki higieny osobistej,

10) ekwiwalentu pieniężnego za użyte przy wykonywaniu pracy narzędzia, materiały lub sprzęt, stanowiące własność wykonawcy,

11)¹⁰⁾ wypłat należności z tytułu podróży służbowych, w tym dodatków dewizowych, czarterowych i innych wypłat w walucie obcej związanej z podróżą służbową za granicę, z zastrzeżeniem ust. 1a, oraz z tytułu wyrównywania wydatków ponoszonych przez pracownika w związku z wykonywaniem pracy poza stałym miejscem pracy lub poza stałym miejscem zamieszkania, m.in. dodatków i ryczałtów za rozłąkę, strawnego, dodatków godzinowych, wypłacanych w przedsiębiorstwie państwowym „Polskie Koleje Państwowe”,

12) ryczałtów i ekwiwalentów za używanie do celów służbowych prywatnych samochodów lub innych środków lokomocji,

13) wartości wyżywienia wydawanego bezpłatnie lub częściowo odpłatnie na kursach i szkoleniach,

14) wartości posiłków regeneracyjno-wzmacniających oraz innych środków wydawanych niektórym grupom pracowników do spożycia wyłącznie w czasie wykonywania pracy bez prawa do ekwiwalentu z tego tytułu, m.in. w zakładach gastronomicznych, placówkach żywienia przyzakładowego, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, zakładach dla nieletnich, służbie zdrowia, domach czasowych, marynarzom i rybakom oraz dodatków kalorycznych wypłacanych na podstawie odrębnych przepisów,

15) wypłat należności obliczanych od wielkości efektów uzyskanych przez zastosowanie pracowniczego projektu wynalazczego i za dokumentację dostarczoną bezumownie przez twórcę projektu, przydatną do stosowania projektu, oraz nagród za wynalazczość, a także nagród za prace badawcze i wdrożeniowe,

16) nagród o charakterze szczególnym, a zwłaszcza nagród państwowych, resortowych o charakterze nagród państwowych, nagród konkursowych, nagród za szczególne osiągnięcia w zakresie prac badawczych oraz zastosowania ich wyników w praktyce, nagród za ratownictwo morskie, nagród dla krwiodawców, nagród za upowszechnianie kultury, nagród za osiągnięcia w eksporcie przyznawanych z funduszu nagród Ministra Współpracy Gospodarczej z Zagranicą,

17) zasiłków na zagospodarowanie oraz zasiłków osiedleniowych,

18) jednorazowych pożyczek na zagospodarowanie (np. dla młodych małżeństw),

19) zapomóg wypłacanych pracownikom z funduszu zapomóg pozostającego w dyspozycji ministrów (kierowników urzędów centralnych) i wojewodów (prezydentów miast: stołecznego Warszawy, Krakowa i Łodzi) oraz w dyspozycji Służby Więziennej,

20) wypłat przeznaczonych na pomoc zdrowotną dla nauczycieli korzystających z opieki zdrowotnej,

21) ryczałtów oraz dodatków wypłacanych w złotych obywatelom polskim zatrudnionym za granicą przez pracodawcę zagranicznego w ramach współpracy gospodarczej i naukowo-technicznej,

22) jednorazowych odszkodowań z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu albo śmierci oraz odszkodowań za przedmioty utracone lub uszkodzone wskutek wypadku przy pracy, przysługujących od zakładu pracy,

23)¹¹⁾ świadczeń finansowych ze środków przeznaczonych na cele socjalne: z funduszu socjalnego, funduszu mieszkaniowego i przewidzianej na te cele części nadwyżki bilansowej w spółdzielczości, jeżeli odpisy na te fundusze są dokonywane na zasadach i do wysokości

określonej w odrębnych przepisach o zakładowych funduszach socjalnym i mieszkaniowym,

24)¹²⁾ prowizji od zysku przedsiębiorstwa państwowego,

25)¹³⁾ premii i nagród za oszczędne zużycie paliwa płynnego i za oszczędne wykorzystanie ogumienia.

1a.¹⁴⁾ Podstawę wymiaru składek stanowi równowartość dodatków dewizowych wypłaconych pracownikom zatrudnionym na morskich statkach handlowych i rybackich, obliczona według kursu walut obowiązującego w dniu wypłaty dodatku – w wysokości ustalonej dla celów emerytalno-rentowych w układzie zbiorowym.

2. Do podstawy wymiaru składek przyjmuje się również honoraria wypłacane:

1) dziennikarzom za pracę dziennikarską przez macierzystą redakcję, z tym że w Komitecie do Spraw Radia i Telewizji „Polskie Radio i Telewizja” przez redakcję macierzystą rozumie się w Warszawie Zespół Polskiego Radia albo Zespół Telewizji Polskiej, a w terenie – rozgłośnię radiową albo ośrodek telewizyjny bądź ośrodek radiowo-telewizyjny (z uwzględnieniem programu ogólnopolskiego),

2) pracownikom własnym za prace związane z przygotowaniem, realizacją i organizacją programu radiowego i telewizyjnego w Komitecie do Spraw Radia i Telewizji „Polskie Radio i Telewizja”, w ośrodku telewizyjnym bądź ośrodku radiowo-telewizyjnym albo rozgłośni radiowej oraz wynagrodzenia za pracę dla terytorialnie właściwego ośrodka telewizyjnego (ośrodka radiowo-telewizyjnego) i programu ogólnopolskiego,

3) pracownikom za realizację i opracowanie filmów w jednostkach do tego uprawnionych, do wysokości nie przekraczającej trzykrotnego przeciętnego wynagrodzenia.

3.¹⁵⁾ Wartość pieniężną świadczeń w naturze ustala się w wysokości ekwiwalentu pieniężnego określonego we właściwych przepisach branżowych lub normach budżetowych, a w razie ich braku:

1) jeżeli przedmiotem świadczeń są rzeczy lub usługi wchodzące w zakres działalności gospodarczej pracodawcy – według cen stosowanych wobec innych odbiorców niż pracownicy,

2) jeżeli przedmiotem świadczenia są usługi zakupione przez pracodawcę – według cen zakupu,

3) jeżeli przedmiotem świadczeń jest udostępnienie lokalu mieszkalnego – w wysokości równowartości czynszu, jaki przysługiwałby w razie zawarcia umowy najmu tego lokalu.

4.¹⁶⁾ Roczna wartość użytkowania działki przez nauczycieli określa się jako równowartość 2q żyta według obliczonej dla celów podatku

rolnego średniej ceny skupu żyta za okres, z którego dochód przyjmuje się do podstawy wymiaru składek.

5.¹⁷⁾ (Skreślony).

6.¹⁸⁾ (Skreślony).

§ 8.¹⁹⁾ (Skreślony).

§ 9.²⁰⁾ Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne za pracowników zatrudnionych za granicą w polskich zakładach pracy stanowi kwota zadeklarowana, za zgodą pracownika, przez zakład pracy, nie niższa od przeciętnego wynagrodzenia.

§ 10. 1.²¹⁾ Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie pracowników, z zastrzeżeniem § 8 i 9, zatrudnionych w pełnym wymiarze czasu pracy nie może być w stosunku miesięcznym niższa od kwoty odpowiadającej wysokości najniższego wynagrodzenia.

2. W razie zatrudnienia w niepełnym wymiarze czasu pracy, kwotę najniższej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, wynikającą z ust. 1, zmniejsza się proporcjonalnie do ustalonego wymiaru czasu pracy.

3.²²⁾ W razie osiągnięcia dochodu za niepełny miesiąc pracy, kwotę najniższej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, wynikającą z ust. 1 i z § 9, zmniejsza się odpowiednio, przyjmując, że miesiąc liczy 30 dni.

§ 11.²³⁾ Przepisów § 7 i 10 nie stosuje się do składki na ubezpieczenie społeczne pracowników zatrudnionych w celu nauki zawodu lub przyuczenia do wykonywania określonej pracy; podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne tych pracowników stanowi ich wynagrodzenie ustalone na podstawie odrębnych przepisów. W razie osiągnięcia dochodu za niepełny miesiąc, kwotę podstawy wymiaru składek zmniejsza się odpowiednio, przyjmując, że miesiąc liczy 30 dni.

§ 12. 1. Zakłady pracy są obowiązane zarejestrować się w oddziale ZUS w ciągu 10 dni od zatrudnienia pierwszego pracownika.

2. Zakłady pracy zgłaszają pracowników do ubezpieczenia w deklaracji rozliczeniowej, w terminach przewidzianych do rozliczania i opłacania składek.

3. Zakłady pracy zatrudniające nie więcej niż 20 pracowników dokonują imiennego zgłoszenia każdego z pracowników do ubezpieczenia. Oddział ZUS może zwolnić zakład pracy z imiennego zgłaszania do ubezpieczenia.

4. Zakłady pracy zatrudniające powyżej 20 pracowników lub zwolnione z imiennego zgłaszania do ubezpieczenia zgłaszają pracowni-

ków do ubezpieczenia przez podanie w deklaracji rozliczeniowej łącznej liczby zatrudnionych pracowników na koniec okresu, którego deklaracja dotyczy.

§ 13. 1. Jeżeli zakład pracy nie zgłosił do ubezpieczenia zatrudnionego pracownika, oddział ZUS z urzędu ustala i stwierdza w formie decyzji obowiązek ubezpieczenia.

2. Jeżeli zakład pracy zgłosił do ubezpieczenia osobę nie spełniającą warunków do objęcia tym ubezpieczeniem, oddział ZUS stwierdza w formie decyzji brak obowiązku ubezpieczenia.

§ 14. 1. Zakład pracy jest obowiązany, bez uprzedniego wezwania, opłacać i rozliczać składki na ubezpieczenie pracowników za każdy miesiąc kalendarzowy, w którym zatrudnia pracowników.

2. Rozliczenie, o którym mowa w ust. 1, obejmuje również wypłacone pracownikom świadczenia. Świadczenia podlegające finansowaniu przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych zalicza się na poczet składek.

3. Rozliczenie składek i wypłaconych świadczeń następuje w deklaracji rozliczeniowej, która w szczególności powinna zawierać:

1) imienny wykaz pracowników, wymiar czasu pracy, wysokość wynagrodzenia oraz datę rozpoczęcia i zaprzestania pracy, jeżeli zakład pracy jest obowiązany do imiennego zgłaszania do ubezpieczenia zatrudnionych pracowników,

2) liczbę pracowników zatrudnionych w ostatnim dniu okresu, którego deklaracja dotyczy, wobec zakładów pracy zwolnionych z imiennego zgłaszania do ubezpieczenia zatrudnionych pracowników,

3) obliczoną kwotę składek,

4) zestawienie wypłaconych pracownikom przez zakład pracy świadczeń podlegających finansowaniu przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz świadczeń pokrywanych przez zakład pracy.

4. Kwota świadczeń nieprawnie wypłaconych lub wypłaconych w niewłaściwej wysokości obciąża zakład pracy i nie podlega zaliczeniu na poczet składek.

5. Zakład pracy, który nie wypłaca pracownikom świadczeń, zwolniony jest z obowiązku składania deklaracji rozliczeniowej za miesiąc kalendarzowy, w którym skład osobowy pracowników i ich wynagrodzenie oraz kwota składek nie uległy zmianie w stosunku do miesiąca poprzedniego. Zakład pracy jest obowiązany jednak złożyć deklarację rozliczeniową za grudzień każdego roku.

6. Jeżeli zakład pracy zwolniony od comiesięcznego składania deklaracji nie ureguluje składek za określony miesiąc, oddział ZUS

z urzędu zawiadamia go o dokonanych przypisie składek na ubezpieczenie społeczne za ten miesiąc.

7.²⁴⁾ (Skreślony).

8.²⁵⁾ (Skreślony).

9.²⁶⁾ Zakład pracy opłaca składki i przesyła deklarację rozliczeniową za dany miesiąc do 15 dnia następnego miesiąca, z zastrzeżeniem ust. 10.

10.²⁷⁾ Zakład pracy, który wypłaca pracownikom wynagrodzenia ze środków pobranych z banku, opłaca składki i przesyła deklarację rozliczeniową za dany miesiąc w dniu pobrania z rachunku bankowego środków na wynagrodzenia, potwierdzonym stemplem banku na deklaracji rozliczeniowej, nie później jednak niż do 15 dnia następnego miesiąca.

11.²⁸⁾ Oddział ZUS w szczególnie uzasadnionych przypadkach może ustalić dla zakładu pracy inny niż określony w ust. 9 termin opłacania składek i przesyłania deklaracji rozliczeniowej.

§ 15. Jeżeli kwota wypłaconych przez zakład pracy świadczeń podlegających zaliczeniu na poczet składek przewyższa kwotę należnych składek, oddział ZUS zwraca zakładowi pracy kwotę tej nadwyżki w terminie 30 dni.

§ 16. 1. Jeżeli zakład pracy nie nadesłał w obowiązującym terminie deklaracji rozliczeniowej, mimo że nie jest zwolniony z comiesięcznego składania deklaracji, oddział ZUS z urzędu wymierza składkę w wysokości wynikającej z ostatnio złożonej deklaracji rozliczeniowej, bez uwzględnienia wypłaconych świadczeń podlegających zaliczeniu na poczet składek, i zawiadamia o tym zakład pracy.

2. Jeżeli po wymierzeniu składek z urzędu zakład pracy złoży deklarację rozliczeniową, oddział ZUS koryguje dokonany wymiar z urzędu do wysokości wynikającej ze złożonej deklaracji.

§ 17. Jeżeli zakład pracy nieprawidłowo obliczył kwotę należnych składek na ubezpieczenie społeczne pracowników, oddział ZUS z urzędu oblicza i wymierza składkę na ich ubezpieczenie, wydając decyzję w sprawie wymiaru składek.

§ 18. Składkę na ubezpieczenie społeczne pracowników zaokrągla się do pełnych 100 zł przez podwyższenie w górę, jeżeli końcówka jest wyższa od 50 zł, lub w dół, jeżeli jest równa bądź niższa od 50 zł.

§ 19.²⁹⁾ Składki na ubezpieczenie społeczne pracowników zatrudnionych przez agenta w zakładzie prowadzonym na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia opłaca agent za pośrednictwem jednostki, na której rzecz umowa jest wykonywana.

§ 19a.³⁰⁾ 1. Składka na ubezpieczenie społeczne osób pobierających stypendia sportowe na podstawie odrębnych przepisów wynosi 45% kwoty wypłaconego miesięcznego stypendium sportowego.

2. Składki na ubezpieczenie społeczne osób, o których mowa w ust. 1, opłaca klub lub inna jednostka organizacyjna wypłacająca stypendium sportowe.

3. W zakresie zgłaszania do ubezpieczenia, rozliczania składek oraz opłacania składek na ubezpieczenie osób, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy § 12-18.

Rozdział 3

Składki na ubezpieczenie społeczne osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia oraz osób z nimi współpracujących³¹⁾

§ 20. 1.³²⁾ Składka na ubezpieczenie społeczne osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia oraz osób z nimi współpracujących wynosi, z zastrzeżeniem § 21, 40% podstawy wymiaru składki.

2. Składkę, o której mowa w ust. 1, w części wynoszącej 50%, pokrywa osoba, która zawarła umowę, za siebie i osoby z nią współpracujące, a w pozostałej części – jednostka gospodarki uspołecznionej.

3. Składkę na ubezpieczenie społeczne wozaków oraz osób z nimi współpracujących, wykonujących usługi transportowe na rzecz Lasów Państwowych i parków narodowych, w wysokości określonej w ust. 1, pokrywa w całości jednostka, na której rzecz umowa jest wykonywana.

§ 21. 1.³³⁾ Składka na ubezpieczenie społeczne osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia oraz osób z nimi współpracujących na rzecz:

- 1) Przedsiębiorstwa Kolportażowo-Handlowego „Ruch”,
  - 2) Państwowego Przedsiębiorstwa „Totalizator Sportowy”,
  - 3) przedsiębiorstw obrotu produktami naftowymi Centrali Produktów Naftowych,
  - 4) Polskiego Związku Motorowego przy obsłudze stacji paliw
- wynosi 45% podstawy wymiaru składki.

2. Składkę na ubezpieczenie, o której mowa w ust. 1, pokrywa w całości jednostka gospodarki uspołecznionej.

§ 22.³⁴⁾ 1.³⁵⁾ Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie stanowi, z zastrzeżeniem ust. 2, dochód bieżąco zadeklarowany przez jednost-

kę gospodarki uspołecznionej za zgodą osoby, która zawarła umowę, nie niższy jednak od kwoty odpowiadającej 60% przeciętnego wynagrodzenia i nie wyższy od dochodu zadeklarowanego za poprzedni miesiąc więcej niż o 50%.

2.³⁶⁾ Jeżeli w umowie określono wysokość dochodu z jej wykonywania kwotowo albo w kwotowej stawce godzinowej lub akordowej, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie stanowi dochód z wykonywania umowy.

§ 23.³⁷⁾ Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne osób współpracujących stanowi dochód bieżąco zadeklarowany przez osobę, która zawarła umowę, nie niższy jednak od kwoty odpowiadającej 60% przeciętnego wynagrodzenia i nie wyższy od dochodu zadeklarowanego za poprzedni miesiąc więcej niż o 50%.

§ 23a.³⁸⁾ Za miesiąc, w którym nastąpiło rozpoczęcie lub zakończenie wykonywania umowy albo współpracy i była ona wykonywana tylko przez część tego miesiąca, kwotę najniższej podstawy wymiaru składek, o której mowa w § 22 ust. 1 i w § 23, zmniejsza się odpowiednio, przyjmując, że miesiąc liczy 30 dni.

§ 24. W okresie kontynuowania ubezpieczenia składkę na ubezpieczenie społeczne opłaca w całości ubezpieczony w wysokości i od podstawy wymiaru składki za okres ostatniego miesiąca kalendarzowego, w którym istniał obowiązek ubezpieczenia, nie niższej jednak od kwoty odpowiadającej 60% przeciętnego wynagrodzenia.

§ 25. 1. Jednostka, która zawarła umowę, obowiązana jest bez uprzedniego wezwania rozliczać co miesiąc składki na ubezpieczenie osób wykonujących umowę i osób współpracujących oraz wypłacone tym osobom świadczenia podlegające finansowaniu przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

2. Rozliczenie, o którym mowa w ust. 1, następuje w deklaracji rozliczeniowej, w której podana jest łączna liczba osób wykonujących umowę i osób współpracujących.

3. Jednostka, która zawarła umowę, jest obowiązana bez uprzedniego wezwania przesłać do oddziału ZUS deklarację rozliczeniową i opłacić całość należnej składki na ubezpieczenie osób wykonujących umowę i osób współpracujących, po potrąceniu świadczeń finansowanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, w terminie do 20 dnia każdego miesiąca za miesiąc ubiegły. Przepisy § 14 ust. 4 oraz § 15-18 stosuje się odpowiednio.

4. Oddział ZUS w szczególnie uzasadnionych przypadkach może ustalić inny niż określony w ust. 3 termin przesyłania deklaracji rozliczeniowej i przekazywania składek.

§ 26. 1. Osoba zamierzająca kontynuować ubezpieczenie po ustaniu obowiązku ubezpieczenia zawiadamia o tym oddział ZUS najpóźniej w ciągu 30 dni po ustaniu obowiązku ubezpieczenia.

2. Oddział ZUS może przywrócić termin do zgłoszenia wniosku o kontynuowanie ubezpieczenia, o którym mowa w ust. 1.

3. Osoba kontynuująca ubezpieczenie oblicza kwotę składki i opłaca składkę w terminie do 10 dnia każdego miesiąca za miesiąc ubiegły. Przepis § 18 stosuje się odpowiednio.

4. Oddział ZUS w szczególnie uzasadnionych przypadkach może przywrócić termin opłacania składek, o którym mowa w ust. 1.

5. W razie nieopłacenia składki w terminie, o którym mowa w ust. 3 i 4, ubezpieczenie ustaje od miesiąca kalendarzowego, za który nie opłacono składki.

§ 26a.³⁹⁾ 1. Przepisy § 20 ust. 1 i § 22-26 stosuje się odpowiednio do składek na ubezpieczenie społeczne osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia na rzecz innych niż uspołecznione zakładów pracy i osób fizycznych oraz do osób z nimi współpracujących.

2. Ilekroć w przepisach niniejszego rozdziału jest mowa o jednostce gospodarki uspołecznionej, należy przez to rozumieć również inne niż uspołecznione zakłady pracy i osoby fizyczne.

Rozdział 4

Składki na ubezpieczenie społeczne członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych

§ 27.⁴⁰⁾ Składka na ubezpieczenie społeczne członków spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych wynosi 45% podstawy wymiaru składki, z uwzględnieniem § 52.

§ 28. Podstawę wymiaru składki stanowi osiągnięty dochód z tytułu pracy w spółdzielni lub z tytułu wytwarzania na jej rzecz produktów rolnych przez członka spółdzielni, z wyjątkiem wypłat, o których mowa w § 7 ust. 1.

§ 29. 1. W zakresie zgłaszania do ubezpieczenia, rozliczania składek i świadczeń oraz płacenia składek na ubezpieczenie członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych stosuje się, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, odpowiednio przepisy § 12-18.

2. Rolnicza spółdzielnia produkcyjna i spółdzielnia kółek rolniczych jest obowiązana zarejestrować się w oddziale ZUS w ciągu 10 dni od daty zarejestrowania się w sądzie.

3.⁴¹⁾ W deklaracji rozliczeniowej rolnicza spółdzielnia produkcyjna i spółdzielnia kółek rolniczych wykazuje łącznie kwotę składek na ubezpieczenie członków i pracowników oraz wypłaconych im świadczeń podlegających finansowaniu przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Rozdział 5

Składki na ubezpieczenie społeczne osób prowadzących działalność gospodarczą oraz osób z nimi współpracujących

§ 30.⁴²⁾ Składka na ubezpieczenie społeczne osób prowadzących działalność gospodarczą oraz osób z nimi współpracujących wynosi 40% podstawy wymiaru składki.

§ 31. 1.⁴³⁾ Podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne osób prowadzących działalność gospodarczą oraz osób z nimi współpracujących stanowi dochód bieżąco zadeklarowany przez osobę prowadzącą działalność, nie niższy jednak od kwoty odpowiadającej 60% przeciętnego wynagrodzenia i nie wyższy od dochodu zadeklarowanego za poprzedni miesiąc więcej niż o 50%.

2.⁴⁴⁾ Za miesiąc, w którym nastąpiło rozpoczęcie lub zakończenie działalności gospodarczej albo współpracy i była ona wykonywana tylko przez część tego miesiąca, kwotę najniższej podstawy wymiaru składek, o której mowa w ust. 1, zmniejsza się odpowiednio, przyjmując, że miesiąc liczy 30 dni.

3.⁴⁵⁾ Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie w okresie kontynuowania ubezpieczenia stanowi kwota podstawy wymiaru składek za okres ostatniego miesiąca kalendarzowego, w którym istniał obowiązek ubezpieczenia, nie niższa jednak od kwoty odpowiadającej 60% przeciętnego wynagrodzenia.

§ 32. Osoba prowadząca działalność dokonuje w oddziale ZUS zgłoszenia do ubezpieczenia siebie i osób współpracujących w ciągu 10 dni od dnia rozpoczęcia działalności lub współpracy.

§ 33. 1. Na podstawie danych zawartych w zgłoszeniu do ubezpieczenia oddział ZUS ustala obowiązek ubezpieczenia.

2. Oddział ZUS zawiadamia osobę prowadzącą działalność o objęciu ubezpieczeniem społecznym jej i osób z nią współpracujących oraz o trybie i zasadach opłacania składek, a także wydaje legitymacje ubezpieczeniowe.

3. Jeżeli z treści zgłoszenia do ubezpieczenia lub z innych okoliczności wynika, że obowiązek ubezpieczenia nie istnieje, oddział ZUS wydaje decyzję o niepodleganiu ubezpieczeniu.

4. W razie niezgłoszenia do ubezpieczenia przez osobę prowadzącą działalność, oddział ZUS dokonuje zgłoszenia do ubezpieczenia z urzędu i wydaje decyzję o podleganiu ubezpieczeniu.

5. W sprawach innych niż określone w ust. 3 i 4 oddział ZUS wydaje decyzję tylko na wniosek osoby, której decyzja bezpośrednio dotyczy.

§ 34. Osoba prowadząca działalność jest obowiązana zawiadomić oddział ZUS o zaprzestaniu działalności lub współpracy oraz o innych zmianach, jakie zaszły w stosunku do danych zawartych w zgłoszeniu do ubezpieczenia, w ciągu 10 dni po nastąpieniu tych zmian.

§ 35. 1. Osoba prowadząca działalność jest obowiązana obliczać kwotę należnych składek i bez uprzedniego wezwania opłacać składki za siebie i za osoby współpracujące w terminie, z zastrzeżeniem ust. 2, w którym opłaca składki na ubezpieczenie zatrudnionych pracowników. Przepis § 18 stosuje się odpowiednio.

2. Osoba prowadząca działalność, nie zatrudniająca pracowników, opłaca składki w terminie do 10 dnia każdego miesiąca za miesiąc ubiegły.

§ 36. Osoba prowadząca działalność może, na podstawie decyzji oddziału ZUS, potrącać z należnych składek kwoty zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych przysługujących jej i osobom współpracującym. Przepis § 15 stosuje się odpowiednio.

§ 37. Zwolnienie z opłacania składek następuje za okres pobierania zasiłku chorobowego lub macierzyńskiego albo odbywania czynnej służby wojskowej, służby zastępczej lub zasadniczej służby w obronie cywilnej. Jeżeli okres pobierania zasiłku lub odbywania służby występuje w dwóch lub więcej kolejnych miesiącach, składek nie opłaca się za każdy miesiąc, w którym trwał on co najmniej 15 dni.

§ 38. 1. Objęcie ubezpieczeniem, uzależnione od wniosku osoby prowadzącej działalność lub osoby współpracującej mającej ustalone

prawo do emerytury lub renty, następuje począwszy od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego następującego po miesiącu, w którym wniosek został zgłoszony.

2. Jeżeli osoba objęta ubezpieczeniem, w myśl ust. 1, składa wniosek o wystąpienie z ubezpieczenia, ubezpieczenie ustaje od miesiąca wskazanego we wniosku, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym wniosek został zgłoszony.

§ 39. 1. Osoba zamierzająca kontynuować ubezpieczenie po ustaniu obowiązku ubezpieczenia zawiadamia o tym oddział ZUS najpóźniej w ciągu 30 dni po ustaniu obowiązku ubezpieczenia.

2. Oddział ZUS może przywrócić termin do zgłoszenia wniosku o kontynuowanie ubezpieczenia, o którym mowa w ust. 1.

§ 40. 1. Osoba kontynuująca ubezpieczenie oblicza kwotę składki i opłaca składkę w terminie do 10 dnia każdego miesiąca za miesiąc ubiegły. Przepis § 18 stosuje się odpowiednio.

2. Oddział ZUS w szczególnie uzasadnionych przypadkach może przywrócić termin opłacania składek, o którym mowa w ust. 1.

3. W razie nieopłacenia składki w terminie, o którym mowa w ust. 1 i 2, ubezpieczenie ustaje od miesiąca kalendarzowego, za który nie opłacono składki.

Rozdział 6

Składki na ubezpieczenie społeczne adwokatów

§ 41.⁴⁶⁾ Składka na ubezpieczenie społeczne adwokatów wynosi 45% podstawy wymiaru składki.

§ 42.⁴⁷⁾ 1. Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne adwokatów stanowi wynik finansowy z tytułu członkostwa w zespole adwokackim.

2. Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne adwokatów wykonujących zawód indywidualnie lub wspólnie z innym adwokatem stanowi dochód bieżąco zadeklarowany przez adwokata, nie niższy jednak od kwoty odpowiadającej 60% przeciętnego wynagrodzenia i nie wyższy od dochodu zadeklarowanego za poprzedni miesiąc więcej niż o 50%.

§ 43. W zakresie zgłaszania do ubezpieczenia, rozliczania składek i świadczeń oraz opłacania składek na ubezpieczenie adwokatów stosuje się odpowiednio przepisy § 12-18.

Rozdział 7

Składki na zaopatrzenie emerytalne twórców i artystów

§ 44.⁴⁸⁾ Składka na zaopatrzenie emerytalne twórców i artystów wynosi 29% podstawy wymiaru składki.

§ 45.⁴⁹⁾ 1. Podstawę wymiaru składki na zaopatrzenie emerytalne twórców i artystów stanowi dochód bieżąco zadeklarowany przez twórcę, nie niższy jednak od kwoty odpowiadającej 60% przeciętnego wynagrodzenia.

2. Za miesiąc, w którym nastąpiło rozpoczęcie lub zakończenie działalności twórczej i była ona wykonywana tylko przez część tego miesiąca, kwotę najniższej podstawy wymiaru składek, o której mowa w ust. 1, zmniejsza się odpowiednio, przyjmując, że miesiąc liczy 30 dni.

§ 46. 1. Twórca dokonuje w oddziale ZUS zgłoszenia do zaopatrzenia emerytalnego w ciągu 10 dni od otrzymania decyzji Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców, uznającej działalność za twórczą i ustalającej datę jej rozpoczęcia.

2.⁵⁰⁾ Oddział ZUS zawiadamia twórcę o objęciu zaopatrzeniem emerytalnym oraz o trybie i zasadach opłacania składek, a także wydaje legitymację ubezpieczeniową.

§ 47. Twórca jest obowiązany zawiadomić oddział ZUS o wszelkich zmianach w stosunku do danych zawartych w zgłoszeniu do zaopatrzenia emerytalnego w ciągu 10 dni po nastąpieniu tych zmian.

§ 48. 1. Obowiązek opłacania składek powstaje od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego następującego po miesiącu, w którym twórca rozpoczął wykonywanie działalności twórczej.

2.⁵¹⁾ Dla twórcy objętego przepisami o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin lub innymi przepisami o zaopatrzeniu emerytalnym, obowiązek opłacania składek powstaje od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego następującego po miesiącu, w którym zgłosił wniosek o objęcie zaopatrzeniem emerytalnym twórców.

3. Twórca po ustaleniu prawa do emerytury lub renty z zaopatrzenia emerytalnego może, na swój wniosek, opłacać składki od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego następującego po miesiącu, w którym został zgłoszony taki wniosek.

§ 48a.⁵²⁾ Obowiązek opłacania składek ustaje z końcem miesiąca kalendarzowego, w którym:

- 1) twórca zaprzestał wykonywania działalności twórczej,

2) ustalono prawo twórcy do emerytury lub renty, chyba że zgłosił on wniosek deklarujący dalsze opłacanie składek,

3) twórca podjął pracę, z tytułu której został objęty przepisami o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin lub innymi przepisami o zaopatrzeniu emerytalnym, chyba że zgłosił wniosek deklarujący dalsze opłacanie składek.

§ 49. Twórca jest obowiązany obliczać kwotę należnych składek i bez uprzedniego wezwania opłacać składki w terminie do 10 dnia następnego miesiąca po upływie kwartału za kwartał ubiegły. Przepis § 18 stosuje się odpowiednio.

§ 50. 1. Od obowiązku opłacania składek jest zwolniony twórca, który co najmniej przez 30 kolejnych dni:

1) odbywa czynną służbę wojskową, służbę zastępczą lub zasadniczą służbę w obronie cywilnej albo

2)⁵³⁾ przebywa w szpitalu lub w innym zakładzie przeznaczonym dla osób potrzebujących całodobowych lub całodziennych świadczeń zdrowotnych.

2. Zwolnienie od obowiązku opłacania składek dotyczy miesięcy, w których okoliczności uzasadniające zwolnienie, określone w ust. 1, trwały nie krócej niż 15 dni.

Rozdział 8

Składki z tytułu wykonywania pracy przez skazanych

§ 51.⁵⁴⁾ Składka za skazanych z tytułu wykonywania przez nich pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności wynosi 32% całkowitego dochodu za tę pracę.

Rozdział 8a⁵⁵⁾

Składki na ubezpieczenie społeczne niektórych innych osób

§ 51a. 1. Składka na ubezpieczenie społeczne:

1) małżonków pracowników skierowanych do pracy w przedstawicielstwach dyplomatycznych, urządach konsularnych, w stałych przedstawicielstwach przy Organizacji Narodów Zjednoczonych i w innych misjach specjalnych za granicą, w instytutach, ośrodkach informacji i kultury za granicą,

2) osób, które z powodu stanu zdrowia swojego dziecka, wymagającego – bez względu na wiek – stałej opieki oraz pielęgnacji lub pomocy w czynnościach samoobsługowych, nie mogą podjąć albo kontynuować zatrudnienia, wynosi 32% zadeklarowanej przez te osoby kwoty, nie niższej od najniższego wynagrodzenia.

2. Osoby, o których mowa w ust. 1, opłacają składki na ubezpieczenie społeczne począwszy od miesiąca wskazanego we wniosku o objęcie ubezpieczeniem, zgłoszonym we właściwym ze względu na miejsce zamieszkania oddziale ZUS, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym wniosek został zgłoszony.

3. Po zgłoszeniu przez osoby, o których mowa w ust. 1, wniosku o objęcie ubezpieczeniem oddział ZUS zawiadamia zgłaszających o objęciu ubezpieczeniem oraz o trybie i zasadach opłacania składek, a także wydaje legitymacje ubezpieczeniowe.

4. Osoby, o których mowa w ust. 1, opłacają składki na ubezpieczenie społeczne bez uprzedniego wezwania w terminie do 10 dnia każdego miesiąca za miesiąc ubiegły. Niepłacenie składek na ubezpieczenie przez 3 kolejne miesiące uważa się za rezygnację z ubezpieczenia od miesiąca, w którym zaprzestano opłacania składek. Ponowne objęcie ubezpieczeniem następuje po złożeniu wniosku.

5. Możliwość opłacania składek na ubezpieczenie społeczne przez osoby, o których mowa w ust. 1 pkt. 1, ustaje z upływem 3 miesięcy po miesiącu, w którym nastąpiło odwołanie małżonka do kraju.

6. Przepis § 17 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 9

Przepisy przejściowe i końcowe

§ 52.⁵⁶⁾ W 1993 r. składka na ubezpieczenie społeczne, o której mowa w § 4 i 27, za członków spółdzielni i pracowników zatrudnionych bezpośrednio w produkcji rolnej jest opłacana w części wynoszącej 35% podstawy jej wymiaru przez jednostkę prowadzącą produkcję rolną albo przez osobę fizyczną prowadzącą gospodarstwa rolne w rozumieniu przepisów o podatku rolnym lub dział specjalny w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, jeżeli nie prowadzi ponadto innej działalności gospodarczej, w pozostałej zaś części – jest refundowana Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych z budżetu państwa.

§ 53. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych określa szczegółowe zasady postępowania w sprawach zgłoszeń do ubezpieczenia i zaopatrzenia emerytalnego, rozliczania składek i świadczeń oraz opłacania składek.

§ 54. Przy ustalaniu do dnia 28 lutego 1990 r. kwoty podstawy wymiaru składek, której wysokość w myśl rozporządzenia jest uzależniona od przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia z poprzedniego kwartału, za wynagrodzenie to należy przyjąć kwotę 209 000 zł.

§ 55. W rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 19 marca 1976 r. w sprawie wykonania przepisów dekretu o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz ich rodzin (Dz.U. nr 13, poz. 74 i z 1983 r. nr 27, poz. 131) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w § 1 skreśla się pkt. 5,
- 2) skreśla się § 11-14,
- 3) w § 22 skreśla się wyrazy „ustalaniu obowiązku opłacania składek i ich wysokości”.

§ 55a.⁵⁷⁾ Przy ustalaniu za okres od dnia 1 stycznia 1992 r. do dnia 31 maja 1992 r. kwoty podstawy wymiaru składek, której wysokość w myśl § 9, § 22 ust. 1, § 24, § 31 ust. 1 i 3, § 42 ust. 2 i § 45 ust. 1 jest uzależniona od przeciętnego wynagrodzenia z poprzedniego kwartału, za wynagrodzenie to należy przyjąć kwotę 2 190 000 zł.

§ 55b.⁵⁸⁾ Osoby, o których mowa w § 51a ust. 1, jeżeli złożą wniosek o objęcie ubezpieczeniem społecznym w ciągu 6 miesięcy poczynając od dnia 1 marca 1992 r., mogą być na swój wniosek objęte ubezpieczeniem i opłacać składki od dnia 1 stycznia 1992 r.

§ 56. Tracą moc:

1) § 1 ust. 1, § 2-5, § 9, § 10 ust. 3, § 11 i 12 oraz § 15 pkt. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 r. w sprawie wykonania ustawy o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (Dz.U. nr 46, poz. 250; z 1982 r. nr 13, poz. 102 i z 1983 r. nr 68, poz. 305),

2) § 2-17 rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 11 lutego 1977 r. w sprawie wykonania ustawy o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników i niektórych innych osób prowadzących działalność zarobkową na własny rachunek oraz ich rodzin (Dz.U. nr 6, poz. 25; z 1978 r. nr 19, poz. 87; z 1981 r. nr 5, poz. 22 i z 1983 r. nr 66, poz. 300),

3) § 1 rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 17 maja 1983 r. w sprawie ubezpieczenia społecznego adwokatów – członków zespołów adwokackich (Dz.U. nr 28, poz. 138),

4) § 1 pkt. 1 i § 2-6 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 sierpnia 1987 r. w sprawie wykonania ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym twórców i ich rodzin (Dz.U. nr 26, poz. 145),

5) rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 1987 r. w sprawie zgłaszania pracowników do ubezpieczenia społecznego oraz składek na to ubezpieczenie (Dz.U. nr 37, poz. 211; z 1988 r. nr 36, poz. 284 i z 1989 r. nr 61, poz. 365).

§ 57. 1. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia i ma zastosowanie do składek na ubezpieczenie społeczne i zaopatrzenie emerytalne należnych za okres od dnia 1 stycznia 1990 r., z uwzględnieniem ust. 2.

2. Do dochodu stanowiącego podstawę wymiaru składek, o której mowa w § 7 ust. 1, przyjmuje się nagrody z zakładowego funduszu nagród przysługujące za 1990 r. i wypłacone po dniu 1 stycznia 1991 r.

---

¹⁾ § 1 ust. 1 pkt. 1a dodany przez § 1 pkt. 1 lit. a) rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

²⁾ § 1 ust. 1 pkt. 2 zmieniony przez § 1 pkt. 1 lit. b) rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

³⁾ § 1 ust. 1 pkt. 6 dodany przez § 1 pkt. 1 lit. c) rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

⁴⁾ § 1 ust. 1 pkt. 7 dodany przez § 1 pkt. 1 lit. c) rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

⁵⁾ § 2 pkt. 8 dodany przez § 1 pkt. 2 rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

⁶⁾ § 4 zmieniony przez § 1 pkt. 3 rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

⁷⁾ § 5 ust. 1:

— zmieniony przez § 1 pkt. 1 rozporządzenia z dnia 26 marca 1991 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 28, poz. 120) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 kwietnia 1991 r.

— zmieniony przez § 1 pkt. 4 rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

⁸⁾ § 5 ust. 2 zmieniony przez § 1 pkt. 1 rozporządzenia z dnia 26 marca 1991 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 28, poz. 120) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 kwietnia 1991 r.

⁹⁾ § 6 zmieniony przez § 1 pkt. 5 rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

¹⁰⁾ § 7 ust. 1 pkt. 11:

— zmieniony przez § 6 pkt. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 października 1990 r. zmieniającego niektóre przepisy w sprawie ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (Dz.U. z 1990 r. nr 71, poz. 418) z dniem 1 stycznia 1990 r.

— zmieniony przez § 1 pkt. 2 lit. a) tiret. pierwszy rozporządzenia z dnia 26 marca 1991 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 28, poz. 120) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 stycznia 1991 r.

¹¹⁾ § 7 ust. 1 pkt. 23 zmieniony przez § 1 pkt. 6 lit. a) tiret. pierwszy rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

¹²⁾ § 7 ust. 1 pkt. 24:

— dodany przez § 1 rozporządzenia z dnia 5 lutego 1991 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 12, poz. 49) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 kwietnia 1990 r.

— zmieniony przez § 1 pkt. 6 lit. a) tiret. drugi rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

¹³⁾ § 7 ust. 1 pkt. 25 dodany przez § 1 pkt. 2 lit. a) tiret. drugi rozporządzenia z dnia 26 marca 1991 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 28, poz. 120) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 stycznia 1991 r.

¹⁴⁾ § 7 ust. 1a dodany przez § 1 pkt. 2 lit. b) rozporządzenia z dnia 26 marca 1991 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 28, poz. 120) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 stycznia 1991 r.

¹⁵⁾ § 7 ust. 3 zmieniony przez § 1 pkt. 6 lit. b) rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

¹⁶⁾ § 7 ust. 4 zmieniony przez § 1 pkt. 6 lit. b) rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

¹⁷⁾ § 7 ust. 5 skreślony przez § 1 pkt. 6 lit. c) rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

¹⁸⁾ § 7 ust. 6 skreślony przez § 1 pkt. 6 lit. c) rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

¹⁹⁾ § 8 skreślony przez § 1 pkt. 7 rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

²⁰⁾ § 9 zmieniony przez § 6 pkt. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 października 1990 r. zmieniającego niektóre przepisy w sprawie ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (Dz.U. z 1990 r. nr 71 poz. 418) z dniem 1 stycznia 1991 r.

²¹⁾ § 10 ust. 1 zmieniony przez § 1 pkt. 8 rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

²²⁾ § 10 ust. 3 zmieniony przez § 1 pkt. 3 rozporządzenia z dnia 26 marca 1991 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 28, poz. 120) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 kwietnia 1991 r.

²³⁾ § 11 zmieniony przez § 1 pkt. 4 rozporządzenia z dnia 26 marca 1991 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 28, poz. 120) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 kwietnia 1991 r.

²⁴⁾ § 14 ust. 7 skreślony przez § 1 pkt. 5 lit. a) rozporządzenia z dnia 26 marca 1991 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 28, poz. 120) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 kwietnia 1991 r.

²⁵⁾ § 14 ust. 8 skreślony przez § 1 pkt. 5 lit. a) rozporządzenia z dnia 26 marca 1991 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 28, poz. 120) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 kwietnia 1991 r.

²⁶⁾ § 14 ust. 9:

— zmieniony przez § 1 pkt. 5 lit. b) rozporządzenia z dnia 26 marca 1991 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 28, poz. 120) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 kwietnia 1991 r.

— zmieniony przez § 1 pkt. 9 lit. a) rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

²⁷⁾ § 14 ust. 10 dodany przez § 1 pkt. 9 lit. b) rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

²⁸⁾ § 14 ust. 11:

— zmieniony przez § 1 pkt. 5 lit. b) rozporządzenia z dnia 26 marca 1991 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 28, poz. 120) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 kwietnia 1991 r.

— według numeracji ustalonej przez § 1 pkt. 9 lit. c) rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

²⁹⁾ § 19 zmieniony przez § 1 pkt. 10 rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

³⁰⁾ § 19a dodany przez § 1 pkt. 11 rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

³¹⁾ Tytuł rozdziału 3 zmieniony przez § 1 pkt. 12 rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

³²⁾ § 20 ust. 1 zmieniony przez § 1 pkt. 13 rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

³³⁾ § 21 ust. 1 zmieniony przez § 1 pkt. 14 rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

³⁴⁾ § 22 zmieniony przez § 1 pkt. 6 rozporządzenia z dnia 26 marca 1991 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 28, poz. 120) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 kwietnia 1991 r.

³⁵⁾ § 22 ust. 1 zmieniony przez § 1 pkt. 2 rozporządzenia z dnia 23 lipca 1991 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 69, poz. 295) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 8 sierpnia 1991 r.

³⁶⁾ § 22 ust. 2 zmieniony przez § 1 pkt. 15 rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

³⁷⁾ § 23 zmieniony przez § 1 pkt. 3 rozporządzenia z dnia 23 lipca 1991 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 69, poz. 295) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 8 sierpnia 1991 r.

³⁸⁾ § 23a dodany przez § 1 pkt. 7 rozporządzenia z dnia 26 marca 1991 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 28, poz. 120) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 kwietnia 1991 r.

³⁹⁾ § 26a dodany przez § 1 pkt. 16 rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

⁴⁰⁾ § 27 zmieniony przez § 1 pkt. 17 rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

⁴¹⁾ § 29 ust. 3 zmieniony przez § 1 pkt. 8 rozporządzenia z dnia 26 marca 1991 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 28, poz. 120) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 kwietnia 1991 r.

⁴²⁾ § 30 zmieniony przez § 1 pkt. 18 rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

⁴³⁾ § 31 ust. 1 zmieniony przez § 1 pkt. 4 rozporządzenia z dnia 23 lipca 1991 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 69, poz. 295) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 8 sierpnia 1991 r.

⁴⁴⁾ § 31 ust. 2 zmieniony przez § 1 pkt. 9 lit. a) rozporządzenia z dnia 26 marca 1991 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 28, poz. 120) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 kwietnia 1991 r.

⁴⁵⁾ § 31 ust. 3 według numeracji ustalonej przez § 1 pkt. 9 lit. b) rozporządzenia z dnia 26 marca 1991 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 28, poz. 120) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 kwietnia 1991 r.

⁴⁶⁾ § 41 zmieniony przez § 1 pkt. 19 rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

⁴⁷⁾ § 42 zmieniony przez § 1 pkt. 20 rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

⁴⁸⁾ § 44 zmieniony przez § 1 pkt. 21 rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

⁴⁹⁾ § 45 zmieniony przez § 1 pkt. 10 rozporządzenia z dnia 26 marca 1991 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 28, poz. 120) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 kwietnia 1991 r.

⁵⁰⁾ § 46 ust. 2:

– zmieniony przez § 1 pkt. 11 rozporządzenia z dnia 26 marca 1991 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 28, poz. 120) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 kwietnia 1991 r.

– zmieniony przez § 1 pkt. 22 rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

⁵¹⁾ § 48 ust. 2 zmieniony przez § 1 pkt. 12 rozporządzenia z dnia 26 marca 1991 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 28, poz. 120) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 kwietnia 1991 r.

⁵²⁾ § 48a dodany przez § 1 pkt. 13 rozporządzenia z dnia 26 marca 1991 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 28, poz. 120) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 kwietnia 1991 r.

⁵³⁾ § 50 ust. 1 pkt. 2 zmieniony przez § 1 pkt. 23 rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

⁵⁴⁾ § 51 zmieniony przez § 1 pkt. 24 rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

⁵⁵⁾ Rozdział 8a dodany przez § 1 pkt. 25 rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

⁵⁶⁾ § 52:

– zmieniony przez § 1 rozporządzenia z dnia 12 czerwca 1990 r. (Dz.U. z 1990 r. nr 41, poz. 238) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 29 czerwca 1990 r.

– zmieniony przez § 1 pkt. 14 rozporządzenia z dnia 26 marca 1991 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 28, poz. 120) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 stycznia 1991 r.

– zmieniony przez § 1 pkt. 26 rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

– zmieniony przez § 1 rozporządzenia z dnia 6 kwietnia 1993 r. (Dz.U. z 1993 r. nr 33, poz. 146) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 stycznia 1993 r.

⁵⁷⁾ § 55a dodany przez § 1 pkt. 27 rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

⁵⁸⁾ § 55b dodany przez § 1 pkt. 27 rozporządzenia z dnia 27 lutego 1992 r. (Dz.U. z 1992 r. nr 18, poz. 76) zmieniającego nin. rozporządzenie z dniem 1 marca 1992 r.

B. Zbiór przepisów regulujących zasady klasyfikacji wynagrodzeń w sektorze uspołecznionym w latach 1959-1990

Załącznik do uchwały nr 197 Rady Ministrów z dnia 13 czerwca 1958 r. w sprawie zasad i trybu wydawania przez banki państwowym przedsiębiorstwom środków pieniężnych na fundusz płac (M.P. z 1958 r. nr 48, poz. 278)

Instrukcja o składnikach funduszu płac

§ 1. 1. Do funduszu płac zalicza się kwoty wykazane zgodnie z obowiązującymi przepisami (tabele płac i zaszeregowania, obowiązujące normy płac itp.) przez zakład pracy do wypłaty za pracę wykonaną przez osoby stale i niestale zatrudnione w danym zakładzie pracy lub przez osoby zatrudnione na podstawie umowy o dzieło lub umowy zlecenia, niezależnie od źródeł finansowania i rodzaju dokumentów płatniczych (listy płacy, rachunki). Do funduszu płac zalicza się zatem należności zarówno za prace objęte planem, jak i wykonane poza planem.

2. Fundusz płac nie podlega pomniejszeniu o wszelkiego rodzaju potrącenia, jak np. podatek od wynagrodzenia, pobrane przez pracownika zaliczki, należność za mieszkanie i inne świadczenia komunalne oraz inne potrącenia dokonywane na podstawie prawomocnych tytułów wykonawczych lub na pokrycie rat pobranych pożyczek z pracowniczych kas zapomogowo-pożyczkowych.

3. Jeżeli zatrudniony wykonuje powierzoną mu pracę przy użyciu swego sprzętu lub narzędzi, wówczas do funduszu płac wlicza się tylko tę część wykazanej do wypłaty należności, która przysługuje zatrudnionemu z tytułu należności za wykonaną pracę, natomiast kwot należnych zatrudnionemu za zużycie sprzętu lub narzędzi do funduszu płac nie wlicza się. Dla określenia wysokości tych należności należy kierować się rzeczywistymi w danych warunkach kosztami zużycia sprzętu lub narzędzi. Przepis niniejszy ma zastosowanie, jeżeli postanowienia układów zbiorowych pracy nie stanowią inaczej.

4. Do funduszu płac wykazanego za dany okres (miesiąc, kwartał, rok) wlicza się należności za prace wykonane lub zakończone w tym okresie, rozliczane do terminu ostatecznej wypłaty. Należności nie rozliczone do ustalonego obowiązującymi przepisami terminu ostatecznej wypłaty wlicza się do funduszu płac przypadającego za ten okres, w którym dokument płatniczy przekazano do wypłaty.

§ 2. W sprawozdaniu z wykonania planu funduszu płac za dany okres (miesiąc, kwartał, rok) wykazuje się wszystkie kwoty, o których mowa w § 1.

§ 3. Zakłady pracy są obowiązane prowadzić następującą ewidencję wydatków osobowych:

1) fundusz płac, o którym mowa w § 1, z podziałem na:

- a) osobowy,
  - b) bezosobowy,
  - c) honoraria,
  - d) prowizje w handlu drobnodetalicznym,
- 2) jednorazowe premie i nagrody,
- 3) inne pieniężne i niepieniężne świadczenia na rzecz pracowników.

§ 4. Do funduszu płac zalicza się w szczególności:

1) płacę akordową, zależną od ilości jednostek produkcji (stawka akordowa, ewentualnie zachęta akordowa oraz nadwyżka akordowa),

2) płacę czasowo-godzinową, dniówkową, miesięczną (płace wynikające z osobistego zaszeregowania),

3) płace w systemie prowizyjnym,

4) płace ryczałtowe, dodatki funkcyjne, lokalne, specjalne,

5) dopłaty z tytułu progresji akordowej,

6) premie według obowiązujących regulaminów,

7) dopłaty z tytułu pracy w godzinach nadliczbowych i świątecznych,

8) dopłaty za porę nocną,

9) dopłaty za szkodliwe i uciążliwe warunki pracy,

10) dopłaty dla brygadzystów za kierownictwo,

11) dopłaty za szkolenie wewnątrzzakładowe, kierownictwo pracą praktykantów itp.,

12) dopłaty za wysługę lat,

13) płace za przestój i braki powstałe nie z winy pracownika,

14) wynagrodzenie za urlop wypoczynkowy,

15) wynagrodzenie za urlop okolicznościowy,

16) ryczałt za opiekę nad klubami racjonalizatorskimi,

17) ryczałt dla społecznych inspektorów pracy,

18) ryczałt za prowadzenie kasy zapomogowo-pożyczkowej,

19) płacę za czas nieobecności związanej z wykonywaniem obowiązków społecznych i państwowych,

20) płace za czas choroby pracowników publicznoprawnych,

21) płace za czas przerwy dla matek karmiących,

22) wynagrodzenie pracowników delegowanych na kursy szkoleniowe i doszkalające, jeśli pozostają na etacie przedsiębiorstwa,

23) ustawowe odprawy przy zwolnieniu z pracy i przenoszeniu,

- 24) deputaty,
- 25) wartość bezpłatnych usług komunalnych,
- 26) wartość bezpłatnego umundurowania,
- 27) wynagrodzenie za prace twórcze i autorskie,
- 28) wynagrodzenie za prace załadunkowe i wyładunkowe oraz przewozowe,
- 29) wynagrodzenie za udział w posiedzeniach komisji,
- 30) wynagrodzenie za prace zlecone,
- 31) wynagrodzenie za ekspertyzy, porady i konsultacje,
- 32) wynagrodzenie za prace związane z opracowaniem, oceną lub realizacją projektów racjonalizatorskich oraz popularyzację wynalazczości i postępu technicznego,
- 33) wynagrodzenie za udział w orkiestrze zakładowej,
- 34) należności za usługi wykonywane przez chałupników, jeśli w myśl przepisów szczególnych należności te są objęte funduszem płac.

§ 5. Do funduszu płac nie zalicza się:

- 1) nagród oraz wynagrodzeń za prace pokrywane z funduszu zakładowego oraz z tej części czystej nadwyżki w spółdzielniach, która pozostaje do dyspozycji walnego zgromadzenia członków spółdzielni,
- 2) wszelkich wynagrodzeń za pracę z funduszy celowych spółdzielczości,
- 3) premii za współudział w realizacji projektów racjonalizatorskich oraz premii za pomoc techniczną przy ich teoretycznym opracowywaniu,
- 4) nagród dla jubilatów,
- 5) nagród konkursowych,
- 6) jednorazowych premii wypłacanych na podstawie doraźnych uchwał Rządu,
- 7) wynagrodzeń za wynalazki pracownicze, udoskonalenia techniczne i usprawnienia,
- 8) wynagrodzeń za praktyki wakacyjne,
- 9) stypendiów,
- 10) zwrotu kosztów za pomoce szkolne,
- 11) diet dla delegowanych, kosztów przejazdów oraz kosztów przeniesienia służbowego,
- 12) kosztów związanych z „Dniem Górnika”, „Dniem Hutnika”, „Dniem Stocznio-wca”, „Dniem Kolejarza”, „Dniem Energetyka”, „Dniem Gazownika”, „Dniem Skalnika”,
- 13) wyposażenia w odzież absolwentów szkół przysposobienia zawodowego,

- 14) wartości odzieży roboczej i ochronnej oraz wartości środków odżywczych, wydawanych pracownikom zgodnie z obowiązującymi przepisami,
- 15) wartości wyżywienia wydawanego w pełni lub częściowo bezpłatnie,
- 16) odpraw pośmiertnych i zwrotu kosztów pogrzebu,
- 17) innych pieniężnych i niepieniężnych świadczeń na rzecz pracowników, wynikających ze zbiorowych układów pracy oraz obowiązujących przepisów,
- 18) wynagrodzeń za wykonane prace i usługi, od których pobierany jest podatek dochodowy, obrotowy lub gruntowy (zaliczka na podatek gruntowy).

Uchwała nr 107 Rady Ministrów

z dnia 27 marca 1962 r.

w sprawie składników funduszu płac, wynagrodzeń z funduszu zakładowego i z czystej nadwyżki spółdzielni oraz składników wynagrodzeń nie objętych funduszem płac w jednostkach na rozrachunku gospodarczym

(M.P. z 1962 r. nr 29, poz. 124)

Rozdział I

Przepisy ogólne

§ 1. Wynagrodzenia za pracę obejmują wszelkie wypłaty brutto należne osobom fizycznym za wykonanie określonej pracy lub należne z tytułu stosunku pracy w przedsiębiorstwach państwowych oraz spółdzielczych i wypłacane przez zakład pracy.

§ 2. Zakłady pracy obowiązane są prowadzić ewidencję wynagrodzeń brutto (§ 1) według zasad następującej klasyfikacji:

- 1) fundusz płac:
  - a) osobowy fundusz płac,
  - b) bezosobowy fundusz płac,
  - c) prowizje;
- 2) wynagrodzenia z funduszu zakładowego i z czystej nadwyżki spółdzielni;
- 3) inne wynagrodzenia nie objęte funduszem płac.

§ 3. Jeśli zatrudniony wykonuje powierzoną mu pracę przy użyciu swego sprzętu lub narzędzi, wówczas do wydatków osobowych wlicza się tylko tę część wykazanej do wypłaty należności, która przysługuje mu z tytułu należności za osobistą pracę, natomiast kwot należnych za zużycie sprzętu, narzędzi i materiału nie wlicza się do wydatków osobowych. Dla określenia wysokości tej ostatniej należności należy kierować się rzeczywistymi w danych warunkach kosztami zużycia sprzętu lub narzędzi, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej. Ta część należności, która przypada do zaewidencjonowania zgodnie z § 2, powinna być wyodrębniona na rachunku wykonawcy.

Rozdział II **Fundusz płac**

§ 4. 1. Do funduszu płac zalicza się kwoty brutto, niezależnie od źródeł finansowania i rodzaju dokumentów płatniczych (listy płacy, rachunki), wykazane przez jednostki na rozrachunku gospodarczym jako należności za pracę wykonywaną przez osoby zatrudnione stale, sezonowo bądź na określony czas lub w niepełnym wymiarze godzin albo przez inne osoby fizyczne, zatrudnione na podstawie umowy o dzieło lub umowy zlecenia, jeżeli od tych prac i usług nie pobiera się podatku dochodowego, obrotowego lub gruntowego.

2. Do funduszu płac zalicza się należności zarówno za prace objęte planem, jak i wykonywane poza planem.

3. Do funduszu płac wykazanego za dany okres sprawozdawczy (miesiąc, kwartał, rok) wlicza się należności za prace wykonane lub zakończone w tym okresie, a rozliczone i wypłacone do terminu zamykającego dany okres sprawozdawczy. Za termin zamykający dany okres sprawozdawczy uważa się termin ostatecznego rozliczenia lub termin złożenia sprawozdania Głównemu Urzędowi Statystycznemu, w zależności od tego, który z tych terminów przewidziany jest instrukcjami Głównego Urzędu Statystycznego. Należności nie rozliczone do terminu zamykającego dany okres sprawozdawczy wlicza się do funduszu płac tego okresu, w którym dokument płatniczy przekazano do wypłaty.

§ 5. Do osobowego funduszu płac zalicza się wszelkie wypłaty brutto za pracę stałą lub sezonową, należne osobom fizycznym znajdującym się w ewidencji personalnej zakładu pracy, wypłacone lub należne z tytułu wykonywanej przez nie pracy i wynikające ze stosunku pracy, a w szczególności:

- 1) płace akordowe zależne od ilości wykonanych jednostek produkcji (stawka akordowa, zachęta akordowa oraz nadwyżka akordowa, dopłaty z tytułu progresji akordowej),
- 2) płace czasowo-godzinowe, dniówkowe i miesięczne (wynikające z osobistego zaszeregowania),
- 3) płace w systemie prowizyjnym i płace ryczałtowe,
- 4) dodatki funkcyjne, lokalne, specjalne i za języki obce,
- 5) premie,
- 6) dopłaty z tytułu pracy w godzinach nadliczbowych i świątecznych,
- 7) dopłaty za pracę nocną,
- 8) dopłaty za szkodliwe i uciążliwe warunki pracy,
- 9) dopłaty dla brygadzystów i za kierownictwo,
- 10) dopłaty za instruktaż i szkolenie wewnątrzzakładowe, za kierownictwo pracą praktykantów itp.
- 11) dopłaty za wysługę lat, wynagrodzenia z tytułu kart górnika, hutnika itp.
- 12) płace za przestoje i braki powstałe nie z winy pracownika,
- 13) wynagrodzenie za urlop wypoczynkowy lub okolicznościowy,
- 14) ryczałty za opiekę nad klubami racjonalizatorskimi, prowadzenie kasy zapomogowo-pożyczkowej,
- 15) ryczałt dla społecznych inspektorów pracy,
- 16) płace za czas nieobecności związanej z wykonywaniem obowiązków społecznych i państwowych,
- 17) wynagrodzenia za czas choroby pracowników, płatne przez zakład pracy, zgodnie z obowiązującymi przepisami,
- 18) płace za przerwy w pracy matek karmiących,
- 19) wynagrodzenia pracowników delegowanych na kursy szkoleniowe i doksztalcające, jeśli pozostają na etacie przedsiębiorstwa,
- 20) odprawy przy zwolnieniu z pracy i przenoszeniu pracowników, przewidziane w obowiązujących przepisach,
- 21) wartość deputatów,
- 22) wartość bezpłatnego umundurowania,
- 23) wynagrodzenie chałupników w przemyśle.

§ 6. Do bezosobowego funduszu płac zalicza się należności określone w uchwale nr 21 Rady Ministrów z dnia 17 stycznia 1962 r. w sprawie zasad gospodarowania bezosobowym funduszem płac w przedsiębiorstwach państwowych (Monitor Polski nr 11, poz. 35).

§ 7. Do prowizji zalicza się wynagrodzenia sprzedawców w kioskach i straganach ulicznych w handlu drobnodetalicznym, wynagro-

dzenia za skup, składowanie, transport, kopcowanie ziemiopłodów, za skup runa leśnego oraz wynagrodzenie zlewniarzy za skup mleka.

Rozdział III

Wynagrodzenia z funduszu zakładowego przedsiębiorstw państwowych i z czystej nadwyżki spółdzielni

§ 8. 1. Do wynagrodzeń z funduszu zakładowego zalicza się wszelkie wypłaty gotówkowe do rąk pracowników z tytułu nagród oraz bezpłatne świadczenia na rzecz pracowników, wynikające z przepisów o funduszu zakładowym.

2. Do wynagrodzeń z czystej nadwyżki spółdzielni zalicza się wypłaty i bezpłatne świadczenia z czystej nadwyżki pozostającej do dyspozycji walnego zgromadzenia członków spółdzielni, w części wydatkowanej na rzecz pracowników.

Rozdział IV

Inne wynagrodzenia nie objęte funduszem płac

§ 9. Do wynagrodzeń nie objętych funduszem płac zalicza się:

1) nagrody (np. za postępowanie techniczne, za produkcje eksportową, z tytułu współzawodnictwa międzyzakładowego, fundusz nagród w przedsiębiorstwach nie objętych funduszem zakładowym, nagrody za wynalazki, racjonalizację itp.),

2) nagrody dla jubilatów,

3) nagrody konkursowe,

4) jednorazowe nagrody, wypłacane na podstawie doraźnych uchwał Rządu,

5) wynagrodzenie za wynalazki pracownicze, udoskonalenia techniczne i usprawnienia,

6) stypendia pracownicze,

7) wynagrodzenia za praktyki płatne przez zakład pracy i wynagrodzenia za pracę, wypłacane bezpośrednio do rąk uczniów nie będących pracownikami przedsiębiorstwa,

8) zwrot kosztów za pomoce szkolne,

9) koszty związane z urządzeniem uroczystości „Dnia Górnika”, „Dnia Hutnika” itp.

10) wartość wyposażenia w odzież absolwentów szkół przysposobienia zawodowego,

11) wartość odzieży roboczej wydawanej w pełni lub częściowo bezpłatnie oraz wartość środków odżywczych i piorących wydawanych pracownikom,

12) wartość wyżywienia wydawanego w pełni lub częściowo bezpłatnie, jeżeli nie stanowi ona deputatu (świadczenia) zaliczanego do osobowego funduszu płac,

13) wartość innych pieniężnych i niepieniężnych świadczeń na rzecz pracowników, które nie wchodzi w zakres składników wynagrodzeń określonych w rozdziałach II i III uchwały.

Rozdział V **Przepis końcowy**

§ 10. Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 stycznia 1962 r.

Uchwała nr 8 Rady Ministrów

z dnia 12 stycznia 1965 r.

**w sprawie składników funduszu płac i pozostałych wynagrodzeń
z tytułu pracy w jednostkach gospodarki społecznej**

(M.P. z 1965 r. nr 2, poz. 5)

Rada Ministrów uchwała, co następuje:

Rozdział I **Przepisy ogólne**

§ 1. Wynagrodzenie za pracę obejmuje wszelkie wypłaty pieniężne brutto oraz świadczenia w naturze należne za wykonanie określonej pracy lub należne z tytułu stosunku pracy (umowy o pracę, umowy chałupniczej, umowy agencyjnej, umowy zlecenia bądź umowy o dzieło), wypłacane osobom fizycznym przez jednostki gospodarki społecznej.

§ 2. 1. Wynagrodzenia za pracę obejmują:

1) wynagrodzenia objęte funduszem płac:

- a) osobowy fundusz płac,
- b) bezosobowy fundusz płac,
- c) fundusz honorariów,
- d) fundusz prowizji;

2) wynagrodzenia z funduszu zakładowego i funduszków o podobnym charakterze (§ 10);

3) inne wynagrodzenia, nie objęte funduszem płac i nie wymienione w pkt. 2, zwane dalej „innymi wynagrodzeniami”.

2. Do wynagrodzeń z tytułu pracy nie zalicza się wypłat dokonywanych ze środków Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Państwowego Zakładu Ubezpieczeń, wartości świadczeń rzeczowych wynikających z przepisów o bezpieczeństwie i higienie pracy, jak: odzież robocza, środki piorące i odżywcze, bilety do łaźni itp., oraz świadczeń w postaci biletów pracowniczych lub dopłat do nich (bilety z tytułu „Karty Górnika”, dojazdy do rodzin dla pracowników zwerbowanych, dopłaty do biletów miesięcznych).

§ 3. Jeżeli zatrudniony wykonuje powierzoną mu pracę przy użyciu swego materiału, sprzętu lub narzędzi, wówczas do wynagrodzenia za pracę zalicza się tylko tę część należnej wypłaty, która przysługuje mu z tytułu osobistej pracy. Nie zalicza się natomiast kwot stanowiących ekwiwalent zużycia materiału, sprzętu lub narzędzi. Dla określenia wysokości tej ostatniej należności należy kierować się rzeczywistymi w danych warunkach kosztami zużycia materiału, sprzętu lub narzędzi, jeśli przepisy szczególne nie stanowią inaczej. Podział należności na wynagrodzenia za pracę i ekwiwalent za zużycie materiału, sprzętu lub narzędzi powinien być uwidoczniony w rachunku wykonawcy.

§ 4. 1. Do funduszu płac danego okresu sprawozdawczego (miesiąc, kwartał, rok) wlicza się należności za prace wykonane lub zakończone w tym okresie, a rozliczone do terminu zamykającego dany okres sprawozdawczy. Za termin zamykający dany okres sprawozdawczy uważa się obowiązujący termin ostatecznego rozliczenia lub termin złożenia sprawozdania Głównemu Urzędowi Statystycznemu w zależności od tego, który z tych terminów przewidziany jest instrukcjami Głównego Urzędu Statystycznego. Należności nie rozliczone do terminu zamykającego dany okres sprawozdawczy wlicza się do funduszu płac tego okresu, w którym dokument płatniczy przekazano do wypłaty.

2. Należności z tytułu premii, nie rozliczone do terminu zamykającego rok sprawozdawczy, wykazuje się w sprawozdaniach za rok, w którym dokonano wypłaty, w wyodrębnionej pozycji, z oznaczeniem, że kwota dotyczy poprzedniego roku sprawozdawczego.

3. Należności z funduszu zakładowego oraz funduszków o podobnym charakterze (§ 10), jak również inne wynagrodzenia wykazuje się w sprawozdaniach sporządzonych za ten okres sprawozdawczy, w którym dokument płatniczy przekazano do wypłaty.

Rozdział 2

Fundusz płac

§ 5. 1. Do funduszu płac zalicza się wynagrodzenia pieniężne brutto i świadczenia w naturze, niezależnie od źródeł ich finansowania, rodzaju dokumentów będących podstawą wypłaty, stanowiące należności za pracę wykonaną przez pracowników zatrudnionych na czas nieokreślony, sezonowo, na czas określony lub na czas wykonywania określonej roboty albo przez inne osoby fizyczne wykonujące prace na podstawie umowy chałupniczej, umowy o dzieło lub umowy zlecenia, jeżeli od wynagrodzeń za te prace i usługi nie pobiera się podatku dochodowego, obrotowego lub gruntowego.

2. Do funduszu płac zalicza się należności zarówno za prace objęte planem, jak i wykonywane poza planem.

§ 6. Do osobowego funduszu płac zalicza się wszelkie wypłaty pieniężne brutto i świadczenia w naturze za pracę stałą lub sezonową pracowników (znajdujących się w ewidencji personalnej zakładu pracy) dokonane lub należne z tytułu wykonanej przez nich pracy i wynikające z umowy o pracę (nominacji) bądź z umowy chałupniczej oraz umowy o naukę zawodu lub przyuczenia do określonej pracy, a w szczególności:

1) wynagrodzenia wynikające z obowiązujących systemów płac, jak:

a) płace akordowe (w tym nadwyżki akordowe, dopłaty z tytułu progresji akordowej),

b) płace czasowe (godzinowe, dniówkowe, miesięczne),

c) płace w systemie prowizyjnym (z wyjątkiem płac zaliczonych do funduszu prowizji, a wymienionych w § 9) oraz płace ryczałtowe i specjalne,

d) premie;

2) dodatki funkcyjne, służbowe, lokalne, specjalne, za znajomość języków obcych, za posiadanie szczególnych kwalifikacji itp.;

- 3) dopłaty z tytułu pracy w godzinach nadliczbowych i świątecznych oraz za pracę na drugiej i trzeciej zmianie;
- 4) dopłaty za dyżury domowe;
- 5) dopłaty z tytułu pracy w godzinach nocnych;
- 6) dopłaty za pracę w warunkach szkodliwych, uciążliwych i niebezpiecznych;
- 7) dopłaty za instruktaż i szkolenie wewnątrzzakładowe, za kierowanie pracą praktykantów itp.;
- 8) dopłaty dla brygadzystów za kierowanie brygadą;
- 9) dopłaty za wysługę lat i wynagrodzenie wynikające z kart górnika, hutnika itp.;
- 10) dopłaty do wynagrodzeń pracowników najniżej zarabiających;
- 11) płace za czas przestojów i braki produkcyjne powstałe nie z winy pracownika;
- 12) dopłaty za rozłąkę;
- 13) wynagrodzenia za czynności dodatkowe wykonywane przez nauczycieli w szkole, zgodnie z obowiązującymi przepisami;
- 14) wynagrodzenia za czas urlopów wypoczynkowych lub okolicznościowych;
- 15) wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy pracownika, obciążające zakład pracy zgodnie z obowiązującymi przepisami;
- 16) wynagrodzenia za czas nieobecności pracowników, związanej z wykonywaniem obowiązków społecznych i państwowych;
- 17) dodatkowe wynagrodzenie radców prawnych określone w § 6 uchwały nr 400 Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 1963 r. w sprawie zasad wynagradzania radców prawnych i referentów prawnych zatrudnionych w przedsiębiorstwach państwowych, zjednoczeniach oraz w bankach państwowych (Monitor Polski nr 94, poz. 438);
- 18) ekwiwalenty dla nauczycieli za zawieszoną rentę w razie zatrudnienia;
- 19) dodatki terenowe;
- 20) wynagrodzenia za przerwy w pracy matek karmiących;
- 21) wynagrodzenia pracowników delegowanych na kursy szkoleniowe i doształcające;
- 22) wynagrodzenia za przeprowadzanie egzaminów oraz wynagrodzenia za recenzowanie prac kontrolnych na studiach zaocznych;
- 23) wynagrodzenie chałupników;
- 24) ryczałty za opiekę nad klubami racjonalizatorskimi i za prowadzenie księgowości kas zapomogowo-pożyczkowych;

25) ryczałty dla społecznych inspektorów pracy;

26) odprawy przy zwolnieniu z pracy, przenoszeniu pracowników, przewidziane w obowiązujących przepisach;

27) wartość deputatów lub innych świadczeń wydawanych bezpłatnie lub częściowo odpłatnie pracownikom, zgodnie z obowiązującymi przepisami;

28) wartość umundurowania wydawanego bezpłatnie lub częściowo odpłatnie pracownikom zgodnie z obowiązującymi przepisami.

§ 7. 1. Do bezosobowego funduszu płac zalicza się należności osób fizycznych za wykonywanie doraźnych usług polegających głównie na osobistej pracy, dla których ze względu na ich doraźny lub przejściowy charakter bądź też ze względu na niewielkie rozmiary nie jest przewidziane zatrudnienie w planie zatrudnienia jednostki gospodarki uspołecznionej, a w szczególności:

1) wynagrodzenia za usługi załadunkowe i wyładunkowe;

2) wynagrodzenia za pranie i naprawę odzieży ochronnej i roboczej, jak również ekwiwalent za te prace;

3) wynagrodzenia za drobne roboty i usługi;

4) wynagrodzenia za prace związane z opracowaniem, oceną lub realizacją projektów racjonalizatorskich oraz popularyzacją wynalazczości i postępu technicznego;

5) wynagrodzenia osób wykonujących pracę chałupniczą na zlecenie przedsiębiorstwa handlu uspołecznionego;

6) wynagrodzenie za udział w posiedzeniach komisji;

7) wynagrodzenie za ekspertyzy, konsultacje, porady, tłumaczenia;

8) wynagrodzenia za wykłady w zakresie szkolenia wewnątrzzakładowego, prowadzone przez wykładowców nie będących pracownikami przedsiębiorstwa, na kursach zawodowych organizowanych przez jednostki budżetowe oraz wykładowców nie będących stałymi pracownikami w ośrodkach kursowych;

9) honoraria za prace twórcze i autorskie, z wyjątkiem honorariów, o których mowa w § 8;

10) wynagrodzenia za udział w orkiestrze zakładowej;

11) wynagrodzenia za nadzór inwestycyjny i prace projektowe;

12) wynagrodzenia osób zatrudnionych przy czynnościach obsługowych prezydium gromadzkiej rady narodowej (rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 4 lipca 1955 r. w sprawie zasad wynagradzania osób zatrudnionych przy czynnościach obsługowych prezydium gromadzkiej rady narodowej – Monitor Polski nr 120, poz. 1586).

2. Do bezosobowego funduszu płac nie zalicza się należności za świadczenia:

1) osób wykonujących przemysł domowy lub ludowy, z wyjątkiem wypadków określonych w ust. 1 pkt. 5;

2) od których pobierany jest podatek dochodowy, obrotowy lub gruntowy oraz za usługi wymienione w art. 9 ust. 1 pkt. 19 dekretu z dnia 30 czerwca 1951 r. o podatku gruntowym (Dz.U. z 1955 r. nr 23, poz. 143; z 1956 r. nr 55, poz. 251; z 1957 r. nr 32, poz. 140 i z 1962 r. nr 66, poz. 326).

§ 8. 1. Do funduszu honorariów (§ 2 ust. 1 pkt. 1 lit. c) zalicza się honoraria za prace: twórcze, autorskie, artystyczne i realizatorskie wypłacane w:

- 1) przedsiębiorstwach kinematografii;
- 2) przedsiębiorstwach widowiskowych i muzycznych (między innymi teatry, estrady, filharmonie);
- 3) przedsiębiorstwach wydawniczych;
- 4) przedsiębiorstwie „Polskie Nagrania”;
- 5) przedsiębiorstwie Wystaw i Targów;
- 6) przedsiębiorstwie Usług Reklamowych „Reklama”;
- 7) przedsiębiorstwie „Pracownie Sztuk Plastycznych”;
- 8) Polskiej Agencji Artystycznej „Pagart”;
- 9) Polskiej Agencji Prasowej PAP;
- 10) Komitecie do Spraw Radia, Telewizji „Polskie Radio i Telewizja”;
- 11) jednostkach podległych Polskiej Akademii Nauk;
- 12) instytutach naukowo-badawczych;
- 13) centralnych laboratoriach oraz innych placówkach zaplecza naukowo-technicznego;
- 14) wyższych uczelniach;
- 15) przedsiębiorstwach handlu zagranicznego „Agpol” i „PolSERVICE”.

2. Właściwy minister (kierownik urzędu centralnego) lub prezydium wojewódzkiej rady narodowej (rady narodowej miasta wyłączonego z województwa) może w uzasadnionych wypadkach, za zgodą Przewodniczącego Komisji Planowania przy Radzie Ministrów, wprowadzić wyodrębnienie funduszu honorariów w innych przedsiębiorstwach lub instytucjach niż wymienione w ust. 1 oraz w odniesieniu do jednostek nie będących przedsiębiorstwami również za zgodą Ministra Finansów.

3. Do funduszu honorariów, wyodrębnionego w jednostkach określonych w ust. 1 i 2, zalicza się należności wypłacane za prace wyko-

nywane przez osoby fizyczne na podstawie umowy zlecenia lub umowy o dzieło, zawieranych zarówno z pracownikami obcymi, jak również z pracownikami własnymi w zakresie usług związanych z podstawową (statutową) działalnością. W szczególności fundusz honorariów obejmuje honoraria za prace związane z:

- 1) przygotowaniem, realizowaniem i rozpowszechnianiem filmów;
- 2) przygotowaniem, realizowaniem i organizacją imprez artystycznych, teatralnych, muzycznych, audycji radiowych i telewizyjnych itp.;
- 3) przygotowaniem i edycją książek, czasopism, wydawnictw prasowych i publikacji;
- 4) projektowaniem i wykonawstwem usług artystycznych z zakresu plastyki;
- 5) przygotowaniem środków reklamy;
- 6) przygotowaniem materiałów instruktażowych i szkoleniowych;
- 7) korespondencją redakcji z czytelnikami (publikowaną w prasie);
- 8) twórczością kompozytorską.

4. Z funduszu honorariów mogą być wynagradzane tylko prace, które nie mogą być wykonane przez własnych pracowników w ramach ich obowiązków służbowych, wynikających z umowy o pracę oraz ustalonych odpowiednimi przepisami norm pracy.

5. Należności z tytułu praw autorskich, wypłacane na rzecz stowarzyszeń twórczych, nie obciążają funduszu honorariów.

§ 9. Do funduszu prowizji zalicza się wszelkie należności osób fizycznych za wykonywane przez nie zleczone im czynności, opłacane według określonej wysokości stawki prowizyjnej od dokonywanych transakcji sprzedaży lub kupna oraz wykonywanych usług, a w szczególności:

- 1) za sprzedaż prowadzoną na zasadach umowy agencyjnej oraz za sprzedaż akwizycyjną;
- 2) za skup, składowanie, transport, kopcowanie ziemiopłodów;
- 3) za skup i odsprzedaż opakowań;
- 4) za skup runa leśnego i drewna;
- 5) za skup zdecentralizowany nadwyżek rolnych oraz innych od ludności (np. za skup mleka, jaj itp.);
- 6) za kolportaż książek;
- 7) za wykonywanie czynności agentów ubezpieczeniowych;
- 8) za prowadzenie punktów „Totalizatora Sportowego” oraz innych gier liczbowych;
- 9) za usługi inseminacyjne;
- 10) za roznoszenie mleka i innych towarów.

Rozdział 3**Wynagrodzenia z funduszu zakładowego
i funduszków o podobnym charakterze**

§ 10. 1. Do wynagrodzeń z funduszu zakładowego lub funduszków o podobnym charakterze (za szczególne osiągnięcia ekonomiczne załóg, funduszu zakładowego lub premiovego państwowych gospodarstw rolnych, czystej nadwyżki spółdzielni itp.) zalicza się wszelkie wypłaty pieniężne i świadczenia w naturze, dokonywane na rzecz osób fizycznych z części tych funduszków przeznaczonej na nagrody i świadczenia.

2. Do wynagrodzeń z czystej nadwyżki spółdzielni, pozostającej do dyspozycji walnego zgromadzenia członków, zalicza się wypłaty pieniężne i świadczenia w naturze z części przeznaczonej na nagrody i świadczenia dokonywane na rzecz osób fizycznych.

3. Do wynagrodzeń, o których mowa w ust. 1 i 2, nie zalicza się wydatków o charakterze świadczeń na rzecz pracowników i ich rodzin, jak np. dopłaty do kolonii i półkolonii, zakup biletów do teatrów i kin, opłata kosztów wycieczek itp., pokrywanych z części funduszków wymienionych w ust. 1 lub z czystej nadwyżki spółdzielni, przeznaczonych na nagrody i świadczenia.

Rozdział 4**Inne wynagrodzenia**

§ 11. Do innych wynagrodzeń przewidzianych w § 2 ust. 1 pkt. 3 zalicza się pozostałe, nie objęte §§ 6, 7, 8, 9 i 10 wypłaty pieniężne i świadczenia w naturze dokonywane przez jednostki gospodarki uspołecznionej na rzecz osób fizycznych z tytułu stosunku pracy lub wykonania określonej pracy zarówno ze środków własnych, jak i środków innych jednostek (np. jednostki nadrzędnej, Centralnej Rady Związków Zawodowych, central handlu zagranicznego), a w szczególności:

- 1) premie wypłacane osobom fizycznym nie będącym pracownikami;
- 2) nagrody pieniężne i rzeczowe dla jubilatów, konkursowe i inne;
- 3) jednorazowe nagrody, wypłacane na podstawie doraźnych uchwał Rządu;
- 4) wynagrodzenia twórców za wynalazki pracownicze, udoskonalenia techniczne i usprawnienia;

- 5) nagrody za racjonalizację i współzawodnictwo pracy;
- 6) wypłaty z funduszu autorskiego;
- 7) stypendia pracownicze i fundowane;
- 8) zwrot kosztów za pomoce szkolne;
- 9) wynagrodzenia za praktyki płatne przez zakład pracy i wynagrodzenia za prace wypłacane bezpośrednio do rąk uczniów nie będących pracownikami zakładu pracy;
- 10) renty, odszkodowania i odprawy pośmiertne w części obciążającej zakład pracy w drodze regresu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych;
- 11) renty i odszkodowania w tej części, w której nie są wypłacane ze środków Zakładu Ubezpieczeń Społecznych;
- 12) wartość wyżywienia wydawanego w pełni lub częściowo bezpłatnie, jeżeli nie stanowi ono deputatu, w części nie opłacanej;
- 13) zapomogi;
- 14) pozostałe nagrody i wynagrodzenia nie zaliczone do funduszu płac.

Rozdział 5 **Przepisy końcowe**

§ 12. Minister Finansów ustali zasady ewidencji wynagrodzeń za pracę, zapewniające pełne ujęcie księgowie tych wynagrodzeń z podziałem na składniki wymienione w § 2.

§ 13. Prezes Głównego Urzędu Statystycznego w porozumieniu z Przewodniczącym Komisji Planowania przy Radzie Ministrów, Przewodniczącym Komitetu Pracy i Płac i Ministrem Finansów dostosuje sprawozdawczość z zatrudnienia i płac do wymagań niniejszej uchwały.

§ 14. Przewodniczący Komisji Planowania przy Radzie Ministrów w porozumieniu z Ministrem Finansów i Przewodniczącym Komitetu Pracy i Płac może wprowadzić w miarę potrzeby w wypadkach uzasadnionych zmiany w zakresie klasyfikacji składników funduszu płac i pozostałych wynagrodzeń z tytułu pracy w jednostkach gospodarki społecznej, określonych niniejszą uchwałą.

§ 15. Traci moc uchwała nr 107 Rady Ministrów z dnia 27 marca 1962 r. w sprawie składników funduszu płac, wynagrodzeń z funduszu zakładowego i z czystej nadwyżki spółdzielni oraz składników wynagrodzeń nie objętych funduszem płac w jednostkach na rozrachunku gospodarczym (Monitor Polski nr 29, poz. 124).

§ 16. Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 stycznia 1965 r.

Uchwała nr 103 Rady Ministrów

z dnia 25 maja 1971 r.

**w sprawie składników funduszu płac i pozostałych wynagrodzeń
z tytułu pracy w jednostkach gospodarki społecznej**

(M.P. z 1971 r. nr 31, poz. 196)

Rada Ministrów uchwala, co następuje:

**Rozdział 1
Przepisy ogólne**

§ 1. Wynagrodzenie za pracę obejmuje wszelkie wypłaty pieniężne brutto oraz świadczenia w naturze przysługujące od jednostek gospodarki społecznej:

1) pracownikom – z tytułu zatrudnienia na podstawie stosunku pracy (umowy o pracę, mianowania, powołania, wyboru, umowy o naukę zawodu, o przyuczenie do określonej pracy lub o odbycie wstępnego stażu pracy),

2) osobom nie będącym pracownikami – za określone prace wykonywane na podstawie umowy o pracę nakładczą, umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub umowy o dzieło.

§ 2. Wynagrodzenia za pracę obejmują:

1) wynagrodzenia objęte funduszem płac:

a) osobowym funduszem płac, w tym funduszem zachęty materialnej,

b) bezosobowym funduszem płac,

c) funduszem honorariów,

d) funduszem agencyjno-prowizyjnym,

2) wynagrodzenia z funduszu zakładowego i funduszy o podobnym charakterze,

3) inne wynagrodzenia, nie objęte funduszem płac i nie wymienione w pkt. 2, zwane dalej „innymi wynagrodzeniami”.

§ 3. Do wynagrodzeń nie zalicza się należnych pracownikom wypłat ze środków ubezpieczenia społecznego, wartości świadczeń rzeczowych wynikających z przepisów o bezpieczeństwie i higienie pracy, jak: odzież robocza, środki piorące i odżywcze, bilety do łaźni itp., oraz świadczeń w postaci biletów pracowniczych lub dopłat do nich (bilety z tytułu „Karty Górnika”, dojazdy do rodzin dla pracowników zwerbowanych, dopłaty do biletów miesięcznych).

§ 4. 1. Jeżeli praca wykonywana jest przy użyciu materiału, sprzętu lub narzędzi wykonawcy, wówczas do wynagrodzenia za pracę zalicza się tylko tę część należnej wypłaty, która przysługuje mu z tytułu osobistej pracy. Nie zalicza się natomiast kwot stanowiących ekwiwalent zużycia materiału, sprzętu lub narzędzi. Dla określenia wysokości tej ostatniej należności należy kierować się rzeczywistymi w danych warunkach kosztami zużycia materiału, sprzętu lub narzędzi, jeśli przepisy szczególne nie stanowią inaczej. Podział należności na wynagrodzenie za pracę i ekwiwalent zużycia materiału, sprzętu lub narzędzi powinien być uwidoczniiony w rachunku wykonawcy.

2. Do funduszu płac zalicza się również tę część wynagrodzenia, która na podstawie przepisów Ministra Finansów określana jest jako koszt uzyskania wynagrodzenia i w związku z tym wyłączona jest z opodatkowania.

§ 5. 1. Do funduszu płac danego okresu sprawozdawczego (miesiąc, kwartał, rok) wlicza się należności za prace wykonane lub zakończone w tym okresie, a rozliczone do terminu zamykającego dany okres sprawozdawczy. Za termin zamykający dany okres sprawozdawczy uważa się obowiązujący termin złożenia sprawozdania Głównemu Urzędowi Statystycznemu.

2. Należności nie rozliczone przed upływem terminu zamykającego dany okres sprawozdawczy wlicza się do funduszu płac tego okresu, w którym dokument płatniczy przekazano do wypłaty.

3. Należności z tytułu premii pracowników umysłowych, nie rozliczone przed upływem terminu zamykającego rok sprawozdawczy, wykazuje się w sprawozdaniach za rok, w którym dokonano wypłaty, z oznaczeniem, że kwota dotyczy poprzedniego roku sprawozdawczego.

Rozdział 2

Fundusz płac

§ 6. 1. Do funduszu płac zalicza się wynagrodzenia pieniężne brutto i wartość świadczeń w naturze, niezależnie od źródeł ich finansowania i rodzaju dokumentów będących podstawą wypłaty, stanowiące należności za pracę wykonaną przez pracowników zatrudnionych na czas nieokreślony, sezonowo, na czas określony, na okres próbny, na czas wykonywania określonej roboty (§ 1 pkt. 1) albo przez inne osoby fizyczne wykonujące pracę nakładczą, pracę na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub umowy o dzieło, jeżeli od wynagro-

dzeń za te prace nie pobiera się podatku dochodowego, obrotowego lub gruntowego.

2. Do funduszu płac zalicza się należności zarówno za prace objęte planem, jak i wykonywane poza planem.

§ 7. 1. Do osobowego funduszu płac zalicza się wszelkie wypłaty pieniężne brutto i wartość świadczeń w naturze za prace:

- pracowników pozostających w ewidencji personalnej zakładu pracy, należne z tytułu stosunku pracy określonego w § 1 pkt. 1,
- z tytułu wykonywania pracy nakładczej,
- członków zorganizowanych grup roboczych (np. żołnierzy, członków hufców pracy, skazanych itp.).

Do osobowego funduszu płac zalicza się w szczególności:

1) wynagrodzenia wynikające z obowiązujących systemów płac, jak:
a) płace akordowe (w tym nadwyżki akordowe, dopłaty z tytułu progresji akordowej, zachętę akordową),

b) płace czasowe (godzinowe, dniówkowe, miesięczne),

c) płace w systemie prowizyjnym i czasowo-prowizyjnym,

d) premie,

2) dodatki funkcyjne, służbowe, lokalne, terenowe, specjalne, za znajomość języków obcych, za posiadanie szczególnych kwalifikacji,

3) dodatki za pracę w warunkach szkodliwych, uciążliwych i niebezpiecznych,

4) dodatki dla brygadzystów za kierowanie brygadą,

5) dodatki za wysługę lat i wynagrodzenie wynikające z kart górnika, hutnika itp.

6) dodatki za dyżury domowe,

7) dodatki za rozłąkę,

8) dodatki za prowadzenie służbowych samochodów osobowych przez pracowników nie zatrudnionych na stanowisku kierowcy,

9) dopłaty za pracę w godzinach nadliczbowych i świątecznych, na drugiej i trzeciej zmianie oraz w godzinach nocnych,

10) dopłaty do wynagrodzeń pracowników najniżej zarabiających,

11) dodatki do wynagrodzeń pracowników zarabiających w poprzednim roku kalendarzowym brutto od 1000 do 2000 zł miesięcznie,

12) przejściowy dodatek kwartalny z tytułu rekompensaty wzrostu cen mleka, wprowadzony uchwałą nr 301 Rady Ministrów z dnia 14 września 1963 r.,

13) wynagrodzenie dodatkowe wypłacane z czystej nadwyżki spółdzielni za pełnienie funkcji członka zarządu spółdzielni,

14) wynagrodzenia za pracę nakładczą,

- 15) wynagrodzenia za prace wykonywane przez żołnierzy,
- 16) wynagrodzenia za prace wykonywane przez skazanych,
- 17) wynagrodzenia za instruktaż i szkolenie wewnątrzzakładowe, za kierowanie pracą praktykantów itp.,
- 18) wynagrodzenia za przeprowadzanie egzaminów, recenzowanie prac kontrolnych w szkoleniu zaocznym (korespondencyjnym), kierowanie i ocenę prac dyplomowych,
- 19) wynagrodzenia za czynności dodatkowe wykonywane przez nauczycieli w szkołach podstawowych, zasadniczych zawodowych i średnich oraz przez pracowników naukowo-dydaktycznych w szkołach wyższych,
- 20) wynagrodzenia za przeprowadzanie rozruchu zakładów lub przeprowadzanie próbnej produkcji oraz za prace związane z przygotowaniem i uruchomieniem produkcji nowych maszyn i urządzeń,
- 21) wynagrodzenia za dodatkowe czynności wykonywane w ramach stosunku pracy, a nie objęte podstawowymi zasadami wynagradzania, z wyjątkiem dodatkowych czynności z zakresu skupu, zbiórki i odsprzedaży opakowań i surowców wtórnych,
- 22) wynagrodzenia dodatkowe radców prawnych z tytułu zastępstwa w postępowaniu sądowym, w procesach dotyczących zakładu pracy, z którym radca prawny pozostaje w stosunku pracy,
- 23) ryczałty za opiekę nad klubami racjonalizatorskimi i za prowadzenie księgowości kas zapomogowo-pożyczkowych,
- 24) ryczałty dla społecznych inspektorów pracy,
- 25) wynagrodzenia za czas urlopów wypoczynkowych lub okolicznościowych,
- 26) wynagrodzenia pracowników delegowanych na kursy szkoleniowe i doksztalcające,
- 27) wynagrodzenia pracowników za czas nieobecności związanej z wykonywaniem obowiązków społecznych i państwowych,
- 28) wynagrodzenia za czas przestojów i braki produkcyjne powstałe nie z winy pracownika,
- 29) wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, obciążające zakłady pracy,
- 30) wynagrodzenia za przerwy w pracy dla matek karmiących oraz dla wszystkich pracownic korzystających z dwóch dni zwolnienia od pracy w ciągu roku w związku z wychowywaniem dzieci w wieku do lat 14,
- 31) wartość deputatów lub innych świadczeń wydawanych pracownikom bezpłatnie lub częściowo odpłatnie (w części nie opłaconej) oraz ekwiwalenty deputatów i innych świadczeń,

32) wartość umundurowania wydawanego pracownikom bezpłatnie lub częściowo odpłatnie (w części nie opłaconej) oraz ekwiwalenty wypłacane za umundurowanie.

2. Do osobowego funduszu płac zalicza się wynagrodzenia wypłacane robotnikom i pracownikom umysłowym z funduszu zachęty materialnej.

§ 8. 1. Do bezosobowego funduszu płac zalicza się wynagrodzenia z tytułu umów zlecenia lub umów o dzieło, polegających głównie na osobistej pracy, dla której wykonania, ze względu na jej doraźny lub przejściowy charakter albo ze względu na niewielkie rozmiary, nie jest przewidziane w planie jednostki gospodarki uspołecznionej zatrudnienie pracowników.

W szczególności do funduszu tego zalicza się wynagrodzenia:

1) za usługi załadunkowe i wyładunkowe oraz za transport, składowanie i kopcowanie ziemiopłodów,

2) za pranie i naprawę odzieży ochronnej i roboczej, jak również ekwiwalent za te prace, wypłacone w gotówce lub w naturze,

3) za drobne roboty i usługi oraz drobne remonty pomieszczeń i naprawę sprzętu,

4) za prace związane z opracowaniem, oceną lub realizacją projektów racjonalizatorskich oraz za popularyzację wynalazczości i postępu technicznego,

5) za udział w posiedzeniach komisji oraz dla członków jury w konkursach,

6) za ekspertyzy, konsultacje, porady i tłumaczenia,

7) za wykłady w zakresie szkolenia wewnątrzzakładowego, prowadzone przez wykładowców nie będących pracownikami przedsiębiorstwa, za wykłady na kursach zawodowych organizowanych przez jednostki budżetowe oraz wynagrodzenia wykładowców nie będących stałymi pracownikami w ośrodkach kursowych,

8) za prace twórcze i autorskie, za prelekcje, odczyty itp., z wyjątkiem wynagrodzeń wypłacanych z funduszu honorariów,

9) za nadzór inwestycyjny i prace projektowe,

10) za skup, zbiórkę i odsprzedaż opakowań i surowców wtórnych,

11) za likwidację dołów urobkowych przy pracach geologiczno-poszukiwawczych,

12) za udział w orkiestrze zakładowej,

13) dla osób zatrudnionych przy czynnościach obsługowych w prezydiach gromadzkich rad narodowych, z wyjątkiem zatrudnionych na podstawie umowy o prace,

14) dla członków komitetów członkowskich spółdzielni za udział w kontrolach, lustracjach, posiedzeniach komisji oraz za pełnienie dyżurów.

2. Do bezosobowego funduszu płac nie zalicza się należności za:

1) świadczenia dla osób wykonujących przemysł domowy lub ludowy,
2) świadczenia, od których pobierany jest podatek dochodowy, obrotowy lub gruntowy, oraz za usługi wymienione w art. 9 ust. 1 pkt. 19 dekretu z dnia 30 czerwca 1951 r. o podatku gruntowym (Dz.U. z 1966 r. nr 2, poz. 12),

3) świadczenia od których pobierana jest opłata skarbową w wysokości 5% określonej w § 38 ust. 2 pkt. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 marca 1970 r. w sprawie opłaty skarbowej (Dz.U. nr 7, poz. 59), jeżeli wystawca rachunku stwierdzi, że osiągnany przez niego obrót nie przekracza rocznie 12 000 zł.

§ 9. 1. Do funduszu honorariów zalicza się wynagrodzenia za prace twórcze, autorskie i realizatorskie należące do podstawowej (statutowej) działalności jednostek wypłacających te wynagrodzenia, które to prace wykonywane są przez pracowników własnych lub inne osoby fizyczne na podstawie umowy zlecenia lub umowy o dzieło, a związane są z:

1) przygotowaniem, realizacją i rozpowszechnianiem filmów,
2) przygotowaniem, realizacją i organizacją imprez artystycznych, teatralnych, muzycznych, audycji radiowych i telewizyjnych oraz nagrań płytowych,

3) przygotowaniem i edycją książek oraz innych wydawnictw nieperiodycznych, czasopism, wydawnictw prasowych i opracowań graficznych druków akcydensowych i opakowań,

4) projektowaniem i wykonywaniem usług artystycznych z zakresu plastyki,

5) przygotowaniem środków reklamy,

6) przygotowaniem materiałów instruktażowych i szkoleniowych,

7) korespondencją redakcji z czytelnikami (publikowaną w prasie),

8) twórczością kompozytorską.

Do funduszu honorariów zalicza się ponadto:

1) wynagrodzenia nieetatowego personelu redakcyjnego czasopism w przedsiębiorstwach wydawniczych,

2) wynagrodzenia i tantiemy wypłacane twórcom przez stowarzyszenia twórców,

3) nagrody za prace wykonywane w trybie umów zlecenia bądź umów o dzieło (np. nagrody dla realizatorów filmów).

3. Należności z tytułu praw autorskich wypłacane na rzecz stowarzyszeń twórców nie obciążają funduszu honorariów.

§ 10. Do funduszu agencyjno-prowizyjnego zalicza się wszelkie należności osób nie będących pracownikami danego zakładu pracy za wykonywane przez nie zlecone im czynności, opłacane według określonej wysokości stawki prowizyjnej od dokonywanych transakcji kupna lub sprzedaży oraz wykonywanych usług, a w szczególności za:

- 1) sprzedaż prowadzoną na zasadach umowy agencyjnej (np. zryczałtowanej, prowizyjnej itp.) oraz za sprzedaż akwizycyjną,
- 2) skup ziemiopłodów,
- 3) skup runa leśnego i drewna,
- 4) skup zdecentralizowany nadwyżek rolnych oraz innych (np. za skup mleka, jaj itp.),
- 5) kolportaż książek i biletów na imprezy widowiskowe,
- 6) wykonywanie czynności agentów ubezpieczeniowych,
- 7) prowadzenie punktów gier liczbowych, przyzakładowych agencji PKO itp.,
- 8) usługi inseminacyjne,
- 9) roznoszenie mleka i innych towarów,
- 10) prowizyjne inkaso podatników,
- 11) wykonywanie funkcji społecznych kontrolerów komunikacji miejskiej.

Rozdział 3

Wynagrodzenia z funduszu zakładowego i funduszków o podobnym charakterze

§ 11. 1. Do wynagrodzeń z funduszu zakładowego lub funduszków o podobnym charakterze (fundusz za szczególne osiągnięcia ekonomiczne załóg, fundusz zakładowy lub premii w państwowych gospodarstwach rolnych, czysta nadwyżka spółdzielni itp.) zalicza się wszelkie wypłaty pieniężne i wartość świadczeń w naturze, dokonywane na rzecz osób fizycznych z części tych funduszków przeznaczonych na nagrody i świadczenia.

2. Do wynagrodzeń z czystej nadwyżki spółdzielni, pozostającej do dyspozycji walnego zgromadzenia członków, zalicza się wypłaty pieniężne i wartość świadczeń w naturze z części przeznaczonej na nagrody i świadczenia dokonywane na rzecz osób fizycznych (z wyłączeniem wynagrodzeń określonych w § 7 ust. 1 pkt. 13).

3. Do wynagrodzeń, o których mowa w ust. 1 i 2, nie zalicza się takich świadczeń na rzecz pracowników i ich rodzin, jak np. dopłaty do kolonii i półkolonii, zakup biletów do teatrów i kin, opłata kosztów wycieczek itp., pokrywanych z części funduszków wymienionych w ust. 1 lub z czystej nadwyżki spółdzielni, przeznaczonych na nagrody i świadczenia socjalne.

Rozdział 4 **Inne wynagrodzenia**

§ 12. Do innych wynagrodzeń przewidzianych w § 2 ust. 1 pkt. 3 zalicza się pozostałe, nie objęte §§ 7, 8, 9, 10 i 11 wypłaty pieniężne i wartość świadczeń w naturze, dokonywane przez jednostki gospodarki uspołecznionej na rzecz osób fizycznych z tytułu stosunku pracy lub wykonania określonej pracy, wypłacane zarówno ze środków własnych, jak i ze środków innych jednostek (np. jednostki nadrzędnej, Centralnej Rady Związków Zawodowych, central handlu zagranicznego), a w szczególności:

- 1) premie wypłacane osobom nie będącym pracownikami,
- 2) nagrody pieniężne i wartość nagród rzeczowych, z wyjątkiem zaliczanych do funduszków honorariów oraz do wynagrodzeń z funduszu zakładowego i funduszków o podobnym charakterze,
- 3) wynagrodzenia twórców za wynalazki pracownicze, udoskonalenia techniczne i usprawnienia,
- 4) nagrody za racjonalizację i współzawodnictwo pracy,
- 5) wypłaty z funduszu autorskiego,
- 6) stypendia pracownicze i fundowane,
- 7) wynagrodzenia za praktyki płatne przez zakład pracy i za pracę, wypłacane bezpośrednio do rąk uczniów nie będących pracownikami zakładu pracy,
- 8) świadczenia z ubezpieczenia społecznego podlegające zwrotowi w drodze regresu organu, który przyznał te świadczenia,
- 9) odszkodowania, renty oraz świadczenia wyrównawcze z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych należne od zakładu pracy,
- 10) wartość posiłków wydawanych w zakładzie pracy całkowicie lub częściowo bezpłatnie (w części nie opłaconej) nie objętych przepisami § 7 ust. 1 pkt. 31,
- 11) zapomogi dla pracowników,
- 12) dodatkowe wynagrodzenia związane ze zwolnieniem, przeniesieniem służbowym i przywróceniem do pracy,

- 13) nagrody za działalność podstawową, wynikające ze stosowanych zasad wynagradzania, z wyjątkiem wymienionych w pkt. 2,
- 14) nagrody za efektywność eksportu,
- 15) nagrody za aktywizację eksportu,
- 16) nagrody dla pracowników w przedsiębiorstwach specjalizujących się w eksporcie.

Rozdział 5

Przepisy końcowe

§ 13. Minister Finansów ustali zasady ewidencji wynagrodzeń za pracę, zapewniające pełne ujęcie księgowo tych wynagrodzeń z udziałem na składniki wymienione w § 2.

§ 14. Prezes Głównego Urzędu Statystycznego w porozumieniu z Przewodniczącym Komisji Planowania przy Radzie Ministrów, Przewodniczącym Komitetu Pracy i Płac i Ministrem Finansów dostosuje sprawozdawczość z zatrudnienia i płac do przepisów niniejszej uchwały.

§ 15. Przewodniczący Komisji Planowania przy Radzie Ministrów i Minister Finansów wprowadzą w miarę potrzeby w ciągu 1971 r. odpowiednie zmiany w planie i budżecie na rok 1971, uwzględniające przyjętą w niniejszej uchwale klasyfikację i strukturę składników funduszu płac.

§ 16. Przewodniczący Komisji Planowania przy Radzie Ministrów w porozumieniu z Ministrem Finansów i Przewodniczącym Komitetu Pracy i Płac może wprowadzić w miarę potrzeby zmiany w zakresie klasyfikacji składników funduszu płac i pozostałych wynagrodzeń z tytułu pracy w jednostkach gospodarki społecznej, określonych niniejszą uchwałą.

§ 17. 1. Traci moc uchwała nr 8 Rady Ministrów z dnia 12 stycznia 1965 r. w sprawie składników funduszu płac i pozostałych wynagrodzeń z tytułu pracy w jednostkach gospodarki społecznej (Monitor Polski nr 2, poz. 5).

2. W uchwale nr 235 Rady Ministrów z dnia 26 września 1967 r. w sprawie zasad gospodarowania bezosobowym funduszem płac w przedsiębiorstwach państwowych (Monitor Polski nr 57, poz. 277) wprowadza się następujące zmiany:

1) w § 1:

a) w ust. 1 po pkt. 9 dodaje się punkty 10-13 w brzmieniu:

„10) udział w posiedzeniach komisji oraz dla członków jury w konkursach,

- 11) skup, zbiórkę i odsprzedaż opakowań i surowców wtórnych,
  - 12) likwidację dołów urobkowych przy pracach geologiczno-poszukiwawczych,
  - 13) udział członków komitetów członkowskich spółdzielni w kontrolach, lustracjach, posiedzeniach komisji oraz za pełnienie dyżurów”,
- b) skreśla się ust. 2,
  - c) ust. 3 otrzymuje kolejne oznaczenie jako ust. 2,
  - 2) skreśla się § 11.

§ 18. Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 stycznia 1971 r.

Uchwała nr 157 Rady Ministrów

z dnia 7 grudnia 1976 r.

w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac

(M.P. z 1976 r. nr 43, poz. 211)

Rada Ministrów po porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych uchwała, co następuje:

§ 1. 1. Uchwałę stosuje się do wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym osobowym i bezosobowym funduszem płac.

2. Wprowadzenie nowego tytułu wynagrodzeń następuje w drodze:

1) uchwał Rady Ministrów lub decyzji Prezydium Rządu – w odniesieniu do wynagrodzeń stałych lub długookresowych,

2) decyzji Prezesa Rady Ministrów – w odniesieniu do wynagrodzeń jednorazowych, krótkookresowych i określonych w ramach konkursów, które określają źródło i sposób finansowania nowego tytułu wynagrodzenia.

§ 2. Rejestracji nowego tytułu wynagrodzeń, o których mowa w § 1 ust. 2, dokonuje się w Ministerstwie Pracy, Płac i Spraw Socjalnych po powołaniu aktu stanowiącego podstawę prawną do stosowania i źródła finansowania wynagrodzeń oraz po uzgodnieniu między zainteresowanym ministerstwem (urzędem centralnym) i Ministerstwem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych zasad przyznawania i wypłaty tych wynagrodzeń.

§ 3. 1. Banki finansujące jednostki organizacyjne gospodarki uspołecznionej dokonują wypłat wynagrodzeń nie objętych planowa-

nym funduszem płac tylko z tytułów wymienionych w załącznikach nr 1 i 2 do uchwały lub zarejestrowanych przez Ministerstwo Pracy, Płac i Spraw Socjalnych w trybie § 2 lub przepisów nadal obowiązujących.

2. Minister Finansów określi w trybie obowiązujących przepisów w stosunku do pracowników banków finansujących jednostki gospodarki uspołecznionej sankcje za wypłaty dokonywane poza planowanym funduszem płac z naruszeniem przepisu ust. 1.

§ 4. 1. Wynagrodzenia objęte niniejszą uchwałą:

1) mogą być przyznawane bezpośrednim wykonawcom oraz pracownikom nadzorującym (kontrolującym) bezpośrednio tych wykonawców,

2) mogą być wypłacane w jednostkach organizacyjnych lub na cele, dla których zostały ustanowione i zarejestrowane,

3) nie przysługują dyrektorom przedsiębiorstw i zjednoczeń oraz ich zastępcom i głównym księgowym.

2. Przepisy ust. 1 pkt. 1 i 3 nie mają zastosowania do nagród konkursowych oraz do tych tytułów, co do których przepisy wprowadzające wymienione w § 1 ust. 2 zawierają odmienne postanowienia.

§ 5. 1. Ustala się dla pracowników jednostek gospodarki uspołecznionej górną granicę łącznie dla wszystkich wypłacanych w ciągu roku indywidualnych wynagrodzeń wymienionych w załączniku nr 1 do uchwały w wysokości trzymiesięcznego wynagrodzenia zasadniczego pracownika; nie dotyczy to wynagrodzeń wymienionych w załączniku nr 2 do uchwały.

2. Przepis ust. 1 nie dotyczy nagród przyznawanych na podstawie odrębnych przepisów za prawidłową, terminową i przedterminową realizację inwestycji.

3. Prezes Rady Ministrów może w szczególnie uzasadnionych wypadkach wyrazić zgodę na ustalenie wyższego limitu indywidualnych wynagrodzeń niż określony w ust. 1.

4. Górna granica indywidualnych stawek nagród konkursowych nie może przekraczać 25% ustalonego limitu nagród państwowych najniższego stopnia.

§ 6. Jeżeli wypłata wynagrodzenia została dokonana z naruszeniem obowiązujących przepisów, należy pozbawić premii przypadających do wypłaty w najbliższym okresie obrachunkowym pracownika, który podjął decyzję wypłaty, oraz pracowników odpowiedzialnych za przestrzeganie obowiązujących w tym zakresie przepisów, jeśli nie zgłosili, że decyzja jest sprzeczna z tymi przepisami.

§ 7. 1. Nagrody lub premie za działalność podstawową wynikającą z systemów wynagradzania oraz inne wynagrodzenia wymienione w załączniku nr 3 do uchwały włącza się do planowanego funduszu płac na 1977 r. w wysokości wypłat za 1976 r.

2. Ministrowie (kierownicy urzędów centralnych) i wojewodowie (prezydenci miast stopnia wojewódzkiego) dysponujący środkami pieniężnymi na wypłatę wynagrodzeń, o których mowa w ust. 1, ustalą w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych, a w odniesieniu do jednostek i zakładów budżetowych również w porozumieniu z Ministrem Finansów, w jakiej formie zadania realizowane dotychczas za pomocą tych wynagrodzeń należy objąć podstawowym systemem zachęt materialnych stosowanych w poszczególnych jednostkach organizacyjnych w ramach planowanego lub dyspozycyjnego funduszu płac.

§ 8. 1. Fundusz nagród i zapomóg tworzony dotychczas na podstawie § 9 uchwały nr 163 Rady Ministrów z dnia 6 lipca 1973 r. w sprawie nagród i premii wypłacanych poza planem funduszu płac oraz ze środków nie objętych funduszem płac w gospodarce uspołecznionej przekształca się na fundusz zapomóg.

2. Fundusz zapomóg będący w dyspozycji ministrów, kierowników urzędów centralnych i wojewodów (prezydentów miast stopnia wojewódzkiego), z przeznaczeniem na zapomogi dla pracowników podległych lub nadzorowanych jednostek organizacyjnych oraz na zapomogi dla pracowników ministerstw, urzędów centralnych oraz urzędów terenowych organów administracji państwowej, tworzy się w budżetach ministerstw, urzędów centralnych i urzędów wojewódzkich.

3. Wysokość kwot funduszu zapomóg ustala Minister Pracy, Płac i Spraw Socjalnych w ramach kwoty ogólnej ustalonej przez Prezesa Rady Ministrów.

4. Zapomogi mogą być przyznawane:

- 1) pracownikom, którzy ulegli ciężkim wypadkom przy pracy,
- 2) członkom rodzin pozostałym po pracownikach, którzy ulegli wypadkom śmiertelnym,
- 3) pracownikom dotkniętym ciężkimi wypadkami losowymi.

5. Wypłaty zapomóg mogą być dokonywane do wysokości kwot ustalonych zgodnie z ust. 3 i zaplanowanych na ten cel w budżetach ministerstw i urzędów centralnych lub w budżetach terenowych organów administracji państwowej stopnia wojewódzkiego, odrębnie na zapomogi dla pracowników tych urzędów i odrębnie na zapomogi dla pracowników podległych i nadzorowanych jednostek organizacyjnych.

§ 9. Zaleca się centralnym związkom spółdzielni wprowadzenie zasad zawartych w niniejszej uchwale w jednostkach spółdzielczych.

§ 10. Tracą moc:

1) w zakresie unormowanym niniejszą uchwałą przepisy określające odrębne zasady tworzenia funduszków przeznaczonych na wypłatę wynagrodzeń,

2) zarządzenie nr 51 Prezesa Rady Ministrów z dnia 2 marca 1955 r. w sprawie premiowania za eksploatację i przewóz piasku dla przemysłu węglowego w okresie zimowym,

3) § 10 uchwały nr 50 Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1963 r. w sprawie przestrzegania dyscypliny ładunkowej przy przewozie towarów koleją (M.P. nr 7, poz. 35 z późn. zm.),

4) pkt. 9 decyzji Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 25 lipca 1967 r. w sprawie rozszerzenia eksportu wewnętrznego,

5) § 7 pkt. 9 uchwały nr 125 Rady Ministrów z dnia 26 kwietnia 1968 r. w sprawie przedsiębiorstw specjalizujących się w produkcji eksportowej z późn. zm.,

6) uchwała nr 154 Rady Ministrów z dnia 11 lipca 1969 r. w sprawie zasad wynagradzania za osiągnięcia związane z rozwojem ochrony roślin przed chorobami, szkodnikami i chwastami, zmieniona uchwałą nr 121 Rady Ministrów z dnia 28 maja 1973 r.,

7) § 17 uchwały nr 181 Rady Ministrów z dnia 28 sierpnia 1971 r. w sprawie intensyfikacji i usprawniania skupu mleka,

8) pkt. 2 decyzji nr 171 Prezydium Rządu z dnia 17 grudnia 1971 r. w sprawie eliminowania pracy ponadnormatywnej oraz sukcesywnego wprowadzania dni roboczych wolnych od pracy w kopalniach węgla kamiennego,

9) uchwała nr 115 Rady Ministrów z dnia 5 maja 1972 r. w sprawie zwiększenia dostaw grubych asortymentów węgla kamiennego,

10) § 3 pkt. 2 uchwały nr 130 Rady Ministrów z dnia 19 maja 1972 r. w sprawie nagradzania za prawidłową i terminową oraz przedterminową realizację inwestycji (M.P. nr 30, poz. 165 z późn. zm.),

11) § 8 uchwały nr 25 Rady Ministrów z dnia 1 lutego 1972 r. w sprawie inspekcji gospodarki samochodowej (M.P. nr 8, poz. 50),

12) § 3 zarządzenia Ministra Finansów z dnia 23 marca 1973 r. w sprawie stawek wpłat z zysku do budżetu oraz przeznaczania zysku osiągniętego ze świadczenia usług dla ludności w państwowych przedsiębiorstwach przemysłowych objętych planowaniem terenowym (M.P. nr 17, poz. 105),

13) uchwała nr 163 Rady Ministrów z dnia 6 lipca 1973 r. w sprawie nagród i premii wypłacanych poza planem funduszu płac oraz ze środków nie objętych funduszem płac w gospodarce społecznej,

14) decyzja nr 105 Prezydium Rządu z dnia 8 sierpnia 1975 r. w sprawie nagród i premii wypłacanych poza planem funduszu płac oraz ze środków nie objętych funduszem płac w gospodarce społecznej.

§ 11. Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1977 r.

Załączniki do uchwały nr 157 Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1976 r. (poz. 211)

Załącznik nr 1

Wykaz wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym osobowym funduszem płac podlegających limitowaniu w trybie § 5 uchwały

1. Nagrody za wyniki w handlu zagranicznym.
2. Nagrody za kooperację przemysłową z krajami drugiego obszaru płatniczego.
3. Nagrody za eksport budownictwa, w tym eksport wewnętrzny budownictwa.
4. Nagrody za terminową i przedterminową realizację budowy gazociągu orenburskiego i ropociągu połockiego.
5. Nagrody za osiągnięcia projektowanej zdolności produkcyjnej.
6. Nagrody za prawidłową, terminową i przedterminową realizację inwestycji.
7. Dyrektorski fundusz nagród w górnictwie węgla kamiennego.
8. Dyrektorski fundusz nagród w górnictwie węgla brunatnego.
9. Nagrody za zwalczanie pryszczycy.
10. Nagrody za udział w organizowaniu polowań dewizowych.
11. Premie dla dzierżawców ogierów państwowych.
12. Nagrody za schwytanie kłusowników i wykrycie kradzieży ryb.
13. Nagrody za pozyskanie zwierząt łownych.
14. Premie za wyselekcjonowanie ze skupu cieląt rzeźnych do dalszego chowu.
15. Nagrody za usprawnienie skupu i zagospodarowanie zwierząt rzeźnych.
16. Premie dla autorów i hodowców odmian roślin.
17. Nagrody dla korespondentów rolnych, meteorologicznych i statystycznych, dla osób przeprowadzających spis rolny, uczestniczą-

cych w badaniu budżetów rodzinnych oraz dla rzeczoznawców Państwowej Inspekcji Plonów.

18. Nagrody za znalezienie materiałów wybuchowych w węglu i złomie.

19. Nagrody za wykrycie przestępstw gospodarczych, występków skarbowych i zwalczanie przestępczości finansowej.

20. Nagrody dla osób szczególnie wyróżniających się w działalności przeciwpożarowej.

21. Nagrody z funduszu prewencyjnego za osiągnięcia w zakresie zapobiegania i zwalczania klęsk i wypadków losowych.

22. Nagrody za udział w akcjach przeciwsztormowych i przeciwlodowych.

23. Nagrody za udział w akcji rozwoju krwiodawstwa.

24. Nagrody dla osób przyczyniających się do ujawniania przestępstw lub ujęcia ich sprawców.

25. Premie z tytułu ujawniania niewłaściwej jakości towarów.

26. Nagrody za przyczynienie się do pozyskania gestii ubezpieczeniowej w eksporcie, imporcie i transporcie.

27. Nagrody za przeprowadzenie przewozów jesiennych.

28. Nagrody za wykrycie pękniętych szyn na torach PKP.

29. Nagrody konkursowe.

30. Wynagrodzenia dla radców prawnych z tytułu zastępstwa w postępowaniu sądowym.

31. Nagrody dla członków komitetów branżowych do spraw Międzynarodowych Targów Poznańskich.

32. Nagrody dla pracowników Zrzeszenia Międzynarodowych Przewoźników Drogowych w Polsce.

33. Nagrody dla szczególnie wyróżniających się pracowników zakładów pomocy społecznej, terenowych opiekunów społecznych oraz pracowników zakładów i ośrodków szkolenia zawodowego inwalidów.

34. Nagrody dla wyróżniających się w pracy aktywistów społecznych.

35. Nagrody za wybitne osiągnięcia w zakresie twórczości artystycznej oraz w dziedzinie bibliotekarstwa i bibliotekoznawstwa, przyznane przez Ministra Kultury i Sztuki.

36. Nagrody za osiągnięcia w rozwoju kultury fizycznej i turystyki.

37. Nagrody za przyczynienie się do realizacji zadań finansowych w zakresie zobowiązań pieniężnych wsi.

38. Nagrody ze specjalnego funduszu nagród, tworzonego na podstawie uchwał Rady Ministrów o narodowym planie społeczno-gospodarczym.

39. Nagrody za zbiórkę i dostawy złomu metali.

40. Nagrody dla pracowników przedsiębiorstw mechanizacji rolnictwa zatrudnionych przy zbiórce, sortowaniu, wysyłce i regeneracji części zamiennych.

41. Nagrody za zbieranie, sortowanie, przechowywanie i przekazywanie odpadów złomu szkła organicznego.

42. Premie za pozyskanie drewna rezonansowego.

43. Premie za wysortowanie złomu metali nieżelaznych ze złomu stalowego i żeliwnego w przedsiębiorstwach Zjednoczenia Hutnictwa i Stali.

44. Premie za zbieranie odpadków pokonsumpcyjnych.

Załącznik nr 2

Wykaz wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym osobowym funduszem płac nie podlegających limitowaniu w trybie § 5 uchwały

1. Premie za oszczędne zużywanie i gospodarcze wykorzystanie paliw i energii.

2. Premie dla pracowników energetyki zawodowej za oszczędne zużywanie paliw stałych, ciekłych i gazowych.

3. Premie za oszczędność paliw płynnych do silników spalinyowych, smarów i olejów mineralnych.

4. Premie za oszczędne zużycie paliw płynnych dla kierowców pojazdów samochodowych i ich pomocników.

5. Premie za oszczędną eksploatację i gospodarkę ogumieniem dla kierowców pojazdów samochodowych i innych pracowników.

6. Premie za wykorzystanie próżnych przebiegów samochodów ciężarowych dla kierowców samochodów ciężarowych i ich dyspozytorów.

7. Premie za marszrutyzację przewozów ładunków kolejami normalnotorowymi dla pracowników formujących zestawy wagonów kolejowych na terenie przedsiębiorstw produkcyjnych i PKP.

8. Premie za wykorzystanie odpadów przemysłowych z elektrowni, elektrociepłowni i ciepłowni, wypłacane pracownikom zatrudnionym przy nadzorowaniu i wykonywaniu prac związanych z wykorzystaniem tych odpadów.

9. Wynagrodzenia i nagrody za racjonalizację i wynalazczość.

10. Nagrody za prace badawcze i wdrożeniowe.

11. Nagrody specjalne i nagrody za szczególne osiągnięcia wypłacane w biurach projektowych.

12. Nagrody państwowe.

13. Premie w przedsiębiorstwach kooperujących z przemysłem okrętowym przekazane z 1% funduszu premiowego tworzonego w przemyśle okrętowym.

14. Ponadplanowe wypłaty z osobowego funduszu płac realizowane w przedsiębiorstwach gospodarki komunalnej i mieszkaniowej z tytułu wcześniejszego rozpoczęcia lub przedłużenia okresu ogrzewczego, jak również z tytułu przedłużania czasu pracy własnych pracowników zatrudnionych przy odśnieżaniu.

15. Wynagrodzenia pracowników oddelegowanych okresowo z innych jednostek nadzorowanych przez Ministerstwo Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska do przedsiębiorstwa (zakładów) oczyszczania miasta do prac związanych z akcją zimową.

16. Wynagrodzenia za roboty interwencyjne wykonane przez przedsiębiorstwa gospodarki uspołecznionej ze środków funduszu aktywizacji zawodowej.

17. Dodatkowe wynagrodzenie dla niektórych pracowników domów wczasowych świadczących usługi dla konsumentów nie będących mieszkańcami domów wczasowych.

18. Wynagrodzenia pracowników zakładów hotelarskich oraz obozowisk turystycznych prowadzonych przez jednostki gospodarki uspołecznionej, wypłacane w wysokości 3% od zainkasowanych kwot opłaty skarbowej za zameldowanie.

19. Premie dla niektórych pracowników domów wypoczynkowych i zarządów okręgów za czynności i prace związane z organizacją kwater i ośrodków w kwaterach obcych oraz sprzedażą skierowań na miejsca nie objęte planem eksploatacyjnym domów wczasowych.

20. Przejściowe dodatki i przejściowe premie wypłacane z funduszu dyspozycyjnego w jednostkach inicjujących.

21. Nagrody, premie i przejściowe dodatki wypłacane z oszczędności funduszu płac pozostających w dyspozycji zakładu pracy.

22. Jednorazowe odszkodowanie z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu albo śmierci oraz odszkodowania za przedmioty utracone lub uszkodzone wskutek wypadku przy pracy, przysługujące od zakładu pracy.

23. Nagrody za współzawodnictwo pracy wypłacane ze środków budżetu Państwa.

24. Wartość nagród rzeczowych za współzawodnictwo pracy.

25. Nagrody z tytułu przyrostu wpływów dewizowych w Zjednoczeniu Przedsiębiorstw Turystycznych „Orbis”.

26. Premie specjalne za ekonomiczną eksploatację taksówek.
27. Nagrody NOT za wybitne osiągnięcia w dziedzinie techniki.
28. Premie za dowiercenie złoża ropy lub gazu o wartości przemysłowej.
29. Wynagrodzenia za odsprzedanie, odkupywanie i wykorzystanie opakowań używanych, wkalkulowanych w cenę towaru.
30. Wynagrodzenia za zbieranie, sortowanie, pakowanie i przekazywanie odpadów użytkowych z termoplastycznych tworzyw sztucznych.
31. Wynagrodzenia za zbieranie czerstwego pieczywa w budynkach mieszkalnych.
32. Wynagrodzenia prowizyjne inkasentów w przedsiębiorstwach energetyki zawodowej.
33. Wynagrodzenia za ratownictwo morskie.

Załącznik nr 3

Wynagrodzenia podlegające włączeniu do planowanego funduszu płac

1. Nagrody dla przedsiębiorstw specjalizujących się w eksporcie.
2. Nagrody dla dostawców krajowych towarów nieeksportowych, przeznaczonych do sprzedaży w ramach eksportu wewnętrznego oraz usług świadczonych na rzecz eksportu.
3. Nagrody za osiągnięcia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy w górnictwie.
4. Premie za eksploatację i przewóz piasku w okresie zimy.
5. Premie dla strzałowców w kopalniach węgla kamiennego za zwiększenie grubych sortymentów węgla.
6. Nagrody za przepracowane niedziele wydobywcze i z tytułu wprowadzenia dni roboczych wolnych od pracy.
7. Nagrody dla inkasentów gospodarki samochodowej za wydajne wyniki ich pracy.
8. Nagrody specjalne za osiągnięcia w działalności kontrolnej szczególnie ważne dla gospodarki narodowej.
9. Nagrody specjalne dla pracowników totalizatora sportowego.
10. Premie za zmniejszenie ubytków wagowych żywca.
11. Nagrody za osiągnięcia w organizacji Targów Krajowych.
12. Nagrody dla pracowników terenowych komisji planowania gospodarczego.

13. Nagrody za najpilniejsze publikacje statystyczne.
14. Nagrody za aktywizację skupu mleka.
15. Nagrody za odprawy celne zaległych przesyłek pocztowych.
16. Nagrody z zysku osiągniętego za świadczenie usług dla ludności w państwowych przedsiębiorstwach przemysłowych objętych planem terenowym.
17. Nagrody za prace w dziedzinie planowania perspektywicznego.
18. Nagrody za produkcję wyrobów oznaczonych znakiem jakości.
19. Wynagrodzenia wykładowców na kursach organizowanych dla szkolenia cudzoziemców.
20. Wynagrodzenia za pełnienie funkcji członka zarządu spółdzielni wypłacane z czystej nadwyżki.
21. Dopłaty za godziny nadliczbowe przepracowane w ramach zobowiązań w czasie wolnym od pracy zarobkowej, jeżeli wynagrodzenia za ten czas przekazywane są dla pracowników na określony cel społeczny.
22. Nagrody lub premie za działalność podstawową wypłacane poza planowanym funduszem płac.
23. Nagrody dla personelu kierowniczego NOT i jej agend oraz stowarzyszeń.
24. Nagrody specjalne za zwalczanie przestępczości celnej i dewizowej.
25. Premie dla pracowników zajmujących kierownicze i inne samodzielne stanowiska pracy, wypłacane z zysku,
26. Nagrody wypłacane z zysku w gospodarstwach pomocniczych jednostek budżetowych.
27. Nagrody wypłacane z zysku w jednostkach badawczych.
28. Wynagrodzenia specjalne wypłacane z funduszu zachęty materialnej w przedsiębiorstwach Polskie Linie Oceaniczne i Polska Żegluga Morska.
29. Wynagrodzenia i świadczenia dodatkowe (dodatki) oraz wartość nagród rzeczowych z tytułu karty górnika, hutnika itp.
30. Nagrody jubileuszowe.
31. Gratyfikacje dla członków personelu latającego i pokładowego.
32. Dodatkowe wynagrodzenie dla oblatywaczy samolotów i za sprawdzanie spadochronów.
33. Wynagrodzenia wypłacane w złotych pracownikom zatrudnionym za granicą.
34. Wartość posiłków wydawanych w zakładzie pracy całkowicie lub częściowo bezpłatnie.

35. Świadczenia wyrównawcze przysługujące od zakładów pracy pracownikom, którzy wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej doznali stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu.

36. Świadczenia pieniężne wynikające z układów zbiorowych pracy lub innych przepisów szczególnych.

37. Ekwiwalenty za przedłużenie używalności odzieży roboczej.

38. Wynagrodzenia kierowców autobusów używanych do przewozu wycieczek.

39. Dodatkowe wynagrodzenia związane ze zwolnieniem, przeniesieniem służbowym i przywróceniem do pracy.

40. Stypendia pracownicze i fundowane.

41. Premie wypłacane osobom nie będącym pracownikami.

42. Nagrody kwartalne dla lekarzy-inspektorów ZUS do spraw orzecznictwa o czasowej niezdolności do pracy.

43. Inne wynagrodzenia i świadczenia objęte funduszem płac, nie wymienione w załącznikach nr 1 i 2 do niniejszej uchwały.

Uchwała nr 158 Rady Ministrów

z dnia 7 grudnia 1976 r.

w sprawie składników funduszu płac

(M.P. z 1976 r. nr 43, poz. 212)

§ 1. 1. Fundusz płac obejmuje wszelkie wypłaty pieniężne oraz wartość świadczeń w naturze z tytułu pracy wykonywanej przez osoby fizyczne na rzecz jednostek gospodarki społecznej niezależnie od źródeł finansowania tych wypłat i świadczeń, z wyłączeniem wynagrodzeń za te prace, od których pobiera się podatek dochodowy, obrotowy lub gruntowy. Do funduszu płac zalicza się również należności z tytułu podróży służbowych na obszarze kraju i zasiłki chorobowe w okresie trwania stosunku pracy.

2. Do funduszu płac zalicza się wypłaty pieniężne i wartość świadczeń w naturze zarówno za prace objęte planem, jak i wykonywane poza planem.

3. Do funduszu płac zalicza się również tę część wynagrodzenia, która na podstawie odrębnych przepisów określona jest jako koszt uzyskania wynagrodzenia i w związku z tym wyłączona jest z opodatkowania.

§ 2. 1. Do funduszu płać danego okresu sprawozdawczego (miesiąc, kwartał, rok) wlicza się należności z tytułu pracy wykonanej lub zakończonej w tym okresie, rozliczone do terminu zamykającego dany okres sprawozdawczy. Za termin zamykający dany okres sprawozdawczy uważa się obowiązujący termin złożenia sprawozdania statystycznego jednostkom określonym w instrukcjach Głównego Urzędu Statystycznego.

2. Należności nie rozliczone do terminu zamykającego dany okres sprawozdawczy wlicza się do funduszu płać tego okresu, w którym dokument płatniczy przekazano do wypłaty, z wyjątkiem premii wymienionych w ust. 3.

3. Należności z tytułu premii wypłaconych za wyniki danego roku sprawozdawczego wykazuje się w sprawozdawczości za okres, którego wypłaty te dotyczą. Zasada ta nie dotyczy premii wypłacanych na podstawie uchwały nr 157 Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1976 r. w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płać.

§ 3. Do funduszu płać nie zalicza się:

1) wypłat należnych pracownikom ze środków ubezpieczenia społecznego,

2) wartości świadczeń rzeczowych wynikających z przepisów o bezpieczeństwie i higienie pracy, jak odzież robocza, środki odżywcze, środki piorące, bilety do łaźni,

3) innych wypłat pieniężnych i wartości świadczeń rzeczowych wymienionych w § 6 ust. 2, § 7 ust. 3, § 9 ust. 4, § 10 ust. 3 uchwały,

4) ekwiwalentu pieniężnego za zużyte przy wykonywaniu prac narzędzia, materiały lub sprzęt stanowiące własność wykonawcy.

§ 4. Składnikami funduszu płać są:

1) osobowy fundusz płać obejmujący:

a) wynagrodzenia pracowników pozostających w ewidencji personalnej zakładu pracy, należne ze stosunku pracy,

b) wynagrodzenia wypłacane pracownikom własnym na podstawie uchwały nr 157 Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1976 r. w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płać,

c) wynagrodzenia wypłacane z funduszu płać uczniów oraz stypendia pracownicze i fundowane,

d) wynagrodzenia studentów szkół wyższych z tytułu odbywania praktyk robotniczych,

e) wynagrodzenia za pracę nakładczą,

f) wynagrodzenia członków zorganizowanych grup roboczych,

g) wartość robocizny z tytułu zadań szkoleniowo-produkcyjnych wykonywanych przez jednostki wojskowe,

h) świadczenia pieniężne wypłacane chorym za czynności wykonywane w ramach terapii zajęciowej w zakładach dla nerwowo i psychicznie chorych,

2) bezosobowy fundusz płac,

3) fundusz honorariów,

4) fundusz agencyjno-prowizyjny,

5) fundusz na podróże służbowe,

6) wynagrodzenia z zakładowego funduszu nagród, z czystej nadwyżki w spółdzielniach i z funduszy o podobnym charakterze.

§ 5. Do osobowego funduszu płac zalicza się wypłaty pieniężne i wartość świadczeń w naturze na rzecz:

1) pracowników z tytułu zatrudnienia na podstawie stosunku pracy,

2) uczniów z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego,

3) osób wykonujących pracę nakładczą,

4) zorganizowanych grup roboczych z tytułu pracy w jednostkach gospodarki uspołecznionej,

5) studentów szkół wyższych z tytułu odbywania praktyk robotniczych,

6) uczniów zasadniczych i średnich szkół zawodowych dla niepracujących za praktyki zawodowe (wakacyjne oraz za zajęcia praktyczne i specjalizujące).

Do osobowego funduszu płac zalicza się w szczególności wypłaty wynagrodzeń i świadczeń wymienionych w załączniku nr 1 do uchwały.

§ 6. 1. Do bezosobowego funduszu płac zalicza się wynagrodzenia z tytułu umów zlecenia lub umów o dzieło, polegających głównie na osobistej pracy, dla której wykonania ze względu na jej doraźny lub przejściowy charakter albo ze względu na niewielkie rozmiary nie jest przewidziane w planie jednostki gospodarki uspołecznionej zatrudnienie pracowników, oraz niektóre inne wypłaty na rzecz pracowników obcych lub innych osób nie będących pracownikami. Do bezosobowego funduszu płac zalicza się w szczególności wynagrodzenia i inne wypłaty wymienione w załączniku nr 2 do uchwały.

2. Do bezosobowego funduszu płac nie zalicza się należności za:

1) świadczenia dla osób wykonujących przemysł domowy lub ludowy,

2) świadczenia, od których pobierany jest podatek dochodowy, obrotowy lub gruntowy, oraz należności za usługi wymienione w art. 5 ust. 1 pkt. 11 ustawy z dnia 26 października 1971 r. o podatku gruntowym (Dz.U. nr 27, poz. 254),

3) świadczenia, od których pobierana jest opłata skarbową w wysokości 7%, określone w § 49 ust. 1 pkt. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 1975 r. w sprawie opłaty skarbowej (Dz.U. nr 46, poz. 241), jeżeli wystawca rachunku stwierdzi, że osiągnął przez niego z tego tytułu obrót nie przekracza rocznie 12 000 zł.

§ 7. 1. Do funduszu honorariów zalicza się wynagrodzenia za prace twórcze, autorskie i realizatorskie, należące do podstawowej (statutowej) działalności jednostek gospodarki społecznej wypłacających te wynagrodzenia, jeżeli te prace wykonywane są przez pracowników własnych lub przez inne osoby fizyczne na podstawie umowy zlecenia lub umowy o dzieło, a związane są z:

- 1) przygotowaniem, realizacją i rozpowszechnianiem filmów,
- 2) przygotowaniem, realizacją i organizacją imprez artystycznych, teatralnych, muzycznych, audycji radiowych i telewizyjnych oraz nagrań płytowych,
- 3) przygotowaniem i edycją książek oraz innych wydawnictw nieperiodycznych, czasopism, wydawnictw prasowych i opracowań graficznych, druków akcydensowych i opakowań,
- 4) projektowaniem i wykonywaniem usług artystycznych z zakresu plastyki,
- 5) przygotowaniem środków reklamy,
- 6) przygotowaniem materiałów instruktażowych i szkoleniowych,
- 7) korespondencją redakcji z czytelnikami (publikowaną w prasie),
- 8) twórczością kompozytorską.

2. Do funduszu honorariów zalicza się także:

- 1) wynagrodzenia nietatowego personelu redakcyjnego czasopism w przedsiębiorstwach wydawniczych,
- 2) wynagrodzenia i tantiemy wypłacane twórcom przez stowarzyszenia twórców,
- 3) nagrody za prace wykonywane na podstawie umów zlecenia bądź umów o dzieło (np. nagrody dla realizatorów filmów),
- 4) wynagrodzenia za opracowania naukowo-badawcze i rozwojowe wykonywane przez pracowników placówek naukowych poza obowiązującym ich czasem pracy lub poza obowiązującym wymiarem zajęć.

3. Nie zalicza się do funduszu honorariów należności z tytułu praw autorskich wypłacanych na rzecz stowarzyszeń twórców.

§ 8. Do funduszu agencyjno-prowizyjnego zalicza się wszelkie należności osób nie będących pracownikami danego zakładu pracy za wykonywane przez nie zleczone im czynności, opłacane od dokonywa-

nych transakcji kupna lub sprzedaży oraz wykonywanych usług według określonej wysokości stawki prowizyjnej, a w szczególności za:

- 1) sprzedaż prowadzoną na zasadach umowy agencyjnej (np. zryczałtowanej, prowizyjnej itp.) oraz za sprzedaż akwizycyjną,
- 2) skup ziemiopłodów,
- 3) skup runa leśnego i drewna,
- 4) skup zdecentralizowanych nadwyżek rolnych oraz innych (np. mleka itp.),
- 5) kolportaż książek i biletów na imprezy widowiskowe,
- 6) wykonywanie czynności agentów ubezpieczeniowych,
- 7) prowadzenie punktów gier liczbowych, przyzakładowych agencji PKO itp.,
- 8) usługi inseminacyjne i sanitarno-weterynaryjne,
- 9) roznoszenie mleka i innych towarów,
- 10) prowizyjne inkaso podatków,
- 11) wykonywanie funkcji społecznych kontrolerów komunikacji miejskiej,
- 12) wydawanie świadectw pochodzenia zwierząt.

§ 9. 1. Do funduszu na podróże służbowe zalicza się diety oraz inne świadczenia pieniężne wypłacane zamiast diet, wydatki na przejazdy, na zakwaterowanie oraz inne koszty podlegające zwrotowi, a wypłacane w związku z podróżą służbową na obszarze kraju lub z wykonywaniem zadań poza siedzibą zakładu pracy przez:

- 1) pracowników własnych (w tym także skierowanych na szkolenie oraz odbywających aplikację sądową, arbitrażową itp.),
- 2) pracowników obcych i inne osoby fizyczne wzywane lub zaproszone,
- 3) studentów, z którymi zakład pracy zawarł umowę o stypendium fundowane lub umowę przedwstępną, stażystów odbywających praktyki zawodowe, uczniów odbywających praktyczną naukę zawodu.

2. Do funduszu na podróże służbowe zalicza się także:

- 1) koszty podróży studentów i uczniów w związku ze zbieraniem materiałów do prac dyplomowych oraz odbywaniem praktyk zawodowych,

2) zryczałtowane diety miesięczne dla naczelników gmin i niektórych pracowników urzędów gmin oraz dla dyrektorów szkół gminnych, przeznaczone na pokrycie wydatków związanych z wyjazdami służbowymi na terenie gminy.

3. Do wydatków na przejazdy pokrywanych z funduszu na podróże służbowe zalicza się:

1) koszty przejazdu (łącznie z kosztem rezerwacji miejsca i dopłat w przedsprzedaży biletów) środkami komunikacji państwowej oraz miejscowymi środkami komunikacji do miejsca określonego w delegacji i z tego miejsca,

2) koszty garażowania samochodu,

3) należności lub ryczałt za używanie własnego pojazdu w celu odbycia podróży służbowej,

4) inne dodatkowe koszty przejazdów związane z inwalidztwem osoby odbywającej podróż służbową, przewóz bagażu specjalnego lub bagażu ciężkiego.

4. Do funduszu na podróże służbowe nie zalicza się:

1) dopłat zakładów pracy do pracowniczych biletów miesięcznych na dojazdy do pracy i z pracy państwowymi środkami komunikacji,

2) kosztów przewozów pracowników do pracy i z pracy transportem samochodowym zakładu pracy lub transportem wynajętym przez zakład pracy,

3) wydatków na zakup jednorazowych biletów na przejazdy służbowe miejskimi środkami komunikacyjnymi,

4) ryczałtów i ekwiwalentów za używanie do celów służbowych własnych samochodów w obrębie miejscowości stanowiącej siedzibę zakładu pracy,

5) kosztów przejazdów służbowych w granicach administracyjnych gminy, w której znajduje się siedziba zakładu pracy, oraz kosztu zakupu biletów okresowych na przejazd publicznymi środkami komunikacji w celu odbywania tych przejazdów,

6) kosztów podróży pracowników wezwanych (zaproszonych) przez organy wymiaru sprawiedliwości i ścigania przestępstw,

7) wydatków na podróże służbowe cudzoziemców przybywających do Polski w ramach wymiany bezdewizowej w celu współpracy naukowo-technicznej w ramach zawartych umów międzynarodowych,

8) kosztów podróży służbowych cudzoziemców i obywateli polskich, jeżeli zawarty kontrakt (umowa) stanowi, że koszty te ponosi kontrahent zagraniczny.

§ 10. 1. Do wynagrodzeń z zakładowego funduszu nagród zalicza się wypłaty nagród indywidualnych z tego funduszu.

2. Do wynagrodzeń z czystej nadwyżki w spółdzielczości, pozostającej do dyspozycji walnego zgromadzenia członków, zalicza się wypłaty pieniężne i wartość świadczeń w naturze z części przeznaczonych na nagrody i świadczenia dokonywane na rzecz osób fizycznych.

3. Do wynagrodzeń, o których mowa w ust. 2, nie zalicza się świadczeń na rzecz pracowników i ich rodzin, finansowanych ze środków przeznaczonych na cele socjalne i bytowe.

§ 11. Minister Finansów ustali zasady ewidencji wynagrodzeń za pracę, zapewniające pełne ujęcie księgowo tych wynagrodzeń.

§ 12. Prezes Głównego Urzędu Statystycznego w porozumieniu z Przewodniczącym Komisji Planowania przy Radzie Ministrów, Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych i Ministrem Finansów dostosuje sprawozdawczość z zatrudnienia i płac do przepisów uchwały.

§ 13. Przewodniczący Komisji Planowania przy Radzie Ministrów i Minister Finansów wprowadzą odpowiednie zmiany w metodologii planowania, mające na celu zapewnienie dyscypliny w gospodarowaniu środkami funduszu płac w sferze budżetowej.

§ 14. Przewodniczący Komisji Planowania przy Radzie Ministrów w porozumieniu z Ministrem Finansów i Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych może wprowadzić w miarę potrzeby zmiany w zakresie klasyfikacji składników funduszu płac w jednostkach gospodarki uspołecznionej określonych niniejszą uchwałą.

§ 15. Traci moc uchwała nr 103 Rady Ministrów z dnia 25 maja 1971 r. w sprawie składników funduszu płac i pozostałych wynagrodzeń z tytułu pracy w jednostkach gospodarki uspołecznionej (Monitor Polski nr 31, poz. 196).

§ 16. Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1977 r.

Załączniki do uchwały nr 158 Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1976 r. (poz. 212)

Załącznik nr 1

Wykaz składników wynagrodzenia i świadczeń zaliczanych do osobowego funduszu płac

I. Wynagrodzenia pracowników pozostających w ewidencji personalnej zakładu pracy, należne ze stosunku pracy:

1. Wynagrodzenia wynikające z podstawowych zasad wynagradzania, jak:

1) wynagrodzenia w akordowej formie płac (w tym akord zryczałtowany, nadwyżki akordowe, dopłaty z tytułu progresji akordowej i premie wypłacane, oprócz nadwyżki akordowej),

2) wynagrodzenia w czasowej i w czasowo-premiejowej formie płac (godzinowe, dniówkowe, miesięczne) łącznie z premiami przewidzianymi

nymi w tej formie płac, w tym premie i nagrody wypłacane z zysku, a w instytucjach artystycznych premie za poprawę wyniku finansowego,

- 3) wynagrodzenia według prowizyjnej formy płac,
- 4) wynagrodzenia zryczałtowane i specjalne,
- 5) wynagrodzenia w formie partu w rybołówstwie,
- 6) wypłaty z funduszu mistrza (majstra, kierownika budowy),
- 7) nagrody za działalność podstawową, wynikające ze stosowania zasad wynagradzania,
- 8) nagrody i premie wypłacane z funduszu w wysokości do 0,5% funduszu płac tworzonego w ramach planowanego osobowego funduszu płac lub w ramach dyspozycyjnego funduszu płac,
- 9) dodatki funkcyjne, służbowe, specjalne dla mistrzów mających tytuł mistrza dyplomowanego, za kierowanie brygadą, wynagrodzenia funkcyjne rewidentów, dodatki operacyjne dla funkcjonariuszy pożarnictwa, dodatki gospodarcze dla kierowników statków i kierowników maszyn na statkach żeglugi portowej, przybrzeżnej i na wodach osłoniętych, dodatki za posiadanie szczególnych kwalifikacji, za posiadanie stopni naukowych, dodatki planistyczne i kontrolerskie,
- 10) dodatki lokalne, terenowe, sezonowe,
- 11) dodatki za znajomość języków obcych, za znajomość kuchni narodowej i innych krajów (gastronomia),
- 12) dodatki za pracę w warunkach szkodliwych, uciążliwych i niebezpiecznych lub wykonywaną w trudnych warunkach,
- 13) dodatki (dopłaty) z tytułu szczególnych preferencji (np. na budowach szczególnie ważnych dla gospodarki),
- 14) dodatki za wieloletnią nieprzerwaną pracę w jednym przedsiębiorstwie (zakładzie),
- 15) wynagrodzenie i świadczenia dodatkowe (dodatki) oraz wartość nagród rzeczowych z tytułu karty górnika, hutnika itp.,
- 16) nagrody jubileuszowe,
- 17) gratyfikacja dla członków personelu latającego i pokładowego,
- 18) dodatki wyrównawcze dla kobiet w okresie ciąży, przeniesionych do innej pracy, oraz dla przeniesionych do innej pracy pracowników w związku z zagrożeniem chorobą zawodową bądź z innego tytułu (jak np. w związku ze zniesieniem niektórych jednostek organizacyjnych),
- 19) dodatki kompensacyjne,
- 20) dodatki za prace w godzinach nadliczbowych i świątecznych, w godzinach nocnych oraz za prace na drugiej zmianie, za pracę rozdzieloną przerwami,

21) dodatki za nadzorowanie pracy na drugiej lub trzeciej zmianie oraz za pracę na półtorej zmiany,

22) wynagrodzenia za dni wolne udzielone z tytułu pracy na morzu w niedziele i święta w żegludze międzynarodowej i rybołówstwie morskim, w żegludze śródlądowej w systemie pracy jednozmianowej oraz za dni wolne od pracy dla pracowników zatrudnionych bezpośrednio przy produkcji w kopalniach węgla kamiennego,

23) wynagrodzenia za pracę w dni ustawowo wolne od pracy, wypłacane pracownikom inspekcyjno-technicznym Urzędu Górniczego; dodatek morski i dodatek miesięczny dla pracowników urzędów morskich; wynagrodzenia za pracę poza normalnymi godzinami pracy dla pracowników urzędów morskich zatrudnionych w systemie zmianowym; wynagrodzenia dla inspektorów nadzoru nad żeglugą oraz dodatek dobowy dla sternotorzystów zatrudnionych w inspektoratach żeglugi śródlądowej,

24) dodatki związane z charakterem pracy, jak:

— za druk prasy, za wykonywanie druków specjalnych, za obsługę dodatkowych maszyn – w przemyśle poligraficznym,

— za rodzaj prowadzonego pojazdu oraz za dodatkowe czynności kierowców, za prowadzenie przyczep pojazdów samochodowych, za prowadzenie pojazdów samochodowych napędzanych gazem w transporcie samochodowym,

— ryczałtowe dodatki za obsługę codzienną pojazdów samochodowych i przyczep – w zorganizowanym transporcie samochodowym,

— pilotowy, okrętowy i dobowy za pracę na morzu oraz za pracę nurków pod wodą i za konserwację sprzętu nurkowego – w żegludze i gospodarce morskiej,

— za pracę na statkach specjalistycznych (np. zbiornikowcach, promach), za przewóz materiałów niebezpiecznych i za prace niebezpieczne, za przebywanie w strefie działań wojennych – w żegludze międzynarodowej,

— dla specjalistów gospodarki rybnej i Morskiego Instytutu Rybackiego kierowanych na czas określony do pracy na morskich statkach rybackich,

— godzinowy za obsługę portowych bocznic kolejowych,

— za pracę przy przeładunkach towarów za falochronem w portach morskich,

— za pełnienie funkcji brakującego członka załogi w żegludze,

— za obsługę wind okrętowych lub pełnienie czynności lukowego w portach morskich i rybackich,

— kilometrowy dla pracowników drużyn pociągowych oraz dodatki uzasadnione szczególnymi warunkami pracy na określonym posterunku lub węźle kolejowym, w przedsiębiorstwie „Polskie Koleje Państwowe”,

— godzinowy (premia złotówkowa) – w lotnictwie cywilnym,

— dla pracowników mających uprawnienia mechanika lotniczego, zatrudnionych na stanowiskach związanych z remontami i obsługą techniczną sprzętu lotniczego,

— za pracę w ambulansach i przy konwojowaniu poczty, za wymianę poczty i transport ładunku pocztowego,

— za stałe wykonywanie konwoju wartości pieniężnych z banku i do banku (kas zbiorczych),

— za pełnienie służby ochronnej z bronią, za ochronę czynną mienia bankowego,

— za pracę w przedłużonym czasie pracy, która nie stanowi pracy w godzinach nadliczbowych – dla pracowników zatrudnionych przy pilnowaniu,

— za pracę w systemie zmianowym pracowników działalności podstawowej, za pracę w izbie porodowej dla położnych oraz dodatkowe wynagrodzenie dla członków zespołów fumigacyjnych – w służbie zdrowia,

— za szczególne właściwości pracy – dla niektórych pracowników jednostek resortów obrony narodowej i spraw wewnętrznych,

— agencyjny – dla fotoreporterów,

— objazdowy – w przedsiębiorstwach widowiskowych,

— za nadzór podatkowy – w administracji państwowej,

— za czynności kasjerskie – w instytucjach finansowych,

— za czynności wykonywane przez pracowników urzędów stanu cywilnego w dni wolne od pracy oraz poprzedzające te dni – poza godzinami urzędowania,

— dla służby ratownictwa chemicznego – w chemii oraz dla ratownictwa gazowego – w hutnictwie,

25) dodatkowe wynagrodzenia nauczycieli i nauczycieli akademickich za zajęcia dydaktyczne i wychowawcze nie podlegające zaliczeniu do norm obowiązującego wymiaru godzin nauczania,

26) dodatkowe wynagrodzenia za występ artystów ponad normę, za ponadplanowe seanse w kinach, za wykonywane ponad normę zdjęcia rentgenowskie małoobrazkowe, za wykonywanie ponad normę protez dentystrycznych obliczeniowych,

27) wynagrodzenia uzupełniające, przysługujące pracownikom powołanym do pracy przy zwalczaniu epidemii, w tym wynagrodzenia pracowników medycznych za wykonywanie dodatkowo poza godzinami pracy wizyt domowych,

28) wynagrodzenia za pracę w przedłużonym czasie pracy i dyżury niezbędne ze względu na ciągłość procesu badawczego w instytutach,

29) dodatki za czas pełnionego pogotowia technicznego (domowego), za dyżury domowe, wynagrodzenia za dyżury zakładowe oraz za gotowość do pracy, wynagrodzenia za czas pełnienia dyżuru przy przedłużonym czasie pracy w okresie eksploatacyjnym na statkach w żegludze śródlądowej przy systemie pracy jednozmianowej, dodatek za zgłoszenie się na wezwanie w łączności, dodatek za dyżury nocne dla cenzorów Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk,

30) jednorazowe wynagrodzenia (wyrównania) wypłacane w związku ze zgłoszeniem i przyjęciem projektu wynalazczego, określone w § 23 ust. 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 grudnia 1972 r. w sprawie projektów wynalazczych (Dz.U. nr 54, poz. 351),

31) dodatkowe wynagrodzenie dla oblatywaczy samolotów i za sprawdzanie spadochronów,

32) wynagrodzenia wypłacane w złotych pracownikom zatrudnionym za granicą.

2. Wynagrodzenia za dodatkowe czynności wykonywane w ramach stosunku pracy, a nie objęte podstawowymi zasadami wynagradzania, jak:

1) wynagrodzenia za prace dodatkowe nie wchodzące w zakres obowiązków marynarzy oraz rybaków morskich w żegludze międzynarodowej,

2) wynagrodzenia za dozór (strzeżenie) statku i ładunku w żegludze śródlądowej,

3) wynagrodzenia za próby statków na morzu,

4) zryczałtowane wynagrodzenia za czas zużyty na załatwienie formalności paszportowych, dewizowych i różnych rozliczeń związanych z podróżą, wypłacane kierowcom w przedsiębiorstwie Międzynarodowych Przewozów Samochodowych oraz w przedsiębiorstwach żeglugi morskiej,

5) zryczałtowane dodatki pieniężne w przemyśle drzewnym za dodatkowe czynności wykonywane poza normalnymi godzinami pracy, ryczałt dzienny dla robotników w Lasach Państwowych za używanie własnego środka lokomocji przy dostarczaniu sprzętu mechanicznego na zrab,

6) dodatek dla dróżników leśnych za konserwację i przechowywanie narzędzi oraz za używanie własnych rowerów do objazdu służbowego powierzonego odcinka robót; ryczałt miesięczny dla nadleśniczych, adiunktów, leśniczych i gajowych za utrzymanie własnych środków lokomocji,

7) ryczałt miesięczny dla wozaków za obrządzanie i pielęgnację koni w dni robocze i świąteczne oraz za konserwację sprzętu i uprząży; dodatek za obsługę koni i opiekę nad inwentarzem żywym w nocy,

8) dodatek za usługi hotelarskie świadczone na rzecz gości zagranicznych,

9) wynagrodzenia za dodatkowe czynności pracowników szkół nie będących nauczycielami, nauczycielami akademickimi i wychowawcami – nie wchodzące w zakres ich zwykłych obowiązków,

10) wynagrodzenia dla promotorów prac doktorskich,

11) dodatek dla lekarzy za pracę dodatkową w stacjach pogotowia ratunkowego i oddziałach pomocy doraźnej oraz dla pracowników medycznych zatrudnionych w lotnictwie sanitarnym i sprawujących opiekę nad chorymi w samolotach sanitarnych,

12) wynagrodzenia ryczałtowe za wykonywanie dodatkowych zadań nie wchodzących w zakres obowiązków wynikających z umowy o pracę, wypłacane pracownikom medycznym przez macierzysty zakład pracy, w tym za pełnienie dyżurów na wezwanie – przy telefonie,

13) dodatkowe wynagrodzenie lekarzy-rzeczoznawców za konsultacje w zakresie orzecznictwa,

14) dodatek dla przewodniczących komisji lekarskich do spraw inwalidztwa i zatrudnienia; wynagrodzenia lekarzy za przeprowadzanie badań w domu chorego na potrzeby komisji lekarskich; wynagrodzenia lekarzy – inspektorów orzecznictwa lekarskiego za wydanie opinii o orzeczeniu komisji lekarskich oraz za wydanie opinii w sprawach toczących się przed organami odwoławczymi,

15) dodatek dla pracowników Państwowego Zakładu Ubezpieczeń za likwidację szkód masowych w terenie,

16) dodatek dla personelu latającego za obloty samolotów po remontach lub przeglądach i naprawach awaryjnych,

17) dodatek dla inspektorów żeglugi śródlądowej za prowadzenie, konserwację i dozorowanie statków,

18) dodatek za protokołowanie na posiedzeniach sądowych,

19) dodatek za obsługę radiowęzła lub radiotelefonu,

20) wynagrodzenia za czynności przy skupie jaj oraz skupie i kontrakcji innych artykułów wykonywane przez pracowników sklepowych,

21) zryczałtowane wynagrodzenia za palenie w piecach zwykłych, kotłowniach szklarni itp.,

22) dodatki za prowadzenie służbowych samochodów osobowych przez pracowników nie zatrudnionych na stanowisku kierowcy,

23) wynagrodzenia za instruktaż i szkolenie wewnątrzzakładowe, za kierowanie pracą praktykantów itp.,

24) ryczałty za opiekę nad klubami racjonalizatorskimi i za prowadzenie księgowości kas zapomogowo-pożyczkowych,

25) ryczałty dla społecznych inspektorów pracy,

26) wynagrodzenia kierowców autobusów używanych do przewożenia wycieczek,

27) wynagrodzenia za czas ćwiczeń (prób) i występów orkiestr zakładowych,

28) ekwiwalent za pranie i reperację odzieży roboczej, wykonywane we własnym zakresie przez pracowników,

29) dodatek za dyżur i za udział w wyprawach ratunkowych GOPR,

3. Wynagrodzenia za czas niewykonywania pracy, jak:

1) za czas urlopu wypoczynkowego, restrykcyjnego, dodatkowego lub okolicznościowego oraz ekwiwalent za nie wykorzystany urlop,

2) za czas oddelegowania pracowników na kursy szkoleniowe i do kształcące,

3) za czas nieobecności w pracy związanej z wykonywaniem obowiązków społecznych i państwowych,

4) za przerwy w pracy dla matek karmiących oraz pracownic korzystających z dwóch dni zwolnienia od pracy w ciągu roku w związku z wychowywaniem dzieci w wieku do lat 14,

5) za czas przestoju i braku produkcyjnego powstałego bez winy pracownika,

6) za ustawowe dni świąteczne nie będące niedzielami, mimo nieświadczenia pracy – w przemyśle poligraficznym,

7) wynagrodzenie za tzw. przerwany czas pracy w transporcie.

4. Dodatkowe świadczenia pieniężne bądź wartość świadczeń w naturze przyznawane na podstawie przepisów szczególnych, jak:

1) dodatki (ryczałty) za rozłąkę, strawne oraz dewizowe wypłacane w żegludzie i rybołówstwie morskim, odpowiednio przeliczone,

2) dodatki godzinowe wypłacane na kolei pracownikom drużyn lokomotywowych i konduktorskich,

3) zwrot kosztów przejazdów do miejsca zamieszkania w celu odwiedzenia rodzin, wypłacany pracownikom czasowo przeniesionym oraz zwerbowanym do pracy,

4) ekwiwalent za przejazdy koleją wypłacany na podstawie karty górnika,

5) ryczałty za noclegi i za koszt wynajęcia kwater prywatnych (opłacane przez zakład pracy) dla pracowników czasowo przeniesionych,

6) dodatki mieszkaniowe dla nauczycieli oraz dla pracowników urzędów gmin, urzędów miast (miast i gmin); zryczałtowany ekwiwalent z tytułu najmu mieszkania u osoby prywatnej przysługujący pracownikom medycznym, ekwiwalent pieniężny dla nauczycieli z tytułu zrzeczenia się prawa do bezpłatnego mieszkania,

7) zasiłek na zagospodarowanie dla nauczycieli; jednorazowy zasiłek na zagospodarowanie przysługujący niektórym pracownikom służby zdrowia po raz pierwszy przystępującym do pracy,

8) ryczałt przesiedleniowy przy przeniesieniach służbowych; zasiłek osiedleniowy dla nauczycieli,

9) wartość deputatów lub innych świadczeń wydawanych pracownikom bezpłatnie lub częściowo odpłatnie (w części nie opłaconej) oraz ekwiwalenty za te deputaty bądź inne świadczenia, w tym ekwiwalenty za mieszkania służbowe,

10) wartość posiłków profilaktycznych i regeneracyjno-wzmacniających, a także innych środków wydawanych do spożycia pracownikom bezpłatnie lub częściowo odpłatnie (w części nie opłaconej); dodatek kaloryczny dla personelu latającego i pokładowego w lotnictwie cywilnym,

11) wartość umundurowania wydawanego pracownikom bezpłatnie lub częściowo odpłatnie (w części nie opłaconej) oraz ekwiwalenty za umundurowanie i za przedłużenie używalności umundurowania,

12) ekwiwalenty za przedłużenie używalności odzieży roboczej lub obuwia ochronnego oraz za używanie odzieży własnej zamiast roboczej przez pracowników, uczniów i studentów,

13) zapomogi wypłacane pracownikom własnym z funduszu pozostającego w dyspozycji ministrów (kierowników urzędów centralnych) oraz wojewodów (prezydentów miast stopnia wojewódzkiego),

14) wynagrodzenia z tytułu sprawowania nadzoru specjalistycznego w służbie zdrowia.

5. Świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego oraz świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, pokrywane przez zakłady pracy, jak:

1) zasiłki chorobowe, wypłacane w okresie trwania stosunku pracy,
2) świadczenia wyrównawcze przysługujące od zakładów pracy pracownikom, którzy wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej doznali stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu.

6. Wynagrodzenia i odszkodowania przysługujące pracownikom w razie rozwiązania umowy o pracę (z naruszeniem lub bez naruszenia obowiązujących przepisów).

7. Odprawy przy przejściu na emeryturę, przyznawane na podstawie przepisów szczególnych, odprawa (wynagrodzenie) za 10-letni staż pracy w żegludze międzynarodowej w razie utraty zdrowia.

8. Inne świadczenia pieniężne wypłacane przez zakłady pracy na podstawie Kodeksu pracy lub układów zbiorowych pracy.

9. Wynagrodzenia pieniężne z funduszu premiowego w państwowych przedsiębiorstwach gospodarki rolnej.

II. Wynagrodzenia wypłacane pracownikom własnym na podstawie uchwały nr 157 Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1976 r. w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac.

III. Wynagrodzenia wypłacane z funduszu płac uczniów oraz stypendia pracownicze i fundowane:

1) wynagrodzenia młodocianych pracowników z tytułu umowy o pracę zawartej w celu przygotowania zawodowego,

2) ekwiwalenty pieniężne wypłacane uczniom zasadniczych i średnich szkół zawodowych dla niepracujących za praktyki zawodowe (wakacyjne) oraz za zajęcia praktyczne lub specjalizujące odbywane w zakładach pracy, a także przyznawane im nagrody pieniężne i wartość nagród rzeczowych,

3) stypendia pracownicze i fundowane.

IV. Wynagrodzenia studentów szkół wyższych z tytułu odbywania praktyk robotniczych.

V. Wynagrodzenia za pracę nakładczą.

VI. Wynagrodzenia członków zorganizowanych grup roboczych:

1) członków ochotniczych hufców pracy,

2) skazanych.

VII. Wartość robocizny z tytułu zadań szkoleniowo-produkcyjnych wykonywanych przez jednostki wojskowe.

IX. Świadczenia pieniężne wypłacane chorym za czynności wykonywane w ramach terapii zajęciowej w zakładach dla nerwowo i psychicznie chorych.

Wykaz wynagrodzeń i innych wypłat zaliczonych do bezosobowego funduszu płac

1. Wynagrodzenia za usługi załadunkowe i wyładunkowe oraz za transport, składowanie i kopcowanie ziemiopłodów.
2. Wynagrodzenia za drobne roboty i usługi oraz drobne remonty pomieszczeń i naprawę sprzętu.
3. Wynagrodzenia za prace związane z opracowaniem, oceną lub realizacją projektów racjonalizatorskich oraz za popularyzację wynalazczości i postępu technicznego.
4. Wynagrodzenia za udział w posiedzeniach komisji oraz dla członków jury w konkursach.
5. Wynagrodzenia za ekspertyzy, konsultacje, porady, tłumaczenia, nie przeznaczone do publikacji w formie wydawnictwa.
6. Wynagrodzenia za wykłady w zakresie szkolenia wewnątrz-zakładowego, prowadzone przez wykładowców nie będących pracownikami przedsiębiorstwa, za wykłady na kursach zawodowych organizowanych przez jednostki budżetowe oraz wynagrodzenia wykładowców nie będących stałymi pracownikami w ośrodkach kursowych.
7. Wynagrodzenia za prace twórcze i autorskie, za prelekcje, odczyty itp. z wyjątkiem wynagrodzeń wypłacanych z funduszu honorariów.
8. Wynagrodzenia za prace projektowe.
9. Wynagrodzenia za skup, zbiórkę i odsprzedaż opakowań i surowców wtórnych.
10. Wynagrodzenia za likwidację dołów urobkowych przy pracach geologiczno-poszukiwawczych.
11. Wynagrodzenia za udział w orkiestrze zakładowej.
12. Wynagrodzenia dla członków komitetów członkowskich spółdzielni za udział w kontrolach, lustracjach, posiedzeniach komisji oraz za pełnienie dyżurów.
13. Wynagrodzenia wypłacane pracownikom obcym na podstawie uchwały nr 157 Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1976 r. w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac.
14. Wypłaty z funduszu autorskiego.
15. Zapomogi wypłacane pracownikom obcym.

Uchwała nr 48 Rady Ministrów

z dnia 14 kwietnia 1978 r.

zmieniająca uchwałę w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac

(M.P. z 1978 r. nr 15, poz. 50)

Rada Ministrów po porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych uchwała, co następuje:

§ 1. W uchwale nr 157 Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1976 r. w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac (Monitor Polski nr 43, poz. 211) wprowadza się następujące zmiany:

1) w § 5 dodaje się ust. 5 w brzmieniu:

„5. Przepis ust. 4 nie ma zastosowania do nagród wypłacanych z tytułu konkursów w zakresie planowania przestrzennego, architektury i budownictwa: wysokość nagród indywidualnych nie może jednak przekraczać 80% wysokości nagród państwowych.”,

2) w załączniku nr 2 do uchwały dodaje się pkt. 34 w brzmieniu:

„34. Nagrody w konkursach urbanistycznych, architektonicznych i budowlanych.”

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Uchwała nr 87 Rady Ministrów

z dnia 30 czerwca 1978 r.

zmieniająca uchwałę w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac

(M.P. z 1978 r. nr 24, poz. 81)

Rada Ministrów po porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych uchwała, co następuje:

§ 1. W załączniku nr 1 do uchwały nr 157 Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1976 r. w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac (Monitor Polski z 1976 r. nr 43, poz. 211 i z 1978 r. nr 15, poz. 50) pozycja nr 42 otrzymuje brzmienie:

„42. Premie za pozyskanie drewna rezonansowego i fryzów bukowych na potrzeby przemysłu muzycznego”.

§ 2. Środki na wypłatę premii, o których mowa w § 1, przekazywane są przedsiębiorstwom lasów państwowych oraz przedsiębiorstwom przemysłu tartacznego i wyrobów drzewnych ze środków Zjednoczenia Przemysłu Muzycznego.

§ 3. Minister Kultury i Sztuki w porozumieniu z Ministrem Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego określi szczegółowe warunki wypłacania premii.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Uchwała nr 87 Rady Ministrów

z dnia 16 czerwca 1979 r.

zmieniająca niektóre przepisy w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac

(M.P. z 1979 r. nr 15, poz. 86)

Rada Ministrów po porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych uchwała, co następuje:

§ 1. W uchwale nr 157 Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1976 r. w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac (Monitor Polski z 1976 r. nr 43, poz. 211; z 1978 r. nr 15, poz. 50 i nr 24, poz. 81) wprowadza się następujące zmiany:

1) po § 5 dodaje się § 5a w brzmieniu:

„§ 5a. 1. Wypłata nagród i premii, objętych załącznikami nr 1 i 2 do uchwały, pracownikom zajmującym kierownicze i inne samodzielne stanowiska pracy może być dokonana, z zastrzeżeniem ust. 2, jeżeli w okresie, za który przysługują te nagrody lub premie, zostały spełnione warunki uprawniające do wypłacenia pracownikowi w macierzystym zakładzie pracy premii za wyniki w zakresie działalności podstawowej.

2. Przepis ust. 1 nie dotyczy nagród i premii, nie związanych ze stosunkiem pracy, oraz nagród i premii, wymienionych w poz. 29 i 35 załącznika nr 1 i w poz. 9, 10, 11, 12, 19, 23, 27 i 34 załącznika nr 2 do uchwały.”;

2) w załączniku nr 1 do uchwały:

a) pozycja 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Nagrody za eksport budownictwa”,

b) skreśla się pozycje 5 i 31;

3) w załączniku nr 2 do uchwały skreśla się pozycje 13, 24 i 32.

§ 2. Nagrody za eksport wewnętrzny budownictwa oraz nagrody za osiągnięcie projektowanej zdolności produkcyjnej wypłaca się, jeżeli początek realizacji kontraktów lub początek okresu osiągania projektowanej zdolności produkcyjnej obiektów przypadł przed dniem wejścia w życie uchwały.

§ 3. Tracą moc:

1) uchwała nr 136 Rady Ministrów z dnia 16 czerwca 1967 r. w sprawie bodźców ekonomicznych do rozwoju produkcji wyrobów oznaczonych znakiem jakości (Monitor Polski z 1967 r. nr 37, poz. 177 i z 1970 r. nr 40, poz. 293),

2) § 9 uchwały nr 132 Rady Ministrów z dnia 19 maja 1972 r. w sprawie osiągania projektowanych zdolności produkcyjnych w zakładach i obiektach przemysłowych oddanych do eksploatacji (Monitor Polski z 1972 r. nr 32, poz. 174 i z 1975 r. nr 3, poz. 15),

3) w § 7 ust. 2 uchwały nr 125 Rady Ministrów z dnia 31 maja 1973 r. w sprawie dalszego rozwoju eksportu budownictwa.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Uchwała nr 107 Rady Ministrów

z dnia 18 lipca 1979 r.

zmieniająca uchwałę w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac

(M.P. z 1979 r. nr 17, poz. 104)

Rada Ministrów po porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych uchwała, co następuje:

§ 1. W załączniku nr 1 do uchwały nr 157 Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1976 r. w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac (Monitor Polski z 1976 r. nr 43, poz. 211; z 1978 r. nr 15, poz. 50 i nr 24, poz. 81 oraz z 1979 r. nr 15, poz. 86) dodaje się pozycję 45 w brzmieniu:

„45. Nagrody dla pracowników muzeów państwowych za zwiększenie dochodów muzeów państwowych działających w formie zakładów budżetowych.”

§ 2. Na wypłatę nagród, o których mowa w § 1, przeznacza się część przyrostu dochodów własnych uzyskanych ponad ustalony poziom tych dochodów przez muzea państwowe działające w formie zakładów budżetowych.

§ 3. Minister Kultury i Sztuki w porozumieniu z Ministrami Finansów oraz Pracy, Płac i Spraw Socjalnych określi szczegółowe zasady przyznawania nagród dla pracowników muzeów państwowych za zwiększenie dochodów muzeów państwowych działających w formie zakładów budżetowych.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1980 r.

Uchwała nr 144 Rady Ministrów

z dnia 16 grudnia 1980 r.

zmieniająca uchwałę w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac oraz uchwałę w sprawie składników funduszu płac

(M.P. z 1980 r. nr 31, poz.173)

Rada Ministrów uchwała, co następuje:

§ 1. W uchwale nr 157 Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1976 r. w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac (Monitor Polski z 1976 r. nr 43, poz. 211; z 1978 r. nr 15, poz. 50 i nr 24, poz. 81 oraz z 1979 r. nr 15, poz. 86 i nr 17, poz. 104) wprowadza się następujące zmiany:

1) w § 4 dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Przepisy ust. 1 nie dotyczą wypłat wynagrodzeń wymienionych w pozycjach 35-40 załącznika nr 2.”,

2) § 7 skreśla się,

3) w załączniku nr 1 skreśla się pozycję 25,

4) w załączniku nr 2 dodaje się pozycje 35-40 w brzmieniu:

„35. Ekwiwalent za pranie i reperację odzieży roboczej, wykonywane we własnym zakresie przez pracowników.

36. Wartość posiłków profilaktycznych i regeneracyjno-wzmacniających, a także innych środków wydawanych do spożycia pracownikom bezpłatnie lub częściowo odpłatnie (w części nie opłaconej), dodatek kaloryczny dla personelu latającego i pokładowego w lotnictwie cywilnym.

37. Ekwiwalent za przedłużenie używalności odzieży roboczej lub obuwia ochronnego oraz za używanie odzieży własnej zamiast roboczej przez pracowników, uczniów i studentów.

38. Odprawy pośmiertne dla rodzin zmarłych pracowników.

39. Premie z tytułu ujawniania niewłaściwej jakości towarów.

40. Premie za szczególną dbałość o towary, a także wynagrodzenia za metkowanie.”,

5) załącznik nr 3 skreśla się.

§ 2. W uchwale nr 158 Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1976 r. w sprawie składników funduszu płac (Monitor Polski nr 43, poz. 212) wprowadza się następujące zmiany:

1) w § 1 ust. 1 skreśla się wyrazy: „należności z tytułu podróży służbowych na obszarze kraju i”,

2) w § 3 pkt. 3 skreśla się wyrazy: „§ 9 ust. 4”,

3) w § 3 dodaje się pkt. 5 w brzmieniu:

„5) należności z tytułu podróży służbowych na obszarze kraju oraz z tytułu wyrównania wydatków ponoszonych przez pracownika w związku z wykonywaniem pracy poza stałym miejscem pracy lub poza stałym miejscem zamieszkania.”,

4) w § 4 skreśla się pkt. 5,

5) skreśla się § 9,

6) w załączniku nr 1 w części I ust. 2 skreśla się pkt. 28,

7) w załączniku nr 1 w części I ust. 4 skreśla się pkt. 1, 3, 5, 10 i 12, a w pkt. 8 skreśla się wyrazy: „ryczałt przesiedleniowy przy przeniesieniach służbowych”,

8) w załączniku nr 1 w części I ust. 8 dodaje się na końcu wyrazy: „z wyjątkiem odpraw pośmiertnych dla rodzin zmarłych pracowników.”

§ 3. Minister Finansów dostosuje zasady ewidencji wypłat do przepisów uchwały.

§ 4. Prezes Głównego Urzędu Statystycznego w porozumieniu z Przewodniczącym Komisji Planowania przy Radzie Ministrów dostosuje sprawozdawczość z zatrudnienia i płac do przepisów uchwały.

§ 5. Minister Pracy, Płac i Spraw Socjalnych ogłosi w drodze obwieszczenia jednolity tekst uchwały nr 157 Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1976 r. w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac (Monitor Polski z 1976 r. nr 43, poz. 211, 1978 r. nr 15, poz. 50 i nr 24, poz. 81 oraz z 1979 r. nr 15, poz. 86 i nr 17, poz. 104) oraz jednolity tekst uchwały nr 158 Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1976 r. w sprawie składników funduszu płac (Monitor Polski nr 43, poz. 212), z uwzględnieniem zmian wynikających z niniejszej uchwały oraz z przepisów ogłoszonych przed dniem wydania jednolitego tekstu, z zastosowaniem ciągłej numeracji paragrafów, ustępów i punktów.

§ 6. Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1981 r.

Uchwała nr 94 Rady Ministrów

z dnia 12 maja 1981 r.

**zmieniająca uchwałę w sprawie wynagrodzeń
wypłacanych poza planowanym funduszem płac**

(M.P. z 1981 r. nr 13, poz. 99)

Rada Ministrów uchwała, co następuje:

§ 1. W uchwale nr 157 Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1976 r. w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac (Monitor Polski z 1976 r. nr 43, poz. 211; z 1978 r. nr 15, poz. 50 i nr 24, poz. 81; z 1979 r. nr 15, poz. 86 i nr 17, poz. 104 oraz z 1980 r. nr 31, poz. 173) wprowadza się następujące zmiany:

1) w załączniku nr 1 do uchwały skreśla się następujące pozycje: 10, 13, 14, 39, 41, 43 i 44,

2) w załączniku nr 2 do uchwały dodaje się pozycje 41-47 w brzmieniu:

„41. Nagrody za udział w organizowaniu polowań dewizowych.

42. Nagrody za pozyskanie zwierząt łownych.

43. Premie za wyselekcjonowanie ze skupu cieląt rzeźnych do dalszego chowu.

44. Nagrody za zbiórkę i dostawę złomu metali.

45. Nagrody za zbieranie, sortowanie, przechowywanie i przekazywanie odpadów złomu szkła organicznego.

46. Premie za wysortowanie złomu metali nieżelaznych ze złomu stalowego i żeliwnego.

47. Premie za zbieranie odpadków pokonsumpcyjnych.”

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Uchwała nr 33 Rady Ministrów

z dnia 25 marca 1983 r.

**w sprawie klasyfikacji wynagrodzeń
w jednostkach gospodarki społecznej**

(M.P. z 1983 r. nr 15, poz. 85)

Rada Ministrów uchwała, co następuje:

§ 1. 1. Wynagrodzenia obejmują wypłaty pieniężne oraz wartość świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty wypłacane (wydawane)

bezpośrednio pracownikom lub innym osobom fizycznym przez jednostkę gospodarki uspołecznionej, stanowiące wydatki tej jednostki ponoszone na opłacenie wykonywanej na jej rzecz pracy, niezależnie od źródeł finansowania tych wypłat i świadczeń oraz bez względu na podstawę stosunku pracy bądź innego stosunku prawnego lub czynności prawnej, na których podstawie jest świadczona praca.

2. Do wynagrodzeń nie zalicza się:

1) świadczeń finansowanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych,

2) wypłat należności za prace, od których jest pobierany podatek dochodowy, obrotowy lub gruntowy,

3) opłacania pracy członków spółdzielni produkcyjnych zrzeszonych w Centralnym Związku Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych oraz ich domowników, stanowiącego element dochodu podzielnego spółdzielni,

4) wypłat z nadwyżki bilansowej stanowiących: oprocentowanie udziałów członkowskich w spółdzielniach oraz wypłaty dokonywane członkom spółdzielni nie będącym pracownikami,

5) wartości świadczeń rzeczowych, wynikających z przepisów dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy (w tym posiłków profilaktycznych), oraz ekwiwalentów za te świadczenia, a także ekwiwalentów za pranie i reperację odzieży roboczej wykonywane we własnym zakresie przez pracowników, ekwiwalentów za przedłużenie używalności odzieży roboczej, za używanie odzieży własnej zamiast odzieży roboczej, za nie wydane pracownikom przysługujące im środki higieny osobistej,

6) ekwiwalentu pieniężnego za użyte przy wykonywaniu pracy narzędzia, materiały lub sprzęt, stanowiące własność wykonawcy,

7) wypłat należności z tytułu podróży służbowych na obszarze kraju oraz z tytułu wyrównania wydatków ponoszonych przez pracownika w związku z wykonywaniem pracy poza stałym miejscem pracy lub poza stałym miejscem zamieszkania, m.in. dodatków i ryczałtów za rozłąkę, strawnego, dodatków dewizowych wypłacanych w rybołówstwie morskim oraz marynarzom, dodatków godzinowych wypłacanych na kolei pracownikom drużyn lokomotywowych i konduktorskich, diet godzinowych pracowników poczt ruchomych,

8) ryczałtów i ekwiwalentów za używanie do celów służbowych prywatnych samochodów lub innych środków lokomocji,

9) wartości wyżywienia wydawanego bezpłatnie lub częściowo odpłatnie na kursach i szkoleniach,

10) wartości posiłków regeneracyjno-wzmacniających oraz innych środków wydawanych niektórym grupom pracowników do spożycia wyłącznie w czasie wykonywania pracy bez prawa do ekwiwalentu z tego tytułu, m.in. w zakładach gastronomicznych, placówkach żywienia przyzakładowego, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, zakładach dla nieletnich, służbie zdrowia, domach wczasowych, marynarzom i rybakom, oraz dodatków kalorycznych wypłacanych na podstawie odrębnych przepisów,

11) wypłat należności za przeniesienie na podstawie umowy sprzedaży majątkowego prawa autorskiego,

12) opłat licencyjnych lub innych należności za przeniesienie prawa lub ustanowienie prawa korzystania z niepracowniczego wynalazku lub wzoru użytkowego na rzecz jednostki gospodarki uspołecznionej,

13) wypłat należności obliczanych od wielkości efektów uzyskanych przez zastosowanie pracowniczego projektu wynalazczego i za dokumentację dostarczoną bezumownie przez twórcę projektu, przydatną do stosowania projektu, oraz nagród za wynalazczość, a także nagród za prace badawcze i wdrożeniowe wypłacanych z funduszu efektów wdrożeńowych,

14) nagród o charakterze szczególnym, a zwłaszcza nagród państwowych, resortowych o charakterze nagród państwowych, nagród konkursowych, nagród za szczególne osiągnięcia w zakresie prac badawczych oraz zastosowania ich wyników w praktyce, nagród dla wyróżniających się w pracy aktywistów społecznych, nagród za ratownictwo morskie, nagród dla krwiodawców, nagród za upowszechnianie kultury,

15) ryczałtów wypłacanych kuratorom społecznym,

16) odszkodowań dla ławników ludowych w sądach powszechnych, nie będących pracownikami,

17) wszelkiego rodzaju stypendiów, w tym stypendiów fundowanych, stypendiów pracowniczych oraz stypendiów dla sportowców,

18) odpraw sześciomiesięcznych wypłacanych na podstawie przepisów w sprawie dodatkowych świadczeń dla pracowników uspołecznionych zakładów pracy zmieniających pracę,

19) zasiłków na zagospodarowanie oraz zasiłków osiedleniowych,

20) jednorazowych pożyczek na zagospodarowanie (np. dla młodych małżeństw),

21) zapomóg wypłacanych pracownikom z funduszu zapomóg pozostającego w dyspozycji ministrów (kierowników urzędów centralnych) i wojewodów (prezydentów miast stopnia wojewódzkiego) oraz w dyspozycji Służby Więziennej,

22) wypłat przeznaczonych na pomoc zdrowotną dla nauczycieli korzystających z opieki zdrowotnej,

23) ryczałtów oraz dodatków wypłacanych w złotych obywatelom polskim zatrudnionym za granicą przez pracodawcę zagranicznego w ramach współpracy gospodarczej i naukowo-technicznej,

24) jednorazowych odszkodowań z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu albo śmierci oraz odszkodowań za przedmioty utracone lub uszkodzone wskutek wypadku przy pracy, przysługujących od zakładu pracy,

25) odpraw pośmiertnych po zmarłych pracownikach, wypłacanych na podstawie Kodeksu pracy lub przepisów układów zbiorowych pracy,

26) świadczeń finansowanych ze środków przeznaczonych na cele socjalne (z funduszu socjalnego, funduszu mieszkaniowego i z przewidzianej na ten cel części czystej nadwyżki w spółdzielczości),

27) rekompensat pieniężnych z tytułu wzrostu cen detalicznych, wypłacanych na podstawie odrębnych przepisów osobom korzystającym z urlopu wychowawczego.

§ 2. 1. Wynagrodzenia dzielą się na:

- 1) wynagrodzenia osobowe,
- 2) wynagrodzenia bezosobowe,
- 3) honoraria,
- 4) wynagrodzenia agencyjno-prowizyjne,
- 5) nagrody z zakładowego funduszu nagród,
- 6) wypłaty z zysku do podziału i z nadwyżki bilansowej w spółdzielniach,
- 7) rekompensaty pieniężne z tytułu wzrostu cen detalicznych.

§ 3. 1. Wynagrodzenia osobowe obejmują wynagrodzenia i inne świadczenia z tytułu pracy, wypłacane lub wydawane w naturze (odpowiednio przeliczone):

- 1) pracownikom – należne z tytułu istniejącego stosunku pracy,
- 2) uczniom:
  - a) młodocianym oraz pełnoletnim, jeżeli kończą naukę zawodu na warunkach określonych dla młodocianych, zatrudnionym na podsta-

wie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego – należne z tytułu tej umowy,

b) zasadniczych i średnich szkół zawodowych dla niepracujących za praktyki zawodowe (wakacyjne) oraz za zajęcia praktyczne i specjalizujące odbywane w zakładach pracy;

3) osobom wykonującym pracę nakładczą – należne z tytułu umowy o pracę nakładczą,

4) jednostkom wojskowym – jako wartość robocizny z tytułu zadań szkoleniowo-produkcyjnych wykonywanych przez te jednostki,

5) właściwym jednostkom organizacyjnym – jako kwoty stanowiące wartość robocizny z tytułu zorganizowanych grup roboczych,

6) chorym oraz pensjonariuszom domów pomocy społecznej za czynności wykonywane w ramach terapii zajęciowej – zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami.

2. Wynagrodzenia osobowe obejmują również:

1) zasiłki chorobowe wypłacane w czasie trwania stosunku pracy, pokrywane ze środków zakładu pracy,

2) wynagrodzenia za dyżury zakładowe i za gotowość do pracy pracowników medycznych oraz wynagrodzenia ryczałtowe za wykonywanie dodatkowych zadań nie wchodzących w zakres obowiązków wynikających z umowy o pracę, wypłacane pracownikom medycznym przez macierzyste zakłady pracy.

§ 4. Wynagrodzenia bezosobowe obejmują:

1) z zastrzeżeniem przepisów § 5 – wynagrodzenia wypłacane na podstawie umowy o dzieło lub umowy zlecenia,

2) wynagrodzenia wypłacane na podstawie odrębnych przepisów osobom, które wykonują określone czynności na polecenie właściwych organów, np. biegłym w postępowaniu dochodzeniowym, sądowym i administracyjnym,

3) wynagrodzenia wypłacane osobom fizycznym za udział w komisjach, jury w konkursach, radach naukowych i naukowo-technicznych, niezależnie od sposobu ich powoływania.

§ 5. 1. Honoraria obejmują wynagrodzenia za prace twórcze, autorskie i realizatorskie, należące do podstawowej (statutowej) działalności jednostek gospodarki uspołecznionej wypłacających te wynagrodzenia, jeżeli prace te są wykonywane przez pracowników własnych lub przez inne osoby fizyczne na podstawie umowy zlecenia lub umowy o dzieło, a związane są z:

- 1) przygotowaniem, realizacją i rozpowszechnianiem filmów,
  - 2) przygotowaniem, realizacją i organizacją imprez artystycznych, teatralnych, muzycznych, audycji radiowych i telewizyjnych oraz nagrań płytowych,
  - 3) przygotowaniem i edycją książek oraz innych wydawnictw nieperiodycznych, czasopism, wydawnictw prasowych i opracowań graficznych, druków akcydensowych i opakowań,
  - 4) projektowaniem i wykonywaniem usług artystycznych z zakresu plastyki,
  - 5) przygotowaniem środków reklamy,
  - 6) przygotowaniem materiałów instruktażowych i szkoleniowych,
  - 7) korespondencją redakcji z czytelnikami (publikowaną w prasie),
  - 8) twórczością kompozytorską.
2. Honoraria obejmują także:
- 1) wynagrodzenia nietatowego personelu redakcyjnego czasopism w przedsiębiorstwach wydawniczych,
  - 2) wynagrodzenia i tantiemy wypłacane twórcom przez stowarzyszenia twórców,
  - 3) nagrody za prace wykonywane na podstawie umów zlecenia bądź umów o dzieło (np. nagrody dla realizatorów filmów),
  - 4) wynagrodzenia za opracowania naukowo-badawcze i rozwojowe wykonywane przez pracowników placówek naukowych i szkół wyższych poza obowiązującym ich czasem pracy lub poza obowiązującym wymiarem zajęć – wyłącznie w zakresie prac twórczych.

§ 6. Wynagrodzenia agencyjno-prowizyjne obejmują wynagrodzenia osób fizycznych należne za wykonywane na podstawie umowy agencyjnej zleczone czynności, opłacane od dokonywanych transakcji kupna lub sprzedaży oraz wykonywanych usług według określonej wysokości stawki prowizyjnej.

§ 7. Nagrody z zakładowego funduszu nagród obejmują nagrody wypłacane z tego funduszu, tworzonego na podstawie odrębnych przepisów w uspołecznionych zakładach pracy, z wyłączeniem przedsiębiorstw państwowych objętych przepisami ustawy z dnia 26 lutego 1982 r. o gospodarce finansowej przedsiębiorstw państwowych (Dz.U. nr 7, poz. 54 i nr 45, poz. 289).

§ 8. Wypłaty z zysku do podziału obejmują nagrody i premie wypłacone z funduszu załogi tworzonego na podstawie odrębnych przepisów z zysku do podziału w przedsiębiorstwach państwowych i innych jednostkach gospodarki uspołecznionej. Wypłaty z nadwyżki bi-

lansowej w spółdzielniach obejmują premie i nagrody dla członków będących pracownikami i pracowników spółdzielni, a w spółdzielniach pracy – także wypłaty dla członków z tytułu wkładu pracy.

§ 9. Rekompensaty pieniężne z tytułu wzrostu cen detalicznych obejmują dokonywane na podstawie odrębnych przepisów tego rodzaju wypłaty dla:

- 1) pracowników,
- 2) uczniów zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego,
- 3) osób wykonujących pracę na podstawie umowy o pracę nakładczą, umowy zlecenia (umowy o dzieło) i umowy agencyjnej.

§ 10. Zaleca się centralnym związkom spółdzielczym wprowadzenie przepisów uchwały w jednostkach spółdzielczych.

§ 11. Tracą moc:

1) uchwała nr 157 Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1976 r. w sprawie wynagrodzeń wypłacanych poza planowanym funduszem płac (Monitor Polski z 1976 r. nr 43, poz. 211; z 1978 r. nr 15, poz. 50 i nr 24, poz. 81; z 1979 r. nr 15, poz. 86 i nr 17, poz. 104; z 1980 r. nr 31, poz. 173 i z 1981 r. nr 13, poz. 99),

3) uchwała nr 158 Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1976 r. w sprawie składników funduszu płac (Monitor Polski z 1976 r. nr 43, poz. 212 i z 1980 r. nr 31, poz. 173).

§ 12. Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1984 r.

Uchwała nr 97 Rady Ministrów

z dnia 18 czerwca 1985 r.

zmieniająca uchwałę w sprawie klasyfikacji wynagrodzeń w jednostkach gospodarki społecznej

(M.P. z 1985 r. nr 16, poz. 126)

Rada Ministrów uchwała, co następuje:

§ 1. W uchwale nr 33 Rady Ministrów z dnia 25 marca 1983 r. w sprawie wynagrodzeń w jednostkach gospodarki społecznej (Monitor Polski nr 15, poz. 85) w § 1 w ust. 2 w pkt. 14 dodaje się na końcu wyrazy: „nagród za osiągnięcia w eksporcie przyznawanych z funduszu nagród Ministra Handlu Zagranicznego”.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Uchwała nr 128 Rady Ministrów

z dnia 23 sierpnia 1986 r.

zmieniająca uchwałę w sprawie klasyfikacji wynagrodzeń w jednostkach gospodarki społecznej

(Dz.U. z 1986 r. nr 27, poz. 184)

Rada Ministrów uchwala, co następuje:

§ 1. W uchwale nr 33 Rady Ministrów z dnia 25 marca 1983 r. w sprawie klasyfikacji wynagrodzeń w jednostkach gospodarki społecznej (Monitor Polski nr 15, poz. 85 i z 1985 r. nr 16, poz. 126) dotychczasową treść § 2 oznacza się jako ust. 1 i dodaje się ust. 2 w brzmieniu:

„2. Nagrody z funduszu nagród tworzonego na podstawie art. 208 § 6 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz.U. nr 30, poz. 210 i z 1983 r. nr 39, poz. 176) traktuje się na równi z wypłatami wymienionymi w ust. 1 pkt. 6.”

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Uchwała nr 29 Rady Ministrów

z dnia 13 marca 1987 r.

zmieniająca uchwałę w sprawie klasyfikacji wynagrodzeń w jednostkach gospodarki społecznej

(M.P. z 1987 r. nr 9, poz. 78)

Rada Ministrów uchwala, co następuje:

§ 1. W uchwale nr 33 Rady Ministrów z dnia 25 marca 1983 r. w sprawie klasyfikacji wynagrodzeń w jednostkach gospodarki społecznej (Monitor Polski nr 15, poz. 85; z 1985 r. nr 16, poz. 126 i z 1986 r. nr 27, poz. 184) wprowadza się następujące zmiany:

1) w § 1 w ust. 2 dodaje się pkt. 28 w brzmieniu:

„28) ekwiwalentów pieniężnych wypłacanych uczniom szkół zawodowych dla niepracujących z tytułu praktycznej nauki zawodu”,

2) w § 3 w ust. 1 pkt. 2 otrzymuje brzmienie:

„2) młodocianym oraz pełnoletnim, jeżeli kończą naukę zawodu na warunkach określonych dla młodocianych, zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego – należne z tytułu tej umowy”.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Uchwała nr 187 Rady Ministrów

z dnia 28 listopada 1990 r.

**zmieniająca uchwałę w sprawie klasyfikacji wynagrodzeń
w jednostkach gospodarki społecznej**

(M.P. z 1990 r. nr 46, poz. 350)

Rada Ministrów uchwała, co następuje:

§ 1. W uchwale nr 33 Rady Ministrów z dnia 25 marca 1983 r. w sprawie klasyfikacji wynagrodzeń w jednostkach gospodarki społecznej (Monitor Polski nr 15, poz. 85; z 1985 r. nr 16, poz. 126; z 1986 r. nr 27, poz. 184 i z 1987 r. nr 9, poz. 78) w § 1 w ust. 2 dodaje się pkt. 29 w brzmieniu:

„29) premii i nagród za oszczędne zużycie paliwa płynnego i za oszczędne wykorzystanie ogumienia.”

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Zarządzenie nr 21 Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego

z dnia 18 maja 1984 r.

w sprawie Klasyfikacji Składników Wynagrodzeń

(znak: PP-1-10-28)

(Dz. Urz. GUS z 1984 r. nr 3, poz. 6)

Na podstawie art. 12 pkt. 1 ustawy z dnia 26 lutego 1982 r. o statystyce państwowej (Dz.U. nr 7, poz. 58) zarządza się, co następuje:

§ 1. Wprowadza się Klasyfikację Składników Wynagrodzeń, zwaną dalej „KSW”, stanowiącą załącznik do zarządzenia.

§ 2. KSW stanowi usystematyzowany wykaz składników wynagrodzeń w gospodarce społecznej oraz grupuje je według jednolitych dla wszystkich działów i branż kryteriów uwzględniających charakter wypłat i świadczeń zaliczanych do wynagrodzeń.

§ 3. 1. Grupowania wynagrodzeń według KSW mają zastosowanie w badaniach statystycznych.

2. Szczegółowe zasady wykorzystania KSW w poszczególnych badaniach statystycznych określa się każdorazowo oddzielnie.

§ 4. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

**Załącznik do zarządzenia nr 21
Prezesa GUS z dnia 18 maja 1984 r.**

Klasyfikacja Składników Wynagrodzeń (KSW)

Symbol	Nazwa
1-3	WYNAGRODZENIA OSOBOWE
11-28	Wynagrodzenia pracowników należne z tytułu istniejącego stosunku pracy
11-15	Wynagrodzenia podstawowe ¹⁾ za pracę wykonywaną w normalnym obowiązującym pracownika czasie pracy
11	Wynagrodzenia zasadnicze ²⁾
111	— Wynagrodzenia zasadnicze według czasowej formy wynagradzania ³⁾
112	— Wynagrodzenia zasadnicze według akordowe formy wynagradzania ⁴⁾
113	— Wynagrodzenia zasadnicze według akordu zryczałtowanego
114	— Wynagrodzenia zasadnicze według prowizyjnej formy wynagradzania ⁵⁾
115	— Wynagrodzenia zasadnicze w formie partu w rybołówstwie
116	— Wynagrodzenia zasadnicze według pozostałych form wynagradzania
12	Zryczałtowane wynagrodzenia kierowców samochodów osobowych ⁶⁾
13	Dodatki stałe i przejściowe za szczególne właściwości pracy, szczególnie kwalifikacje lub warunki pracy
131	— Dodatki przyznawane ze względu na szkodliwe dla zdrowia, trudne, uciążliwe i niebezpieczne warunki pracy, ponoszenie szczególnej odpowiedzialności z uwagi na rodzaj pracy
132	— Dodatki za pełnienie funkcji kierowniczych
133	— Dodatki za długoletni staż pracy
134	— Dodatki za posiadanie stopni naukowych
135	— Dodatki za posiadanie specjalnych kwalifikacji
136	— Dodatki za usytuowanie zakładu pracy
137	— Dodatki za porę pracy i system organizacyjny pracy
138	— Dodatki za pracę w przedłużonym normalnym czasie pracy ⁷⁾
139	— Pozostałe dodatki stałe i przejściowe
15	Premie wypłacane periodyczne za osiągnięcia w wykonywaniu podstawowych zadań pracownika lub zespołu oraz prowizje niesamodzielne
16	Wynagrodzenia za pracę nadliczbową
161	— Wynagrodzenia za pracę przekraczającą dobową i tygodniową normę czasu pracy oraz za nadliczbową pracę w niedziele i ustawowe dni świąteczne wolne od pracy – wynikające z podstawowych zasad wynagradzania ⁸⁾
162	— Wynagrodzenia za pracę w dodatkowych dniach wolnych od pracy wynikające z podstawowych zasad wynagradzania ⁸⁾
163	— Zryczałtowane wynagrodzenia za wykonywanie czynności wchodzących w zakres obowiązków objętych umową o pracę w czasie przekraczającym obowiązującą normę czasu pracy
164	— Wynagrodzenia za godziny ponadwymiarowe nauczycieli

Symbol	Nazwa
17	Wynagrodzenia płatne dodatkowo za pracę wykonywane w ramach obowiązującego pracownika wymiaru czasu pracy, ale przekraczające normalne obowiązki lub normatywy
171	— Wynagrodzenia za zajęcia wychowawcze i dydaktyczne nauczycieli płatne dodatkowo
172	— Wynagrodzenia za występy artystów ponad normę, opracowania ponadnormowe reżysera, scenografia itp.
173	— Dodatkowe wynagrodzenia za wykonywanie obowiązków zakładowego społecznego inspektora pracy
174	— Dodatkowe wynagrodzenia za szkolenie wewnątrzzakładowe oraz za prowadzenie nauki zawodu
175	— Dodatkowe wynagrodzenia dla zakładowego kierownika praktyk studentów i uczniów średnich szkół zawodowych
176	— Dodatkowe wynagrodzenia za prowadzenie i obsługę pojazdu samochodowego przez pracownika nie zatrudnionego na stanowisku kierowcy
177	— Pozostałe dopłaty za prace wykonywane w ramach obowiązującego pracownika czasu pracy, ale nie należące do zakresu jego normalnych obowiązków
18	Wynagrodzenia za czynności przewidziane do wykonywania poza obowiązującym pracownika wymiarem czasu pracy
181	— Wynagrodzenia za dyżury zakładowe pełnione przez pracowników służb medycznych i weterynaryjnych
182	— Wynagrodzenia (dodatki) za pełnienie pogotowia technicznego (domowego) lub za gotowość do pracy
183	— Wynagrodzenia uzupełniające wypłacane pracownikom powołanym do zwalczania epidemii ⁹⁾
184	— Wynagrodzenia za wykonywanie czynności doradców technicznych w klubach techniki i racjonalizacji
185	— Pozostałe wynagrodzenia za czynności przewidziane do wykonania poza obowiązującym pracownika wymiarem czasu pracy
19	Dodatki (dopłaty) wyrównawcze
191	— Wyrównanie zarobku do poziomu najniższego wynagrodzenia
192	— Dodatki wyrównawcze przy wykonywaniu przejściowo innej pracy zastępczej
193	— Dodatki wyrównawcze wypłacane pracownikom podejmującym pracę w nowym zakładzie wskutek likwidacji dotychczasowego stanowiska pracy
21-22	Zasiłki chorobowe ¹⁰⁾ i wynagrodzenia gwarantowane za czas niewykonania pracy
211	— Zasiłki chorobowe ¹⁰⁾
212	— Wynagrodzenia za czas przestoju ¹¹⁾
213	— Wynagrodzenia za czas bezskutecznego wypowiedzenia umowy o pracę
214	— Wynagrodzenia za czas urlopu wypoczynkowego, restytucyjnego, dodatkowego, okolicznościowego, za dni wolne dla matek opiekujących się dziećmi do lat 14-tu
215	— Wynagrodzenia za czas urlopu szkoleniowego i zwolnień z pracy związanych z podnoszeniem kwalifikacji

Symbol	Nazwa
216	— Wynagrodzenia za czas pełnienia niektórych funkcji społecznych, okolicznościowych zwolnień z pracy w związku z załatwianiem spraw osobistych, za czas przerw w pracy matek karmiących niemowlęta
217	— Wynagrodzenia pracowników tymczasowo aresztowanych
218	— Wynagrodzenia za płatną część czasu nie przepracowanego w związku z powołaniem pracownika do odbycia czynnej służby wojskowej lub ćwiczeń wojskowych
219	— Wynagrodzenia za tak zwany przerywany czas pracy w transporcie samochodowym
221	— Wynagrodzenia za dni wolne od pracy udzielone z tytułu pracy na morzu w niedzielę i święta w żegludzie międzynarodowej i w rybołówstwie morskim
222	— Wynagrodzenia za ustawowe dni świąteczne nie będące niedzielami, wypłacone pomimo nieświadczenia pracy
23	Świadczenia deputatowe ¹²⁾
231	— Deputaty węglowe lub innych środków opałowanych, deputaty energetyczne
232	— Deputaty środków spożywczych
233	— Świadczenia z tytułu należnego umundurowania
234	— Świadczenia z tytułu należnego mieszkania służbowego ¹³⁾
235	— Pozostałe świadczenia deputatowe
24	Dodatkowe wynagrodzenia i świadczenia wynikające ze szczególnych przywilejów kart pracowniczych
241	— Dodatkowe wypłaty za staż pracy ¹⁴⁾
242	— Ekwiwalenty pieniężne z tytułu zwrotu kosztów przejazdów urlopowych
243	— Świadczenia na pomoce naukowe dla dzieci pracowników
244	— Pozostałe dodatkowe wynagrodzenia i świadczenia wynikające ze szczególnych przywilejów kart pracowniczych
25	Świadczenia odszkodowawcze
251	— Odszkodowania przysługujące w razie rozwiązania umowy o pracę
252	— Świadczenia wyrównawcze wypłacane ze środków zakładów pracy pracownikom, którzy wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej doznali stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu
26	Wynagrodzenia (ryczałty) i świadczenia wypłacane w złotych pracownikom polskim zatrudnionym za granicą ¹⁵⁾
27-28	Inne (sporadyczne) składniki wynagrodzeń ¹⁶⁾
271	— Nagrody jubileuszowe, gratyfikacje
272	— Odprawy wypłacane przy przejściu na emeryturę
273	— Wypłaty z funduszu mistrza ¹⁷⁾
274	— Jednorazowe wynagrodzenia (wyrównawcze) wypłacane w związku ze zgłoszeniem i przyjęciem projektu wynalazczego powodującego zmianę norm pracy
275	— Nieperiodyczne premie i nagrody za spełnienie określonego zadania bądź za określone osiągnięcia ¹⁸⁾ lub za całokształt pracy pracowników ¹⁹⁾
276	— Premie ^{20) 21)} i nagrody ²¹⁾ za oszczędność materiałów, paliw, energii itp.

Symbol	Nazwa
277	— Premie i nagrody za określone osiągnięcia odcinkowe wypłacane ze środków specjalnie w tym celu tworzonych w budżecie państwa, ministerstw i innych jednostek ²²⁾
278	— Ekwiwalent za nie wykorzystany urlop
279	— Dodatkowe wynagrodzenie radcy prawnego z tytułu zastępstwa sądowego i arbitrażowego
281	— Dodatek objazdowy przysługujący pracownikom instytucji artystycznych
282	— Dodatek dla pracowników Komitetu ds. Radia i Telewizji zatrudnionych przy transmisjach i reportażach
283	— Pozostałe sporadyczne składniki wynagrodzeń
31	Wynagrodzenia uczniów należne z tytułu umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego
32	Ekwiwalenty pieniężne za praktyki zawodowe (wakacyjne) oraz za zajęcia praktyczne i specjalizujące uczniów zasadniczych i średnich szkół zawodowych dla niepracujących ²⁵⁾
33	Wynagrodzenia osób wykonujących pracę nakładczą ²³⁾
34	Wartość robocizny wykonanej przez jednostki wojskowe i zorganizowane grupy robocze ²⁴⁾ oraz wynagrodzenia uczestników zorganizowanych grup roboczych
35	Wyплаты za czynności wykonywane w ramach terapii zajęciowej przez chorych oraz przez pensjonariuszy domów pomocy społecznej
4	WYNAGRODZENIA BEZOSOBOWE
41	Wynagrodzenia wypłacane na podstawie umów o dzieło lub zlecenia ²⁶⁾
42	Wynagrodzenia wypłacane osobom, wykonującym określone czynności na polecenie właściwych organów ²⁷⁾
43	Wynagrodzenia wypłacane osobom fizycznym za udział w komisjach jury w konkursach, radach naukowych i naukowo-technicznych ²⁸⁾
44	Wynagrodzenia zakładowych zespołów gospodarczych
5	HONORARIA
51	Wynagrodzenia wypłacane pracownikom własnym na podstawie umowy zlecenia lub umowy o dzieło mające charakter wynagrodzenia pracowniczego – za pracę wynikającą z umowy o pracę ²⁹⁾
52	Wynagrodzenia wypłacane pracownikom własnym i innym osobom fizycznym na podstawie umowy zlecenia lub umowy o dzieło za prace twórcze, autorskie, realizatorskie ³⁰⁾ (bez zaliczanych do podgrupy 51)
53	Wynagrodzenia i tantiemy wypłacane twórcom przez stowarzyszenia twórców ³¹⁾
54	Wynagrodzenia nietatowego personelu redakcyjnego czasopism w przedsiębiorstwach wydawniczych
55	Nagrody za prace wykonywane na podstawie umów o zlecenia bądź umów dzieło
56	Wynagrodzenia za opracowania naukowo-badawcze i rozwojowe w zakresie prac twórczych ³²⁾
6	WYNAGRODZENIA AGENCYJNO-PROWIZYJNE³³⁾
7	NAGRODY Z ZAKŁADOWEGO FUNDUSZU NAGRÓD

Symbol	Nazwa
8	WYPŁATY Z ZYSKU DO PODZIAŁU I Z NADWYŻKI BILANSOWEJ W SPÓŁDZIELNIACH ³⁴⁾
81	Nagrody i premie wypłacone z funduszu załogi tworzonego z zysku do podziału ³⁵⁾
82	Wypłaty z nadwyżki bilansowej w spółdzielniach ³⁶⁾
9	REKOMPENSATY PIENIĘŻNE Z TYTUŁU WZROSTU CEN DETALICZNYCH
91	Rekompensaty dla pracowników
92	Rekompensaty dla uczniów zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego ³⁷⁾
93	Rekompensaty dla osób wykonujących pracę na podstawie umowy o pracę nakładczą, umowy zlecenia (umowy o dzieło) i umowy agencyjnej

¹⁾ Wynikające z podstawowych zasad wynagradzania stosownie do rodzaju, ilości i warunków wykonywanej pracy.

²⁾ Ustalone na podstawie obowiązującej stawki za jednostkę pracy odpowiednio do formy wynagradzania.

³⁾ Według stawki godzinowej lub miesięcznej.

⁴⁾ Według stawki akordowej wraz z nadwyżką akordową i dopłatą z tytułu progresji akordowej.

⁵⁾ Według stawki prowizyjnej – tylko przy prowizji samodzielnej.

⁶⁾ Składniki wynagrodzenia wypłacane poza ryczałtem zalicza się do poszczególnych pozycji klasyfikacyjnych.

⁷⁾ Przy pilnowaniu.

⁸⁾ Wraz z dodatkami za pracę w godzinach nadliczbowych i innymi dodatkami z tytułu pracy przewidzianymi w układach zbiorowych pracy lub innych przepisach o wynagradzaniu.

⁹⁾ Łącznie z wynagrodzeniami za normalny czas pracy w okresie powołania do pracy wyłączenie przy zwalczaniu epidemii.

¹⁰⁾ Wypłacane ze środków zakładów pracy oraz wynagrodzenia za czas choroby nauczycieli.

¹¹⁾ Za czas przerwy w wykonywaniu pracy wskutek przestoju, a nie za pracę zastępczą wykonywaną w czasie postoju.

¹²⁾ Wartość wydawanych świadczeń deputowych (w przypadku, gdy są wydawane częściowo odpłatnie — w części nie opłaconej przez pracownika) lub ekwiwalenty pieniężne wypłacone w zamian za takie świadczenia.

¹³⁾ Gdy wartość tego świadczenia jest ustalona w sposób wymierny, oraz zryczałtowane ekwiwalenty z tytułu zrzeczenia się prawa do bezpłatnego mieszkania, dodatki mieszkaniowe zryczałtowane, ekwiwalenty z tytułu najmu mieszkania u osoby prywatnej, świadczenia w postaci remontu mieszkania.

¹⁴⁾ Podstawowe wynagrodzenia za staż pracy stanowiące jedyny lub podstawowy element wynagrodzenia z tego tytułu klasyfikuje się w pozycji o symbolu 133.

¹⁵⁾ Zatrudnionym w polskich misjach dyplomatycznych, urządach konsularnych i przedstawicielstwach, w organach Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej, organizacjach powołanych z inicjatywy RWPG i innych organizacji międzynarodowych, przy re-

alizacji budów (usług eksportowych) oraz skierowanych za granicę w celach szkoleniowych i naukowo-badawczych.

¹⁶⁾ Które w przepisach o ich przyznawaniu nie zostały związane z okresem pracy (godzina, miesiąc, kwartał), lecz są przyznawane albo na podstawie oceny całokształtu pracy pracowników, albo po spełnieniu dodatkowych warunków stanowiących podstawę dokonania wypłaty.

¹⁷⁾ Wypłacane na podstawie uchwały nr 258 Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 1982 r. w sprawie wzorcowego statusu mistrza w państwowym zakładzie pracy (M.P. nr 32, poz. 277).

¹⁸⁾ Wypłacone niezależnie od premii okresowych na podstawowe zadania pracownicze, które zostały przewidziane w przepisach o wynagrodzeniu (np.: jednorazowe premie przysługujące pracownikom szkolącym z tytułu pomyślnie zdanego egzaminu przez szkolonego).

¹⁹⁾ M.in. Wypłaty z funduszu nagród w spółdzielniach mieszkaniowych i zakładach gospodarczych związków spółdzielni mieszkaniowych.

²⁰⁾ Stanowiące udział ściśle określonych grup pracowników w korzyściach zakładu pracy w postaci uzyskanych w procesie pracy oszczędności lub w postaci dodatkowych wpływów.

²¹⁾ Wypłacane ze środków na wynagrodzenia osobowe (w ciężar kosztów).

²²⁾ Z wyłączeniem wypłat z funduszu załogi i z nadwyżki bilansowej w spółdzielniach, przekazywanych z innych jednostek, które to wypłaty klasyfikuje się odpowiednio w pozycjach 81 i 82.

²³⁾ Należne z tytułu umowy o pracę nakładczą.

²⁴⁾ Przekazywana właściwym jednostkom.

²⁵⁾ Uczestników OHP (z wyjątkiem uczniów, których wynagrodzenia klasyfikuje się w pozycji 31), junaków obrony cywilnej, osób odbywających zasadniczą służbę poborowych.

²⁶⁾ Nie będące wyodrębnionymi honorariami.

²⁷⁾ Np. biegłym w postępowaniu dochodzeniowym, sądowym, administracyjnym.

²⁸⁾ Niezależnie od sposobu powoływania.

²⁹⁾ Dotyczy to w szczególności:

— honorariów stanowiących wynagrodzenia za materiał redakcyjny przekraczający równowartość obowiązującego materiału dziennikarskiego określonego w indywidualnej umowie o pracę,

— honorariów stanowiących wynagrodzenia realizatorów programów radiowych i telewizyjnych za pracę wynikającą z ich stałej funkcji, a wykonywaną ponad obowiązującą normę,

— honorariów stanowiących wynagrodzenia za dzieła lub usługi wykonywane w ramach zawartej z pracownikiem umowy o dzieło zlecenia na realizację lub opracowanie filmów.

³⁰⁾ Należące do podstawowej statutowej działalności jednostek gospodarki społecznej wypłacających te wynagrodzenia za prace związane z:

— przygotowaniem, realizacją i rozpowszechnianiem filmów,

— przygotowaniem, realizacją i organizacją imprez artystycznych, teatralnych, muzycznych, audycji radiowych i telewizyjnych, nagrań płytowych,

— przygotowaniem i edycją książek oraz innych wydawnictw nieperiodycznych, czasopism, wydawnictw prasowych i opracowań graficznych, druków akcydensowych i opakowań, projektowaniem i wykonywaniem usług artystycznych z zakresu plastyki, przygotowaniem środków reklamy,

- przygotowaniem materiałów instruktażowych i szkoleniowych,
- korespondencją redakcji z czytelnikami (publikowaną w prasie),
- twórczością kompozytorską,

z wyłączeniem wynagrodzeń zaliczanych przez jednostki do podgrupy o symbolu 51.

³¹⁾ Nie dotyczy wynagrodzeń przekazywanych przez jednostki gospodarki społecznej stowarzyszeniom na konta poszczególnych twórców z tytułu prac wykonywanych bezpośrednio przez nich na rzecz tych jednostek, wynagrodzenia powyższe klasyfikuje się w pozycji o symbolu 52.

³²⁾ Wykonywane przez pracowników placówek naukowych i szkół wyższych poza obowiązującym ich czasem pracy lub poza obowiązującym wymiarem zajęć.

³³⁾ Obejmują wynagrodzenia za wykonywane na podstawie umowy agencyjnej zleczone czynności, opłacane od dokonywanych transakcji kupna lub sprzedaży oraz wykonywanych usług według określonej wysokości stawki prowizyjnej.

³⁴⁾ Łącznie z wypłatami z funduszu załogi i z nadwyżki bilansowej przekazanych z innych jednostek.

³⁵⁾ Oraz wypłaty z funduszu premiewego tworzonego z tych środków w przedsiębiorstwach gospodarki rolnej; łącznie z wypłatami z funduszu załogi przekazanego z innych jednostek.

³⁶⁾ Stanowiące premie i nagrody dla członków będących pracownikami i pracownikami spółdzielni, a w spółdzielniach pracy -także wypłaty dla członków z tytułu wkładu pracy, łącznie z wypłatami z nadwyżki bilansowej przekazanej z innych jednostek.

³⁷⁾ Dotyczy wyłącznie uczniów, którzy w ostatnim roku nauki zawodu są wynagradzani na podstawie stawki wynagrodzenia określonej dla I (najniższej) kategorii zaszerogowania robotników.

***

KSW jest klasyfikacją 4-szczeblową. Nazwy i oznaczenia poszczególnych szczebli są następujące:

— szczebel I – **główne grupy składników wynagrodzeń**, ich symbole składają się z jednej cyfry (w przypadku pierwszej grupy głównej występuje agregat 1-3);

— szczebel II – **grupy składników wynagrodzeń** (występujące tylko w głównej grupie wynagrodzeń osobowych), są agregatami podgrup oznaczonymi na zasadzie od-do, są to grupy 11-28 i 11-15;

— szczebel III – **podgrupy składników wynagrodzeń**, ich symbole składają się z dwóch cyfr (w dwóch przypadkach, gdy w podgrupie jest więcej niż 9 składników, są to dwie kolejne liczby składające się z dwóch cyfr, są to podgrupy 21-22 i 27-28);

— szczebel IV – **składniki wynagrodzeń**, ich symbole są 3-cyfrowe bez zastosowania zer.